

XENOPHONTIS
O P E R A

EDITIT

GUSTAVUS SAUPPE

VOL. II

ANABASIS

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ

LIPSIAE MDCCCLXV.

V 871

XENOPHONTIS
ANABASIS

EDIDIT

GUSTAVUS SAUPPE

EDITIO STEREOTYPA

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ
LIPSIAE MDCCCLXV

PRAEFATIO.

I. Libri manuscripti.

I. GALLICI.

1. Parisinus, bibliothecae imperatoriae 1635 (Gail. C. Dind. *P*), chartaceus, scriptus a Demetrio Leontario, ut Gailio videtur, a. 1447, formae maximae, a Larchero aliquoties memoratus.
2. Parisinus, bibl. imp. 1639 (Gail. *D*), chart., manu Dem. Leontarii a. 1474 exaratus, form. max.
3. Parisinus, bibl. imp. 1640 (Gail. *E*, Dind. *C*), olim 687, deinde 2535, membranaceus, seculi 14, confectus a. 1320, form. max., a Montefalconio in usum Hutchinsoni comparatus. Cuius libri novam et accuratissimam a Frid. Duebnero factam se exhibuisse collationem dicit Dindorfius, qui eum describit ed. Oxon. p. III. et errorem eorum convincit, qui hunc librum ab eo, quem statim commemorabo, Parisino 1641. nihil discrepare credunt.
4. Parisinus, bibl. imp. 1641 (Gail. *F*, Dind. *B*), olim Colbertinus 1203, deinde regius 2535³/₈, chart., Michaelis Apostoli manu (post a. 1453) scriptus, formae maximae. Descripsit Dindorfius III: huius quoque libri collationem Duebnero Gailiana accuratior acceptam refert. Originem vero libri in priore C. quaerendam esse demonstrat Rehdantzius Append. crit. 16.
5. Parisinus, bibl. imper., cod. suppl. 532, chart., sec. 14. Vid. praef. Cyrop. Ab initio inscripta haec sunt: 'Cod. saec. XV, ut videtur. Ms. a souvent des leçons du Ms. 1635. Voyez 1, 5, 15. *επειθετο* faute commune à tous deux.' Naberus in Mnemosyne 4, 185. ex 1, 8, 17. scripturam huius libri *ἀλλὰ δέχομαι, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω φησὶ* affert.

II. ITALICI.

6. Vaticanus 96 (Dind. *L*), cum editione Stephani anni 1561. collatus ab Hieronymo Amatio, cuius collationem edidit I. B. Gailius in libro *Recherches etc.* 1, 125 sqq. Creditur cum Guelferbyitano plurimum conspirare, ut ex eodem fonte profectus.
- 7—9. Vaticani 143 (Dind. *K*), 987 (Dind. *A*), 990 (Dind. *I*), ab Amatio cum ed. Steph. 1561. collati, quorum varietatem Gailius l. c. (vid. Auctarium Gailianae editionis 123—298) describendam curavit. Inter hos codex 987 ordinem ducit ceterisque praestare putatur.
10. Vaticanus 1335 (Gail. *A*, Dind. *F*), membr., formae quartae maioris, et
11. Vaticanus 1950 (Gail. *B*, Dind. *G*), bombycinus, formae 4, uterque a. 1797 Parisios ablatus ibique a Gailio collatus, postea bibliothecae Pontificiae restitutus. Vid. Dindorf. VII.
12. Florentinus Medicus bibl. Laurentianae plut. 55. n. 51. (Dind. *Z*), cuius varietates selectas Fr. Iacobsius in editione Lipsiensi Weigeliana a. 1825. publici iuris fecit, Dindorfius supplevit editionis a. 1825. appendice. De perexiguo huius libri pretio vid. Cobet. *Mnemos.* 8, 287. Aequius indicant Poppo XXXV et Kuehnerus XXV.
- 13—15. Veneti Marciani tres. Quos quum a. 1853 Guilelmus Hollenbergius ad Hertleinianam editionem primam contulisset, ZAW. 9, 54. notitiam eorum exhibuit et collationem a se factam quae maxima huius viri humanitas est mecum communicavit. Primus liber 511 bombycinus est, formae pene maximae, seculi 12, post Cyropaeidiam inde a folio ducentesimo Ana-

basin habet, parum accurate scriptus, complures lacunas admisit, ex quibus una a 2, 6, 10. usque ad 3, 1, 45. pertinet. Alter 369, membr., formae maximae, seculi 15, accurate scriptus, cum priore fere consentiens (v. praef. Cyrop. p. XIX), post Cyropaediam foliis 59, b—70, a. Anabasin praebet. Tertius 370, chartaceus, quartae formae, sec. 15, humore aliquantulum corruptus, solam Anabasin continet 108 foliis, nonnulla peculiaria habet. Sunt quidem hi libri e deterioribus, quosque Dindorfius ceteros vocat, in iis solent hi Veneti esse. Collatio primi (*M*) totum librum complectitur, reliquorum (*m* et *n*) ad primum fere tantum librum pertinet. Solet liber *M* maxime cum Mediceo et Aldina conspirare, et ipse praepositiones inter se commutans, *ἀπό* potissimum vocolae inimicus, *ἐκ* praepositionis amator non sine vitiiis. Nec tamen spernendi omnino, nonnunquam cum melioribus, maxime, ut videtur, cum Etonensi, consentientes. Similem codicem n esse Guelferbyitano Iacobus Morelius Biblioth. Manuser. (1802) p. 239. dignumque dixit qui post H. Stephanum denuo conferretur, v. Dindorf. ad 4, 8, 27. Graviora ego et quae ad cognoscendos libros idonea viderentur descripsi, in duobus libris ultimis pauciora enotavi.

16—19. Quatuor Mediolanenses Ambrosiani, de quibus videas quae in praefatione ad Cyropaediam de libris 16—20. dicta sunt. Qui huc pertinent hi sunt:

Ambros. 1: A. 78. Inf., chart., olim I. Vincentii Pinelli, qui Patavii altera parte sec. 16. degebat, cuius libros initio sec. 17. bibliothecae Ambrosianae acquisivit Frid. Borromeus. Subscriptum: *ἐτελειώθη ἡ παρῶσα βιβλος ἐν ἔτει εὐρηθῆναι ἰνδ. β. κατὰ μῆνα μάστ.* qui est annus p. Chr. 1374. Consentit liber cum melioribus. De Pinelli bibliotheca cf. Mai Prolegg. ad Homerii Iliadis fragmenta antiquissima.

Ambros. 2: A. 157. Sup., chart. Subscriptum: *ἐτελειώθη τὸ παρὸν*

βιβλίον ἐν μηνὶ οὐτωβρίῳ, ἰνδ. τεταρτη, ἔτους εἰδιδ (h. e. post Chr. 1426) *χειρὶ γραφῆν διακόνου γεωργίου τοῦ χρυσοκόκη.* Insunt etiam Convivium et Oeconomicus.

Ambros. 3. Est idem qui Cyropaediae Ambrosianus 3.

Ambros. 4. Idem est qui Cyropaediae Ambrosianus 4. Inde a verbis *ἐπειθε γὰρ* 7, 2, 2. manus recentior successit.

Hanc librorum notitiam et paucas varietates quasdam Antonio Cerialo viro humanissimo debeo.

20. Perusinus, bibl. civicae, Cod. I, 108, chart., formae 8, exeunte sec. 15. scriptus, olim Prosperi Podiani. Insunt praeter alia: *ξενόφωντος κύρου ἀναβάσεως λόγος πέμπτος: Ὅσα μὲν δὴ ἐν ἀναβάσει τῆ μετὰ κύρου — ἐνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.* Aut igitur septimus liber est aut quintus cum sequentibus. Tum *ξενόφ. κ. ἀν. λόγος πρώτος: Δαρσίον καὶ παρνοάτιδος γίγνονταί παῖδες δύο — αὐτοῦς διχάζοντας οἱ κατὰ τὸ ἀρκάδιον πεπλασται.* Quae verba sunt 4, 8, 18.

21. Perusinus alter, eiusdem bibl. Cod. B, 34, membr., formae maximae, sec. 15, omnia Xenophontis opera praeter Historiam graecam, Agesilaum, librum de Reditibus, Apologiam continens. Vid. praef. Cyrop. p. XIX sq.

22. Caesenas, bibliothecae Malatestianae, plut. XXVIII, 1, membr., formae longe maximae, sec. 15. medii. Praeter alia Xenophontea (Cyropaediam, Oeconomicum, Hieronem) inest *ξεν. κ. ἀν. πρώτων. Δαρσίον κ. παρ. γίγν. παῖδες δύο — τῆς ἀναβάσεως ἐνιαυτὸς τρεῖς μῆνες.* Haec de tribus his libris Detlefsenius vir doctissimus ad me perscripsit.

III. BRITANNICI.

23. Oxoniensis Bodleianus, bibl. Canonicianae 39 (Dind. D), bombycinus, sec. 14. vel ineuntis 15, foliis 137—247 Anabasin continens, a Thoma Gaisfordio denuo collatus. Vid. Dindorf. ed. Oxon. p. VI.

24. Etonensis cum Stephani editione secunda ab I. Burtono in usum Hutchinsoni collatus (Dind. E). Vid. Bornemann. IX.

25. Middlehill, cum scholiis minio ad marginem descriptis, sec. 16. formae maximae. Haenel. Catal. 844. Vid. praef. Cyrop. III, 29.

26. item, sec. 15, manu Michaelis Apostolii in bello captivi descriptus, quibusdam lacunis interruptus, formae octavae. Haenel. 845.

IV. BATAVI.

27. 28. Leidenses. Liber Vincentii Rustici cum Iuntina bibl. Leid. collatus (Dind. F). Liber Meermanianus (Dind. T), formae maximae, cum editione Stephani altera collatus ab L. C. Valckenario. Quo accedunt Is. Vossii ex Aldina olim Vossiana petita coniecturae. Vid. Dindorf. ed. Ox. VI sq. Hist. Gr. V. qui eorum librorum et quarti cuiusdam Valckenariani varietates in editionis suae, quae a 1825. prodiit, appendice enotavit.

V. GERMANICI.

29. Guelferbytanus, August. 71, 19 (Dind. H), membr., sec. 15, olim Guarini Veronensis. Vid. praef. ad Cyrop. VI, 36.

30. Vindobonensis, cuius aliquot scripturas Car. Guil. Halbkartus interpretationi suae vernaculae praemisit p. XX sqq. ed. 2.

Accedunt varietates marginis Iuntinae a Villoisono cum Weiskio communicatae, Aldinae in bibliotheca Bodleiana servatae, quae olim fuit P. Pithoei, Stephanianarum, libri apud Brodaecum. De quibus v. Dindorf. VI sq. ed. Ox.; ipsaeque accedunt editiones Iuntinae, Aldinae, Halensis, Castalionea, Stephaniana utraque, cuius scriptura vulgata dici consuevit, aliae, de quibus v. Kuehner. XXVII.

Ad interpretationes latinas, quae in praefatione ad Cyropaediam commemoratae sunt, unam addo ex Haenelii Catalogo cognitam. Is p. 867 haec habet: Middlehill, Xenophontis de Cyri expeditione

libri VII, Caelio Michaeli Gradio interprete, sec. 17, caractere Italico, formae 8.

2. Editiones recentiores, quibus usus sum: Joannis Gottlob Schneideri editio secunda, curavit Fridericus Augustus Bornemann, Lips. 1825; Guil. Langii ed. 2. Hal. et Berol. 1820; Car. S. Roenbeckii, Gryphisw. 1821; Alb. Lionis, Götting. 1822 sq.; Fr. H. Bothii ed. 4. Lips. 1825; Lud. Dindorfii, Lips. ap. Weidm. 1825; eiusdem, ib., in usum scholarum 1825; eiusdem, Oxonii ed. 2. 1855; eiusdem, Lips. ap. Teubn. ed. 4. 1861; Fr. Jacobii, Lips. ap. Weigel. 1825; Car. Guil. Kruegeri, Hal. 1826; eiusdem, Berol. 1830. cum delecto emendationum; eiusdem, mit erklärenden Anmerkungen, ed. 5. Berol. 1863; Ern. Popponis, Lips. 1827; Parisina Didotiana 1838; Lipsiensis Tauchnitziana stereot. nova 1840; G. Graffii, Lips. 1842; I. T. V. Hardy et Ernesti Adams, Londin. 1853: expressly for schools; Ferd. Vollbrechti, Lips. ed. 2. 1861 sq.; Car. Gabr. Cobeti, Lugd. Bat. 1859; Constant. Matthiae, Quedlinb. ed. 2. 1859; Fr. Car. Hertleinii, Lips. ed. 3. 1857; Lipsiensis apud Engelmannum cum interpretatione germanica 1858; Car. Anthonii, Ebor. Nov. 1863; Car. Rehdantzii, Berol. 1863. 64. — Praeterea editio nominanda est L. A. Aulini, Upsal. 1861.

3. Sequuntur aliquot libri et libelli, quibus usus sum, ad Anabasin explicandam pertinentes, ac primum quidem interpretationes praeter Engelmanniam modo commemoratam C. G. Halbkarti, ed. 2. Vratisl. 1822, et Fr. C. Hertleinii, Stuttg. 1857, deinde vero hi: W. Fr. Amsworth, Travels in the track of the ten thousand Greeks being a geographical and descriptive account of the expedition of Cyrus and of the retreat of the ten thousand Greeks as related by Xenophon, Lond. 1854; Biermann, De pronomini personalis usu et collocatione in Xen. Ana-

basi, Brandenb. 1864; Guil. Bisschop, Annotationes criticae ad Xen. Anabasin, Lugd. Bat. 1851; Georg. Fischer, Adnot. ad aliquot Xen. Anabaseos locos, Eichstaett. 1854; I. Chr. L. Haken, Xenophon und die Zehntausend Griechen, Magdeb. 1805; God. Herold, Einige Beiträge zur Erklärung und Kritik der Anabasis, Norimb. 1861; Frid. Car. Hertlein, Zur Kritik und Erklärung von Xen. Anabasis, Wertheim. 1858; Gust. Fr. Hertzberg, Der Feldzug der Zehntausend Griechen, Hal. 1861; R. B. Hirschig, Xenoph. Anabasis emendatur, Philol. 1850. 5, 291—317, cf. id. Ann. critt. Trai. ad Rh. 1849. p. 80 sqq. Miscell. phil. nov. ser. Amstelod. 1850. 1, 97 sqq.; Car. Koch, Der Zug der Zehntausend nach Xen. Anabasis geographisch erläutert, Lips. 1850; Car. Guil. Krueger, De authentia et integritate Anabaseos, Hal. 1824; Constant. Matthiae, Epistola ad Lud. Breitenbachium de critica in Xen. Anabasi factitanda, Quedilinb. 1853; Car. Fr. Aug. Nobbe, Comm. I. de lectionibus quibusdam Xen. Cyri Anabaseos, Lips. 1826; Car. Rehdantz, Beilage zu Xen. Anabasis oder Cyrus Feldzug gegen Artaxerxes, Berol. 1847; id. Kritischer Anhang zu Xen. Anabasis, Berol. 1865; James Rennell, Geschichte des Feldzugs des Cyrus und des Rückzugs der Zehntausend Griechen, frei übersetzt und mit Anmerkungen versehen von Alb. Lion, Götting. 1823; Henr. Chr. Mich. Rettig, Quorundam Anabaseos Xen. locorum explicationes, Gissae 1826; F. F. C. Schwepfnger, Quaestio de Xen. loco Anab. 2, 1, 12, Eisenberg. 1844; Io. Gottl. Aug. Voigtlaender, Obs. in Xen. part. II: Novae Xen. Anabaseos editionis specimen, Schneeb. 1821.

Denique iudicia quaedam commemorabo publice facta de libris huc pertinentibus, quibus in commentario meo usus sum: Kruegeri de Dindorfii editionibus tribus Hal. 1826. m. Mai., repetitum Stud.

hist. philol. 2, 93—122; viri docti de Bornemanni ed. Lips. 1826. 62 sq. p. 489 sqq.; Voigtlaenderi de Weisii ed. et Rettigii Explicationibus Jbb. 2, 285 sqq., 325 sqq.; Popponis de Bornemanni ed. Ien. 1828. 19. p. 145 sqq.; viri docti (*ay.*) de editionibus Dindorfii, Bornemanni, Popponis, Bothii Ien. 1828. 67—69. p. 49—70; Sintenisii de Popponis ed. ASchZ. 1831. 73 sq. p. 577 sqq.; Breitenbachii de Hertleinii ed. NJbb. 1850. 58, 134—154; eiusdem de Matthiae Epistola ZAW. 1853. p. 793—798; Vollbrechti de Dindorfii ed. Oxoniensi altera NJbb. 1856. 74, 421 sqq. — Accessit Schenkeli de Cobeti editione iudicium Zeitschr. f. östr. Gymn. vol. XI.

4. Constantinus Matthiae libellum de critica in Anabasi factitanda conscripsit. Qui quum plurimos editores libris quibusdam manuscriptis, qui meliores haberentur, obsequi animadvertisset, hos ipsos libros non solum erroribus omnium generum ac mendis, verum etiam interpretamentis, additamentis, lacunis, verbis temere transpositis ita laborare conatus est demonstrare, ut non viderentur fide digniores habendi esse quam vulgaris scriptura H. Stephani. Quam quidem ipse duce potissimum Kruegero, quem maxime secutus et aliquoties praetergressus est, dummodo sana esset nec solum sententiae verum etiam linguae legibus et Xenophontis consuetudini accommodata, et in hac disputatione et in editione sua tuendam censuit. Codices autem illos meliores ex uno dicit codice vetustiore omnes transcriptos esse, cuius librarius, vir quidem eruditus et ingeniosus, ingenii sui libidini mirifice indulisset. Quibus de rebus Breitenbachio, ad quem scripta epistola est, non per suasit, vid. ZAW. 1853, 795 sqq. Matthiae autem quum p. 13. dixisset, Stephanum praestantissimo codice postea deperdito non solum perdocte verum etiam prudenter diligenterque usum esse, Breitenbachius de sua sententia se non

passus est demoveri. Is enim ZAW. 1847, p. 979—991 demonstrare instituit, habuisse quidem Stephanum manuscriptorum librorum adiumenta, libros autem illos iis, quos nos cognitos haberemus, certe non meliores fuisse nec multum ab iis diversos, neque eum in recensendo opere Xenophonteo e nostris codicibus quidquam aliud quam collationem non ita bonam ante oculos habuisse. Pertinet haec disputatione ad iudicium de fide Henrici Stephani faciendum, de qua cavendum esse ne detrahamus etiam iis ostendemus, quae ad Commentarios et ad Oeconomicum praefabimur. Idem fere quum alii de viro summo iudicant Plutarchi editor Carolus Sintenis Philol. 1846, 134 sqq. Verum quidem est ac magnopere dolendum, ut reliqua Xenophontis opera ita etiam Anabasin eiusmodi libro manuscripto carere, cui ut praecipuo duci confidere possimus, et qui meliores habentur eo nomine propemodum dignos videri, si cum deterioribus comparentur, denique in his non raro meliora legi quam in illis. Illi vero quinam sint, dicendum est. Praecipui sunt Vaticanus 987 et Parisini 1640 et 1641, inter quos qui medio loco nominatus est et antiquissimus et post novam collationem fide dignissimus vel optimus haberi coeptus est. Quare ex iis, quos novimus, hunc codicem C. potissimum et maxime quidem primam eius manum ego quoque duce secutus sum. Aequa fere in libro primo dignitas est Bodleiani D. Praeter hos libros Dindorfius ad priorem ordinem ascribit Etonensem, margines Iuntinarum Leidensis et Villoisonianae, Stephanianae utriusque, libros Brodaei. Reliqui ad alterum codicum genus pertinent. Diversam vero rationem, qua editores in iudicandis et tractandis libris usi sunt, Matthiae p. 2. et Breitenbachius NJbb. 1850. 58, 136. persecuti sunt. Hoc addo, Voigtlaenderum geminam Anabasis recensionem esse censuisse atque inde discrepantiam

scripturae multiplicem explicare studuisse. Legi in Anabasi amplius quadringenta vocabula, quae in reliquis Xenophontis operibus frustra quaerantur, nec pauca esse ea potestate, qua Xenophon iis alibi non reperiatur usus esse, Kruegerus dicit De authentia p. 17. Ego 433 vocabula semel apud Xenophontem dicta vel perrara, 35 numeravi, quae praeter singulos Xenophontis locos non inveniuntur. Librum vero plurimorum manibus versari terique solitum exemplis non admodum vetustis multum depravatum et pessumdatum esse quum alii testati sunt tum Cobetus in Mnemosyne 6, 304. Quare non mirabere ut omni fere tempore ita nostro potissimum tantam in libro multum lectitatio ortam esse mutationum multitudinem, ut pene nullus liber tam infinitam corrigendi cupiditatem videatur expertus esse. Qua ex ingenti copia satius duxi probabiliora quaedam vel speciosiora in annotatione commemorare quam aut editionem meam inutili opera augere aut ad eos accedere, qui spreto librorum bonorum testimonio dimidio minorem vel novam quandam videntur effingere velle Anabasin. Nec defuturos puto quibus nimis multa annotavisse videar. Kruegeri et Cobeti pauca praetermisi, Dindorfii pene nihil; aliis quae suspecta vel vitiosa visa sunt magnam partem reticui, veluti quod Bisschopius vocabulum *χώρα* 9, Kiehlius praeterea 6 locis eiici voluit: utrumque effugit locus 4, 8, 6: vel quod casus obliqui pronomini *αὐτός* a Bisschopio 17 locis damnati, a Rehdantzio 42 in suspicionem vocati sunt. Hic enim vir doctus in investigandis interpolationibus nuper sagacissimus exstitit. *ἔργον* Batavi delent 4, verbum in oppositione repeti nolunt 7 locis. — De fide narrationis iam Plutarchus Artax. 8. iudicavit. De divisione operis vid. Rankius De Xenophontis vita et scriptis p. 16, qui etiam mutationem ambitus librorum quinti et sexti praeunte Mureto a Schneidero

factam vituperat. Brevisimum et pene nullum prooemium initio operis positum iam Lucianus Conscr. Hist. c. 23. commemoravit, vid. Hermann. p. 310 sq., quumque Diogenes Laertius 2, 6, 13. de Anabasi dixerit: *ἡς κατὰ βιβλίον μὲν ἐποίησε προοίμιον, ὅλης δὲ οὐ*, haec prooemia iam ante Diogenem illata dudum in suspicionem vocata a Dindorfio damnata sunt, vid. ed. 4. Lips. III sqq. — Mea Anabasis explicandae adiumenta haec fuerunt. Primum collatio trium librorum Marcianorum ab Hollenbergio facta, de qua supra dictum est, hic quoque cum grati animi significatione commemoranda est. Accesserunt quaedam ex Ambrosianis a Ceriano enotata et notitia librorum a Detlefsenio mecum communicata. Quae Carolus Fridericus Henrichius olim editioni Hutchinsonianae ascripsit, Friderici Ritschelii liberalitas e bibliotheca Bonnensi mihi permittenda curavit. Ac maxime mihi laudanda humanitas Hertleini est, qui hanc quoque operis mei partem annotationibus suis ornavit. Cuius nomen ubi non addita alia nota commemoratum inveneris, annotata ad ea, quae vir egregius mihi perscripta concessit, pertinere scito. Aliquoties Augusti Voigtlaenderi, amici pridem defuncti, memoriam recolui scidis usus Xenophontei ab optimo iuvene relictis. Denique exemplum editionis, quo I. G. Schneiderus usus est, servatur quidem in Academiae equestris Liegnitiensis bibliotheca et multa habet ad novam ipsius Schneideri editionem parandam pertinentia, sed ad meum usum nihil attulit novi aut idonei.

5. Mirum est, de auctore Anabasis, quo libro nullus alius magis Xenophonteus videatur dici debere, instituendam vel enarrandam quaestionem esse, atque etiam magis mirum, huius quaestionis vel dubitationis caussam ab ipso Xenophonte profectam esse. Dicit enim Hellenicorum 3, 1, 2: *ὡς μὲν οὖν Κύρος στρατεύματά τε συνέλεξε καὶ*

τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς ἀπέθανε καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ θάλατταν, Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γέγραπται. Quibus ex verbis quae orta difficultas est eam alii aliter aggressi sunt. Ac Cobetus quidem Mnemos. 7, 406. Anabasin, inquit, nolebat Xenophon a se scriptam videri. Dativum Θεμιστογένει in usum vel in gratiam hominis, credo ut is librum tanquam suum fóras daret, interpretatus est Bornemannus Epil. Cyr. 47, ad Anab. 4, 5, 3. et in indice editionis. Lion XVII locum Historiae Graecae spurium habet. Quid vero? aut nulla fuit Themistogenis Anabasis aut, si fuit, vel singularis quaedam fuit vel fuit quae nunc Xenophontis nomine fertur. Per totam quidem antiquitatem haec Anabasis Xenophontis esse perhibetur. Sophraeneti Anabasis apud Stephanum Byzantium aliquoties commemoratur. Quis est autem Themistogenes? Dicit quidem Suidas eum Anabasis scriptorem esse additque eum nonnulla etiam alia de patria sua conscripsisse. Quod profecto mirum est; nihil enim aliunde de hoc scriptore constat, v. Car. Mueller. Hist. gr. fragm. 2, 74. Quare non defuerunt qui eum e scriptorum numero eximi vellent, veluti Dav. Schulzius Epil. Cyr. 29, Kruegerus Vit. Xenoph. 14. Fuisse autem praeter Xenophonteam huius hominis Anabasin usque ad Graecorum ad mare adventum, qui est apud Xenophontem finis quarti libri, pertinentem, sed temporis invidia intercidisse opinati sunt Letronnius Biogr. univ. 51, 388, Morus Hist. gr. XXXVIII, Creuzerus Hist. Kunst d. Gr. 230, Schwepfingerus 11, alii. Contra non pauci Themistogenem Xenophontis familiaris sui commentarios in ordinem redactos et consummatos edidisse existimant, veluti Fr. Chr. Matthiae Rückz. der zehnt. Gr. nach John Macdonald Kinneir, vir doctus (Hn) Gött. g. Anz. 1837. 44, 431, Fr. Iacobsius Verm. Schr. 6, 54 sqq.,

God. Bernhardy Suid. s. v. Verum ut hoc est, quaeritur, quae causae Xenophontem moverint, ut librum Themistogenis nomine quam suo ornatum edi mallet. Non desunt quidem exempla veterum scriptorum vel nullo vel alio nomine editorum. Iam Ioannes Tzetzes Chil. 7, 937. comparato Phidiae exemplo, quem Nemesis Iovisque simulacris Agoracriti amasii nomen inscripsisse ferunt, Themistogenem amasium Xenophontis fuisse putat. Commemorant etiam quae Spartianus c. 15. de Hadriano narravit. Denique comparari solet quod Aristophanis chororum magistri Callistratus et Philonides tanquam poetae in monumentis publicis et didascaliiis inscripti fuisse dicuntur. Quamquam haec quidem quaestio nondum, ut videtur, absoluta est. Dindorfius quae in editione Lips. a. 1825. p. X. ea de re disseruit, in Appendice p. 29. correxit. Dicit vero Plutarchus De glor. Athen. 345, e, Xenophontem gloriam sui operis alii tribuisse, ut quae de se narrasset fide digniora haberentur. Quam ad sententiam plurimi accesserunt, veluti Fabricius Bibl. gr. 1, 3, 4, Mitfordus Hist. Gr. 5, 433. Eichst., etiam Iacobsius l. c., ubi simul apologeticum quod vocant consilium in Anabasi invenire sibi visus p. 65 sqq. ostendit, quam cautus Xenophon fuerit in describenda expeditione, ut crimina inde sibi subnata dilueret, et quam diligenter sub finem operis rerum conditionem demonstraverit, quibus invitatus vel coactus esset ad Lacedaemonios accedere; Kruegerus Vit. Xen. 14, De auth. Anab. 19, Bornemannus Epil. Cyr. 47, vir doctus in Foreign Review 1829. 8, 477 sqq., Kuehnerus XIX. Rehdantzio quoque edit. p. 35. scriptor invidiam popularium suorum subterfugere voluisse videtur. Ad ea autem, quae de Iacobsii sententia, etiam in scidis quibusdam viri egregii, quas possideo, explicata dixi, hoc addam, Anabasin totam ad excusandum, purgandum, commendandum auctorem compo-

sitam videri Christiano Cronio in Appendicula causae Socraticae p. 12, eundem vero 15. dicere per totum opus veri dissimulationem regnare. Postremo nominandi videntur esse qui Themistogenem personatum Xenophontem loquuntur, etiam Niebuhrius Mus. Rhen. 1, 169 sq. Schol. hist. 2, 2, 43. et Dindorfius, qui postquam l. c. quod Xenophon fecit factum dixit non quo fidem libro conciliaret, sed modestiae studio, quod se non ipse libri auctorem profiteretur laudum suarum pleni, in editione Oxoniensi XXVII quod Xenophontem ad fidem libro suo conciliandam fecisse perhiberet Plutarchus, fidem ipsum invenisse negavit. Vid. id. ann. ad Hell. 3, 1, 1. Postremo nolo praetermittere, Masium Comm. in Ios. c. 2. dici a Menagio ad Diog. Laert. 2, 57. de Anabasis origine dubitare.

6. Pauca addentur de tempore, quo credibile sit Anabasin conscriptam esse. Mirum est Morum, Schneiderum, Lionem post Hellenica conscriptam putavisse. Quem errorem redarguerunt Boeckhius De similitate Plat. et Xen. 25, qui credibile esse negat quadraginta annis post res gestas historiam expeditionis compositam esse, Niebuhrius Schol. hist. 2, 2, 227 sq., qui Anabasin minime adeo propectam scriptoris aetatem prodere animadvertit, Kruegerus De auth. 4, qui e loco 5, 3, 4. elucere dicit, Anabasin compositam fuisse antequam Xenophon ab Eleis e sede Scilluntia electus esset, h. e. ante Ol. 102, 2. Quodsi idem eam circa Ol. 100. conditam dixit, e commemoratione filiorum in agro Scilluntio venantium (5, 3, 10), qui nulli fuissent in Thracia (7, 6, 34), alii certius tempus constituerunt, ut Baehrius Encycl. Paul. 6, 2, 2793, duodeviginti vel viginti annis post finitam expeditionem librum scriptum dicens; vid. Dindorf. ed. Ox. XXVII, qui Anabasin ante initium libri tertii Hellenicorum compositam censet, pene ut Kruegerus in Clintonis libro 121. significavit. Ita

fere nunc viri docti iudicant, ut Anabasis vel post annum 380. vel anno circiter 372. Scillunte e commentariis in itinere factis et e memoria composita esse videatur. Theodoro Bergkio Encycl. Hal. 1, 81, 391. circa tempus Antalcidicae pacis edita videtur.

7. Finem praefationis faciunt tria additamenta ad temporum rationes et ad vitam Xenophontis pertinentia:

a. Exercitus Sardibus aliis die 6. vel 9. mensis Martii a. 401, aliis uno mense postea profectus videtur esse, plurimis videtur proelium ad Cunaxa commisisse die fere 3. m. Septembris eiusdem anni, Trapezuntem venisse die 8. m. Februarii a. 400, Cotyora die 3. m. Aprilis, (secundum alios exeunte mense Iulio,) mensibus Decembri a. 400 et Ianuario a. 399 apud Seuthen fuisse, denique mense Februario vel Martio a. 399 Thibroni traditus esse. Vid. Hertzberg. Encycl. Paul. 1, 933 ed. 2.

b. Petrus Guilelmus Forchhammer (Socrates und die Athener) quum Socratem ea quoque de causa inculpasset, quod Xenophontem ab expeditionis parum honestae societate non retinisset, ad eumque etiam Arminius Koechly accessisset Akad. Vortr. 1, 353 sq., qui loco Anabasis 3, 1, 4. Xenophontem culpam suam invitum fateri existimat, Christianus Guil. Jos. Cronius in Appendicula causae Socraticae (Aug. Vindel. 1857) p. 12 sq. Socratem excusare instituit, in verbis loci *μή τι πρὸς τῆς πόλεως ἐπαίτιον εἶη Κύρου φίλον γενέσθαι* vituperationem rei minime laudandae videre sibi visus, Xenophontem vero habitum cum Socrate colloquium neque vere narravisse dixit neque satis copiose. Contra ea Henricus Keckius NJbb. 83, 128 sqq. et de expeditionis cum Cyro factae dignitate pro temporum illorum rationibus iudicavit et, si quid Xenophon in narratione sua praetermisisset, in iis, quae de

oraculo exposuit, religionem suam ostendisse atque in interrogationis ad Apollinem immutatione oraculi propter res quae post evenerunt infeliciores aliquam inesse voluisse excusationem contendit. Quod deinceps Xenophon narrat (sect. 8.), quomodo Proxenum et Cyrum Sardibus convenerit, in eo Cronius, quum Xenophon ultro sub Cyro militaturus Sardes venisse videatur, aliquam narrationis discrepantiam inesse putat sententiamque suam contra Keckium, etiam huius rei mitiorem iudicem, acriter defendit NJbb. 83, 433 sqq. — Quumque in vitae Xenophontis descriptione primo huius editionis volumini praeposita ex Anabasi potissimum ingenii Xenophontei notationem peti posse dixisset, in eo libro vidi etiam Grotium Hist. Gr. 5, 116. 145. Meissn. demonstrare atticarum virtutum usu et beneficio excellentem virum apparere. Expeditionem vero illam quasi initium fuisse et exemplar suscipiendarum contra Persas maiorum et communium expeditionum consentiens cum Grotio et Keckio contra Koechlium et Cronium ostendere conatus est G. Schimmelpfengius ZGW. 1863, 156. Quod quidem si ita fecit, ut etiam supra angustiores fines sapiendi vim et sollertiam, panhellenisticam rationem vocant, Xenophontis propriam esse diceret, magis illud in rerum quae tum erant conditione quam in ipsius scriptoris mente situm videtur fuisse.

c. Adolphus Nicolaï NJbb. 89, 811—823. de exilio Xenophontis caute ac prudenter disseruit. Qui postquam de iis egit, quae et loco 5, 3, 5. de donario Apollini ante sacra Dianae destinata ipsis Delphis dedicato viderentur colligi posse, exsilium in annum 399. incidisse maxime et locis 5, 6, 15. et 7, 2, 28, ubi de nova sede collocanda agitur, deinde et consilio Athenas redeundi non peracto, denique ex obsequio hominibus lacedaemoniis Thibroni et Dereylidae tributo collegit.

ANNOTATIO CRITICA.

LIB. I.

Cap. 1, 1. *ἐβούλετο οἱ* Aristid. 2, 8. (9, 431. Walz.), Heinrich. Cob. Mn. 7, 277. N. L. 685. || *παῖδ* Ambros. 1. || 2. *μεταπέμπεται* Ambros. 1. 3. *μετεπέμπετο* tres Veneti. || *καὶ στρατηγὸν — ἀδροῖζονται* del. Bissch. 1. Cob. N. 400. coll. 1, 9, 7. || *ἐκ κατω-λοῦ πεδίου* Ambr. 1. *ὁ om.* Ambr. 3. *καταλοῦ* M. m. *πακτολοῦ* n. Rehdantz. ed. p. 10. || *ὡς φίλον*, tanquam si eum amicum haberet. Cyrum non deceptum ipsum fraudem in mente agitavisse demonstrat A. Nicolai in libello Die Politik des Tiss. Bernburg. 1862. p. 44. || *ἀνέβη* del. Bissch. *ἀνά τριακοσίων* scriptum fuisse ratus et Dindorf. ed. Lips. 4. p. VIII. || 3. *Qui ἐπεὶ et ἐπιβουλεύει* dat Ambros. 1. quod *τέ* post *πείθεται* cum A. et C pr. omittit delevi. || 4. *ἡ μήτηρ* Ambros. 4. in rasura. Del. Mehler. Conv. 48. || 5. *ἀπεπέμπετο ὥστε αὐτῷ* Ambr. 1. *αὐτῷ* Ambr. 3. || *ἀποκορμπτόμενος* R. B. Hirschig. Misc. phil. nov. ser. 1, 109. || *ἐκαστον* id. Ann. cr. 180. || *ἀφίστασαν* Cob. N. 416. Dind. Cyr. ed. 4. Lips. XVII. || 7. *προαισθόμενος τινος ταῦτά* Cob. N. 399. || *ἀποστῆναι πρὸς Κύρον* cum Wolfio Lept. 323. damnant Heinrichus, Hirschig. Ann. cr. 81. Misc. 1, 105, Cob. 1. c., Dind. Lips. VI. al. || *αὐτῆ αὖ* sine *καὶ* Marciani. || 8. *οὐδὲ ἤρθετο* omisso *ὥστε* Matthiae. Verba *ὥστε* — *πολεμοῦντων* post *ἐτύγχανεν ἔχων* transposita mavult E. I. Kiehl. Mn. 1, 206. || *βασιλεῖ* del. Bissch. 2. Dind. Lips. VIII. || 9. E Marcianis libris M. *τῆς*, n. *τῆ*, m. neutrum habet. || *κλέαρχος ἦν* m. et M. s. v. m. 2. Quod scripsi cum Vill. et Krueg. *Κλ. ὁ Λακ. φηγας ἦν* Nobb. 1, 8. || *Ἑλλησπόνθου* Hirsch. Ann. 85. Cob. N. 407. Vid. Krueg. Anal. cr. 1, 148. Dind. h. 1.

Hertlein. Coniect. (Werth. 1861) 2. qui quae accusativi exempla affert Plut. Cim. 7. Herod. 2, 10. Polyaen. 1, 1, 3, iis nunc addit Diod. 1, 38, 4, 56. 5, 23. *οἰκοῦσι* del. Cob. 1. c. coll. 2, 6, 2. 7, 5, 1. || *συνεβάλοντο* A. Dind. Lips. XXII. || 10. *Πρὶος ἀντιστασιωτῶν* del. Kiehl. Mn. 1, 206. || *αἰτεῖ* Marciani, Heinrich. || *καὶ αἰτεῖται αὐτὸν μὴ προέσθαι* Marciani. || *οὕτω* — *στράτευμα* del. Bissch. 2. || 11. *αὐτῷ* post *ὄντα* cum Cpr. Dind. Lips. XVII. Cob. Rehd. omisi || *Σαοκράτη* M. m. Vid. ann. ad Comm. in. || *ὡς πολεμήσων Τισσαφέρνει* damnat Dind. Lips. XIV.

cap. 2, 1. Vulg. *Ἑλλ. ἐνταῦθα στρατεύμα. καὶ* Born. *Ἑλλ. ἐνταῦθα παρ.* Cob. *Ἑλλ. στρατεύμα ἐνταῦθα καὶ* Dind. Vollbr. Rehd. Schenkel. *Ἑλλ. ἐνταῦθα καὶ π.* Quos secutus sum, vocabulum enim *στράτευμα* in A. et D. nullam, in C. incertam sedem habet. || *λαβόντα τοὺς ἄνδρας* suspecta Dindorfio Lips. XIX. coll. Cyr. 2, 4, 17. Scripsi *τοὺς ἄλλους* cum C pr. D. Rehd. Hertl. Beitr. zur Krit. d. Diodorus, Werth. 1864, 24. coll. Demosth. 18, 46. Plat. Legg. 6. 766, b. Thuc. 8, 13. *λαβόντι* Mehl. Mn. 1, 207. || *ἦσαν* Marciani. *εἰεν* Mehl. 1. c. Heindr. || 2. Vulg. *παύσασθαι*. Futurum vix unus liber habet, nunc quis postulat. *πρὶν ἂν* Bissch. 2. || *τὰ ὄπλα αὐτῶν* F. unde *αὐτῷ* efficiebat vir doctus Ien. 63. Cf. 4. || 3. *Σοφραίνετος* — *χιλίους* hic potius delenda censet quam sect. 9. Dindorfius Lips. XV. *Μεγ. εἰς ἐπτακοσίους ἔχων ἄνδρας παρεγένετο*, quae etiam Venetorum scriptura est, tueri conatus est H. Chr. M. Rettigius 4—15; *ἄνδρας* ad nullum armaturae genus pertinere ratus, Pasionem omisso, Sosis ut 1000 habeat, summam 11000 hoplitarum, 2000 levis armaturae efficit, id ut

cum ratione sectionis nonae conveniat, peltastas, qui in exercitu Cyri fuerint, ad graeca castra pertinere negat. Quodsi 1, 7, 10. 400 peltastae numerum, qui 1, 2, 9. est, superant, credibile dicit Pasionem et Xeniam in fuga milites secum duxisse, alios fame perisse. Rationem non multum diversam inierunt Guil. Ruestovius et Arm. Koechly Gesch. d. gr. Kriegsw. 101. et idem Ruestovius in Vit. Xen. 102 sq. Quum vero hoplitae a ceteris accurate soleant a Xenophonte distingui, hanc habent rationem, ut Pasioni 700, Sosiae 300 tribuant atque ut summa eadem sit quae apud Rettigium est. P. P. Dobreus Advers. 1, 132. libros eos, qui *χιλιους* pro *τριακοσιους* dant, secutus Sophanetum sectionis nonae expungit, Pasioni 300 gravis, 300 levis armaturae, Sosiae 1000 gravis ponit, ut

Xenias duxit 4000 hoplitas	
Proxenus 1500	500 gymnetas
Sophaenetus 1000	
Socrates 500	
Pasio 700	300 peltastas
Meno 1000	500
Clearchus 1000	800 (Thrac.) peltastas
	200 (Cret.) sagittarios
Sosis 300	
Agias 1000	

Qui sunt 11000 hoplitae, peltastae vero, quos Xenophon circa bis mille fuisse dicit, gymnetas et sagittarios comprehendunt. Ad quos quum accedant (1, 4, 3) Chirisophi 700 hoplitae totidemque Abrocamae transfugae, deductis qui (1, 2, 25) in Cilicia perierunt, sunt 12000 hoplitae. At 1, 7, 10. in altera exercitus lustratione 10400 reperiuntur vel, si alios libros sequimur, 10500. Dicit quidem C. Kochius Zug d. Zehnt. 33. 44, videri mille milites cum Xenia et Pasionem exercitum deseruisse.

	Auxilia Cyri
Apud Ctesiam	(13000)
„ Xenophontem	14900
„ Didorum	13000
„ Plutarchum (pene 13000)	

Illud non praeteribo, Lachmanno Hist. Gr. 2, 335. numerum 13000,

summa sit 10800 gravis, 2300 levis armaturae, non illa quidem, ut videtur, cum Xenophontea ratione congruens. Verum quum meliorum librorum lectio ad summum 10600 hoplitas praebat, Fr. Ritscheli Mus. Rhen. 1858. p. 136 sqq. Sophanetum Arcadem iam antiquissimo tempore commutatum esse non quidem, quae Kruegeri De auth. Anab. 40. sententia est, cum Cleanore, sed, ut Ruestovius et Koechly 101. censent, cum Agia, quem ante Cleanorem ducem fuisse doceat locus 3, 1, 47, sectionis vero nonae supputationem ratus additam esse ab aliquo, qui septingentos Pasionis milites in hoplitarum numero referret, hoc loco *Πασιων δὲ ὁ Μεγαρέως ἑπτακοσίους μὲν ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων* scribendum censet. Habet ita hanc rationem:

	500 gymnetas
	300 peltastas
	500
	800 (Thrac.) peltastas
	200 (Cret.) sagittarios

Id vero quum neque ipsum credibile sit et 1, 4, 7. de uno navigio narretur, in quod mille vel adeo 1600 milites non verisimile sit impositos esse, ei rationi Ritscheli 140. adversatur, 1, 7, 10. legendum dicens *μυρία καὶ διαχίλια καὶ τετρακοσία*. Quem ad numerum efficiendum videtur ei Tamos 1, 4, 2. milites secum duxisse, quos iam 1, 2, 2. commemorari vidimus, fere 400 hoplitas, 200 peltastas. Inde summa exit 14900 militum. Postremo Ritscheli hanc tabellam composuit:

Cyri exercitus	Exercitus Artaxerxis
	xerxis
	(70000)
	400000
	100000
	906000
	70000
	400000
	(900000)

qui est 1, 2, 9, rotundum, quem vocant, videri, esse debere 12600,

Sophaeneto bis numerato summam esse 13600; deinde virum quendam doctum Ien. 1824, 20. p. 155. legendum h. l. suspicatum esse *Μεγ. ἑπτακοσίους μὲν ὀπλίτας, ἑπτακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων*, quam sententiam redarguit Bornemannus XVI; denique Rehdantzius p. 45. novam computandi rationem instituerenon multum diversam, e verbis quidem, quae scripta inveniuntur, repetitam, ubi Xenophon secum pugnare videatur hoc dicentem certum esse, Graecorum bellatorum fuisse 12900. || 5. Optimi *ἐπιλεγμένῃ. ἑπτὰ* C s. v. D. om. || 9. *φυγίς* del. Cob. N. 407, in editione etiam ὁ *Λακεδαιμόνιος* praetermisit: quae tria verba tolli iussit Dindorf. Lips. VIII. XV. || Libri *σοσίας, σώσης, σώστης, σωκράτης* et *σφακοσίους*. De dorico nomine *Σώσις* v. Born. 580. Dind. Ox. VI. Meier. Opusc. 2, 245. || *ὀπλίτας χίλιους* Marciani, Rettig. 15. ὁ *Ἀρκάδας* ἔχων *ὀπλίτας χίλιους* om. n. *Σοφαινετος Ἀρκάδας* Dind. Lips. XV. *Ἀγίας ἔχων* Rehdantz. 37. Vid. ann. ad 3. || 11. *τρόπον* del. Hirschig. 82. Cf. Luc. Pro imagg. 14. || 12. *καὶ φύλακας* Marciani. || *ἐλ. δὲ κύρον καὶ συγγίγνεσθαι τ. κ. Μ. μ. καὶ συγγίγνεσθαι ἐν τῇ κ. n.* || 13. Vulg. restitui. Al. δὲ *ἐξελάνει* vel δὲ *ἐλ.* || *Τυμβίων* vel *Τυμβρίαν* mavult R. Stiehl. Philol. 1855, 228. Vid. Haas. Encycl. Hal. 3, 25, 254. || 14. *Τυρσίον* Stiehl. l. c. 229. Vid. Dind. Ox. XVI. || 17. *μέσος* etiam in Marcianis est, iam Schaefero Dem. 4, 450. et Sintenisio 581. probabile visum. || *ἐσάλπηγχε* Elmsleius Eur. Her. 830. e glossa ad *ἐσρήνη* posita ortum suspicabatur. || Libri *προβαλλόμενοι*. Vid. Dind. Lips. XXI. || Alterum *τοῖς στρατιώταις* del. Dind. Lips. XII. || 18. *ἐργυρον ἐπὶ* C pr. D. Ceteri *ἐργ. ἐκ.* Vid. Dind. Ox. VI. I. F. T. Zeitz. Misc. pbil. Ultrai. 1854. p. 33. || *ἐθανάσας* Marciani. Imperfecto repetitionem significatae admirationis exprimi putabat Sintenis 581. coll. 4, 17. 5, 14. 4, 3, 13. 6, 1, 32. || 19. *ἔμειναν* M. m. *διελάνει* n. || 20. *καὶ αὐτὸν* deesse mavult Sintenis 582. || *Ἄδαναν* Heinrich. *εἰς Θόανα* Reh-

dantz, vid. App. cr. 31. || 21. *Σένωνων* — *φηλάντων* Marciani. Deinde *σύναις* M, ubi illi non obsequens m. recte, ut n. || Ad *ἡμέραν* Bisschopius 3. *μῖαν* vel *ταύτην* excidisse putabat. *εἰς* vero non additur substantivis nisi ubi maior numerus opponitur. Cf. 5, 9, 14. Hell. 7, 4, 32. Cyr. 6, 2, 34. Item *μῆν* 7, 5, 13. *ἐνιαυτός* 1, 5, 1. || *ὄτι* ante *τοῖς* suspectum Dindorfio et Hertleinio. Verba transposita vult Goeller. Thuc. 3, 26. contra Kruegerum ad h. l., Dion. Hal. 290, Stud. hist. phil. 2, 156 sq. *Ταυῶν ἔχοντα* debebat Voigtlaenderus. || 22. *ἐμπλεῶν* Cob. N. 512. || *περιείχεν* C pr. D. || 23. *ἐνταῦθα ἦν* Hirsch. 86. *ἐν ἧ ἦν* Rehd. || 24. *ἔχοντες ἔμειναν καὶ* Matth., improbatum G. Fischerio 2. || 25. *τῇ εἰς τὸ πεδίον* Reiskius, Dind. Cob. Libri *τῶν*. || 26. *τοὺς Ταρσοὺς* del. Kiehl. et Mehl. Mn. 1, 208. Cob. 6, 314. N. 408. || *ἐπειδὴ εἰσῆλθεν* n. || *πρὸς ἐναντὸν* del. Hirsch. 83. || *ἡ γυνὴ αὐτοῦ* Marciani. || 27. *διασπάζεσθαι* Cob. V. 204. N. 408. coll. 19. Hell. 3, 1, 8. Hertl. 6. *ἀνασπάζεσθαι* Matth. Ep. 4. ed. 430 cap. 3, 1. *πρῶτον* D. Matth. 430. Hertl. Coni. cr. in Iulian. (Werth. 1856) 6. Quod Fischerus 2. *πρῶτον* *μὲν* dicit esse debuisse. Primus vero Clearchus fuit in re accipiti qui aliquid efficere conaretur. || 3. *ἀλλ' ante οὐδέ* om. D. s. v. m. rec. C. De *ἀλλ' οὐδέ* Hertleinio Comm. 1, 2, 63. Isocr. 12, 259. 15, 262. Aeschin. 3, 128. comparat. Nec propter usum sed propter loci sententiam omisi cum Cobeto et Rehdantzio. *ἐμοὶ ἀλλ' debebat Bisschopius 3.* || 5. *πρὸς* del. Hirsch. 87. coll. 10. || 6. *οὐδέ* *ἐπεσθαι* deest in optimis, additum Comm. 2, 2, 11. Hipp. 8, 22. || *νῦν μοι* — *μὲν ὄν οἶμαι ἂν* — *δ' ἐρημος* Hirsch. Ann. cr. 87. Phil. 5, 287, deletio 83. altero *οἶμαι*. || *ὅποι* A. *ὅπον* D. Cet. *ὅπη*. || 7. *πορεύεσθαι* Cob. N. 406. Bissch. 4. Sed v. ann. ad. Cyr. 6, 2, 39. Verba *ὅτι* — *πορεύεσθαι* omisit editio Cobeti, damnata a Dindorfio Lips. VII, suspecta *οὐ* in optimis omisso et *παρὰ* praepositionis usu parum apto, cuius loco Rehdantzius

πρός scripsit, v. App. cr. 45. Hoc quidem Marciani s. 4. pro *ἐπί* habent. || *παρὰ Κλέαρον* Kappeyne v. d. Coppello Mn. 3, 383. Cob. 6, 314. N. 408. Dind. XXII. coll. 8, 5. || 8. *τούτων* M. m. n. || *ὡς καταστησάμεν* M. m. *ὡς καταστησάμενον* n. || *ἐκέλευον ἀδύς* Coppello l. c. || 10. *πάντως ἐν* n. || 11. *ἕως τε* Dindorfius. Libri *ἕως γε* vel *εἴτε*. || *μενούμεν* Buttmanus. Libri *μένωμεν*. Verba *μενούμεν*—*ἀσφαλίστατα* Rehdantzius praetermisit. || 12. Prius *φίλοι* om. A. C pr., suspectum Dindorfio Lips. XV, delevit Cobetus. || 14. *πορεύσθαι* fuit qui abesse mallet, v. Dind. Lips. X. coll. 4, 8, 14. || *ὡς ἀποπλέουεν* Hirsch. Ann. cr. 90. Phil. 6, 307. *οἱ ἀποπλέουεν* Bissch. 6. coll. 6, 3, 16. Idem *ταῦτα* delet. || *φθίσουσαι* Bissch. 64. Cf. Hertl. Cyr. 7, 1, 19. p. 232. || 15. *μάλιστα ἀνδρωπών* del. Hirsch. Ann. cr. 83. Cob. N. 408. coll. 2, 6, 8, 1, 4, 15. Bissch. 6. Cf. Hertl. Cyr. 3, 2, 26. || 16. *μήαντε ποιούμενον*, quod deest in C pr. D, cum Kruegero etiam Dobreis Adv. 1, 132. deleri voluit: quasi iam redituro Cyro. Tuenter Matthiae 430, qui deleto *πάντων* sententiam loci invertit, Fischerus 2: quasi Cyrus nullam (vel non et ipse) praeterea expeditionem maritimam faceret; Wiehe in Tidskrift for Philologi og Paedagogik (Kjöbenhavn 1859) 1, 2, 149. || 17. Vulg. *αὐταῖς ταῖς*. Articulum etiam M. m. omittit: rariore usu additur, Cyr. 1, 4, 7. sed *αὐταῖς* cum C pr. D. Ad. Torstrik. Phil. 1862, 314, Hertl. Rehd. delent. Cf. 4, 8. || *οὐκ ἔσται* cum iisdem libris scripsi ut Rehdantzius. Vid. Dind. Lips. XVI. Vulg. *οὐχ ὅλον τε ἔσται*. Marciani *ἔσται*. || *φλυαρίαν* Cob. N. 408. Bissch. 7. coll. 7, 7, 41. Sed Hertleinius confert Dem. 20, 101. || 18. *τοῖς Ξενίων* Dobr. Adv. 1, 132. Sed v. 1, 2, 1. || 19. Deest *ἂν* post *ἐπόμενοι* in melioribus, *ἐσόμεθα* est in D, quod Dindorfius Lips. XXIII deleto *ἂν* in *ἐσόμεθα* mutandum censet. Scripsit Rehdantzius *ἐπόμενοι*—*ἐσόμεθα*. || 20. *ἀκούσει* B. C. || *μὲν μὲν* *ἐκεῖ* Cob. l. c. || *τὴν δέ*

κην, ἔφη, καὶ ἕω Marciani. || *φύγη* D. Cet. *φύγη*. V. Mehl. Mn. 1, 208. || 21. Vulg. *ἀναγγέλλουσι*, optimi *ἀγγέλλουσι*, Bissch. 7. *ἀπαγγ.* || *ἀγοι* priore loco E. s. v. D. Cet. *ἀγοι*. cap. 4, 1. *ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν*] Articulum usus Xenophonteus postulat, neque videtur in ullo codice deesse. Non accurata Gailii annotatio. Alius generis sunt loci 1, 2, 23, 4, 4, 5, 3, 8. *ποταμὸς Σελινόυς* fluvius quidam nomine Selinus. V. ann. ad 4, 7, 18. || 2. *πέντε καὶ ἐπιστάται* (vel *ἐπὶ*) *αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας* *Λακ.*, *ἤγειτο δὲ Ταμῶς* Ritschelius Mus. Rhen. 1858, 141, offensus maxime verbis *ἐπὶ αὐταῖς* pro *ἐπὶ αὐτῶν* dictis. Tum p. 142. orationem sic explet: *καὶ οὐνεπολέμει Κύρος πρὸς αὐτόν. [παρῆσαν δὲ οὐν αὐτῷ ἐπαχθέντες ὀπλίται μὲν τετρακόσιοι, πελτασταὶ δὲ διακόσιοι τῶν Μίλητον πολιορκησάντων]. παρῆν δὲ καὶ Χειρίσοπος κτε.* Vid. ann. ad 2, 3. Quod pro Pythagora Hell. 3, 1, 1. Samius nominatur, eum dissensum Kruegerus solvit De auth. 12 sqq., cuius ad sententiam accessit etiam G. Weberus De Gytheo 78 sq. Vid. Rehd. 38. *αὐταῖς* C pr. D. Ceteri *αὐτῶν*. Illo viae ducem, hoc summum imperatorem dici putant. Quamquam *ἠγείσθαι* etiam cum dativo coniunctum de exercitus duce dici videtur 2, 2, 8, 5, 2, 6, 7, 1, 40. Hell. 4, 2, 9. || *ὅτε Τισσ.*—*πρὸς αὐτόν* del. Cob. N. 408. Dind. Lips. X. || 3. *ἤλθον* et *καὶ* del. Cob. 409. Quorum vocabulorum in editione omissionem vir doctus vituperat in ephemeride Zarnekiana 1859, 46, 734, *παρὰ Κύρον* ad *ἤλθον* recte referri, ad *ἀποστάντες* referri more Graecorum non posse dicens. || 4. *τό* post *ἔσθθην* addidit Is. Vossius. || *πρὸς* utrobique Matthiae. || *πέτροι* Marciani. || *ἐφέστασαν* Cob. N. 517. || 5. *ταύτης ὄν* Marciani. || *βισσάμενος* A. B. C pr. quod Rehdantzius scripsit illato *παρέλθοι*. Quum vero C. e secunda tantum manu *παρέλθοιεν* s. v. habeat, Cobetus *πυλῶν*, *βισσόμενος τοὺς πολεμίους, εἰ φνλ.* scribit, Dindorfius (Lips. XII) scribi vult, omisso deinde *ὁ Κύρος*. || 7.

στρατηγός del. Cob. N. 409. al. || *ἔδοκει* M. m. || *καὶ οὐ πρὸς βασιλέα* del. Hirsch. Phil. 5, 293, nisi scribatur *οὐκ ἐπὶ β.*, Dind. Lips. VII. *ὡς ἐπιόντας*—*βασιλέα* Cobetus praetermisit. || 8. *ἐπιστάθων* Kiehl. et Mehl. Mn. 1, 208. Cob. 6, 315. N. 409. Bissch. 7. Dind. (XVI Ox.). Vid. ann. ad Cyr. 7, 2, 14. || *διώξομαι* Bissch. 8. Vid. ann. ad Cyr. 6, 3, 13. Quae mutatio non magis apta est quam Kiehl. *οὐδ' εἰς* Mn. 1, 208. et Mehleri *ib. καὶ αὐτόν.* || *ἵτωσαν* Rehd. Adiectam in libris deterioribus ad imperativum *ἂν* particulam tuiti sunt Herm. *Ἄν* 178, et Hartung. Part. 2, 312. *ἀλλ' ἰόντων*, *ἀλλ' εἰδότες* Iacobsius. || 9. *οὐδὲ τὰς περισσότερας* del. Meinek. Men. et Phil. Rel. 44. Mehl. Conv. 48. Cob. N. 409. Bissch. 8. defendit Naberus Mn. 4, 12. coll. Herodot. 1, 138. Addas Athen. 8, 346, c. || *εἰς Ζώνην* Marciani. *Ζώνη* tuebatur Rettig. 10. De loco Plat. Alc. I. 123, b. dubitat Boeckhius De simul. Plat. et Xen. 23. Alia exempla Cobetus composuit Mnem. 11, 376 sq. || 11. *τετάρων πλέθρων* Kiepertus. || *ὄνομα* C pr. D. Ceteri *ὄνοματι*, dubium etiam Hell. 1, 6, 29. Vid. Bernh. Synt. 119. Dind. Comm. 3, 11, 1. || *βασιλέα τὸν μέγαν* Kiehl. Mn. 1, 208. || *ἐπεσθαι* del. E. Voigt. || 12. *ἴσασκε* Kiehl. l. c. *πρότερον* Mehl. ib. Cob. 6, 315. N. 409. cum Schneid. et Hertl. *παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου* del. Cob., assentiri videtur Dind. Lips. VII. *τοῦ Κ.* del. Kiehl. *Κύρον* cum Mehlero. || 13. *ἐπὶ* libri. Qui scripserunt *ἐπὶ* Cobetus, Dindorfius, Rehdantzius illam formam 4, 6, 9. retinuerunt, illi etiam Hell. 1, 1, 29, a Dindorfio Thes. St. 3. 1451, d. Xenophonti exemtam. || *πρότερον*—*οὐ* del. Kiehl. Mn. 1, 208. Cob. N. 409. Bissch. 9. || 14. *πίθησθε* Cob. Bissch. 11. || 15. *ἄπιμεν* πάντες *εἰς τοῦμπάλιν* Marciani. Quam in his ubique Cobetus N. 486. et Bisschopius 68. iubent addi praepositionem h. l. optimi libri non habent, 4, 3, 21. omittunt deteriores, 3, 5, 13. habent omnes, 5, 7, 6, 6, 38. nullus. || *φρονέας* Marciani.

|| *φίλοι* B. C. D. Ceteri *φίλον*. || *ᾤδῃ* om. E. del. Heindr. || *δὲ ἡμῖς* Marciani. || 17. *μεγαλοπρεπῆ* Ald. M. m. Bissch. 11. ut Cyr. 6, 2, 6. ubi v. Hertl. || *τὸν ποταμὸν* et *ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ* del. Bissch. 11, quod probare videtur Dindorfius Lips. IX. coll. 4, 5, 2; posterius Mehl. Conv. 48. Cob. N. 410. || 19. Car. Berth. Heinrich, Caroli Friderici f., in diss. de Chryse insula et dea (Bonn. 1839.) thesi addita coniecit *τὸν Ἀβόρραν ποταμὸν*, nisi Araxis commemoratio memoriae vitium esset. Pater ad ed. Hutch. adscriptit: f. *Ἀβόρρας* Strabonis, Gibb. 5, 4, 55. cap. 5, 2. *πολλὰ δὲ στροφοῖ* Cob. N. 412. *πολλὰ δὲ στρο.* ai *μεγάλα* Dind. Lips. X. || *ἂν εἰστέκων* Ald. Marciani. *ἂν ἔστασαν* Krueg. Cob. N. 410. 416. || *τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἦν* Hirschig. Ann. cr. 83. ut 3. || Demetrium De elocut. 93 (9, 451. Walz.), qui hoc loco usus est, conatus est Goellerus corrigere, defenderunt vir doctus Hal. 1837. 37, 295. et Finckhius Ann. cr. in Longin. et Demetr. (Heilbronn. 1847) 13. || 3. *ἀπέσπα* D. *ἀπέπτα* libri boni, etiam Marciani, Aug. Matthiae 481, *ἀπέπτατο* Longinus, Const. Matthiae. *ἀπεσπᾶτο* Buttmanus. || 4. *αὐτῇ*] Incerti in his dativi Dindorfio Comm. 3, 11, 1. Verum non minus certus est 3, 4, 7, 10. || 6. *ἡμιωβόλιον* Schneiderus. Libri *ἡμιβόλιον*, B. *ἡμιόλιον*. || 9. *ὡς* del. Mehl. Mn. 1, 208. Unum apud bonos scriptores exemplum esse dicit C. M. Francken Phil. 19, 717. Sed v. Sintenis 586. Dind. h. l. || *ἐκαθέζετο* del. Mehl. l. c. Cob. 6, 318. N. 412. || *ἀπαρασκευαστόν*—*σχολαίτερον* Cob. ib. Dind. || *τῆ βασιλ.* C pr. Dind. Rehd. Vid. Comm. 4, 7, 2. Ceteri ἢ β. *ἀρχῇ*. || *τῷ δὲ ἠέκει* omisso *τῶν ὁδῶν* Marciani. || *διεσπάρθαι* Cob. l. c. Hirsch. Phil. 5, 305. coll. 2, 4, 3, 4, 8, 17. || *ἐποιεῖτο* optimi, cet. *ποιεῖτο*. || *σκεπάσματα* Z. Suid. Dind. Cob. *ἐπίπλασαν* M. m. *ἐνεπίπλασαν* Cob. N. 413. Bissch. 11. *πίπλαται* Ven. 5, 7. || *ἐπὶ τούτῳ* Marciani. || 14. *ὄν* om. D. || *αὐτοῦ* ante *ὀλίγον* om. deteriores aliquot, secundum Kruegerum delet Mat-

thiae. || 16. *κατακόψασθαι* cum libris melioribus malebat Cobetus N. 413. Dind. Cyr. 1, 6, 9. Ox. || *ἐμοῦ* om. A. Bissch. 12. || 17. *ἐαντοῦ* Cob. Bissch. l. c. Dind. Lips. XXII. Soph. Phil. 950. *ἐν παντὶ γενεῶν*.

cap. 6, 2. *κατακάνοι ἐνεδο*. Marciani. || *ἂν ἔλοι* C pr. D. *ἀνέλοι*, cet. *ἔλοι*. || 6. *Ὁρόντα* C pr. D. M. m. || 7. *ἔλαβες πρὸς ἐμοῦ* M. m. || 8. *τοῦ Ὁρόντα* C pr. M. m. || 9. *δέη* B, cet. *δέοι*, quod Wexius Ep. ad Gesen. (1831) 33. Graeci hominis urbanitate explicabat. || *φίλους* om. C pr. D. *τούτους* om. Cob., suspectum Dindorfio Lips. XVIII, defendit God. Herold. 6. || 10. *ἐλάβοντο* vulgatum Porsono soloeorum videbatur esse, idem de optimorum librorum scriptura *ἐλάβον* indicat C. Matthiae Ep. 5, quod postulat Cobetus N. 413. || *οὐκ ἐπιθάνεται* Bissch. 13. ut 5, 7, 34. || *ἄλλος* Cob. V. 114. N. 414. Bissch. 13. Contra ubi pluralis verbi antecedit, *ἄλλος* in *ἄλλοι* mutari voluit Hell. 7, 1, 15, 3, 3, 8.

cap. 7, 3. *βαρβαρῶν* del. Bissch. 14. || *ἄπερ* ante alterum *ἦς* om. C pr. D. M. Z. Marciani M. m. || 4. *πλήθος πολλοὶ* M. m. || *ἀποκινεῖσθαι* Cob. Dind. Praesentis infinitivum iam ASchZ. 1833, 1126. tuitus sum collatis locis Hell. 4, 7, 4, 5, 1, 15. Vid. Buechs. 314. Herold. 5. || *ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ εὐτ. γεν.* Iacobsius Add. Anim. in Athen. 148. *ἀνδρῶν ἀγαθῶν γενομένων* Cobetus. *καὶ εὐτ. τῶν εὐδῶν γεν.* Dind. Comm. ed. 3. Lips. IX. Rehd. Bierm. 7. De *όντων* cf. Comm. 2, 1, 28. || *ἐγὼ ὑμῶν* om. E. del. Voigt. *ὑμῶν* quidam Mn. 1, 209. || 5. *ἐν τῷ τοιούτῳ* Hirsch. Phil. 5, 296. coll. 5, 8, 20. *προσιόντος* del. Cob. N. 414. Bissch. 14. Hirsch. || *μνησθεσθαι* Kiehl. et Mehl. Mn. 1, 209. Cob. N. 305. Bissch. 4. Herold. 5. Cf. 7, 6, 38. || *μνησθῶ* Cob. N. 224. Bissch. 14. Buechs. 286. || 6. *ἀρκιόν μέχρις ὅτου* Marciani. || 8. *ὅτε στρατηγοὶ delet* etiam Lud. Herbstius De emendatt. Cobeti Thucyd. 11. Defendebat Fr. Platz. in Seebod. Bibl. cr. 1820. 2, 671. || 9. *γὰρ οὐ* Cob. N. 415. Bissch. 15. *γὰρ, ἔρη, μισχ.* Rehd. || 13. *ἐκ τῶν*

πολεμίων del. Kiehl. Mn. 1, 209. om. Cob. *παρὰ μέγαλον βασιλέως* del. Bissch. 15. *μετὰ τὴν μάχην* del. Cob. N. 416. *ταῦτα* (ita Muretus, vulg. *ταῦτα*) *ἤγγελον* del. Mehler. Conv. 48. Mn. 1, 209. Bissch. 15. *ταῦτα ἐλεγρον* Dindorfius malit Lips. IX. coll. Cyr. 6, 1, 25. || 15. Verba *ἐνθα* — *ἐπειὼν* post Bocagium, Kruegerum, alios etiam Dindorfius VI. damnavit. Locum transpositis verbis sanare studuit Ruedigerus ZAW. 10, 935. De locorum rationibus v. Grot. Hist. Gr. 5, 53 sq. Additamento autem vel emblemate illo ut Ainsworthum ita etiam Car. Koehium Zug d. Zehnt. 46. de quatuor canalibus in errorem deductum esse Kiepertus ZGW. 1851, 204. dicit. || 18. *πρότερον* del. Cob. N. 416. Dind. Lips. IX. *θνώμενος* C pr. ut videtur, Leoncl. Cet. *πυθόμενος*, quod Rettigius 20. tueri conatur, v. Rehd. || 19. *διαβαίνειν* del. Hirsch. Ann. 83. Miscell. 2, 67. || *τὸ μαχεσθαι* id. 84. coll. 7, 5, 7. Dind. Thes. St. 1. 1385, b. Quod Bernhardy improbat Synt. 356.

cap. 8, 1. *πιστὸς* C pr. Marciani M. m. al. Quod scripsi. Cet. *πιστῶν*. Vid. Rehd. App. cr. 13. || *ιδρώντι* cum iisdem Marciani scripsi ut Cyr. 1, 4, 28. ubi v. ann. Hell. 4, 5, 7. Vulg. *ιδροῦντι*. || 4. *τοῦ κέρως* del. Mehl. Mn. 1, 209. Matth. 430. Vid. Krueg. *τοῦ κέρως* Bissch. 16. || Matthiae l. c. Kruegerum secutus M. *δὲ τοῦ στρατευματος τὸ εὐδῶν*, Fischerus 3. cum Arnaldo M. *δὲ τὸ στρατευματος εὐδῶν κέρως ἐλεχ.* Verba *καὶ τὸ στρατεύμα* del. Cob. Rehd. || 6. *τούς* ante *ἄλλους* deletat Voigt. Verba *λέγεται* — *διακινδυνεύουσι* eiecerunt Cobetus N. 416. et Dindorfius (Lips. VI). Dissimulat se Xenophon scriptorem Anabasis. || 8. *καὶ λόγχοι* scripsi cum A. B. C. Cet. *καὶ αἱ λόγχοι*. I. M. v. Gent Misc. phil. Gymn. Bat. nov. ser. 1, 95. Mehl. Mn. 1, 209. || 9. *τούτων* ante *γεροφῶροι* omisi cum C pr. Rehd. Dind. (XVIII), itemque *εἶναι* post *ἐλέγοντο*, etiam cum Suida, v. Dind. Comm. 1, 6, 13. Particularum post *Διγύπτιοι* om. deteriores,

etiam Marciani, ut sit asyndeton quale in antecedentibus ac saepe in parenthesi, quod Kuehnero offensionem fuit. || 13. *Ἑλληνικοῦ* damnat Hertleinius in libello de Anabasi scripto 2. || *μέλει* B. C. D. Plut. Artax. 8: *ὁ δ' ἀντὶ μέλειν εἰπῶν, ὅπως ἔσει κάλλιστα, τὸ πᾶν διέφθειρεν*. Cet. *μέλοι*. Cob. N. 416. Bissch. 16. *μελήσοι*. || 14. *προσῆι* C pr. D. Cet. *προῆι*. || *ἐκατέρους ἀπώθεν εἰς τοὺς τε πολεμίουσ ἀποβλέπων τοὺς τε φίλιουσ* Marciani. *τούς φίλιουσ* etiam Cobetus. Cf. Plat. Symp. 221, b. || 15. *πελάσας* A. B. C. Rehd. App. 19. || 16. *θροῦ* — *θροῦς* Cob. N. 371. || *ὁ δὲ κλέαρχος* A. B. C. M. Cet. *ὁ δὲ ξενοφῶν*. Neutrum ego nomen posui. Rehd. l. c. 35 sq. Xenophontis nomen Kruegerus postulat Stud. 2, 109. || *σύνθημα*] Libri deteriores articulum addunt, qui praeter locos Xenophonteos 6, 5, 25. *σύνθημα παρῆι* ut 7, 3, 34. 39. Cyr. 3, 3, 58. 7, 1, 10. deest aliquoties ut loco ab Hertleinio indicato Dinarch. 3, 10. || *ὅτι κλέαρχος, καὶ Ζεὺς* Born. XIX. || 17. *τε ἔρη* om. Marciani. *ρηοὶ* post *ἔσω* e cod. Paris. quodam refert Naberus Mn. 4, 185. || *προῆροντο* B. C. E. R. Quod qui omisso *εἶναι* verbi *ἐλεχθεσθαι* putant esse (vid. Kuehner.), formarum praesentis et imperfecti usum exemplo augent. *ἐξέροτο* est Cyr. 4, 1, 1; exempla participii 8, 5, 12. An. 2, 4, 25, infinitivi Cyr. 2, 4, 18, imperfecti 4, 6, 22. pleraque dubia. Sed Hipparch. 7, 9. est *πορομένην ἀταξία* οἱ μὲν *προῆρονται*, οἱ δὲ *ὑπολείπονται*. || 18. Libri *ἐπιλείποντον*, Kr. et Ditsfurt. Chrest. *ἀπολ.*, Hirschig. Ann. cr. 90. Dind. Cyr. 4, 1, 19. *ὑπολ.* || Verba *λέγονσι* — *ἵπποις* damnant Cob. N. 417. Dind. Lips. VI. Vid. s. 6. Iam Luciano Navig. 36. ante oculos posita erant. || 19. *ἐγκλίνοισιν* Dind. Comm. Lips. IX. Cyr. 1, 4, 23. *ἐκκλίνουσι καὶ φεύγουσι*, ubi C. D. *ἐγκλ.* De eadem fere re *ἐγκλίεναι* Hell. 7, 2, 14. 2, 4, 34. Cyr. 3, 3, 65. *ἐκκλίνεν* Cyr. 7, 1, 30. 3, 3. || *ἀνα κράτος* Cob. N. 511. Idem scribi voluit Ag. 2, 3, quia illa verbis *ἐλαύνειν*, *φύγειν*, *διώκειν*,

θεῖν addi solent, nihil mutavit Hell. 2, 1, 15. 19. 7, 1, 22. 28. An. 7, 7, 7, ubi de locis vi captis agitur. Vid. Born. Cyr. 1, 4, 23. ed. Lips. || 20. *δοπερ ἐν ἵπποδρομῳ* del. Hertl. in libello suo 2 sqq., fuisse quidem dicens spectatores lustrationum, ut Hipparch. 3, 10, non videri fuisse certaminum in ipso hippodromo. || 21. *οἱς βασιλέως* om. E. del. Voigt. In imitatione sua Lucianus Navig. 37. solum *προσκινουμένους* habet. || 22. *τὸ ἀντῶν ἠγούνται* Marciani. *τοῦ ἀντῶν* Halm. Lectt. Aesch. (Monach. 1835) l. Quod Hermannio placuit ZAW. 1835, 1118. || *ἠμίσει ἐν χρόνῳ* deteriores. *ἐν ἡμ. ἀν χρ.* Cob. N. 418. Bissch. 17. *ἡμ. ἀν ἐν χρ.* Matth. Ep. 7. In temporis significatione interdum praepositionem deesse dicit Kruegerus, raro deesse Hertleinius Coniect. 2, 15. Variare libros Dindorfius animadvertit Cyr. 2, 3, 24. Dubius hic locus et Conv. 4, 1. || 23. *ἀντίον* optimi, *ἐναντίον* ceteri, deinde *ἀντίος* omnes. V. ann. ad Cyr. 4, 2, 39. || 24. *σύν* om. D. || *αὐτός* om. A. || 26. *ὅς καὶ ἰσούσθαι* Cob. N. 418. || 27. *λέγω* id. || 28. *θεράπων* del. id. coll. 1, 6, 11. Bissch. 17. Dind. Thes. St. v. *Σχηπτοῦχος*, ed. Ox. XIV. Lips. IX. || *ἐαυτὸν ἀποσφάζει* Cob. *αὐτὸν ἐπισφάζασθαι* Rehd.

cap. 9, 4. *τούς* ante *τιμαμένους* om. C pr. Dind. || 6. *φανερὰς* post *ὠτειλάς* om. A. C pr. Dind. (XII) || *κατέκτανε* in Marciani quoque est. || 7. *περὶ* om. C pr. || 11. *ἀλεξόμενος* del. Cob. apud Mehler. Conv. 48. || 13. *στερομένους* Buttmanus gr. Vulgatam formam *στερομένων* defendunt Krueg. Kuehn. Schenk., tanquam si haec quoque perfecti significatione praedita inveniatur. || Quod in deterioribus quibusdam est *ἐν τῇ τοῦ Κόρον ἀρχῇ* nescio an unum in Anabasi exemplum sit additi ad nomen proprium in medio positum articuli. V. ann. ad Cyr. 1, 7, 23. || 15. *ἀξῶν* Cob. N. 418. Dind. Lips. XXII. coll. 19. || *ἀντὶ* del. Cob. l. c. Dind. XVIII. || 16. *αὐτῶ* post *εἴ τις* om. C pr. Dind. XVII. || 17. E scriptura et vestigiis libri C pr. Dindorf-

fius XIII. haec efficit: *οἱ χρηματῶν — ἐπλευσαν, ἔργασαν — καλῶς ἀρχεῖν*. Quae Rehdantzius ita accipit, ut etiam *Κόρω* omittat, quod in deterioribus quibusdam deest, nisi id forte cum *ἀρχεῖν* coniungendum sit: im Interesse des K. Vid. App. cr. 6. || 18. *τοιγαροῦν ἀεὶ κράτιστοι ὑπάρηται* Dindorf. Comm. Lips. IX. Cf. 20. || 19. *οἰκονομεῖν* Hirsch. Ann. 91. coll. 4, 6, 16. Sed cf. Oec. 19, 14. || οὐδ' ἐν ἄν ποτε Kiehl. Mn. 1, 210. ἄν del. Cob. Dind. XXIII. Qui XIII. ἀν deleto ἄ vel ὄσα ἐπέπατο, Comm. 1, 2, 29. ἅπαντα πεπρωτό τις scribendum suspicatur. ἀεὶ τις Iacobsius. || 20. κρίνοι E. Dind. XXIII. κρίνει C pr. τυγχάνοι censor Halensis Schneideri. Libri τυγχάνει. || 21. *συνεργοῖς χροῖτο* marg. n. ὅτε ἐκ. M. m. || 22. *εἰς γε ἀνήρ* C pr. Ceteri ὄν addunt vel ante vel post ἀνήρ. || 23. *κόσμον* om. C pr. || 27. *δὲ δύναιτο* C pr. || 28. *ὁμοῦ δὲ δὴ ὁπότε πορεύονται* Dind. Comm. Lips. IX. ὁμοῦ ex ὀι, quod in C pr. est, effecto. || *ἐγὼ μὲν γε* A. B. C. ut 2, 5, 25. Cyr. 4, 5, 29. || 29. *παρὰ μὲν γὰρ* Cob. N. 419. Vid. Krueg. || *φιλαίτερον* libri pene omnes, *φιλαίταρον* M. m. Quod semel exstat *φιλαίτερος*, semel *φιλαίτατος* iusta hoc quidem ut videtur auctoritate Hell. 7, 3, 8, denique item *φιλωτέρος* Comm. 3, 11, 18, a Cobeto et Dindorfio in formam rarissimam ac pene incognitam *φιλετερος* et saepius inventam *φιλαίτατος* mutatum est. Vid. L. Dind. An. XII. Comm. l. c. G. Dind. Thes. St. 8. 878. Cob. N. 343. Kuehn. h. l. || *οἱ μάλιστα ἐαντοῖς ἀγαμένοι* Dind. Apol. 5. Quae coniectura e vestigiis libri C pr. hausta admodum probabilis est. || 31. *περὶ αὐτὸν* Schneiderus. Libri *παρ' αὐτόν*. Vid. Oec. 4, 19. cap. 10, 1. Quod Cobetus V. L. 187. ἀποτίμειται ἢ κεφαλῇ de mortui cadavere, ἀποτιμηθέντες τὰς κεφαλὰς 2, 6, 29. de vivis dici putat (cf. 2, 6, 1, 3, 1, 17), ei sententiae locum Dindorf. 1, 78. refragari docet Hertleinius. τὰς κεφαλὰς ἀποτίμειται τῶν κολαζομένων — ὁ δὲ δῆμιος ἀπέτεμε τῷ ξυρῶ τὸν τραχήλον Plut. Artax. 29. || *καὶ οἱ σὺν αὐτῶν* del. Cob. N. 420.

Aptior verborum structura est 2, 2, 1, 3, 5, 3. || 2. *εἶνα* Dind. Comm. 1, 6, 13. delet. Cf. 8, 9, 2, 4, 12, 5, 6, 4. *λαμβάνει* del. Cob. l. c. Vid. Dind. Lips. IX. || 4. *πάντα* utrobique C pr. Rehd. τὰ πάντα 2, 1, 1. ὡς πάντας *νικῶντας* del. Dobr. 133. || 6. *ἐν τούτῳ πάλιν δῆλος ἦν προσεὶν βασιλεὺς* M. m. || *προσιόντας* C pr. Rehd. καί, quod Matthiae reiciebat, ex antiqua lectione *προσιόντες* ortum dicit Born. Comm. 2, 2, 13. || *βασιλεὺς* om. Born., suspectum Dindorfio VIII. vel propter articulum. || *ἐπήγην* C pr. Rehd. quem v. p. 29. App. cr. 7. Ceteri *ἀπήγην*. || *πρὸς τοὺς Ἑλληνας* plurimi libri praeter meliores. || 9. De rebus militaribus, quae hic narrantur, audiendi tres viri, F. Vollbrechtus Nibb. 1856. 74, 252. et edit. p. 22 sqq., E. Wahnerus Nibb. 83, 855 sqq., qui de verbo *ἀναπτύσσειν* huius loci, Cyr. 7, 5, 3, 5. Plut. Pelop. 23. exposuit, C. Rehdantzius ed. 26 sqq. || 10. *προῆμι* Pluggers. Mn. 1, 210. *εἰς μάχην ὀννίενα* RLac. 13, 9. || 12. *μή* om. C pr. ἦν γινν. Rehd. Quocum illud inclusi. || *ἐπὶ πέλητῃ* A. B. C. Cet. *ἐπὶ πέλητῃ*, ut *ἐπὶ δόρατος μικροῦ* Cyr. 7, 1, 4. Deinde quod *ἐπὶ ξυρῶ* coniecit Vollbr. Nibb. 1856, 298, iis nititur, quae Curtius 3, 7 extr. narrat, et iis, quae Layardus in libro Ninive und Babylon 335. Zenk. et in altero Ninive und s. Ueberreste 367. Meissn. disseruit. || 13. *ἄλλοι ἄλλοις* Hertl. Coni. 2, 22. coll. 1, 2, 24. || 14. Libri *σρακοῦσιον*, nisi quod in Marcianis altera forma esse prohibetur. || 15. *καὶ κατιδῶν* I. M. v. Gent. Mn. 7, 224. coll. 14. 4, 7, 21. || 16. *παρεῖθ* A. D. Marciani. Cet. *παρήει*. || 17. *αὐτοὶ* ante *ἀπίοιεν* transponit Pluggers. Mn. 1, 210. || *ὄν* post *ἔδοξεν* om. A. C pr. *ἔδοξε δ' ὄν* Matth. || 18. *σφοδρὰ* D. E. Cet. *σφοδρὰ*. Quod revocavi, exemplis commotus etiam arcetius cum substantivis coniunctorum adverbiorum: *μάλα* Hell. 2, 4, 2, 5, 4, 14, 6, 2, 39. Cyr. 4, 2, 5. Cf. infra 4, 6, 15. ἄγαν Conv. 2, 18. REq. 11, 12. πάνν Cyr. 5, 1, 8. Cf. Hell. 2, 3, 38. 7, 3, 7, 8. || *ὡς ἔλεγον τετρακόσιαι* M. m. ὡς τετρ. ἄμ.

Rehd. App. cr. 51. || 19. Putat Lachmannus Hist. Gr. 2, 339. errare Xenophontem, quum dicat pugnam quum vesperasceret commissam esse. Sed *δελήη*, quo vocabulo Xenophon utitur 8, 8, tempus pomeridianum significat. Vid. Herm. Antiquitt. 3, 17, 24. Est autem hic *πρωία* quae dicitur *δελήη* intelligenda, ut 2, 2, 14; Hell. 1, 1, 5. ὄγία.

LIB. II.

cap. 1, 1. *Ὡς μὲν οὖν — δεδήλωται*. Initium huius libri et sequentium a lectore sedulo additum dicit Bisschopius 18, eamque sententiam amplexus Dindorfius ed. 4. Lips. III. quae initio librorum secundi, tertii, quarti, quinti, septimi conspiciantur narrationis prioris repetitiones supervacaneas, molestas, importunas esse, et primo libro finito neminem non malle continuo sequi 2, 1, 2. demonstrat. Sunt illa antiqua additamenta. Diog. Laert. V. Xen. 13. *Ἀνάβασιον, ἧς κατὰ βιβλίον μὲν ἐποίησε προοίμιον, ὅλης δὲ οὐ*. Divisionem autem librorum non esse ab ipso Xenophonte factam quum per se facile patet tum G. C. Lewis Mus. class. 2, 1 sqq. de Historia Graeca ostendit. || 2. *ὀσκευασαμένους — ἐξοπλισομένους* Cob. N. 437. Hirsch. Phil. 5, 315. Dativum testantur veteres grammatici. V. ann. ad 3, 1, 34. || 3. *ὠρηγντο* Schneiderus. Libri *ὠρηῶντο*. Vid. 1, 10, 1. Cyr. 5, 4, 51. || *περιμένοιεν* C pr. Unde Rehdantzius scripsit *περιμενοί[εν]*. Aut *περιμενοίεν* aut *περιμενοίη* legendum (Cyr. 5, 3, 52). || 4. *βασιλέα* del. Hirsch. Phil. 5, 292. || *Ἀσιαῖον* Marc. M. || *τὴν γὰρ μάχην νικῶντων* id. || 6. *οἱ μὲν οὖν* Matth. || *καὶ ποτόν* addunt A. B. C. E. quod de muleto Rehdantzius interpretatur. || *οἰστοῖς* libri ionico more solvunt. || *πέλητας* Frid. Rauchensteinus Nov. Mus. Helvet. 1861, 308. non parmas aut cetras, sed contos vel hastilia esse dicit. *καὶ πέληται* del. Ad. Torstrik Philol. 1862, 315. || 10. *μὲν* post *Κλεάνωρ* om. A. B. C. || *αὐτῶ ἐτι* *τῆς ἀρχῆς* Cob. N. 420. Bissch. 19. qui ad *παρέχοι* aliquod verbum ex-

cidisse putat. || *τῇ γὰρ αὐτοῦ* M. || 12. *θεόπομπος* A. B. C. E. *ξενοφῶν* cet. Quod Bornemannus utrumque nomen induxit, vir doctus Hal. Suppl. 1826, 764. certe *Ἀθηναῖός τις* scribi voluit. Xenophontis nomen sequente deinde vocabulo *φιλοσόφῳ* vindicari censuit Iacobsius, nisi ea ipsa causa mutationis fuisset. Qui singularem Quaestionem de hoc loco scripsit F. F. C. Schwepfingerus (Eisenberg. 1844) Xenophontis nomen tuitus est suaeque disputationis rationem C. Fr. Hermannus Nibb. 1846. Suppl. 12, 327. probavit. Is vero Kruegerum Vit. Xen. 12. secutus concedit, Xenophontem Ol. 94, 4. quadragenarium fuisse. Cuius quidem aetatis homines etiam adolescentulos dici multis exemplis ostendit Rehdantzius Vit. Iphier. Chabr. Timoth. 91. Nec dici *νεανίσκος* per ironiam, sed *νεανίας*, ut Dem. Cor. 136. de sexagenario Aeschine, Vaterus Ep. ad Hermannum 98. contendit, et Alex. Bakius Nov. Act. lit. soc. Rheno-Traiectinae IV. p. 33, si Xenophon adeo juvenis fuisset, Phalinum per contentum putat dicturum fuisse *ὁ μειράκιον*. Denique Chr. Cronius Append. causae Socr. 24. propter dissimulationem veri in toto libro regnantem Theopompi nomen servandum, Xenophontem intelligendum esse existimat. Atque etiam Rehdantzius ed. 53. Xenophontem sub illo nomine latere voluisse putat. || *ἀγαθόν ἐστιν* M. || 13. *ἀχρηστα* B. C. E. *ἀχάριστα* cet. Scripsi *ἀχάριτα* cum Dobreo Adv. 1, 133. Cob. N. 420. Dind. (XII Ox.) Hertl. Is comparat Plat. Gorg. 484, c. *φιλοσοφία γὰρ τοῖ ἐστι χαρίεν, ἂν τις αὐτοῦ μετρίως ἀψῆται ἐν τῇ ἡλικίᾳ*. Altera forma est Hom. Od. 8, 236. || 14. *θέλοι* del. Rehd. Vid. App. cr. 36. || 15. *λέγει* parum emendate scriptum dicit Bernhardy Synt. 420, putidum soioecismum vocat Cobetus V. 113. N. 414. Nec minus *λέγονοι* postulat Bisschopius 13, corrigique voluit locos 4, 8, 19, 7, 3, 47. Cf. Eur. Here. f. 73. *οἱ δ' εἰς ἔλεγχον ἄλλος ἄλλοθεν πιτυῶν, ὃ μῆτερ, ἀδῆ, ποῦ*

πατήρ ἄπεισι γῆς; || 16. οὔτοι post πάντες om. A. B. C. πάντες οὔτοι Hirsch. Phil. 5, 308. Idem οὐ ante ὄρεϊς delet ut supra. Ipsi vero his locis utitur Fritzscheus Theocr. 25, 235, ut demonstret pronomen personale saepe sine vi verbo addi, et alterius quidem personae maxime post coniunctiones. Cuiusmodi locos Biermannus composuit. || συναβουλεύομεθα Stallb. Plat. Phil. 135. || 17. λεγόμενον Cob. Dind. Libri ἀναλεγόμενον. Rehd. App. cr. 27: εἰς τὸν ἔπειτα αἰῶνα λεγόμενον. || συμβουλευόμενοι συνεβούλευσαν Marcianus M. || ὅτι ἂν αὐ ἀνομβ. Bissch. 20. ἂν Dind. Lips. XXI. || 19. σωθῆσονται Hirsch. Phil. 5, 298. Pauca infinitivi aoristorum in his intacta exempla manserunt cum eodem substantivo: Cyr. 2, 4, 23. ἐλπίς ὑμῶς μὴ ὄφθῆναι. Hell. 6, 3, 20. 5, 35. cum verbo ἐλπίζειν Ag. 7, 6. || εἰ δ' ἔτι Bothius Mus. Rhen. 1845. 3, 4, p. 632. ὑδενία Muretus. Libri ὑδενίας. || 20. Quae Cobetus N. 421. puerili et putida interpolatione prius posita verba ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ παραδόντες ἄλλω dicebat, in editione retinuit omisso verius fortasse suspecto φίλοι. Utrumque ἄλλω del. Bissch. 20. || 21. ἀπαγγεῖλαι id. hic et 23. καὶ προσιοῦσι C pr. Is enim ter habet προσιοῦσι.

cap. 2, 1. παρὰ Ἀριαίω del. Cob. N. 421. Ad αὐτοῦ nonnunquam ex abundantia quaedam videntur addita esse, Cyr. 7, 1, 23. Hell. 4, 8, 39. ubi v. Buechs. 7, 4, 36. Vid. Herbst. De em. Cob. Thuc. 60 sq. || αἰῶνον πρῶ Dind. Cyr. 4, 6, 10. Ox. XVIII. Lips. || 3. ἔνια post θνομένων Dindorfius Cyr. Lips. V. deleri volebat. || 4. ὡς del. Cob. N. 421. Bissch. 20. coll. 5, 2, 30. al. Sed v. Krueg. || 6. Sectionem seclasi cum Dindorfio (v. ed. Lips. V) omisso etiam δὲ post ἀριθμός, quod deest in C pr. Computations itinerum non magis carent dubitatione quae sunt 5, 5, 4, 7, 8, 26. Vid. Grot. Hist. Gr. 5, 14. Meissn. Kiepert. ZGW. 1851, 205. Ratio ut constet, Kruegerus ed. p. 558. pro τριακόνα legendum dicit τετρακόνα. Kuehnerus p. XL. aut Xenophontem in subducendis numeris lapsum aut numerorum notas a librariis depravatas esse censet. Sunt vero haec quocumque additamenta antiqua, vid. Dind., sed inepte inserta. || 7. Libri θροῦξ. Vid. Lob. Parall. 1, 99. || 9. καὶ λῦσον om. C pr. del. Dind. Lips. XIII. Cob. Errare Xenophontem Kochius dicit 51. ταῦρον πάλλευκον Both. Mus. Rh. 1845, 632. || 11. δὲ τι Schneiderus. Libri δ' εἰ τι. || 12. δὴ ἢ Bissch. 21. δυοῖν ἢ Ebert. Obs. de numeralibus gr. spec. alt. (Starg. 1860) 8. || δνησεται Dind. (Cyr. 8, 1, 5. ubi οὐ μὴ δνησεται). Cob. N. 518. δνησεται tuetur Frankius De part. neg. 3, 23. Quod dicunt οὐ μὴ particulas cum coniunctivo praesentis coniungi verborum εἶναι (v. Dind. 4, 8, 13) et δύνασθαι, veluti Hier. 11, 15, mirum in hoc verbo, quod quamquam significatione sua et defectu aoristorum exceptionem efficere creditur (Emper. Opusc. 278), quaeras tamen, cur non ficerit dici οὐ μὴ δνησῆθω, quod est Dem. 23, 680. R. Ceterum sententiam Cobeti 255. de resuscitando canone Dawesiano ratione carere demonstravit Frankius 21 sqq. Dindorfius vero l. c. coniunctivi praesentis aut aoristi usum ne apud Xenophontem quidem ferendum dicit. Vid. ann. ad Cyr. 3, 2, 8. || 13. γυνεῖν Cob. 421. coll. 7, 3, 11. Nec multum differunt loci 1, 4, 8, 2, 5, 7. Comm. 3, 11, 8. De itineris ratione orientem versus facti v. Grot. Hist. Gr. 5, 47. Meissn. || 15. ἰππεῖς εἰεν Bissch. 21. Quod fortasse in C pr. est. || ἰστρατοπέδων Cob. N. 422. || 17. ομοιωτρόπη Diffurt. Chrest. || εὐύχνην ἑκατοῖς Cob. N. 454. Hirsch. Phil. 5, 313. || 20. τοῦτον om. C pr. del. Cob. Dind. Lips. XI. XVIII. Qui iam Cyrop. Lips. XX. κρούσαντα (cum C pr.) et μινύση (cum B. C.) compositis praetulit. Maxime enim praepositiones κατὰ et σύν a librariis simplicibus verbis additae esse creduntur. ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἀρχοντες del. Cob. N. 423. retento nunc μισθόν. ἀφέντα Schneiderus, libri ἀφιέντα, Heimrichius ἀφιέντα τὸν φόβον. ἀργυρίον om. C pr. Dind. XI. coll. 3, 5, 8.

cap. 3, 3. προσῆλθε Hirschig. Ann. cr. 91. || ταῦτα Zeunius. Libri ταῦτα. || 7. σπένδοντο ἰούσι M. σπένδοντο del. Hirsch. 84. || 10. ποιούμενος C pr. L. Cet. ποιησάμενος. || διαβάσει post ἐπιούνην om. C pr. del. Dind. Lips. XIII. Cob. Rehd. || 11. ἀρσιστερῶ om. C pr. τὸ non habet Suidas v. Ἐπεισάται. || τὸν ἐπιτήδειον poena dignum, Doederl. Synon. lat. 3, 276. ταῦτα παθεῖν intelligit Dobrens Adv. 1, 133. coll. Dem. Phil. 3, 51, a. Affert Kruegerus Thuc. 8, 70, 2. Hertleinius Lys. 30, 24. Plutarch. 13, 137. Hutt. Dem. Ep. 2. p. 958, 27. Turic. || 12. Libri πρὸς αὐτόν, Schneiderus πρὸς αὐτοῦ, Matthiae πρὸς αὐτοῦ μόνον, alii πρὸς αὐτό, etiam Pluyg. Mn. 1, 211, vel πρὸς τοῦτο, etiam Hirsch. Phil. 5, 316. || οἱ εἰς τοιαύτῳτα Kruegerus, Fischerus 4. οἱ μέχρι τρ. Hertlein. 12. || 13. Libri αἰσὶ praeter Marcianum M. ut videtur. || ὑποπτεύων αὐτὸ τὸ πλήρη εἶναι Dind. Comm. Lips. IX. || ἵνα πολλὰ τὰ ἀπορα φαίνοιο τοῖς Ἕλλησι εἶναι δευὰ εἰς τ. πορ. Marc. M. || 15. μὴν post ἡδύ om. C pr., ut fit in brevibus enuntiatis. Vid. ann. ad Cyr. 2, 1, 9. || 16. φοῖνιξ B. C. Cet. φοῖνιξ. Illud et propter libros praetuli et propter grammaticorum veterum praeceptum de littera ι ante ξ nunquam nisi per augmentum producta. || ἐξηραίνετο Cob. N. 424. cum Athenaeo, scripsit ἐξηραίνετο. Hertleinius comparat Theophr. De caus. plant. 1, 2, 3. ubi arbor θνήσκουσι dicitur. || 18. κακὰ post πολλὰ om. C pr. Cob. 424. || ἂν οὐκ A. B. C. Ceteri ut solet dici οὐκ ἂν vel οὐκ solum. Prius vero collocationis exempla Hertleinius comparat Dem. 52, 31. Thuc. 6, 50. ubi v. Kr. || ἔχειν C pr. Suid. Ceteri ἔξιν. || τῆς ἀπάσης Ἑλλάδος Marc. M. || 19. ἔνθα — ἀπέκτεινε del. Cob. || εἰσὶν αὐτῶν Marc. M. || 20. Libri βουλεύσασθαι. C pr. βουλεύσθαι. Certatim futurum poscunt, pauci aoristum defendunt, in quibus est Mullachius ZGW. 1854, 394. Vid. ann. ad 6, 5, 17. || 21. ἀγάγοι C pr. || 22. Prius αὐτόν suspectum Dindorfio Lips.

XVIII. || 26. παρ' ἡμῖν Marc. M. || παρέχοντες Hirsch. Phil. 5, 317. coll. Cyr. 6, 1, 3. || 27. πορεύσασθαι Stephanus, Cob. N. 406. Bissch. 24. Eadem vero verborum ratio est atque loci Cyr. 6, 2, 39. ubi v. ann.

cap. 4, 4. κατασκάπτει Marc. M. Optimi deinde εἴη ἡ ὁδός et τὸν βασιλέα. Quo articulo deleto Dindorfius Lips. VIII. etiam nomen subst. in suspensionem vocat. Cet. τὴν βασιλείωσ δύναιμι. Equidem facilius feram verba τὸν βασιλέα deleri quam solum articulum, quem nolim contra librorum auctoritatem omnium vel optimorum expungi. Vid. 5, 38. Hell. 7, 1, 37. 38. Oec. 4, 15. Born. Comm. 3, 5, 26. Conv. 3, 13. Poppo et Kr. Thuc. 8, 47, 1. Additis vocabulis Περοῶν, Ἀσίας, ἄνω articulus nusquam deest. || 5. καὶ αὐτὸς ταῦτα πάντα Cob. N. 424. Bissch. 25. || ἀποσταίη optimi et plurimi, cui ἂν addi volunt (ἂν ἂν Rehd.), nonnulli Vollbr. 426. ἀφροσῆξει etiam in Marc. M. est. || 6. ηττημένων Bissch. 26. Quod libri deteriores habent ηττωμένων δὲ μὴν, has particulas graece dici negat Kruegerus, cuius v. ann. Arrian. 4, 4 extr. Herm. Plat. IV. p. XXII. Est vero οὐδὲ μὴν 20. || 7. τοιαῦτα τὰ πολλὰ Marc. M. || 10. καὶ αὐτὸς Matth. || 13. ἢ del. Dind. Comm. 3, 11, 1. || 14. παντοῖοις δένδροισι Hirsch. Phil. 5, 317. coll. 4, 8, 2. || 16. ὅτι αὐτὸς ἦν ὁν ζῆσι M. || 17. ἑάνπερ id. In quo primae quinque litterae verborum τῆς νικτὸς lacunam efficiunt. || 18. καὶ ἐφοβεῖτο del. Cob. N. 518. Rehd. || 20. Alterum λελυμένης τῆς γερύρας del. Bissch. 26. || 22. τότε δὴ κατεγνώσθη Bothius Mus. Rhen. 3, 4, p. 632. || ὑποπέμψαιαν Bissch. 26. Cob. Dind. Deinde vero incertum μείναιεν an μέναιεν scribendum sit. Hanc formam etiam post υποπέμψαιεν ferendam esse alio loco demonstravi. || διελόντες Holtzmannus. Libri διελθόντες. || 23. ὁμοῦ del. Bissch. 27. Hirsch. Phil. 5, 293. propter μέντοι. ὁμοῦ μέντοι Hell. 5, 3, 19. 4, 51. μέντοι ὁμοῦ Cyr. 2, 3, 22 dub. || 24. αὐτοῖς ante ἐπεφάνη del. Cobet. N. 461.

Bissch. 27. Dind. Lips. XVII. Cf. 5, 2, 24. || 25. ἢ sustuli cum C pr. Qui usus Xenophontis videtur esse, v. 28, quamquam 13. additus datus certo constabat. Vid. Dind. Comm. 3, 11, 1. || παριόντας Cob. N. 425. Vid. Dind. Lips. XX. ann. ad 1, 8, 17. || 26. ὅσον δ' ἂν libri, quorum deteriores ἐπιστῆ. ὅσον δ' αὖ — ἐπιστῆ Rehd. Qui ἂν damnat Bernhardy Synt. 399. ἐπιστῆ apud Suidam Ἐπιστάμενος e Xenophonte corrigendum dicit. ὅσον δ' οὖν — ἐπιστῆ Matth. Quem optativum etiam Cobetus habet et Haasius RLac. 59. praefert. || 28. ἐν σχεδίας, quod scripsit, vel ἐπὶ σχεδίων dicendum censet Cobetus N. 425. Vid. Dind. Lips. XXII.

cap. 5, 2. καὶ post Τισσαφέρνει sustulerunt Cobetus N. 426. et Dindorfius Lips. XXIV, probabiliter hoc quidem, sed quod tueri vulgatum videretur, sect. 4. ille ausus est ita corrigere: εἰ πως δυναίμεθα ἐξελθεῖν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. || 6. ἂν om. C pr. del. Bissch. 28. Dind. Lips. XXIII. || 7. ὑπογεῖρα Dind. Comm. Lips. IX. || 8. παρ' οἷς B. Dind. Cob. De accusativo v. Dindorf, Hertleinius confert Aen. Tact. 10, 1. Valek. Herodot. 6, 73. || πᾶσα μὲν ἡμῖν ὁδός M. || ἢ post σκοπούς del. Bissch. 28. οὐδὲν — ἐπιστάμεθα del. id. Cob. N. 426. || 10. ἀποκτείναντες — ἀποκτείναντες Cob. Bissch. κατακάνοιμεν — κατακάνοντες Dind. Lips. XX. Verbi κατακτείναν praesens in prosa oratione non fertur, Cyr. 3, 1, 39. Hier. 6, 14. || πρὸς τὸν βασιλέα M. || 11. ἀρχὴν del. Cob. Mn. 8, 181. Rehd. || 12. ἐοῦ γε cum Leonclavio Cob. N. 427. || 13. ἂν κολάσοθε libri. ἂν κολάσαιθε Hertleinius, Hirschig. Phil. 5, 315. κολάσοθε Cob. Bissch. Schwidop. Obs. Luc. 1, 13. || 14. οἰκοῦσι del. Bissch. 30. coll. Cyr. 1, 5, 2, 6, 10. Cf. 1, 1, 9. Dind. Lips. XV. || C pr. om. τῶν, εἶναι, τοῦ, μόνον. A. om. καί. Haec acceperunt Dindorfius Lips. XV (ὅ μὲν βούλοιο) et Rehdantzius. || ἂν ἀναστρέφοιο Cob. N. 430. Bissch. 30. Dind. XXIII. Omissionem particulae in altera

enuntiatione hypothetica ut Kruegerus Stud. 2, 101. ita similibus locis tuetur Frohbergerus Philol. 19, 609. || 15. τοῦνοια del. Bissch. 31. λέγειν del. Cob. l. c. || 17. ἦμεν ἂν M. || 18. ἂν post ἀπορεῖν del. Cob. Dind. (XXIII). || περαντία Dobr. Adv. 1, 133. || ὑμᾶς om. C pr. || 19. ἠτιώμεθα Dind. || δύναιθε Porsonus. Libri δύνουθε. || 20. πῶς ἂν οὖν A. B. C. Cet. πῶς οὖν ἂν, quem ordinem Dindorfius praefert Comm. 1, 2, 8. Eadem scriptura codicum infra 7, 2, 35. ἂν inclusit Rehdantzius. || 21. ἀνάγκη κατεχομένων Hirsch. Phil. 5, 291. coll. 6, 13. || 22. ὅτι om. C pr. || 27. Schaeferi διακείσθαι αὐτῶ Τισσαφέρην placet Cobeto N. 430. et viro docto Lips. 498, quamquam huic τὸν Τισσαφέρην sufficiat. τὰ Τισσαφέρωνος vel αὐτῶ Τισσαφέρη Dobr. Adv. 133. || τῶν Ἑλλήνων del. id. Dind. Lips. XVI, qui ἐὰν ἐλεγγθῶσι. || 32. ἀπέκτεινον vel ἐκείνον Hertleinius, qui de usu verbi κτείνειν Xenophonti alias incogniti disputavit Coniect. 2, 8. Verbi autem κτείνειν non certior aut frequentior usus est. || 33. αὐτῶν om. C pr. || Libri ἡμῶν, A. C. ἡμῶν. Butt. gr. 1, 337. Cob. al. ἡμῶν. || 36. ἢ ante στρατηγός omisi cum C pr. E. || 38. καὶ τεθνήκε del. Cob. 431. || ὁ βασιλεὺς A. B. C. E. Schwidop. Obs. in Hell. 2, V. ann. ad 4, 4.

cap. 6, 2. ὅσα ἐδύνατο Dobr. 133. || 3. αὐτοῦ post ὄντος omisi cum C pr. Vid. Dind. Lips. XVII. || 4. ἄλλοις γέγραπται Bissch. 32. || 6. ὅστε πολυμῆν om. E. Matth. Eandem sententiam Voigtlaenderus meus olim Obs. 2, 14. propositam in Brev. de locis nom. Xen. disp. 17. sapienter retractavit, ut de redintegrata iudicant Hollenbergius 52. et Fischerus 4. || 9. ἀσὶ om. A. C pr. || 10. Post verbum ἀπέξεσθαι in codice Marciano M. lacuna est in margine notata usque ad verbum ἐπανῶ 3, 1, 45. pertinens. ἢ καὶ μὴ προφασιότως m. n. || οὐκ ἂν ἄλλον Cob. N. 522. || ἐν τοῖς ἄλλοις προσώποις A. B. C. E. J. Rehd. Verba sibi Cobetus concinnavit τὸ στ. αὐ-

τοῦ ἐν τοῖς προσώποις τότε φαιδρὸν ἔρασαν φ. || 12. ἀρχομένους del. Dobr. 133. πρὸς ἄλλους ἀρχοντας Dind. Cob. Vulgatum πρὸς ἄλλους ἀρχομένους quod Kruegerus (Stud. 2, 101) interpretatur tanquam militaturos, id videtur e scriptura codicis C pr. effici posse: Rehdantzius. Dedi ἄλλον cum codice. || 14. τὸ τε τὰ πρὸς m. || αὐτοῖς ante εὐτάκτους omisi cum C pr. V. Dind. Lips. XVII. || 19. ἱκανῶς A. B. C. Cet. ἱκανός, quod om. E. Hirsch. || ἀπειθεῖν unus e Venetis. || 21. τοῖς μέγιστα δυναμένοις A. B. C. E. Cf. 7, 6, 37. Pluralis verbo βλάπτειν additus 3, 3, 14. Cyr. 5, 3, 30. Oec. 21, 10. || 26. τοῦτο φέτο C pr. Cob. Mn. 8, 181. || 27. ἀρίστατο Suid. Schneid. Vid. Cob. N. 431. Libri ἀρίστατο. || 28. παρὰ Ἀριστίππου Schaeferus. Libri π. Ἀριστίππου. Quod Lys. 20, 3. est διαποάττωσθαι παρ' ἡμῖν ita corrigendum videtur Hertleinio. || Alterum ἐπιώραίος ὄν del. Iacobsius, al. Omnem vero sectionem Kruegerus damnat. || 29. στρατηγῶν del. quidam Mn. 1, 211. Cob. 6, 337. N. 431. || Alterum ἀπέθανεν del. Kiehl. Mn. 1, 211. Rehd. App. 39. || κἀλιωτος θανάτων ἐδόκει εἶναι m. n. Schaefer. Plut. 6, 432. || ζῶς Dind. Comm. Lips. VII.

LIB. III.

cap. 1, 2. συνεπισπόμενοι Cob. Mn. 8, 182. coll. 7, 4, 6. Dind. Lips. XXII. || αὐτῶν del. Cob. N. 432. Dind. XVIII. || 4. De hoc loco v. praef. extr. || 6. Απόλλωνα Mehl. Conv. 81. Cob. τῶν Bissch. 34. || Θεοῖς del. id. coll. 8. || 10. ὁμῶς πολλοὶ A. B. C. || 11. πᾶσα C pr. Cet. πᾶσαν. || 12. τῆ C pr. Cet. πῆ. Cf. 6, 1, 20. || 13. μέντοι A. Cet. μὲν δὲ. || ὑβρίζομένους cum Schneidero del. Cob. N. 435. || 14. ἀναμείνω C pr. || 16. σκενασμένα, ἡμῶν δὲ unus e Venetis. || 17. καὶ τοῦ ὀμοπατριῶν C m. sec. τοῦ etiam A. B. Qui articulus defendi iis videtur posse, quae ad Cyr. 7, 5, 52. dicta sunt. || παθεῖν del. Dobr. 133, δράσαι ut intelliga-

tur, coll. 5, 7, 26. || 18. ποτέ post μὴ transponi vult Hirsch. Ann. 92. coll. 2, 4, 3, 1, 1, 4, 3, 2, 3, 1, 35. || 20. ἀγ. τούτων οὐδενός Cob. Mn. 8, 183. coll. 21, 2, 26. || τὰπιτήδεια ὄρνιθες id. N. 435. || ᾄδῃ Rehd. || 24. ἀξιοστρατηγητότεροι Dind. Thes. St. 1. 1095, c. || 25. ἐμὲ Kr. Stud. 2, 265. εἰ δ' ἐμὲ ταπεινὸν ἠγείσθαι Cob. N. 522. || 26. λοχαγοὶ del. id. 435. Quod probabile eo redditur, quod optimi ἀρχηγοὶ habent. || 29. ὑβρίζόμενοι del. id. Mn. 8, 234. || 30. Librorum ταῦτο spiritu aspero tolerabilibus, ut Cyr. 1, 3, 4. τὸ αὐτὸ ἡμῖν. Ante vocalem ταῦτόν 1, 5, 2. Comm. 3, 7, 4. τὸ αὐτὸ An. 6, 3, 24. ubi Cob. ταῦτόν. Cyr. 5, 2, 26. 4, 44. ταῦτόν ante consonam An. 6, 4, 9. Vid. Dind. Cyr. 5, 4, 44. Ox. Cob. N. 436. Contra ea Lob. Pathol. gr. serm. 2, 197 sq. || 32. σῶς D. Cet. σῶος || 33. σχεδὸν ἢ ἀμφὶ μέσας νύκτας Bissch. 36. Qui quod negat apud Xenophontem esse ἦσαν νύκτες, apud Platonem Civ. 621, b. Buechenschuetz 304. animadvertit esse μέσας νύκτας γενέσθαι. || 34. αὐτοῖς Cob. N. 436. coll. 2, 1. Cf. ann. ad 2, 1, 2. || 35. ἐδυνασθησαν Bissch. 36. Cob. N. 390, qui in editione librorum scripturam prudenter retinuit. Cf. ann. ad Cyr. 3, 1, 30, 5, 4, 31. ἦδυν. B. C. || 42. τὰς νυχτὰς D. et unus e Venetis, Cob. N. 437. || 43. τούτους δ' ὁρῶ id. Sed cf. Cyr. 4, 5, 39. Oec. 4, 7. Pronomen demonstrativum deesse Isoer. 9, 25. animadvertit Hertleinius. || 45. Ἄλλα πρὸς Θεῶν μὲν etiam m. n. In prioris margine adscriptum πρὸς Θεῶν, ἀντὶ τοῦ μὴ τοὺς Θεοῦς. Absoluta autem lacuna, de qua ad 2, 6, 10. dictum est, perguit liber M, cuius in sequentibus unice fere ratio habebitur. || 46. ἐκείσε συγχ. Kapp. v. d. Coppelio Mn. 3, 383. || 47. De nomine Ζανθιῶλης v. Lob. Path. 1, 466. et qui de integritate nominis dubitat C. Keil. ZAW. 1852. 34, 270.

cap. 2, 1. πρῶτος Cob. N. 440. Bissch. 37. || 3. τελέθειν marg. D. T. Vox dubia Lacedaemonio homini tributa ut 6, 6, 36. Libri ἐλθειν.

Wyttenbachius τ' εἶναι. Vid. Cob. l. c. || ἀλλὰ περιᾶσθαι et prius καλῶς del. id. 441. || 5. ἴδομεν Bissch. 38. coll. Cyr. 6, 1, 8. Sed cf. Oec. 9, 9, 10. Utriusque aoristi formae iuxta se positae Hell. 1, 2, 10. || τὸν Κύρον τὸν τεθν. M. || 7. τῶ νικῶντι Cob. N. 442. Mira emendatio ut multae. || 19. Libri aliquot boni ἐπαιώνισαν. Quae forma a G. Dindorfio in Thes. St. propter libros commendata et a Kuehnero h. l. defensa alteri nunc posthabetur ut 6, 1, 5, 11, 5, 27. || 11. αὐθις del. Cobet. l. c., εὐθις Iacobs. Voigt. Hertleinius 20. comparat πάλιν Eur. Iph. A. 37. additque Dem. 2, 8, 37, 30. Themist. 268, 6. || ὑποστῆναι αὐτοῖς deletio in sequentibus eodem pronomine Cobetius l. c. Qui ad tuendum dativum afferri solent loci Hell. 7, 5, 12. Thuc. 2, 61, eos Bisschopius 39. corrigendos putat. || 12. ἄν del. Dind. Cob. || 13. προγόνους del. Bissch. 40. || 15. περὶ τὴν Κ. βασιλείαν Naber. Mn. 4, 185. || 17. ἐργον Cob. N. 443. Contra ea Buechs. 318. confert 4, 4, 21, 1, 10, 11. Hell. 4, 3, 17. πρὸς del. etiam Hertlein. 4 sq., coll. 1, 10, 1. alioquin Xenophontem ratus κατέρυγον dicturum fuisse. || 19. ἀφ' ἰππων Cob. V. L. 250. N. 444. || ἡμᾶς οἱ ἰππῆς M. ἐνὶ μόνῳ προέροντες Prisc. Inst. 2, 352. Hertz. ἐν μόνον προέροντι οἱ ἰππῆς ἡμῶν Cob. N. 377. 444 sq. Genitivus Cyr. 2, 1, 16. dubius, Hell. 7, 1, 4. certus. Similia de ὑπερέγειν docuerunt interpretes Plat. Phaed. 102, d. || 23. μὲν ante γάρ om. C. De qua particula in anaphora omissa v. 1, 23. ann. Cyr. 4, 3, 21. || φαίμεν Dind. Comm. 4, 5, 7. ubi longior forma est et Hier. 7, 7. φαίμετς infra 7, 6, 23. ἀνασταίητε Cyr. 1, 3, 10. || Verba βασιλέως ἀκοντος quod sedem in libris habent non satis certam et fide libri C. carent, delenda videntur esse, v. Dind. Lips. XIII. Cob. N. 445, qui ὅτι ἐν τῇ βασ. χ. 378. 446. || 24. αὐτοῖς Morus. Libri αὐτοῖς, unus αὐτάς. || 26. Quod post οἴκοι ali-

quot meliores habent σκληρῶς ἐκεῖ receperunt Cobetus et Rehdantzius. || 31. Vulg. ἦν ψηφισθεῖς ἦν post ἀπειθῆ in plurimis deest. ψηφισσάσθαι C pr. al. Quod scripsi cum Rehd. ψηφισσάσθε (C m. sec. E) — καὶ οὕτως Cob. || 34. προσδεῖν Wyttenbachius. Libri προσδοκᾶν, C. προσδοκεῖ, M. προσδοκεῖν. || 35. θανμάζομεν et αὐτοὶ optimi. Cet. οὔτοι. Cob. οὔτω καὶ αὐτοὶ. || 36. ἦ] Meliores libri εἶν. quo in modo quandam propositionis modestiam inesse putabat Wex. Ep. ad Gesen. 34. || 37. ἄλλο Muretus. ἄλλος τι aut τις ἄλλο, ut 38, Bissch. 41. Vid. Dind. Cyr. 4, 4, 8. Ox. Nullam vero mutandi necessitatem esse iudicat Heind. Plat. Soph. 247, c. || ἦγειτο superscr. ἦγεισθω — στρατηγὸι ἐπιμελοῖσθην, ὁπισθοφυλακοῖμεν δὲ Marc. M. || 39. κἀντων C pr. Dind. Cyr. Lips. XX. Priore loco Bissch. 26. 41. ἠτημένον.

Cap. 3, 2. πρὸς ante φίλον om. meliores, etiam Marc. M. Quam omissionem in hac verborum collocatione, sequente quidem comparatione, rariorem esse dixi ad Cyr. 4, 2, 21. Repeti praepositionem vult Kr. Stud. 2, 113. gr. 68, 8. || 4. ὑποπεμφθῆναι Rehd. App. cr. 9. coll. 2, 4, 22. || 5. ἕως γε Ditt. Chrest., qui p. 200. ἕως raro aut nunquam quamdiu esse dicit. Sed cf. 3, 1, 19. Comm. 1, 2, 18. al. || 7. κατεκλήρητο A. P. κατεκλήρητο Cobetus, ut 4, 3, 20, 21. 6, 6, 13, 7, 2, 15. Vid. V. L. 159 sq. N. 446 sq. 485. Idem κληθῆσα scripsit 7, 1, 17. Bissch. 42. Mutatae in η diphthongi vestigia nulla in Cyropaedia, pauca in ceteris. In Hellenicis 7, 1, 29. Cobetus ἀποκλείουσας retinuit. Dindorfius vero eius sententiam et h. l. et 6, 6, 13, ubi duo libri ἀποκλήσει habent, spretam, Thes. St. 4. 1615, c. probatam, secutus est in Commentariis. V. ann. 1, 4, 6. Cyr. Lips. VIII. Cram. An. Ox. 1, 224. || 12. αἰτιῶντο Poppo. Libri ἠτιῶντο vel ἦτ. || 18. καὶ τούτω μὲν δόμεν αὐτῶν A. C. καὶ τούτοις μὲν δόμεν Cob. καὶ τούτων μὲν δ. ἀργ. Rehd. De

αὐτῶν Dindorfio (Lips. XVIII) suspecto vid. Krueg. ἐθέλοντι om. T. del. Bissch. 42. || 19. τῶν Κλεάρχων etiam Bothius Mus. Rh. 1845, 632. proposuit. Ad vulgatam τῶ Κλεάρχῳ Hertleinius Isaeum 3, 44. 60, 63, 65, 72. confert. || εἰς ἰππείαν Bissch. 43. τοῖς δ' ἰπποῖς ἴσους ἰππέας Dobr. Adv. 1, 134. Hell. 4, 2, 7. ὄπλα εἰς τὴν στρατιάν κατασκευάσθη. || 20. καὶ θάρακες del. Lion. Matth. || καὶ ἰππ. δὲ etiam Marc. M, ut videtur.

cap. 4, 5. ζῶ Dind. Comm. 3, 12, 2. || φοβερώτατοι τ. π. εἶεν Bissch. 43. Cob. N. 449, in ed. εἶσαν. || 7. Λάρισα scripsi cum M. || ἡ περίοδος hic et 11. del. Matth. || κεραμειῖς Lob. Phr. 147. L. Dind. XVII. ed. Ox. κεραμῖνας G. Dind. Thes. St. Libri κεραμῖνας. || 8. Librorum scriptura ἦλιος δὲ νεφέλην προκαλύψας ἠφάνισε multum immutata, a plerisque secundum Brodaeum, necdum, ut videtur, satis purgata. ἠφανίσθη post Iacobsium Fischerus Annot. 6. ἦλ. δ' οὐ ν. προκ. ἀφανῆς ἦν Matth. 431. Mirum est autem quod locum de solis defectu quam de diuturna solis obscuracione nubibus effecta intelligere maluerunt. || 9. καταπεφηνότες Cob. N. 449. πεφηνότες Rehd. || 10. πρὸς τῇ πόλει om. C pr., una cum participio κείμενον om. Cob. Rehd. (App. 47); articulum del. Krueg. Nab. Mn. 1, 211. || 11. ἡ δε περίοδος Rehd. App. 35. || 13. ἔχων semel positum cogitatione repetendum censent. Quam sententiam a Dindorfio ad Hell. 2, 3, 19. propositam quum Cobetus N. 354. impugnavisset, ipse aut tούς τε αὐτὸς αὐτοῦ ἰππέας ἔχων aut aliquid huiusmodi verum suspicatus in editione τούς τε αὐτοῦ ἰππέας ἔχων scripsit, ille ed. Lips. XIX. aut idem scribendum aut post ἐπεφάνη excidisse ἄγων existimat. οἷς τε αὐτὸς ἦλθεν ἔχων secundum Kruegerum scripsit Rehdantzius, in App. cr. 55. οὗς — ἦλθεν deleri vult. || 14. εἶλεν post τάσεων omisi cum C pr. Cob. Rehd. (App. 37). ὦν εἶλεν Matth. || 15. αἱ ἄλλαι Lar-

cherus. Libri ἄλλαι. || 16. τῇ τότε ἀκροβολίσαι del. Mur. Dobr. Kr. || Libri οἱ τε Ρόδιοι. τῶν δὲ Περσῶν Dindorfius, qui quomodo omnem hunc locum constituit malit, ed. Lips. XVI. demonstrat. || 18. ἐν τῇ τότε ἀκρ. libri, ἐν et τότε om. C pr. Vid. Dind. l. c. || 19. De rebus militaribus hic ac deinceps descriptis accurate exposuit Ferd. Vollbrechtus ed. praef. 29 sqq. et vel maxime Nibb. 74, 76 sqq., quem inprimis secuti sumus, et ubi contra Ruestov. et Koechl. Gr. Kriegsw. 188. disputat p. 489 sqq. Praeterea de sex lochis copiose disseruit Haasius Encycl. Hal. 3, 21, 425 sq. 411. ordinemque et collocationem exercitus luculante demonstravit Hertzberg. Feldz. d. Zehnt. 313 sqq. || 20. διαχάση Dind. Comm. Lips. IX. coll. 4, 8, 18. Cf. 22. || 21. οἱ λοχαγοὶ et ipsum et incerta sede post πορευόμενοι vel post ὑστεροὶ suspectum delendum videtur, ut aliis (Kr. Cob. V. 426. N. 450), nisi οἱ λόγοι et οὔτω δὲ πορευόμενον scribendum censeas. || 22. ἄν ἐξεπιπλάσαν Kruegerus. Vid. Dind. Thes. St. || κατὰ λόγους, κατ' ἐνωμοτίας transponere etiam Spelmannum narrat Dobreus Adv. 1, 134. || 23. οἱ λοχαγοὶ del. Cob. N. 450. Scripsi οἱ λόγοι, quod post οὔτοι Matthiae habet. || ἐπιπαρήσαν vel ἐπιπαρήσαν Cob. V. 34. N. 346. Bissch. 43. Dind. X. Ox. Ullrich. Beitr. z. Erkl. u. Kr. d. Thuk. 3, 3. Classen. Thuc. 1, 61, 1. ἐπιπαρήσαν Frank. Phil. 13, 615. Buechs. 18, 286. || 25. ἀναβαίνεν vel ἀναβαίεν del. Cob. N. 450. || 29. Alterum οἱ πολέμοι del. Kruegerus, semel de Graecis dictum. || 30. ἐν τῇ ὁδῷ Cob. Bissch. Matth. Sed v. Krueg. et quos locos Hertleinius addit Thuc. 4, 36, 3. Diodor. 17, 95. || 32. οἱ ἀπόμαχοι scripsi cum optimis, οἱ ante τετραμένον addidit Zennius. οἱ τε τετρ. Cob. || 34. οἱ Ἕλληνες addunt A. B. C. Idemque cum E. ἐπιθῶνται, cet. ἐπιθῶντο, D. Marc. ἐπίθωντο. || 35. ὡς ἐπὶ πολὺ meliores, sed recte ceteri,

contra quam 3, 1, 42 sq. Ubique vero *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* scribendum videtur esse. Quae est etiam sententia Hertleinii in libello ad Anabasin scripto 7 sq. || 41. *πορεύον οὐ* Cob. l. e. Bissch. 45. || *μένω* M. || 44. Prius *ἐπὶ τὸ ἀκρον* del. Kiehl. Mn. 1, 212. Cob. || 45. Alterum *κρῆνη* cum Kruegero et *τοῖς ἐαντῶν διακλινομένοι* del. Bissch. l. c. Sed v. Rehd. || 48. *ὠθεῖ τ' αὐτόν* Hirsch. Phil. 5, 309. || 49. *ἀναλαβόντα* Naber. Mn. 4, 186. Cob. 6, 382. N. 450. Bissch. 46. cap. 5, 1. *εἰς τὸ πεδίον* om. A. B. C. E. || *πεδίω τῷ* Dind. Lips. XXIII. Vid. 7, 5, 15. atque ubi ante eadem verba articulum meliores libri non recte omittunt sect. 16; post *πεδίον* optimus omittit 4, 3, 1. Vid. ann. ad Comm. 1, 1, 1. || 2. Prius *ἐν τῷ πεδίω* del. Cob. N. 450. alterum Bissch. 46. || 3. *εἰ καίον* del. Kiehl. Mn. 1, 212. *εἰ κενθεῖν* Hirsch. Ann. cr. 93. *εἰ καύσαν* Matth. || 4. *ἐπανήσαν* Kiehl. *ἐπήσαν* Evēka τ. β. G. Fischer. 9. || *οἱ Ἕλληνες* et *Ἕλληνες* del. Rehd. App. cr. 44. || *τὴν βασιλείαν* del. Cob. || 6. *ὡς* ante *ὅπερ* om. optimi. Qui hic ubique formam *καίον* habent. || 11. Libri *τοῦ μή*. V. ann. Cyr. 2, 4, 13. 23. Ita *τὸ μή* effectum negativum significat 4, 8, 14. Cyr. 5, 1, 25. Hell. 3, 1, 16. RLac. 5, 7. Magis dubia Hell. 2, 2, 10. 4, 8, 5. An. 1, 3, 2. RLac. 4, 6. || 12. *οἱ* — *ποιεῖν* del. Hirschig. Misc. phil. nov. ser. 1, 106. || 13. *θανάξων* optimi, etiam Marcianus M., cet. *θανάξωντες*, T. corr. *θανάξωνοι*. Hoc ut olim Stephanus, post etiam G. Hermannus, nuper postulavit Cobetus N. 451. Dind. Qui cetera Cyr. Lips. XVIII. ad librariorum commenta ablegabat, ad Comm. 4, 3, 8. Xenophontem dicit fortasse *ἐγκρασαν* scripsisse. Quodsi Photius *ἐφκει* explicat *ὁμοία ἦν*, alterum altero excusari videtur. || 15. *μὲν* post *ὅτι τὰ*, tum *καὶ ἐαρίξων* om. A. B. C. || 17. *ἐφασαν* utrumque del. Cob. N. 452. || 18. *ὀπηγίκα δοκίη* *τῆν π.* Cob. ib. *καὶ* delete *δοκ.*

τῆς νυκτός Hirsch. Phil. 5, 303. coll. 4, 1, 5. Idem *δειπνήσαν* ut alii, A. B. C. *δειπνήσαν*. Utramque formam probam dixi ad Cyr. 1, 1, 11.

LIB. IV.

cap. 1. Initium capitis tam arcte cum iis cohaeret, quae inde a sect. 2. sequuntur, ut illo omissa haec non videantur cum libri tertii exitu coniungi posse; quumque verba *ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο* — *καταλαβεῖν τὰ ἀκρον* in libris B. C. E. desint et nonnihil miri contineant, post Zeunium Kruegerus De auth. Anab. 34. subditiua esse ostendit. Dindorfius vero in novissima editione Lipsiensi p. IV. sectiones primas quatuor damnavit, Cobetus eiecit, ego inclusi cum Rehdantzio. || 2. *Κροδοῦχεια* etiam Marcianus M. habet. || *τοῖς στρατηγῶσι* Leonclavius. Libri τ. *στρατιώταις*. || 3. *διέλθομεν* Marc. M., qui deinde *Ἐσφράτου τὰς*. || Libri *οὐ τὸ στενόν*, de quo v. Rehd. App. cr. 30. Quod Abreschius Diluc. Thuc. 640. coniecit *καὶ ἔστιν οὕτως ἔχον* post Langium del. Mehl. Conv. 48. Bissch. 47. Ipsa dictio satis frequens. || 6. *τῷ στρατεύματι* Hirsch. Phil. 5, 316. coll. 2, 2, 8. || 8. *ἐφενγον* om. meliores, unde Voigt. Obs. 2, 20. *ἐξέλιπον* coniciebat coll. 1, 2, 24. Vid. Dind. Lips. XVII. || 9. *ὅπου τις* Matth. || *ἐπὶ κρονον* Kapp. Copp. Mn. 3, 380. || 10. *εἰς τὰς κώμας* post *κατάβασις* om. etiam Marc. M. || *ἐπιστείνδεν* id. || 13. *δόξαν δὲ ταῦτα*. Hell. 5, 2, 23. *ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν*. Mehlerus Mn. 1, 305. Bisschopius 48. Cobetus N. 326. perperam haec et alia correxerunt *δόξαν τοῦτο* scribendum rati. Dicitur vero etiam *δόξαντα ταῦτα*, *δόξαντος τοῦτο*, *δοξάντων τοῦτων*. || 14. *ἐπιστάτες* Kapp. Copp. Mn. 3, 380. non magis necessario quam quod Schneiderus Hell. 4, 1, 26. *ἐπιστάτας* scribi voluit. || 17. *φυγῆ* A. B. C. Cet. *φυγῆς*, de quo v. Schn. Plat. Civ. 472, d. || 20. *ἔφη*, *ἀλλὰ ὅση* M. n. *καὶ ἰδέ* del. Bissch. 48. Quam formam ubi-

que fere *ἰδέ* scriptam veteres docuerunt *ἰδέ* scribendam ac pro ea atticæ *ἰδοῦ* dicendum esse. || 21. *πρὶν καταλιθῆναι* om. A. B. C. || 22. *ζῶν* A. C. *ζῶς* Dind. Comm. 3, 12, 2. || 23. *ἀπεσφάγη* Cob. N. 454. Bissch. 48. coll. Hell. 7, 4, 26. || 24. *τυγχάνοι* M. n. Bissch. 48. qui *παρὰ* deleri vult. || 26. *καὶ* ante *ἑποστάς* a Suida omissum seclusi. || 27. Ter positum *Ἀρκάς* et *καὶ οὗτος* putida emblemata Cobeto, ut etiam 2, 21. 7, 6, 40, et Bisschopio 49. videntur esse.

cap. 2, 1. *συμβοηθήσαν* Muretus, quod in Marciano M. est, ut videtur. Cet. *συμβουληθήσαν*, alia. || 3. *ἐκλινοδον* Dindorf. Cobet. qui N. 454. 637. Atticos aut *κλινοδον* aut *καλινοδοῦσαι* dixisse existimat. Vid. 4. 20. Sed 7, 6. C pr. *κλινοδομένων*, 4. alius *κλινοδοιοι*. Cf. 5, 2, 31. || *παιόντες* Schneiderus. Libri *παιόντες*. || 4. *ἀφανείς ἂν εἶναι* Cob. N. 453. || 8. *ἦ ἔνυχον* *εἰαστός* id. V. 113. Bissch. omissa cum Kruegero *όντες* 50. *ἔνυχον* Cob. N. 453. || 9. *καὶ οὗτοι μὲν* id. 454. || 11. De ordinum rectorum usu v. Vollbr. ed. 17 sqq., Nibb. 74, 250 sqq., ubi quod disseruit de iis, quae in transitu per Centriten (3, 15 sqq.) et in accessione quadam ad agmen novissimum facta sunt, probant Ruestovius et Koechly Gr. Kriegsw. 155, non probant Haasius Encycl. Hal. 3, 21, 423. et Wahnerus Nibb. 85, 862 sqq., etiam contra Cronium (ib. 1857, 67) disputans. || 12. *ἰδύνατο* Cob. N. 453, qui aliter iudicavit Var. Leett. 113. Pluralis verbi scribi videtur, ubi *εἰαστός* appositio subiecti est; qua in re verbum praecedere solet; singularis, ubi *εἰαστός* extra appositionem in enunciatione relativa cum suo verbo positum est, ut 1, 5, 8. et hic, ut videtur, aut ubi *ἐκ* tanquam subiectum per se constans est, Cyr. 8, 5, 4. Cf. Buechensens. Philol. 18, 305 sqq. contra Bisschopium 49. maxime disputans. Hertl. Nibb. 75, 707. ZAW. 1838, 1112. Obs. Hell. 3, 7. Schwidop. Obs. Hell. 3. Hirschig. Phil. 5,

313. || 14. *τρίτος* et *ὁ* om. Marc. M. || 15. *ἀμαχηί* ut Cyr. 4, 2, 28. Utrouque loco in duobus libris bonis est *ἀμαχηί*, neutro Dindorfius praelatum a se in Thesaurο, ed. Anab. Ox. XVII. *ἀμαχί* aut quod Cyr. Lips. XVI. voluit *ἀμαχί* scriptum edidit. || 16. *ἔπε* del. Cob. N. 454. || 17. Libri boni *ἀλομένοι* et similia, plerique *ἀλλόμενοι*. Cob. Dind. *ἀλομένοι*, qui viri alterius aoristi participium damnant, ille N. 454, hic ad Comm. 1, 3, 9. Hell. 4, 5, 7. *καθαλάμενος* et *καθαλούμενος*. Cyr. 7, 4, 4. *εἰσήλατο*. Hell. 4, 4, 11. boni *ἤλοντο*, ut Cyr. 1, 4, 11. An. 6, 1, 5. Comm. l. c. *ἄλοτο*. || 19. *συνεργ.* *ἐνανθοῖ* *πολέμοι* Rehd. App. 97. *ἐνθα* Pantazid. Emendatt. 13. *μεθίσταντο* Tillmanns Misc. cr. (Cliv. 1862) p. 8, hoc ut sit abire. || 20. Libri *ἐκέντο*, Cob. Dind. *ἐκεντο*. Qui viri e 53 fere neutrius pluralis cum plurali numero verbi coniuncti quae ad Cyr. 2, 2, 2. dixi apud Xenophontem esse exemplis in Anabasi haec toleraverunt: 1, 4, 4. 3, 10. 10, 3. 4, 1, 13; Dindorfius etiam 1, 2, 23. 4, 10. 5, 1. 7, 17. non eiusdem modi quidem omnia generis. Dubius hic locus est, nisi pertinere eum putes ad eos, in quibus res commemorantur e partibus quibusdam compositae; de qua re v. Kuehn. 1, 2, 23. Heil. Quaest. Xen. 4. Nec minus dicerem dubium locum 5, 14, nisi ibi pluralis concinnitatis quadam ratione excusari videretur. Quae quidem multo plus valet Comm. 2, 4, 7. || 23. *δαπτερο νομίζεται* Dindorfius Comm. Lips. IX. || 26. *χειρ. ἐκβαίνων ἔλως τοῖς ὀπιωθεν* Bisschop. 50. || 28. Quod de arcubalista Schneiderus exposuit, non probat Fr. Rauchenstein. Nov. Mus. Helv. 1861, 309 sq.

cap. 3, 4. Libri *Μαρδόνιοι*. || 5. *ἦ* om. meliores. || 7. *τοὺς διαβαίνοντων ἐπικεισομένους ὀπιωθεν* Cob. N. 454. || 10. *προσετρέχον* Marc. M. || 12. *δαβάντες, λαβόντες* B. C. Cet. *καὶ* inserunt. || 13. *ταῦτα* Schneid. Libri *ταῦτα*. || 16. *ταῦτα*

del. Dind. Lips. XIX. || 26. Libri παρ' ἄσπιδας. || 28. μη διαβάντας del. Bissch. 51. || 29. ὁ σάλπιγγις hic et 32. om. Cob. || ὅτι οὐ τίς C pr. ὅτι οὐτὶ ἀοιστοὶ ἔοιστο Vollbr. Nlbb. 74, 297. Ibidem vero 76, 67. Cronius ita vulgata defendit, ut adhortationem ducis cum hilaritate coniunctam inesse dicat. || 30. ἐταίρων Zeunius. Libri ἐταίρων vel ἐτέρων. || 32. ἔφρυγον utrobique Cob. N. 455. altero loco Kiehl. Mn. 1, 212. eis τὰν. Cob. l. c. Bissch. 52. coll. Hell. 2, 3, 31. Ib. 3, 4, 12. τὰναντία ἀποστρέψας idem hic scribi vult cum Leonclavio et Cobeto.

cap. 4, 9. πάντα post εἶχον omisi cum optimis. Aliis displicuit τὰ ἐπιτήδεια. || ὅτι κατιδοῖεν νύκτωρ πολλὰ πύρα φαίνοντα C pr. Cob. Rehd. Dind. Lips. XVI. || 10. ἀλλὰ συναγαγεῖν om. C pr. Rehd. οὐνάγειν Cob. Bissch. 52, qui deinde ἐξαιθριάζειν legi iubet. Cf. 19. || 11. ἀνδράπονος del. Cob. N. 522. || 13. ἐνρίοκοντο χρῆμα M. ut F. Unde χρῆμα commendatur, libri cet. χρίσμα. || τεμίνδων Sturz. Thes. St. 7, 2028, d. Libri τερεβίνδων. Vid. Lob. Path. gr. s. 1, 248. || ἠρίοκοντο altero loco A. B. C. || 14. eis τὰς κόμας etiam Marc. M. || Vulg. ὅσοι δέ, ὅτε τὸ πρότερον ἀπῆσαν, τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τῆς αἰθρίας δία. ἐδ. Quae non sine librorum auctoritate correxi. ὅτε τὸ om. optimi, ὑπὸ ἀνασθαλίας dant iidem, ἐμπροσθεν D. Vid. Dind. Lips. XVI. Ox. XIV. || 15. δαμοκράτην Marcian. M. Τημενίτην Schneider. Τημενίτην Kr. || 17. τὸ ante ποδαπὸς om. meliores. ὁ ποδαπὸς Cob. N. 456. || 21. ἔφρυγον id. 455. qui οἱ ante οἰχοῦσι delet, non recte, et ipsum ad φάσκοντες pertinens, ac deinde nonnulla excidisse opinatur, non magis recte, ut ne opus quidem sit pro ταῦτα deteriorum scripturam πάντα praeferri.

cap. 5, 3. πέντε A. Cet. πεντακάδεκα. Fort. δέκα. || 5. καὶ πῦρ Marc. M. Idemque 6. τὸ πῦρ. ||

Libri ἄλλο τι εἶτι. || 6. ἐνθάδε μετεδίδ. Bothius Mus. Rh. 3, 4, 633. Idemque scribendum censet 8, 28. 7, 6, 9. || 8. ἡ ποτόν plurimi libri addunt vel ante vel post βρωτόν. || ἐπειδὴ δ' ἐφαγοῖεν Cob. V. 65. Bissch. 53. Est quidem 2, 1. ἐφαγοῦντας, Cyr. 7, 1, 1. Sed cf. Cyr. 8, 1, 44. ἀνέμωεν αὐτοῦς, ἔστε ἐφαγοῖεν τι, ὡς μὴ βουλμιζέεν. Hell. 4, 5, 8. ἐφαγοῦσεν ὁ τι δύναιτο. || 12. τὰ μὴ δυνάμενα πορεύεσθαι Cob. N. 522. coll. 16. || ὑπελείποντο Bissch. 54. Sed cf. 7, 3, 43. || ἐνοσηπότες M. || 14. καρβατίνας πεποικημένοι Wyttenb. Cob. N. 456. || 15. πορεύεσθαι Cob. N. 406. Bissch. 4. Dind. Quae mutatio in hoc potissimum verbo minime necessaria est, quippe quod futuri temporis aliquam habeat significationem. V. ann. 6, 2, 4. Cyr. 6, 2, 39. Krueg. 1, 3, 7. || 18. μὲν post ἐνθα δὴ οἱ om. A. B. C. ut 28. ante ἀρχοντα et alibi. Particula saepius illata quam omissa. || 24. eis cum Pors. Kr. del. Matth. Locum Lys. 19, 39. eis ἀναδήματα confert Hertleinus. || 25. ἐτρέφοντο meliores, ceteri ἐτρέφετο. Cum animantium nominibus neutrius generis singularis numerus verbi compositus, hominum Comm. 2, 2, 4. Cyr. 5, 1, 14. Vect. 4, 15, 26. bestiarum Ven. 11, 1 sqq. || 27. μνζειν Cob. N. 459. Bissch. 55. || πῶμα iid. Quod duo e deterioribus habent, cet. πόμα. || 28. πρῶξας φαίνηται vel πρῶξη ἠγροῦμενος Rehdantz. App. cr. 25. || 33. στεφάνους omissum in deterioribus suspectum quibusdam. Vid. Aristoph. Plut. 585. 592. ἐστεμμένους ξηρὸν γιλόν Matth. ed. V. Hermogenis Rhet. 2, 12, 1. (Walz. 3, 393) vestigia secutus, ubi est γιλόν ἐστέφαντο. || ἐν ταῖς β. στ. Kiehl. Mn. 1, 212. Cob. N. 457. Buechs. vero comparat Soph. El. 190. et σὺν ὄπλοις Hell. 4, 3, 20. Infra σὺν τοῖς ὄπλοις 5, 3, 3, 6, 1, 5. || 34. περισίζοντος del. Bissch. 56. || 36. περιλλέων Cob. N. 457. de quo verbo v. Dind. Cyr. Lips. X. Buechs. Phil. 18, 283 sq.

cap. 6, 2. ἐπαυσεν omissio μὲν C pr. Quod ut in breviori enuntiatione probabile. Vid. 8, 9, 2, 3, 15. ann. ad Cyr. 2, 1, 9. || 3. ἐκείνης Marc. M. ἡ τε ἠγεμόνος id. || 9. ὡς κράτιστα C pr. Vicissim 15. ὡς τάχιστα A. B. C. || προσγενήσασθαι Bissch. 56. || 10. ὅπως ὡς ἐλάχιστα Hutch. Cob. N. 458. ὅπως ἂν ὡς ἐλ. seq. opt. Kr. Matth. Saupp. Comm. 2, 2, 6. || 12. τοῖς ἀμαγεῖοῦσιν εἰ. ἡ ἢ ὄμ. τοῖς τὰς κ. βαλλ. Bissch. 57. Pantazides Emendatt. 36. aut ἡ ὀμαλή aut γῆ τραχέα postulat. || 13. τῶ ἄλλω ὄρει deterioribus. || μένοιεν γὰρ ἂν Cob. N. 458. Bissch. 57. Hertl. Coniect. 2, 13. Matth. Dindorfius Lips. XXIII. aut hoc aut μενοῦσι scribendum dicit. Cf. ann. ad Cyr. 5, 1, 21. Videtur in enuntiatione quoque causam indicante particula ex antecedentibus repeti posse: de qua re post alios disseruit Frobergerus Phil. 19, 612. quique cum Kruegero consentit Pfudelinus De obl. or. Xen. (Colb. 1864) 4. || 16. τοῦ ante κινδύνου om. A. C pr. || εἶπερ παρ' ὑμῖν Cob. εἰ παρ' ὑμῖν Hirsch. Ann. cr. 91. || 18. ἐπὶ τῶν ἀρχων del. Cob. N. 458. || 22. ἐρηγόρεσαν Porsonus. Libri ἐρηγόρησαν. || 25. φάττον ἢ βάρην ἐφείπειτο Cob. Bissch. 58. coll. Hell. 5, 4, 53. Idem Kiehlus Mn. 1, 207. scribi supra volebat 1, 2, 17, Bisschopius Hell. 5, 4, 43.

cap. 7, 2. ἀλλ' ἀπότομος deterioribus. Unde scriptum est a quibusdam ἀλλ' ἀπότομον. || 3. ἔσται Cob. N. 459. τὰ ἐπιτήδεια γ' εἰ Marc. M. || 7. προίεμαι Cob. || 8. ἡ ἠγεμονία A. Cet. ἡγ. || ὑπήλθον Cob. || 9. ἐφέστασαν secundum Schaeferum. Libri ἐφίστασαν vel ὑφίστασαν, M. ἐφίστησαν. || πλείον libri. πλέον Cob. Dind. Plud vero ne cum numeralibus quidem coniunctum ubique in πλέον aut πλείν mutaverunt, Cyr. 1, 2, 13. ubi v. ann. 2, 1, 6, 7, 5, 8. Oec. 21, 3. Vid. infra 5, 5, 9. || 11. μὴ οὗτος πρῶτος Voigt. 290. || παραδράμιοι optimi. Cet. παραδράμοι. Similima 1, 8, 24, 5, 7, 29. || οὔτε primo

loco libri praeter A. B. C. (ὁ Rehd. App. cr. 20). Quod etiam altero scripsi, tertio οὐδέ reliqui cum Kruegero. || Λουσιᾶ Cob. N. 453. Qui quod accusativum utriusque numeri praecedente vocali contractum postulavit V. L. 326. N. 166. 329, neque alii secuti sunt neque concessit Herbstius De em. Thuc. 62. || 16. ἀποτμήοντες Matth. μέλοισιν id. Bissch. 33. || Verba εἶχον — ἔχον Both. Mus. Rh. 3, 4, 634. post ἐπορεύοντο transposita vult. || 18. ἐπὶ Ἀρπασου A. B. C. Quae articuli omissio usui Xenophonteo adversatur, de quo Hertleinus in libello de Anabasi scripto disseruit 9. Vid. ann. ad 1, 4, 1. || 19. τῆς χώρας ὁ ἄρχων libri. Correxit Schneiderus. || 20. δὲ λέγει Rehd. || Libri εἰς χωρίον ὄθεν πέντε ἡμερῶν. Transposuit G. Beckerus. Kuehnerus verba πέντε ἡμ. uncis cinxit. || 22. δασιῶν βοῶν del. cum Pluygersio Cobetus Mn. 6, 391. N. 459. Buechs. 253. ἀμοβοῖα deesse mavult. Ad ea, quae Lobeckius Parrall. 537. composuit, Hertleinus addit Diod. 5, 39. alia Rehdantzium 6, 3, 6. || 23. ἐπεὶ δ' ἡ βοή Hirschig. Phil. 5, 317. Matth. || 25. καὶ στρατηγὸι καὶ λοχαγοὶ Hirsch. || 26. ἐν ταῦτα ἐτίθεισαν πλῆθος δερματιῶν ὀμοβοῶτων Marc. M. || 27. τῆς νυκτὸς del. Cob. Rehd.

cap. 8, 2. ἐξέκοπτον Hirschig. Misc. ph. n. ser. 1, 102. || 3. καὶ ἀντιπέραν vel iunctim vel separatim anteposito κατά libri meliores et pene omnes habent. Quam formam hic damnatam et in alteram as mutata Dindorfius et Cobetus Hell. 6, 2, 9. 7, 5, 21. intactam reliquerunt. Vid. Lob. Path. 1, 624. 2, 206. || eis τ. ποτ. ἐμβαίνοντες ἐρρίπτον Dobr. Adv. 134. || 8. διαβιβῶντες Dind. Cob. ut 5, 2, 10. 7, 7, 55. || 10. δοκοῖη C pr. || ποιήσασθαι Hirsch. Phil. 5, 314. coll. 12. 15. || 11. ἐπὶ πολλῶν Bissch. 60. Dind. Lips. XXII. Cob. ut quod sequitur ἐπ' ὀλίγων. 1, 2, 15. Cyr. 7, 5, 2. 4. 8, 3, 18. Hell. 3, 4, 13. Correcta Cyr. 7, 5, 2. 4. Vid. Kr. Rehd. || ὄμην A. B. C. τεταγμένους

ζωμεν om. Cob. || 12. οί εξαγοί λόγοι om. id. || πρώτοι Stephanus, Cob. N. 459. || ο λόγος inclusit Kr. Rarius quidem άγειν de exercitus agmine, Hell. 4, 2, 18. 19. Cyr. 5, 3, 42. Dubius locus supra 2, 15. || 13. μένει ut Z. ita qui saepe consentit. Marc. M. Unde ut iam Gottholdus Anim. in Plutarch. (Regim. 1812) ita Cobetus N. 518. et Dindorfus Cyr. 8, 1, 5. μενει scribendum censent. Vid. ann. 2, 2, 12. Cyr. 3, 2, 8. || 17. αντιπαρθέοντες Kr. Auth. 59. A. C. αντιπαρθέοντας, B. E. αντιθέοντας, cet. αντιπορέονται και. || 18. διαμάζοντας Schneid. Libri dix. Verbis δέοντες δε αὐτοὺς διαμάζοντας deletis Rehdantius οί δε κ. scribi vult. || 19. εἰράνοτο B. Quod ut necessarium postulatur Cob. V. 114. N. 414. Bissch. 13. 60. Hirsch. Phil. 5, 313. Facillor vero huius loci ratio est, qua άλλος tanquam novum subiectum est, quam loci 2, 1, 15. ubi v. ann. 1, 6, 11. Cf. Heil. Quaest. 10. Buechs. 307. Schwidop. Obs. Hell. 3, qui propter viciniam verbum appositioni accommodatum esse iudicat. || 20. ἦν post οὐδέν om. C pr. Suid. || 23. κἀνταῦθεν vel κἀνταῦθα οί μὲν ἐλήζοντο Rehd. App. cr. 39. || 25. A Kruegero Matthiae σωτήρια post Σωτήρι, Cobetus (N. 459) coniecturam τῶν διὰ τὰ σωτήρια accepit, hic deinde ἡγεμόσυνα. || 16. ὄποντες ὀπτήροτες Dobr. Adv. 134. || 27. Verba ἔτεροι και desunt in melioribus et plurimis, desunt etiam in Marc. M. videntur autem in F. G. Z. esse, adiecta a Stephano e Venetis libris ad lacunam, si fieri posset, explendam. || εἰτωρῶν Brodaeus, Jacobs. Anim. Athen. 300, Cob. N. 460. παῖδες Heinrichio amasii sunt, εἰαῖροι amatores. || 28. ἀνω post πάλην om. meliores. || αὐτῶν post ἐγγίγμετο om. C pr.

LIB. V.

cap. 1, 1. Recte a Cobeto primam sectionem deletam et certe verba κῆν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, utpote e 4, 8, 22. inepte hue illata,

damnanda esse demonstravit Hercherus Nlbb. 83, 821 sq. || 2. καθεύδων post Ὀδυσσεύς om. A. B. C. Conv. 4, 31. καθεύδω ἐκτεταμένως. Plut. Mor. 157, b. ἐκτεταμένον καθεύδοντα. || 3. παρῖοντες Hertlein. 13. et in libello de Diodoro (1864) scripto 23. || 4. ὄνδρες, ἄν., δε ναυαρχῶν τυγχάνει Bissch. 61. Hirsch. Phil. 5, 287. δε νῦν v. t. Cob. N. 461. || Deteriores ἐπέπερ. V. 1, 6, 26. || 6. ἀπολώσθαι A. B. C. Quod Xenophon verebatur ne fieret, factum videmus sect. 17. || 8. ἴδωμεν libri priore loco omnes, altero plerique. || 9. φυλακῆς Kiehl. Mn. 1, 213. Libri φύλακας vel φυλακῆς. || μερισθέντες post Schneiderum damnant Kr. Stud. 2, 105, Dind. XV. Ox., Cob. 461. || 10. ἦξι B. C. De rariore usu indicativi ἦξι v. Clemens Beitr. z. gr. Gr. (Berol. 1865) 15. || ἄγων ἐλθῆ Kiehl. και ἐνθάδε Cob. || 12. ἀντωφελόνται Bissch. 61. coll. Comm. 2, 8, 3. ubi tamen και non additum est. V. ann. ad Oec. 20, 14. || 13. πλοῖα seclusit editio Engelmannia. ὅστε ἀρκεῖν πλοῖα del. Dind. Comm. Lips. IX. Mihi vero verba και διὰ τὸ φοβεῖσθαι post πείσονται γὰρ illata, quom desint in A. B. C, euicienda videntur esse.

cap. 2, 4. eis om. A. C. E. ἡ διερχίλων ἀνθρώπων B. Quod quamquam defensores nactum est suos, malim tamen vel vulgatum ferre vel χιλίων ἢ διερχίλων ἀνθρώπων scriptum conicere quam quae de ἦ ex abundanti ad genitivum addito docentur, v. Bornem., et locos satis dubios, quales sunt Cyr. 6, 4, 14. Hell. 2, 1, 8, hoc exemplo augere. Quod Bornemannus voluit ἢ εἰς χιλίους ἀνθρώπων est in Marc. M. πλείους ἢ διερχίλοι ἀνθρώποι Matth. πλείους ἢ del. Hertlein. Incerta comparatio videtur loci Lyeurg. 145. πλείω πέντ' ἢ δε ἄτη. || 6. δε ἡγεῖτο τῶν ὀπλιτῶν Bissch. 62. Dativum verbo adiunctum de exercitus duce v. 2, 2, 8, 7, 1, 40. Hell. 4, 2, 9. || 11. ποιῆσαι activum Coraius Heliod. 310. vitiosum putabat esse. Sed praeter 4, 8, 14. Hertleinus componit Cyr. 4,

1, 3. Arr. An. 2, 8, 7. || 12. δεῖσον ut post ἀκοντιζέιν ita etiam post τοξεύειν del. Rehd. App. 38. || 13. μηροσιδῆς Buttman., Curer. REq. 4, 2. Libri μοροσιδῆς vel εὐειδῆς. V. Rehd. 48. || 24. αὐτῶν del. Bissch. 61. αὐτοῖς del. Cob. 461. || 31. ἀνέφρασαν Cob. N. 458. Inesse ἡμισκόμμεθα narrantium post reditum ad suos censet Heroldus 9. || κληιδόμενοι M.

cap. 3, 1. ὀδοποιημένη M. Vid. ann. Hell. 5, 4, 39. || 2. ἐπὶ τῇ θαλάττῃ Z. M. Suid. Κερασοῦς. || 3. σὺν τοῖς ὄπλοις optimi, cet. ἐν. V. ann. ad 4, 5, 33. Est etiam armorum recensio, ὄπλων ἐξέτασις Thuc. 6, 45, a. quem locum Rehdantius attulit. Vid. Cyr. 8, 6, 15. Ibi 2, 4, 1. est ἐν τοῖς ὄπλοις, recensio armorum. || τοσούτοι ἐσώθησαν Cob. N. 461. Quae in deterioribus sequuntur ἐκ τῶν ἄνω τὸς μυρίους subditiva verba Matthiae additamento και τρισχιλίουσιν auxit. || 6. κινδυνεύσειν ἐδοκε και Dobr. Adv. 134. || 7. ὑπὸ — Ὀλυμπίαν Dindorfio suspecta ed. Lips. XII. Inclusit οἰκισθέντος, Cobetus ὑπὸ τ. Λακ. οἰκισθέντος omisit. || 8. και σωλήνες δε Dobr. l. e. || 13. ἐχονσα τὰδε Cob. N. 461.

cap. 4, 2. διήσοιεν Jacobs. Anim. in Athen. 265. Libri διοίσειεν, unus δεήσοιεν. Unde Schaeferus et Dobreus διοίσει vel διοίσει effecerunt. || 3. οἱ τοῖς εἰσιν meliores, cet. εἰσιν αὐτοῖς. Cob. τούτοις εἰσίν. || 12. οἱ μὲν om. meliores. || και λαβόντες τ. πλ. ἄπ., οἱ δε ἐξητάζοντο Rehd. App. cr. 44. ἐξετάζοντο οὔτω — ἀν' ἑκατόν M. || ἔξπηγν Cob. N. 461. Dind. || ὀπισθεν δε ἔζλον σφ. Dobr. Adv. 135. || 15. τῆς πόλεως del. Kiehl. Mn. 1, 213. Cob. N. 462. servato quidem και. || 17. ἐν νόμῳ Cob. N. 522. coll. 14, 6, 1, 8. 11. ἐν ὄνθμῳ. || 18. Alterum δε del. Cob. 462. propter τε. || 20. ταῦτα Steph. Libri ταῦτα, ἄπερ ἡμῖν A. B. C. Cet. ἄπερ σὺν ἡμῖν. Cob. ἄπ. και σὺν ἡμῖν. Rehd. ἢ παρ' ἡμῖν scribi aut ἄπερ σὺν deleri vult. || 22. τῶν λόγων ὀρθῶν ἐξ. A. B. C. E. Cet. ὀρθῶ. ὄντων. Both. Mus. Rh. 3, 4, 634. ἰόντων. Sed qui secundum Gallium etiam ὀρθῶν

om. B. eum secutus sum cum Cobeto. || 26. ἔλειπον ἅπαντες C. || φυλάττονται Brunckius Apollon. 2, 1030. Libri φυλάττονται. Qui loci a Schneidero et aliis comparantur illud postulare videntur. || οὐδὲ ὁ A. B. C. Cob. qui ἀλλ' αὐτοῖν τὸν μουσόνου editum scripsit; v. N. L. 321. Bissch. 64. In his additi articuli usus rarior est quam omissi, de praepositione adiecta v. ann. ad Hell. 7, 4, 26. Nec desunt adverbii αὐτοῦ ex abundantia, ut videtur, appositi exempli, veluti ad verba ἐν χόρῳ. V. ann. ad 2, 2, 1. || 27. Quod libri plurimi, in quibus boni sunt, post πατριους omittunt περὶ οὐρανῶν Kiehl. Mn. 1, 213. ἀλφίτων pro ἄστων propositum et Matthiae verum habent, Rehdantius in προπερὶ οὐρανῶν mutavit. Idem τὸν δε ἔνον σίτον ἐτι, frumentum superioris anni. Vid. App. cr. 32 sq. || 29. τῶν ἀνακείων Dind., v. XI sq. Libri τῶν ἀνοκείων, quod est Bekk. An. 405. et M. Schmidtio Hesych. 5030. placet. A. B. C. τῶ ἀνωγαῶν. Cob. N. 170. τῶν ἀνωγειν. V. ann. Hell. 5, 4, 8. || κρασθεῖς ionicum etiam Cobetus (N. 462) retinuit. Quamquam quod plurimi deteriores habent κρασθεῖς quaeritur num ad scribendum κρασθεῖς invitet, v. Buechs. Phil. 18, 287. || 31. ἐξήκονον Cob. N. 9. 462. Bissch. 65. Cf. συνεώρων 4, 1, 11. || 32. τετραμμένους del. Kr. Cob. Bissch. 65. Cf. σφίσι seclusit Kruegerus. Nec minus suspectum vel negligenter dictum Hell. 1, 7, 5, 6, 5, 35. damnanda οἱ Cyr. 3, 2, 26. An. 3, 1, 5, 7, 8, 10. ἐαντῶν Hell. 5, 3, 13. Hoc loco sunt qui vel ionicum vel dictum putent pro τῶ ἐαντῶν νόμῳ aut ἔλεγον σφίσι εἶναι, v. Born. Cyr. 3, 2, 26. ed. Lips. || 34. οἶαπερ Schneid. Cyr. 6, 1, 37. || ἄν post prius ἄπερ addidit Schaefer. Mel. 49. ἄλλοι Jacobs. || Verba ἄλλως δε οὐκ ἄν τολμῶν post ποιήσοιεν om. meliores et Eustath. || ἐφ' ἐαντῶν Kr.

cap. 5, 4. Sectio non minus suspecta quam quae similem computationem continent 2, 2, 6. et 7, 8, 26. De numero 122 itinerum et 134 dierum ad quietem datorum v. Rehd.

ZGW. 1851, 205. deque reliquis Kuehn. XLII. Naberus vero Mn. 4, 185, ut quintuplex dierum numerus parasangarum summae par fiat, τέσσαρες pro δύο scribi vult. || 7. Alterum περί del. Cob. N. 523. Quod τί non habet consuetam sedem post praepositionem, factum videtur quod post latioris demum significationis verba scriptor peculiaris addere in animum induxit, v. Sommer. Nlbb. 1831, 394 sqq. || 10. ωσαύτως post Τραπεζούντιοι addunt deteriores. || 22. φίλον ποιήσόμεθα Bisschop. 66. et qui nunc nostram rationem sequitur Cobetus N. 463. || 25. τε και φίλικά et ανεπιιδανοντο del. Rehd. εκάτεροι del. Matth.

cap. 6, 1. ηγοούμενοι post Σιωπείς om. meliores. || 4. αυτή γάρ Pluyg. et Cob. Mn. 6, 395. (N. 463). Bissch. 66. || είναι post λεγομένη del. Dind. Comm. 1, 6, 13. || έσοθε scriptum priore loco, omissum altero apud Cobetum. || 9. ει — δυναθείτε A. Dind. Cet. ην — δυναθείτε. Cob. ει — δυναθείτε. Bissch. 36. ην — δυναθείτε. || πλείον A. B. C. πλέον cet. πλείν Cob. N. 463. Bissch. 34. V. ann. ad 4, 7, 9. || μέν post πολλών cum optimis omisi. Particulam etiam in anaphora deesse dixi ad Cyr. 4, 3, 21. || αδιάβατος Hirsch. Phil. 5, 292. Sed άβατος ut de montibus ita de fluviis dici potest. Poll. 2, 200. Ioseph. B. I. 4, 7, 5. || 11. Alterum ύπόπτενον et τούτου ένεκα λέγειν eicit Cob. N. 464. || Deteriores Σιν. χώραν καίον τι. Pronomen ab adiectivo suo separatum v. Hell. 4, 1, 10. et alia apud Strangium Nlbb. Arch. 3, 566. || 12. την ποσίαν Cob. Bissch. || ει μέν μέλλοι πλησίαξο. in. αρ. ένα M. || αριθμω del. Bissch. ικανά ως μηδέν Cob. Sed ένα μη defendunt Schaeff. App. Dem. 4, 486. Dion. C. V. 247. et qui a Kruegero et Kuehnero conferuntur; nec minus

αριθμω tuendum, de quo v. Bernh. Synt. 118. || μέλλομεν Dind. Comm. 2, 6, 14. || 16. Librorum αυτων a plerisque in αυτων mutatum retentione, ut sit ipsorum, των κατοικούντων, et οι περιοικούντες τον Πόντον opponantur. Ita quem mihi malim quam augeri exemplorum positi inter articulum et nomen αυτου numerum uno augere non dubito. V. Cyr. 3, 2, 27. Kr. gr. 47, 9, 12. Stud. 2, 114. C. Fr. Herm. Opusc. 66 sqq. || 20. τον δ' εθελοντα Dind. Libri vel τον δε θελοντα vel τ. δε εθελοντα. Similia 7, 7, 5. Comm. 2, 6, 27. Cyr. 1, 4, 10. Diversam verbi formam iuxta positam patitur Lobeckius Path. gr. serm. 2, 345. || Prius οχη αν βούλησθε cum Schneidero del. Dobr. Adv. 135. Locum Cobetus ita sibi effinxit pene Weiskii auctoritatem secutus: ει δε βούλησθε, εξεσι — εκλεξαμένους οποιον αν βούλησθε κατασχέιν. Matthiae έστι (μέν) || 24. στρατεύσθαι ut marg. D. etiam Marc. M. ον praepositionem ad verbum addi vetat Cobetus N. 464. 7, 3, 10. unus liber habet ουστρατεύσθαι ον έμοι. Hell. 2, 4, 36. omnes ον βασιλει ουστρατεύσθαι. In compositis sublatae exempla v. ann. ad Cyr. 2, 1, 7. in Anabasi 1, 10, 6, 2, 3, 11. 7, 3, 32. ubi μετά additum, 8, 17. alia apud Schwidop. Obs. Hell. 11. || 25. στρα. ξένων λεγχανατο A. B. C. διεμάχετο E. L. T. || 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Bissch. 67. || δύνασθαι — απαλλάξει. Cob. Rehd. || 33. μέν τι pro μείνη η A. B. C. E. Unde quod Hutchinsonus effecit μέντι quidam receperunt, Rehdantius etiam scripto απολείπον. || αναπεινάτω vir doctus Suecus in ephemeride Upsala-Posten 1862, 72. Item 7, 3, 6. || 35. της μισθοφορας damnant Hutch. Kr. Matth. Rehd., credo quod e χοήματα pendere putant. || 36. εδεδισαν libri, nisi quod C. εδεδεισαν. A. εδεδεισαν. unde Dindorf. εδεδοικεσαν ut 3, 5, 18. Illam vero formam quamvis Phrynichus et Lobeckius 180. vituperent, locis tamen et Xenophonteis (Hell. 4, 4, 16) et Thucydideis, Lysiae, Isocratis confirmatam mutare ego nolui, Cobetus N. 466. in εδεδισαν mutavit, ut est Plat. Legg. 3. 685, c, idemque pro εδεισαν 7, 26. scripsit.

cap. 7, 1. ταραττόμενα Dindorfius. Libri opt. τα πραττόμενα, cet. πραττόμενα. || 2. γάρ om. optimi, δσοι — κατελείψθησαν del. Rehd. App. cr. 53. || 5. υμιν φαίνονται αδικείν del. Cob. N. 230. 470. Bissch. 68. || 6. ενθα δε δύεται Schaeff. Mel. 111. Libri ενθεν. Antea δύεται μέν Werfer. Act. phil. Monac. 1, 88. Dobr. Adv. 1, 135. δε ενταυθα et δ εντευθεν del. Kiehl. Mn. 1, 213, qui δπόθεν μέν — δπον δε, et Cob. 470. || 8. αγάγοι id. 470. 523. || 9. γοητευθέντας A. B. C. καταγ. cet. Creduntur composita cum hac praepositione aliquoties a librariis illata esse pro simplicibus verbis, veluti in Anabasi 2, 2, 20. 3, 2, 39. 4, 26. 6, 3, 5. Vid. Dind. Cyr. Lips. XX. Rehd. App. 27. || 10. οι ante λόγοι del. Pluyg. et Cob. Mn. 6, 402. (N. 470). || 11. Alterum ταυτα del. Kr. Cob. Dind. XVIII, cum seqq. coniungit Fischer. 12. εξαπατηται ταυτα del. Matth. || 12. και καταφρονησώμεν tolli velim cum optimis. || 13. δοκείν δ έμοι Cob. I. c.

Vel hoc vel δοκεί δέ μοι scribendum censet Hertleinius. απελθειν cum Lione Kr. Quod deteriores habent ελθειν interruptam orationem magis demonstrat quam tollit. || 15. τόδε, quod in deterioribus deest, locum significat, quem orator tanquam praesentem vel ante oculos situm cogitat. V. ann. ad Cyr. 3, 3, 10. || 18. σφείς λέγειν et τους τούτου δεομένους om. meliores. σφας λέγειν δτι Cob. || 19. οι πρόσβεις del. id. 471. || 22. ως δη και Rehd. ως και Matth. || 23. ησαν δ ενδηλοι και A. B. C. E. || 25. σαρως om. deteriores, Rehd. || 27. κατακαίνοντες libri praeter A. B. C. E. qui κατακτείναντες ut 2, 5, 10. Dind. Cob. κατακαίνοντες. V. ann. ad Cyr. 3, 1, 39. || 28. Quod Kiehlus Mn. 1, 207. χώρα deleri vult, quanto in odio hoc vocabulum apud quosdam sit demonstrare potest. Quid facient loco 6, 13. εν ανδραπόδων χώρα έσόμεθα? V. Mullach. ZGW. 1854, 394. || 29. αδικως del. Cob. I. c. Est nota et frequens abundantia. Hell. 1, 1, 27. αδικως φεγγοιεν παρά τον νομον. 7, 25. απολλύντες ακριτους παρά τον νόμον. 7, 3, 9. χοήμασι παρά το δικαιον διαφθαρέντες. Hier. 4, 11. αδικως σιλαν. Alia composuit Hertl. Obs. Hell. 3, 4 sq. || 30. ακρινησθε B. C. E. ακρινησθε complures. εαν om. Cob., cuius exempla additi attulerunt Thuc. 5, 47, 7. Andoc. 1, 89. Cobetus etiam alterum διεπράξαντο sustulit. || 31. Cobetus N. 262. 471. ποιήσεται scribi voluit, quod Matthiae accepit, ipse scripsit ποιήται cum Is. Vossio, omisitque cum Kruegero et Dobreo ενουνα. το ενουνον Marc. M. || 32. θύσομεν αδεως Both. Mus. Rh. 3, 4, 635. || 33. τις παρεξει Cob. I. c. et apud Mehler. Conv. 82. Bissch. 69. Cf. Cyr. 2, 4, 32. 4, 5, 42. || ην περι ταυτην τα μέγιστα Dobr. Adv. 135. || παρά πάντων Cob. Cf. 6, 6, 32. ubi Hir-

schigijs Phil. 5, 311. ταῦτα δὲ παρὰ
 σου τυγόντες legendum censet. ||
 τίς ἤμ. τ. ὄντας ἐπανέσει; Dind.
 Lips. XXIII. || 34. οἱ ἀνιστάμενοι
 Hertl. De Anab. 13. || δειν adden-
 dum miro consensu putant Cobetus,
 qui ante δοῦναι posuit, Kiehl. Mehl.
 Bissch. Vid. de his Rehd., de sqq.
 Kuehn. Buechs. 339. || τὴν ἐπὶ θα-
 νάτω Cob. Bissch. Cf. 1, 6, 10. ||
 καταστῆναι Matth. ἠδικήκει id.
 cap. 8, 2. ἀναστάς om. meliores. ||
 6. ἀπαγαγὼν M. consentiens cum Z.
 Quod scripsi. Cet. ἀπάγων. Dind.
 ἀγαγών. || 7. ἄλλα ἄλλοις Mehl. Conv.
 60. Bissch. 70. Libri ἄλλα. Cob.
 V. 114. N. 472. || 12. ἄλλους Hut-
 chinsonus, τοὺς ἄλλους Matthiae.
 Libri ἄλλος vel ἄλλον. || 16. παίωντο
 A. B. C. || 18. ἀξίαν ὑπέχω δίκην
 Marc. M. || 19. ἕμᾶς ὄντας Bissch.
 70. V. 7, 33. ἦτις ἂν ὄρᾳ τοσαύτην
 ἀνομίαν ἐν ἡμῶν. || 21. παρειοτήκειτε
 etiam M. παρείστατε Cob. || 22. αὐτοὶ
 ὑβρίζειν Both. Mus. Rh. 3, 4, 635.
 ἐὼντες αὐτούς del. Cob. Quibus in
 verbis rationem datae facultatis
 inesse dicit Buechs. 259. ὑβρίζειν
 in medio positum pene ut μάχεσθαι
 Cyr. 3, 3, 27. || 24. τοῦτον Stephanus.
 Libri τούτω, unus τούτων. Dativus
 cum ποιῆν coniunctus etiam addito
 ἐναντία Cyr. 8, 7, 24. REq. 9, 12.
 || 25. συνεξέπορισά τι Marc. M. ||
 οὐδὲν τούτων meliores. || 26. καλὸν
 τς iidem, atque etiam M.

LIB. VI.

cap. 1, 5. πεπληγένοι τὸν ἄνδρα
 del. Cob. N. 473. Sunt verba apud
 Athenaeum 15, b. || 8. πικρὰ δὲ
 στροφόμενος A. B. C. Sint. 589.
 (μεταστρ.) Rehd. || καὶ οὗτοι ταῦτ'
 ἐποίουν del. Cob. || 10. καὶ κρ. τ. π.
 ὠκλαζς secundum Athenaeum 16, a.
 Cobeto scripsi pro eo, quod in
 libris est κροτῶνς. κροῦων τ. π. καὶ
 ὠκλ. || 11. ἐπιόντες del. Cob. || 17.
 ἀφίκοντο cum Aldina Marc. M.

corr. viri docti Hal. 1825, 270. Lips.
 1826, 500. Popp. Kr. Hertl. Matth.
 Cob. N. 525. ἀφικόνιτο Iacobs.
 Libri ἀφίκονται, quod Kuehnerus
 ita interpretatur: veniebat eis in
 mentem id curare, ut non inopes
 domum redirent. || 20. ἂν γίγνεσθαι
 Krueg. R. Schneid. Quaest. Xen.
 36. || 21. μή και — ἀποβαλεῖν Marc.
 M. || ἠπορείτο δῆ. ἀπορομένην
 Herald. 13. || 23. ὄνπερ Hutch.
 Libri ὄπερ. Articulum ante προ-
 πείπων Poppo addidit. || 24. δέ-
 χεσθαι Cob. N. 474. Buechs. 302.
 comparat Hom. Il. 1, 95. coll. 112.
 || 25. Libri προσβάλλοντο. Dind.
 Lips. XXII. προβάλλοντο. || 26.
 ἐπέπερ Krueg. ut Cyr. 7, 2, 10.
 Sed v. supra 5, 1, 4. εἶπερ δῆ Naber.
 Mn. 4, 186. || 30. εἴη, εἰ ὀργιούνται
 Bissch. 71. εἴη, εἰ, οὕτως ἔχοντος,
 ὀργ. Iacobs. Al. εἴη. εἰ οὕτως ἔχοι,
 ὀργ. Rehd. App. cr. 18. || τοῦ om.
 M. || 31. ὡς πᾶν εἶδητε Matth. ||
 ὄμνημι contra libros Cob. Bissch.
 ut 7, 6, 18. Eadem forma est Cyr.
 6, 4, 6. altera infra 6, 17. || 32.
 δοξάζοντος A. B. C. E. R. ἐμοῦ
 ἀντιδοξάζοντος Rehd. App. 28. ||
 μᾶλλον ἂν Cob., v. N. 474.

cap. 2, 1. ἀναγαγόμενοι Hertl.
 Obs. Hell. 1, 5. Cob. N. 474.
 Cf. Hell. 1, 1, 5, 5, 20. || Verba
 παραπλέοντες — τοῦτον δέ ut sub-
 ditiva inclusit Kruegerus, etiam
 παραπλεύσαντες Rehdantzius, illa
 sustulit Matthiae. Errorem geo-
 graphicum de fluviorum rationibus
 recte supra 5, 6, 9. indicatis, quos
 videatur Xenophon nunc demum
 exercitum praetervectum narrare,
 si quidem est ille error, sunt qui
 ipsi malint tribuere quam quibus-
 dam librariis, etiam Kochius 123,
 Ruedigerus ZGW. 1853, 657, Krau-
 sius Encycl. Hal. 3, 11, 50. || 2.
 Κέρβερον del. Cob. 474. Bissch. 71.
 || 4. πορευόμεθα A. B. C. πορευ-
 ὄμεθα cet. Non pauca sunt huius

praesentis, ubi futurum expecta-
 veris, positi exempla, saepe cor-
 recta, conservata in libris omnibus
 2, 3, 27. 5, 18. 4, 5, 15. ubi v. ann.
 7, 3, 8. Cyr. 6, 2, 39. ubi v. ann.
 || 6. προσβάλλοντο A. Z. Dind. Lips.
 XXII. || ἔστι δ' οἱ A. C. ἔτι δὲ B.
 Cet. εἰσὶ δ' οἱ. V. ann. ad Cyr.
 2, 3, 18. || 10. ἔνα om. A. B. C.
 Cob. Hic quod V. 107. N. 475.
 postulavit σφῆς non scripsit. Vid.
 Buechs. 332. Voem. Dem. f. leg.
 140, qui de oppositione confert
 Isocr. Paneg. 85. || τοῦ A. τοῦ ὄλον
 B. τοῦ ἄλλον cet. || 11. αὐτοὶ ουσ.
 A. B. C. || 14. Libri αὐτῶν. Op-
 positionis notio quum antecedente
 pronomine satis indicata sit, alia vi-
 detur verborum ratio esse quam loci
 5, 6, 16. || 15. ἔεν. δ' ἐπεθύμει μὲν
 ἀπ. Cob. N. 475. Sed de ἔτι μὲν
 — δὲ vel ἔπειτα interpretes huius
 loci et Herm. Sauppis Plat. Protag.
 310, c. meliora docuerunt. || καὶ
 κοινονμένων del. Cob. τοῖς ἰεροῖς del.
 Bissch. 72. coll. 1, 24. || 18. ἡδῆ
 deteriores vel ante vel post ἡοθένει
 habent. Videtur ex mente mox
 Chrisophi mortem narraturi scri-
 ptoris dictum. || 19. Libri μισογαίας.
 Cob. Dind. μισογαίας. Qui cum
 libris ipsi variant Hell. 4, 7, 1.
 7, 1, 8.

cap. 3. Primam sectionem ab
 optimis libris omissam ac sine
 dubio subditivam tuetur Kruegerus
 Auth. 16. De vocabuli ἐπάνω usu
 novitio v. Dind. ed. Ox. XXV.
 Lips. IV. || 2. τὸ αὐτοῦ λόγος e τὸν
 αὐτοῦ λόγον m. sec. correctum ha-
 bet Marc. M. Idem συνεβάλλοντο
 et περιεβάλλοντο. || 3. διαφνόντες
 Voss. Weisk. Libri διαφνόντες,
 ut deinceps optimi διέφνονον. || 5.
 ἔλιπον Hirschig. Misc. ph. n. s. 1,
 102. Cob. Libri κατέλιπον. || 6.
 ἐστρατοπεδεύσαντο Marc. M. ἐστρα-
 τοπέδωντο Cob. N. 422. ut 2, 2, 15.
 || 7. ἄλλος Bissch. 13. || 9. ὠμολο-
 γεῖτο Marc. M. || 12. ὄντων τῶν πο-
 λεμίων Schaeff. Cob. 475. || 13.
 ληφθέντες A. B. C. T. || 16. οὐδαμοῦ
 Schaeff. App. Dem. 5, 734. Libri
 οὐδαμοῦ. Illam formam optimus
 liber habet Cyr. 6, 3, 13. e con-
 iectura Cobetus et Dindorfius Hell.
 5, 2, 8. 4, 42. Conv. 4, 30. scribi
 iusserunt. μηδαμοῦ semel, ut vide-
 tur, dictum RLac. 3, 4. in libris
 minus bonis infra 7, 6, 29. Vid.
 Dind. Thes. St. 1. 1409, b. 5. 2363,
 b. || μένονοι τε olim Dind., nunc
 Cob. Matth. || 17. παρεκνεαυμένους
 Cob. || 18. τοὺς μὲν μεγ. ὡς τε πλεον
 id. N. 475. || 19. ἡ ἐβὰδιζον om.
 A. B. C. al. del. Cob. Rehd., qui
 App. 49. etiam ἐκαιον cum deterio-
 ribus damnat. βὰδιζεν de nautis
 dicitur Oec. 16, 7. de equo Hipp.
 1, 16. al. βάδην de equitibus Ages.
 2, 3. || 22. οὐτε φίλιον A. B. C. οὐτε
 πολ. A. Ceteri articulum addunt.
 || γράδια Kr. Cob. Dind. Libri γρα-
 δια vel γραΐδια. || Quod Bothius
 Mus. Rhen. 3, 4, 635. verba γράδια
 — καταλελειμμένους post πολέμιον
 collocanda censuit, idem Pluyger-
 sius voluit Cobetusque probavit
 Mn. 7, 38. N. 526. || 23. Libri me-
 liores εὐθὺς omittunt ac deinde
 scriptum habent ἀπίοντες· καὶ τοὺς
 Ἕλληνας δ'. Omnes ὄπον. || 24.
 συμμίξαι librorum vitiosum dicit
 Cobetus N. 476. Quae plurimorum
 sententia est admodum speciosa,
 ut scribendi ratio ubique mirifice
 fluctuet. Quamquam vero, nisi
 aliunde constaret, librorum anti-
 quorum et inscriptionum scriptura
 ei vocalem produci demonstrare
 posset, secutus tamen grammati-
 corum quorundam praeceptum de
 littera ι ante ξ nunquam nisi per
 augmentum producta συμμίξαι scri-
 bendum duxi. Vid. Dind. Thes.
 St. s. v. et φοινῆς. || ταῦτόν Cob.
 476. V. ann. ad 3, 1, 30. || 25. οὐκέθ'
 ἐωρῶμεν Hirsch. Phil. 5, 308.

cap. 4, 2. τὸν Ἑλληνας del. Murret. Schn. Kr. Cob. Bissch. Rehd. Vid. Born. Dind. et quem Hertleinius affert locum Herodot. 6, 137, ubi ter repetitum legitur τὸν Ἀθηναίους. || 3. Libri οἰκῆσι al., Stephanus οἰκῆσαι, Cob. l. c. Hirsch. Misc. 103. Bissch. 73. ἐνοικῆσαι. || 5. τὸ ἐν τῷ λιμένι post ὄρος om. meliores. || 6. πολλή καὶ καλή D. || 5. om. meliores. || 7. εἰς δὲ τόπον πῶλ. Iacobs. || 9. δευτέρα ἡμέρα Cob. N. 477. Qui quod dixit non usurpari ἢ ὑστερα ἡμέρα, sed tantum ἢ ὑστεραία, eam sententiam impugnavit L. Herbustus De emendat. Thucyd. 35. || τὰ ἱερὰ καλὰ ἐγένετο meliores. Vid. ann. Cyr. 2, 4, 18. || ἔπεσαν ἕκαστος Cob. N. 454. || καὶ πρῶτα μεγάλην post μέγα deterioris. || 12. δῆλον ὅτι del. Kr. Cob. Matth. || 13. ἀποδοδράκει libri. ἀπεδ. Dind. Cob. Qui aliquoties libris non adiuti augmentum addiderunt. Exempla composuit Kuehnerus Comm. 1, 2, 64. Vid. Dind. ed. Ox. XI. Supra 4, 5, 15. ἐτετήκει. 5, 4, 13. ἐνεδεδύκεσαν. 6, 4, 11. διεβεβήκει. 7, 3, 20. etiam ἐπελελοῖπει deteriorum infra 20. ceterorum formae priore augmento carenti praetuli; 5, 4, 15. ἀναβεβήκει, 7, 1, 23. παραδεδραμῆκεσαν, 5, 15. καταβεβήκεσαν cum omnibus libris retinui. || 18. ὅτι del. Cob. 478. Bissch. 74. Incerta 1, 23. Hell. 2, 4, 27. || ὁ Schaef. Mel. cr. 75. || 19. Quod idem 109. scribi voluit μὴ οὐ γιγνομένων videas quomodo Hermannus redarguat Opuse. 1, 243. || 21. κἀνάγκη Marc. M. || 22. δέοι Schn. Cob. Bissch. || προθύεσθαι Born. Kr. Matth. Eadem verba confusa Plut. Mor. 214, e. προμηθεῖσθαι Both. Mus. Rh. 3, 4, 635. || ἐγένετο non additis verbis καλὰ τὰ ἱερὰ δηλονότι Marc. M. ἐγένοντο A. B. C. || 24. De ἢ post μείον a plerisque libris, etiam bonis, omisso v. Frank. Philol. Suppl. 1, 438 sq. || 25. ἀπο-

πεφυγόντων Marc. M. || 26. ἐπιθῆ-
μενοι Cob. 478. ἐπιγύγεσθαι est 3,
4, 25. Hipp. 7, 10. Hell. 5, 4, 21.
cap. 5, 2. ἐπεξόδια vox dubia. ἐπ'
ἐξόδῳ Schneid. al. θύειν τὰ Λύκαια
1, 2, 10, quod Aristidi 2, 809. καινο-
προπέσι visum est. θ. εὐαγγέλια Hell.
1, 6, 37. ut βοῦθυτεῖν 4, 3, 14. σωτή-
ρια An. 3, 2, 9. 5, 1, 1. νικητήρια
ἑστιάων Cyr. 8, 4, 1. || 4. ἀπέλειπον
Kr. Dobr. Matth. || 6. συννεύσαντες
cum quibusdam libris Kuehnerus,
coll. ann. ad Comm. 1, 2, 53. Partic-
ipium alterius aoristi praefertur,
ἐνεγκίων Cyr. 2, 2, 8, quamquam fere
nusquam sine varietate est, Comm.
l. c. 2, 2, 5. 3, 6, 18. 4, 8, 1. || 8. ὁ ante
Ἀρηξίων addunt A. B. C. ὁ μάντις
τῶν Ἑλλήνων del. Dind. Lips. IX.
Cob. Rehd. || καλὰ del. Bissch. 75.
Qui etiam quod Herodot. 9, 61. et 62.
est ἐγένετο τὰ σφάγια χρησάτα corri-
gendum putat. Vid. ann. Cyr. 2, 4,
18. || 11. ἐπὶ τῷ δεξιῷ Hirsch. Phil.
5, 316. || 13. οὐκ del. Cob. N. 483. ||
16. προβαλομένους — μεταβαλομέ-
νους Dind. Lips. XXI. Cob. V. 1, 2,
17. || 17. σὺν ἡμ. ἐπιόην Naberus
Mn. 5, 464. Quod probant Cobetus
6, 415. N. 483. et Dindorfius Cyr.
Lips. XI. ἐπεποίηεν Buechsensch.
325. || αὐτοῖς del. Cob. || δέξεσθαι
Nab. l. c. Cob. N. 405. 483. Bissch.
75. Aoristum vero Mullachius ZGW.
1854, 394. maxime locis Euripideis
tuetur, Iph. T. 1017. Herc. f. 742,
ubi futurum metro non admittitur.
|| 19. Castalionis coniecturam διαβα-
τόν receperunt plurimi. πῶς vero
sequente adiectivo vel adverbio est
ut ad omnem sententiam pertinens,
7, 7, 27. Cyr. 1, 2, 11. Comm. 4, 2, 23.
Vid. Rehd. || 21. πάντως optimi,
πάντας ceteri, παρόντας Iacobsius,
ἄπαξ Dobreus. || 22. ἐκελευόντο
Bothius Mus. Rh. 3, 4, 636. De ἐκμη-
θύεσθαι v. Vollbr. ed. 24. Wahner.
Nbb. 87, 537 sq. || 24. οἱς τις ἐθέλει
Cob. N. 483. Matth. De pronomine

v. Kuehn. 1, 1, 7. Comm. 1, 3, 8. || 25.
παρηγγέλοτο Kr. Cob. N. 422. Libri
παρηγγέλλετο, duo παρηγγέλετο. Cf.
3, 4, 3. || 29. τὸ τῶν πολεμίων del.
Bissch. 76. || 31. ὁ (sc. τὸ νάπος) οὐκ
εἰρήσαν Both. l. c. || ὄψ' ἄγαν ἦν
Marc. M.

cap. 6, 1. περιέμενον Hirsch. Phil.
5, 291. coll. 5, 1, 4. Sed v. Thuc. 6,
44, 4. τὰς ναῦς προσέμενον. Idem
del. ὡς ἤξοντα et ἀπαντα — ἐλαίον,
haec ut e 4, 6. illata. || 2. οἱ addidit
Schneiderus. || 3. κατήγον meliores.
κατέπεμπον Aldina, quod loco se-
quentis verbi simplicis Marcianus
habet. κατήγοντο Cob. N. 484.
Hirsch. 294. || 5. ἄλλος ἄλλῃ Schnei-
derus, del. Matth. || καὶ ante εἰλή-
φρασαν om. D. Schn. Cob. 485. Dind.
al. || ἐδέδισαν Cob. 466. || 9. Libri
ἀποπλευροῦσθαι. 5, 7, 8. πλεῖσομαι.
1, 10. πλεῖσομεθα. || ἦρχον — οἱ Λα-
κεδαιμόνιοι del. Cob. N. 485. Bissch.
77. || 10. τοῦ βάλλειν Cob. Hirsch.
τὸν ἀρπάζοντα καὶ Kr. || 11. ἐξήτει
Schaef. Mel. 74. Libri ἐζήτει. || 13.
καὶ γὰρ καὶ Hirsch. 299. Semper,
inquit, in his duplex καὶ adest.
Vid. Hell. 2, 2, 10. κατὰ γῆν καὶ
κατὰ θάλατταν. Alibi prioris καὶ
fides non prorsus certa est, 2, 4, 20.
4, 8, 22. || 14. ἡμῶν del. Cob. ὄθεν
ἐσμέν Hirsch. || 15. φῆ Cob. Bissch.
77. Comm. 4, 2, 17. || 18. τοῦτον
ὄν ἔνεκα Cob. Bissch. ut 7, 1, 6. ubi
etiam minus probabile. || παραλίπω
Cob. N. 526. Bissch. 78. Dind. || 20.
εἴτε οὐκ Castalio. — εἴτε δὲ A. B. C.
E. εἰ δὲ Rehd. || 24. καὶ μὴ — ἀπο-
δράντων del. Cob. N. 485, de multi-
tudine hominum non esse cogitan-
dum ac vitiose dictum ratus παρ'
ἡμῶν pro ἡμῶν. Quod sensit etiam
Dind. Thest. St. 1. 1413, d. Ille vero
ἀποκτείνων 426. in ἀπεκτονῶς ἐσο-
σθαι mutare ausus est. ἀποκτείνειν
Hirsch. 307. Matth. Rehd. Vid. Kr.

|| 25. βία Cob. 526. βίας ὑπομένειν
Liban. 4, 371. || 28. λαβὼν τὸ τοῦ

ac deinde τοιοῦτος Marc. M. || 31.
ἐλθόντων Kr. Matth. Vid. 7, 7, 15.
2, 3, 20. || 34. παραδιδῶσι μοι Voigt-
laend. Obs. Mem. 1, 26. || ἀριστοῖται
Cob. Mn. 6, 418. N. 486. ἀριστοῖται
Mn. 1, 214. ed. Qui quod necessa-
rium dicit optativum esse, ubi quis
ex aliena persona ea referat, quae
sibi falsa videri significet, Buech-
senschuetzius 319. certe locum
Hell. 3, 2, 14. ita comparatum
esse negat, ut opus fuerit indica-
tivum in optativum mutari. Nec
magis 2, 3, 45; dictusque indica-
tivus de falsis 1, 6, 36, optativus de
certis ut saepe ita supra 2, 4, 22. 3,
3, 4, 7, 1, 16.

LIB. VII.

cap. 1, 1. ἐποίησαν Marc. M. || 3.
τῶν στρατιωτῶν post λοχαγούς om.
E. del. Voigtl. Hirsch. Misc. 97.
Cob. Dind. Lips. XVII. Diversum
quod comparari solet τοῦ στρατεύ-
ματος 2, 14. Vid. Rehd. App. 43. ||
ἀπαλλαξίμοι Bissch. 78. et τέ addito
Cob. V. L. 284. Eiusmodi deside-
ratis Xenophon ab aliis locuple-
tatus est minus probabilibus Cyr.
8, 4, 20. Hell. 2, 3, 36. Vid. var.
scr. supra 1, 1, 11. atque aliud infra
33. || ἀπό del. Cob. N. 486. || 5.
Libri θράξ. || 7. ἀργύριον Dindorfio
(Lips. XVII) suspectum del. Cob.
Cf. 3, 5. || 10. συμπορευόμενον
Hirsch. 99. Cob. 486. || 11. προσ-
ανείπεν A. B. C. προσανειπείν cet.
πρὸς ἀνειπείν K. Cob. l. c. Idem
6, 30. πρὸς ἐτέλει. || Alterum τὰς
πύλας del. id. et Hirsch. 100. et
Phil. 5, 295. qui ἀρδῆν ante alterum
πάντες collocat. Ille καὶ ἦδη, libri
A. B. C. καὶ ἀρδῆν, E. Q. R. καὶ ἀρ-
δῆν τε, cet. καὶ ἦδη τε: cuiusmodi
exempla congescit Kuehn. 2, 1, 7.
|| 14. ἐξαγγέλλει Cob. l. c. Buechs.
comparat Plut. Cam. 24. || 15.
προσθ. αὐτοῖς συγκλ. Hirsch. Misc.
101. deleto quod sequitur στρατιω-

ται. || 17. τὸ τείχος C pr. τοῦ τείχους cet. || 19. ἔθειον solus A. habet. || 20. ἴσχειν Naber. Cob. Mn. 6, 419. N. 487. Eadem verborum commutatio Hell. 5, 4, 58. || 22. Libri καταρησῆσαι et καὶ post παρεγγυῖαν βουλόμενος αὐτοὺς κατ. del. Cob. τίθεσθαι τὰ ὅπλα del. Kr. etiam παρεγγυῖαν Hirschig. 102. Rehd. || 24. ἐντάσσθαι Hirsch. l. c. Phil. 5, 295. Cob. N. 487. || καὶ καταρημίσθησαν del. Cob. || 25. τῷ θυμῷ χρῆσώμεθα Herold. 15. Quae dictio Herodotea est. || 26. τὰ νέον δὴ Gebhardt. Nibb. 89, 465. || 27. ἐν πόλει Bissch. 79. Cob. 487. hoc esse ἐν τῇ ἀκροπόλει rati. ἐν πόλει Vect. 3, 10. ἐκ πόλεως 5, 1. de re ditibus. || Alterum ἔχοντες del. Cob. Hirsch. Misc. 104. una cum verbis ὅπου νῦν ἐομέν Bissch. || 28. Λακεδαιμονίοις — ἀρχαίον Pfugk. ap. Krueg. Arr. 4. Dobr. Adv. 135. Badham. Eur. Ion. 1120. Libri Λακεδαιμονίων — Ἀρχαίων, nisi quod Z. et Marc. M. ἀρχαίων praebent. Λακεδαιμονίων vero G. Fischerus 15. e genitivo absoluto τῶν ἀρχ. συμμ. pendere putat. || ἀπὸ τοῦ Dobr. || 29. πόλιν ante ἤλθομεν del. Hirsch. Cob. || 39. μέλλοις Kr. Auth. 54. Libri μέλλοι vel μέλλει. || 41. καὶ del. Cob. N. 489. cap. 2, 3. ἀποδόμενοι Cob. ib. || Inclusa verba Mureto praeunte plerique damnaverunt. || 4. ταῦτα A. B. C. Participii explicandi causa ad pronomen additi exempla Hertleinius etiam affert Isocr. 12, 86. Lys. 19, 35. Delent vero Bisschopius 82. ἀκούων ταῦτα, Hirschigius Misc. 1, 105. et Dindorfius Lips. VII. διαφθερόμενον τὸ στρατεύμα, denique Cobetus totam sectionem. || 5. Πόλλεις Bissch. 83. coll. Hell. 4, 8, 11. 5, 4, 61. ad quem locum eundem censentem esse Schneiderum atque eum, qui Polus h. l. appellatur, Kruegerus Auth. 13. repre-

hendit. Vid. Weber. De Gytheo 79. Rehd. V. Iphicr. 59. Poppo Thuc. 2, 67. || 12. ὁ Schaef. Mel. 73. || 15. εἰ παρῆεν Dindorfius. Libri εἰ προσῆεν, A. εἴπερ εἶεν. || 18. μήτε ὅποσοι μήτε ὅπου εἶεν Dindorfius. Libri opt. μήτε ὅποι εἶσι μήτε ὅποι εἶεν, cet. μήθ' ὅπου εἶεν. Krueg. μήτε ὅπου εἶσιν μήθ' ὅποι εἶσιν. || 21. ἐγκεχαλινωμένοις Voigtl. Obs. 2, 18. coll. 7, 7, 6. Libri qui addunt ους vel ως scriptum habent. || 25. ἀγάγοιμι Cob. 490. Hirsch. Misc. 107. Ann. 86. Bissch. 84. || χηρῆσθαι etiam Marc. M. || 27. οὐτ' ἄλλω οὐδενί Hirsch. Misc. 1, 106. 2, 80. || 31. Ἀθηναίω Marc. M. || 33. ὁσπερ κῶων om. meliores, pone prius ἀποβλέπων Cobetus transposuit. || 37. φόβος ἀπὸ A. Schaef. Mel. 84. ut est Cyr. 1, 1, 5. 3, 3, 53. 6, 3, 27. Hier. 10, 3. Hipp. 8, 14. ἐκ supra 1, 2, 18. παρὰ Dinarch. 2, 23. Sed videtur ὑπὸ iniectum ab ipsis Lacedaemoniis timorem significare. V. Bernh. Synt. 225. Winckelm. Act. soc. gr. 2, 1, 22. cap. 3, 2. καὶ λογαγούς om. B. C. E. || 10. ἀξίω Cob. N. 490. || 13. ταῦτα Muretus. Libri ταῦτα. || λέγοι etiam Marc. M. || Alterum εἴη del. Cob. Rehd. || ὄντων ἐξθρῶν τοσ. Kr. Matth. ὄντων δ' ἀγ. τοσ. εἰ μισθόν Cob. μόνους ὄντας, ἀγ. τοσ. εἰ μ. Rehd. App. cr. 32. || 14. ἐπισηφίζετο — ἐπεσηφίσε A. B. C. Dobreus Adv. 1, 136. intelligit the officer, anteposita hac interpretatione: Do you (the generals) put it to the vote — they put it to the vote. Quod est plurimorum ἐπισηφίζετε — ἐπεσηφίσαν. ἐπισηφίω ἐγώ Cob. N. 490. coll. 5, 1, 14. 6, 35. Quod quum Suecicus editor Aulinus recepit, qui de libro eius disseruit in ephemeride Upsala-Posten 1862, 72. Etonensis scripturam ἐπισηφίζεσθω reponi maluit. ἐπισηφίζεσθε cum Krue-

stero De verb. med. 2, 9. Kruegerus. Denique ἐπισηφίζω Herm. Sauppius Philol. 19, 147 sq. qui, quam 6, 1, 25. sit εἰ τις ἐπισηφίζοι, non fuisse tum dicit qui concioni praeesset ac milites in suffragium mitteret, idque addito ἐγώ Rehdantzius scripsit. || 16. Μικρονίτης Marc. M. || 17. ἂν αἰτήται B. C. quum ad scripturam commendandam Rehd. attulit Thuc. 2, 97, 4. Plurimi libri ἄγεται. Dind. ἂν ἔρχεται, Cob. ἂν ἄγεται. || 21. ἦσαν] ὅσον εἴκοσι aliquot deteriores et Athenaeus 2, 49, b. 4, 150, e. || 23. Libri ταῦτα et διαρριπτειν, Athenaeus 2, 49, b. τὰ αὐτὰ et διαρριπτειν. || 24. ὁ φέρων τὸ κέρας ἦεν cum Pluygersio Cob. || 25. ὁ δ' εἶπεν id. || 26. προπίνω σ. ᾧ Σ. τὸν ἔπινον τουτονί, ἐπ' οὗ Cob. N. 230. 396. V. ann. ad Cyr. 8, 3, 35. || δέισι Dind. (ann. Cyr. 8, 1, 5), quam formam Cobetus 518. a grammaticis fictam dicit. V. ann. 2, 2, 12. Cyr. 3, 2, 8. || 27. Utrumque προπίνων et alterum ἔδωρησατο del. Cob. 490. || 32. οὐνεξέπεισιν καὶ συγκατενοκίδασε μετ' αὐτοῦ τὸ κέρας Marcian. M. Quod scripsi. De praepositione v. ann. ad 5, 6, 24. || μαγάδι Bissch. 84. Matth. 433. μαγάδι Bergk. Anaer. fr. 87. V. Buechs. 288 sq. Stiehl. Phil. 6, 472. || 33. ἀνέκραγε τὸ πολεμικόν Pluyg. Cob. Mn. 7, 3. N. 491. || ἐξήλλετο Marc. M. || 34. ὑμῖν καὶ ἡμῖν A. B. C. ἡμῖν καὶ ὑμῖς cet. || 36. ὄν τοῖς ὑπὸ τοῖς Hirsch. Phil. 5, 302. coll. 39. || 39. οὐνδ. δ' ἔστω Ἀθηναῖα vel ἔστων Ἀθηναῖοι Dobr. 136. Ἀθηναῖαν etiam Marcian. M. Vid. Winckelm. Plat. Euthyd. 302, d. Unger. Theb. Parad. 1, 59. Schaef. App. Dem. 3, 551. || 44. ἀλέξασθε Cob. l. c. || 47. διώκοντες Schwidop. Obs. Hell. 17. V. ann. ad 2, 1, 15. Bernh. Synt. 331. || 48. πρόβατα ἄλλα A. B. C. καὶ ἄλλα

πρ. cet. ἄλλα δὲ πρ. Bissch. 85. πρ. δ' ἄλλα Cob. cap. 4, 1. ἐνείη Naber. Cob. Mn. 7, 3. N. 491. || 4. τὰς ἀλωπεκῆας Kapp. Coppello Mn. 2, 380. Cob. 7, 3. N. 491. coll. Herodot. 7, 75. G. Dind. Lucian. 2, p. V. ad Conscr. Hist. 10, ubi quod τὸν λέοντα a Cobeto V. L. 86. et Mehlero Mn. 1, 402. mutatum est in τὴν ἰσοντῆν quaeritur num huius loci vulgatum ἀλωπεκίδας magis quam eius correctionem defendat. Vid. Ruhnck. Tim. 256 sq. Val. Fl. 8, 126. || 7. Ξενοφῶντι Bissch. 85. al. id ut ad πρόδρομῶν pertineat, coll. 4, 3, 10. Rariora quidem additi ad ἱκετεύειν accusativi exempla hominem significantis. || 12. ε' οὐ Schneid. Libri τε vel οὐ. || ἐχνοροῖς] ἐτέροις A. B. C. E. ἐναιδροῖς Rehd. App. cr. 25. omisso χωρίοις. || 15. In fine ἔγρασαν et αὐτόν del. Cob. 492. || 16. εὐ τετρακινησμένοι Both. Mus. Rh. 3, 4, 636. περὶ Ξεν. inclusit Kruegerus. || ὀκτώ καὶ πενήκοντα id. οὐδέπω ὀκτωκαίδεκα Hertleinius in libello de Anab. scripto 15. coll. Antiph. 5, 69. et additis nunc Comm. 3, 6, 1. Oec. 7, 5. Isocr. 16, 45. || 17. περιβαλούμενοι Cobet. N. 526. Dindorf. Lips. XXII. || 19. ἐπεὶ παρήσθητο Iacobs. Anim. Athen. 255. coll. Cyr. 4, 2, 30. ἦχθητο Bothius l. c. cap. 5, 2. ζεύγη ὀκτὰ τρία Bisschop. 86. coll. Moer. 273. Cob. N. 493. || ἐκέλευσεν ἐν λαβείν id. 498. || 4. τῶν ὀρικῶν ζ. Kiehl. Mn. 1, 215. τῶν μὲν ἡμιονικῶν ζ. Krueg. || πλείονος Dobr. 136. || 7. Alterum τὸν μισθόν del. Cob. || 13. σήλαις Cob. || πρὶν ὀρίσασθαι del. Kr. Cob. || 14. γεγραμμένα quod in deterioribus deest suspectum quibusdam, sed v. Zeun. ad h. l. et Herm. Antiq. Gr. 3, 45, 12, qui verius iudicat quam

Wachsm. Antiq. 2, 1, 93. et Boeckh. Oec. Ath. 1, 69. || 15. ἐκ τοῦ γὰρ ὄδου. Marc. M. || τῷ ὑπέρ Cob. N. 407. Dind. Lips. XXIII, ut est quidem Hell. 3, 4, 27, loco autem 3, 5, 1. quod Dindorfius voluit, non magis necessarium videtur articulum addi quam hoc. Vid. illic annotata et ad Comm. in. || 16. παγγελέως optimi, πάνυ χαλεπῶς etiam M. cet. πάντες χαλεπῶς. V. ann. ad Cyr. 5, 5, 12. Cob. N. 499. cap. 6, 2. κάλλιστόν τι Cob. Matth. || 5. προσάγοντες Kr. Quae de re sapienter iudicat Classen. Thuc. 1. p. 253. || 7. οἴστε expuncto ὑμῶν Cob. N. 500. || 9. πεπήμεθα Steph. Kr. et scripto antea ἡμ. πονοῦντες οὐδέν Hirschig. Phil. 5, 313. || 10. ὃ γὰρ πρῶτος λέγων del. Matth. || οὐδὲν ἂν ἐπὶ τοῖς πεποιημένοις Marc. M. || 11. αἰτίαν Hutch. || 16. ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐδίδον Cob. 501. Omitti vero ἂν particulam docent, ubi in apodosis ironica ratione aliquid tanquam verum proponitur, quod non est verum habendum. Vid. Sommer. ASchZ. 1833, 1069. || 18. μοι δοκῶ A. B. C. πολλοῦ δέω Cob. || ἅπαντας libri. Quod complures scribunt πάντας est 6, 1, 31. Sed v. ap. Kr. Dem. 18, 14, 54, 41. Cf. 5, 8, 13. Dind. Hertl. Cyr. app. cr. 1, 221, 2, 232. || 20. ἄνδρες sine ὃ A. B. C. ut in acriore quadam alloquendi ratione 6, 5, 21. 23. Rariorem in amica compellatione esse voculae omissionem dixi ann. Cyr. 1, 6, 35. Ubi increpantis sit oratio, non addi existimat Born. Cyr. 2, 2, 7. Lips. Cf. id. 5, 3, 18. Conv. 4, 53. Comm. 1, 3, 12. || ποιῆσθαι A. B. C. μοι ἔσθαι cet. Cob. 503. || 21. μεντάν Schaef. Cob. Cf. 7, 40. || 22. ἐπεὶ ἦγε Cob. Idem del. ὄς; v. 3, 35. δὴ φυλαξαμένους

Herold. 13. || 24. εἰ προσῆτε τῇ πόλει Z. Dind. εἰ προσίοντε τ. π. Marc. M. Matth. gr. 525, d. ἐπεὶ προσῆτε τ. π. Lang. Hertl. 15. ἢ προσῆτε πόλει Schwidop. Obs. Luc. 9. πρὸς ἢ ἦτε πόλει Rehd. Verba editio Cobetiana praetermisit. || σπάνιοι δ' ἔχοντες οἶον ὀνήσεσθε Cobet. N. 504. ὀνοίσθε Dind. || 30. πάνπολον μοσθὸν πρὸς ἐτέλει delete τῆς ἀσφαλείας Cob. N. 504. 465. De tmesi v. 1, 11. ann. Cyr. 1, 6, 33. || ζῶντα del. Both. Mus. Rh. 3, 4, 637. in ζῶν mutatum vult Dind. Comm. 3, 12, 2. ζῶντα ἐμὲ φανῆναι Dobr. Adv. 136. ζ. ἐμὲ ἀφείναι ed. Cob. (N. 505). De ἀφείναι v. Hell. 2, 3, 51. Voem. Dem. f. leg. 229. || 31. τοῦτο del. Kr. || 33. πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλ. Cob. Sed ὑπὸ passiva vi additur substantivus 2, 37. Cyr. 3, 3, 2. Hell. 6, 4, 37. 5, 43. Comm. 2, 1, 34. 4, 4, 4. Hier. 7, 6. verbisque passive dictis 6, 11. 43. 7, 23. Hell. 5, 1, 5. 4, 31. 7, 1, 31. Cyr. 1, 6, 10. 6, 1, 39. 8, 6, 13. Comm. 3, 4, 1. 4, 8, 10. RLac. 6, 2. 9, 5. Ven. 1, 11. || 36. κατακεκονότες Cob. V. 322. N. 426. Libri κατακονόντες vel κατακεκονότess. || 37. ὅτε πολλή Schaef. Dobr. Dind. Libri ὅτι π. || τὸ μέγιστον deteriores, v. 2, 6, 21. || Λακεδαιμόνιοι del. Cob. N. 507. || κατακονεῖν cum Z. etiam Marc. M. || 38. Libri μεμνησθαι, quod non videtur comparatis locis qualis est 1, 7, 5. satis defendi posse. Vid. 7, 31. Futurum postulat Cob. N. 245. 405. Bissch. 22. Dind. || ὡς ἐγῆμαι Dind. Comm. 2, 7, 5. || 39. ἀλλ' οὐ τῷ σιῶ, ἐμοὶ μὲν οὐ δικαίως γε δοκεῖτε Marc. M. maxime cum D. consentiens. Quod scripsi. Dind. Οὐ τῷ σιῶ, ἀλλ' ἐμοὶ μέντοι οὐ δικ. δοκ. || 40. Ἀρκάς om. B. del. Cob. N. 452. Cf. ann. 4, 1, 27.

|| 41. ἐνετὸς D. F. αἰνετὸς A. B. C. ἀναστὰς cet. Z. ὑπὸ, cet. ὑπέρ. V. ann. Cyr. 1, 6, 19. cap. 7, 7. ἐχόντων A. B. C. ἐχόντων cet. ad quod Dobreus Adv. 136. οὐ κατὰ κράτος addendum putat. ἐλόντων Kr. ed. a. 1826. Cob. N. 507. Hirsch. Phil. 5, 303. coll. Hell. 5, 3, 18. || 10. Φανουσιώτατοι Lion. Bissch. 89. Cob. Ita de homine 3, 1, 27. de re mira varietas 1, 9, 24. Vid. Kuehn. Dind. XVIII. Ox. || ἐξαρισσάμεν Cob. 508. || 11. κατὰ γῆς Cob. ib. Sed v. Cyr. 5, 5, 9. || 16. ταῦτά M. || 18. προσήκει Popp. Cobet. 508. 532. || 24. δύνανται Weiskius. Libri δύνωνται. Quod Cobetus N. 384. scribi voluit οὐδὲν μὴ μείον δύνονται non scripsit. V. ann. 2, 2, 12. || 25. οἶοθ' Muretus. Libri οἶδ', M. οἶδα ut 27. So viel ich weiss, nichts interpret. Engelm. || 29. σου ὑπήκοοι Bissch. 89. Vid. ann. Cyr. 2, 4, 22. || 30. εἰ ὄρ. σοι τούτους τε Matth. VI. || πολλὰ κάγαθά Hirschig. παραγενομένων id. Cf. Cyr. 5, 4, 21. et quae ibi Dindorfius et Hertleinus annotaverunt. || 31. ουστρατεῦσθαι etiam Cob. N. 508. Bissch. 23. Hirsch. 302. Vid. 6, 38. || Libri δέεσθαι, ut Hell. 6, 1, 18. ἐδέετο. Quorum auctoritatem Kr. Kuehn. (Comm. 1, 6, 10) Hertl. Breit. Heiland. (Dial. 10) sequuntur. || 32. ὑπὸ σοι M. || σου del. Hirsch. || 33. ὡς om. optimi. || 34. τούτων om. iid. || 35. καὶ μὴν Dobr. 136. Cf. 8, 4, 16. || Vulg. τὸ δέκατον, meliores δέκατον, quos secutus sum ut Cyr. 2, 1, 6. 6, 3, 2. || 36. οὐ γὰρ ἀριθμὸς ὀρίζων ἐστί Marc. M. || ἂ ἐκέκτησο del. Cob. 1. c. || 41. καίτοι ἤρακλειδῆ γὰρ λῆρος ἅπαντα δοκεῖ Marc. M. || 43. πάντως Schaef. Mel. 130. Libri πάντας, nisi quod Marcianus M. nescio an illud habeat, in quo

6, 5, 21. alterum est. || 46. ἀποκείσθαι praeter M. O. etiam Marc. M. qui deinde νῦν οὕτως ἄτιμον ὄντα. Cet. ἀποδείκνυσθαι, de quo v. Rehdantz. || 55. ἐλάσαντας C. B. ἐλάσοντας cet. ἐλῶντας Bissch. Cob. Dind. cap. 8, 1. νιός Bissch. 90. || ἐνώπια cum Toupio Em. 2, 474. Bothius Mus. Rh. 3, 4, 638; ἐνώπια vero picta somnia interpretatur Radulphus Rochette in libro Peintures antiques inédites 190 sqq. || 3. μὴ ἔχειν χρ. Bissch. 90. Cob. N. 509. || 4. ᾤπερ praeter N. etiam Marc. M. || καὶ ἂ εἰώθει meliores addunt, καθὰ εἰώθει Schneiderus. || 5. προσελθόν cum R. etiam Marc. M. || 7. Μυσίας Poppo. Libri Ἀσίας vel Ἀνδίας, ut s. sq. meliores Μυσίας, cet. Ἀνδίας habent. Additum genitivum Rehdantzius damnat. || 8. Ἀτραμυντίας Marc. M. De urbe v. Koch. 138. Kiepert. ZAW. 1851, 205. Ut scripsi nomina in melioribus sunt, qui deinde ὀδεύσαντες addunt, παρ' Ἀτραμνία omittunt. || 15. Ultima verba καὶ ἰππεῖς e Marcianis habet n, non habent M. m. || 16. σκοπεῖν πῶς ἔσται ἀφοδος Marc. M. || ἐγκαταλείποντες id. || 17. συμμετασχεῖν etiam Marciani. Quod Schwidopius Obs. Hell. 11. tuetur. Vid. ann. Hell. 2, 4, 20. supra ad 5, 6, 24. || Τενθρανίας om. n. Δημαράτον M. || 18. πρὸς τῶν τοξ. Kr. Cob. N. 509. Matth. 433. || 22. γυναικας A. B. C. Vid. s. 9. || 23. ἠτιάσατο A. B. C. R. ἠτιάσατο cet. ἠτιάσατο Ambros. 2. Unde scripserunt οὐκ ἠτιάσατο. Hoc est Cyr. 7, 2, 22. 1, 11. coll. 5, 42. Hell. 7, 5, 12. Cf. Cob. N. 510. || 25. Kruegerus Vit. Xen. 14. Auth. Anab. 6. dicit in tota Anabasi ita loqui scriptorem, tanquam si ipse expeditioni non interfuerit, neque ei sententiae obstare putat locum 1, 9, 28. Nihil ut dicamus de loco 4, 7, 15, quo Lion δηλῶσθαι legendum coniicit, prima persona

scriptoris narrantis apparet etiam 1, 2, 5. 2, 3, 1. Hoc loco Kruegerus aut *ἐπιήθον* legendum esse dicit aut Xenophontem sui oblitum putat. Idem vero totam sectionem insiticiam esse ostendit Auth. 7 sqq. Nec maiore fide dignam esse ultimam etiam Dindorfius ed. Lips. V. et Cobetus intellexerunt. V. ann. 2, 2, 26. 5, 5, 4. Kieperto quidem ZGW. 1851, 204. additamentum ex Sophraeneti Anabasi profectum videtur. || *ἀρτακόμας* Ambros. 2.

αηδίας id. || *Ἐσπερίτας* cum Kochio 139. minime consentiens videas quomodo Kiepertus l. c. interpretatus sit. || *καίται* Ambr. 2. *κρητοί* Both. Mus. Rhen. 1845, 638. *Ἐνωτοκοίται* Bergkiius ib. 19, 603. Nomen e *Τάχοι* corruptum dicit Dindorfius ind. ed. Lips. || 26. *πέντε* in libris post secundum *πεντήκοντα* est. || *ἑξακόσια* Hutchinsonus. Libri *διακόσια*, R. *πεντακόσια*. || *καί* postremum om. etiam M. m. n. Ambr. 2. Caesenas.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

A.

Δαρειὸν καὶ Παρυσάτιδος γίγονται παῖδες δύο, πρε- 1
σβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κῦρος. ἔπει δὲ
ἤσθνευε Δαρεῖος καὶ ὑπώπτευε τελευτὴν τοῦ βίου, ἐβού-
λετο τῷ παιδὲ ἀμφοτέρω παρεῖναι. ὁ μὲν οὖν προσβύ- 2
τερος παρῶν ἐτύγχανε· Κῦρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατραπὴν ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δὲ
αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων, ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδῖον ἀθροί-
ζονται. ἀναβαίνει οὖν ὁ Κῦρος λαβὼν Τισσαφέρνην ὡς
φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων δὲ ἔχων ὀπλίτας ἀνέβη τριακο-
σίους, ἄρχοντα δὲ αὐτῶν Ξενίαν Παρράσιον. ἔπει δὲ 3
ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρτα-
ξέρξης, Τισσαφέρνης διαβάλλει τὸν Κῦρον πρὸς τὸν
ἀδελφόν, ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεται καὶ συλ-
λαμβάνει Κῦρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ ἑξαίτησαμένη
αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε 4
κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεὶς, βουλεύεται, ὅπως μήποτε
ἐπιέσται ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ' ἦν δύνηται, βασιλεύσει
ἀντ' ἐκείνου. Παρυσάτις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ
Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντα Ἀρτα-
ξέρξη. ὅστις δ' ἀφικνεῖτο τῶν παρὰ βασιλέως πρὸς 5
αὐτὸν, πάντας οὕτω διατιθεὶς ἀπεπέμπετο, ὥστε αὐτῷ
μᾶλλον φίλος εἶναι ἢ βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ
βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν τε ἱκανοὶ εἴησαν καὶ
εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ. τὴν δὲ Ἑλληνικὴν δύναμιν ἠθροίζεν 6
ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικυρπτόμενος, ὅπως ὅτι ἀπαρα-
σκευότατον λάβοι βασιλεία. ὡς οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλ-
λογίην. ὁπόσας εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε
τοῖς φρουράρχοις ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοπον-
νησίους ὅτι πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος

Τισσαφέρους ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρους τὸ ἀρχαῖον ἐκ βασιλείως δεδομέναι, τότε δ' ἀφροστήκεσαν πρὸς Κύρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου· ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρους προαισθόμενος τὰ αὐτὰ ταῦτα βουλευομένους, [ἀποστῆναι πρὸς Κύρον,] τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κύρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στρατεύματα ἐπολιόρχει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειράτο κατάγειν τοὺς ἐκλεπτικότητας. καὶ αὕτη αὖ ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροίζειν στρατεύματα. πρὸς δὲ βασιλέα πέμπων ἠξίου ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ δοθῆναι οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρην ἄρχειν αὐτῶν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλήν οὐκ ἠσθάνετο, Τισσαφέρην δὲ ἐνόμιζε πολεμοῦντα αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστε οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμοῦντων. καὶ γὰρ ὁ Κύρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων ὢν Τισσαφέρους ἐτύγγαεν ἔχων. ἄλλο δὲ στρατεύματα αὐτῷ συνελέγετο ἐν Χερρονήσῳ τῇ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τόνδε τὸν τρόπον. Κλέαρχος ἦν Λακεδαιμόνιος, φρυγᾶς· τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κύρος ἠγάσθη τε αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικούς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στρατεύματα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρονήσου ὀρμώμενος τοῖς Θραξὶ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησποντον οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἑλληνας· ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντο αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντικαὶ πόλεις ἐκοῦσαι. τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στρατεύμα. Ἀριστίππος δὲ ὁ Θετταλὸς ξένος ὢν ἐτύγγαεν αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κύρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους καὶ τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτως περιγενομένος ἀν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κύρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἕξ μηνῶν μισθὸν καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλευέσθαι. οὕτω δὲ αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στρατεύμα. Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον ξένον ὄντα ἐκέλευσε

λαβόντα ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς εἰς Πισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτην τὸν Ἀχαιοῦν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἔλθειν ὅτι πλείστοις, ὡς πολεμήσων Τισσαφέρην σὺν τοῖς φρυγᾶσι τῶν Μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

Ἐπεὶ δ' ἐδόκει ἤδη πορεύεσθαι αὐτῷ ἄνω, τὴν μὲν 2 πρόφασιν ἐποιεῖτο ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τότε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικόν. ἐνταῦθα καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλέαρχῳ λαβόντι ἦκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στρατεύματα καὶ τῷ Ἀριστίππῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν ὃ εἶχε στρατεύματα· καὶ Ξενίᾳ τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἦκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους πλὴν ὅποσοι ἱκανοὶ ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ 2 τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας καὶ τοὺς φρυγᾶδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ᾧ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσεσθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. οἱ δὲ ἠδέως ἐπέειθοντο· ἐπίστενον γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεϊς. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν 3 παρεγένετο εἰς Σάρδεϊς ὀπλίτας εἰς τετρακισχιλίους, Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὀπλίτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δὲ ὁ Στυμφάλιος ὀπλίτας ἔχων χιλίους, Σωκράτης δὲ ὁ Ἀχαιὸς ὀπλίτας ἔχων ὡς πεντακοσίους, Πασίων δὲ ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπλίτας, τριακοσίους δὲ πελταστάς ἔχων παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεϊς αὐτῷ 4 ἀφίκοντο. Τισσαφέρους δὲ κατανοήσας ταῦτα καὶ μείζονα ἠγησάμενος εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας τὴν παρασκευὴν πορεύεται ὡς βασιλέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα ἱππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἦκουσε Τι- 5 σαφέρους τὸν Κύρου στόλον, ἀντιπαρασκευάζετο.

Κύρος δὲ ἔχων οὓς εἴρηκα ὠρμάτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ

ἔξελαύνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο ἐπὶ τὸν Μαλανδρον ποταμόν. τούτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δὲ ἐπὶν ἔξευγμένη πλοίοις ἐπτά. τούτον διαβάς ἔξελαύνει διὰ Φρυγίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας ὀκτώ εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην καὶ εὐδαιμόνα καὶ μεγάλην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἐπτά· καὶ ἦκε Μένων ὁ Θεταλὸς ὀπλίτας ἔχων χιλλοὺς καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιάνας καὶ Ὀλυνθίους. ἐντεῦθεν ἔξελαύνει σταθμούς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαιμόνα. ἐνταῦθα Κύρῳ βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀπὸ ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιοτο ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους. διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαλανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς Κελαινῶν πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἔρμυρὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ ὑπὸ τῆ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαλανδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρος ἔστιν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσίαν νικήσας ἐρίζοντά οἱ περὶ σοφίας καὶ τὸ δέγμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρο, ὅθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσίας. ἐνταῦθα Σέρξης, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἠτήθη εἰς τὴν μάχην ἀπεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασιλεία καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκροπόλιν. ἐνταῦθα ἔμεινε Κύρος ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρχος ὁ Λακεδαιμόνιος φυγὰς ἔχων ὀπλίτας χιλλοὺς καὶ πελταστὰς θοράκας ὀκτακοσίους καὶ τοξότας Κρητάς διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ Σῶσις παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους καὶ Σοφαίνετος ὁ Ἀρκὰς ἔχων ὀπλίτας χιλλοὺς. καὶ ἐνταῦθα Κύρος ἐξέτασιν καὶ ἀρεθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὀπλίται μὲν μύριοι καὶ χιλλιοὶ, πελτασταὶ δὲ ἄμφι τοὺς δισχιλλοὺς. ἐντεῦθεν ἔξελαύνει σταθμούς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς· ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια

ἔθυσσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἄθλα ἦσαν σιλεγγίδες χρυσαί· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κύρος. ἐντεῦθεν ἔξελαύνει σταθμούς δύο παρασάγγας δώδεκα εἰς Κεράμων ἀγοράν, πόλιν οἰκουμένην, ἐσχάτην πρὸς τῇ Μυσία χώρᾳ. ἐντεῦθεν ἔξελαύνει σταθμούς τρεῖς παρασάγγας τριάκοντα εἰς Καύστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλέον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλὰς ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτουν. ὁ δὲ ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπον ἔχοντα μὴ ἀποδιδόναι. ἐνταῦθα ἀφικνεῖται Ἐπίταξα ἡ Συεννέσιος γυνή τοῦ Κιλικίων βασιλέως παρὰ Κύρον· καὶ ἐλέγετο Κύρῳ δοῦναι χρήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρατιᾷ τότε ἀπέδωκε Κύρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν. εἶχε δὲ ἡ Κίλισσα καὶ φύλακας περὶ αὐτὴν Κιλικίας καὶ Ἀσπενδίου· ἐλέγετο δὲ καὶ συγγενέσθαι Κύρον τῇ Κίλισσῃ. ἐντεῦθεν ἔξελαύνει σταθμούς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον θηρεῦσαι ὄνῳ κεράσας αὐτήν. ἐντεῦθεν ἔξελαύνει σταθμούς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κίλισσα Κύρον ἐπιδειξαι τὸ στρατεύμα αὐτῇ· βουλόμενος οὖν ἐπιδειξαι ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. ἐκέλευσε δὲ τοὺς Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι καὶ στήναι, συντάξαι δ' ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, τὸ δὲ εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου, τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθεώρει οὖν ὁ Κύρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρήλαννον τεταγμένοι καὶ ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελαύνων ἐφ' ἄρματος καὶ ἡ Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κρήνη χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημίδας καὶ τὰς ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας. ἐπειδὴ δὲ πάντας παρήλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης, πέμψας Πύρρητα τὸν ἐρμυρῆα παρὰ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων

ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ ὄπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι ὅλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προείπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλπιγξε, προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπήεσαν. ἐκ δὲ τούτου θάπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς καὶ ἢ τε Κίλισσα ἔφηνεν ἐπὶ τῆς ἀρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον· οἱ δὲ Ἕλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνάς ἤλθον. ἢ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε· Κύρος δὲ ἦσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδὼν· ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἰκοσιν εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας, ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἕλλησιν ὡς πολεμίαν οὖσαν. ἐντεῦθεν Κύρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν ταχίστην ὁδὸν· καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ στρατιώτας οὓς Μένων εἶχε καὶ αὐτόν. Κύρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἰκοσι καὶ πέντε πρὸς Λάνα, πόλιν οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ Κύρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσῃν Μεγαφέρνην, φωνητικὴν βασιλεῖον, καὶ ἕτερόν τινα τῶν ὑπάρχων δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ. ἐντεῦθεν ἐπειρῶντο εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· ἢ δὲ εἰσβολὴ ἦν ὁδὸς ἀμαξιτὸς ὄρθια ἰσχυρῶς καὶ ἀμήχανος εἰσελθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκώλυεν. ἐλέγετο δὲ καὶ Συνένσεις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων τὴν εἰσβολήν· διὸ ἔμειναν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ. τῇ δ' ὕστεραία ἦκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι λελοιπῶς εἴη Συνένσεις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ἦσθετο, ὅτι τὸ Μένωνος στρατεύμα ἦδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἰσω τῶν ὄρεων, καὶ ὅτι τριήρεις ἦκουε περιπεουσᾶς ἀπ' Ἰωνίας εἰς Κιλικίαν (Ταυῶν ἔχοντα τὰς Λακεδαιμονίων καὶ αὐτοῦ Κύρον). Κύρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος καὶ εἶδε τὰς σκηνάς, οὓς οἱ Κίλικες ἐφύλαττον. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαιναν εἰς πεδίον μέγα καὶ καλόν, ἐπίρροντον καὶ δένδρων παντο-

δαπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων (πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίην καὶ κέγχρον καὶ πυρούς καὶ κριθὰς φέρει. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ὄχρῶν καὶ ὑψηλὸν πάντῃ ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν.) καταβάς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας πέντε καὶ εἰκοσιν εἰς Ταρούς, τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Συνένσιος βασιλεία τοῦ Κιλικίων βασιλέως· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως ῥεῖ ποταμὸς Κύδνος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων. ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συνένσιος εἰς χωρίον ὄχρῶν ἐπὶ τὰ ὄρη πλήρῃ οἱ τὰ καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θάλατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσοῖς. Ἐπύραξ δὲ ἢ Συνένσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πέντε ἡμέραις εἰς Ταρούς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὄρων τῇ εἰς τὸ πεδίον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύματος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπῆναι ὑπὸ τῶν Κιλικίων, οἱ δὲ ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὐρεῖν τὸ ἄλλο στρατεύμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν οὗτοι ἑκατὸν ὀπλίται. οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ ἦγον, τὴν τε πόλιν τοὺς Ταρούς διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασιλεία τὰ ἐν αὐτῇ. Κύρος δὲ ἐπεὶ εἰσῆλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Συνένσειν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενὶ πῶ κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἔφη οὔτε τότε Κύρῳ ἰέναι ἠθέλε, πρὶν ἢ γυνὴ αὐτὸν ἔπεισε καὶ πιστεῖς ἔλαβε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεὶ συνεγένοντο ἀλλήλοισι, Συνένσεις μὲν ἔδωκε Κύρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κύρος δὲ ἐκείνῳ δῶρα, ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν Περσικὴν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι ἀφαρπάξασθαι· τὰ δὲ ἡρπασμένα ἀνδράποδα, ἣν πον ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

Ἐνταῦθα ἔμεινε Κύρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἰκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφασαν ἰέναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτενον γὰρ ἦδη ἐπὶ βασιλείᾳ ἰέναι· μισθωθῆναι δὲ οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἰέναι· οἱ δὲ αὐτόν τε ἔβαλλον καὶ

2 τὰ ὑποζύγια τὰ ἐκείνου, ἐπεὶ ἤρξατο προΐεναί. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφηνε μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ' ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε πολὺν χρόνον ἐστώς· οἱ δὲ δρῶντες ἐθαύμαζον καὶ ἐσιώ-
 3 πων· εἶτα δὲ ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, μὴ θαναμάζετε, ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασιν. ἔμοι γὰρ ξένος Κύρος ἐγένετο καὶ με φερόντα ἐκ τῆς πατρίδος τὰ τε ἄλλα ἐτιμῆσε καὶ μυρίους ἔδωκε δαρκινοὺς· οὗς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ ἴδιον κατεθέμην ἔμοι οὐδὲ καθη-
 4 δυπάθησα, ἀλλ' εἰς ὑμᾶς ἔδαπάνων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θρᾶκας ἐπολέμησα καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ' ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων βουλομένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἑλλήνας τὴν γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κύρος ἐκάλει, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευόμην, ἵνα εἴ τι δέοιτο, ὠφελότην αὐτὸν ἀνθ' ὧν εὖ
 5 ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου. ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ Κύρου φίλῃ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκείνον ψευδάμενον μεθ' ὑμῶν ἵεναι. εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω, οὐκ οἶδα, αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν ὅτι ἂν δέη πείσομαι. καὶ οὐποτε ἐρεῖ οὐδεὶς, ὡς ἐγὼ Ἑλλήνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς Ἑλλήνας τὴν τῶν βαρβάρων
 6 φίλιαν εἰλόμην, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς ἔμοι οὐκ ἐθέτετε πείθεσθαι οὐδὲ ἔπεσθαι, ἐγὼ σὺν ὑμῖν ἔψομαι καὶ ὅτι ἂν δέη πείσομαι. νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἔμοι εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἴμαι εἶναι τίμιος ὅπου ἂν ᾖ, ὑμῶν δ' ἔρημος ὧν οὐκ ἀνίκανός εἶναι οἴμαι οὐτ' ἂν φίλον ὠφελῆσαι οὐτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. ὡς ἐμοῦ οὖν ἰόντος ὅποι ἂν καὶ ὑμεῖς οὕτω
 7 τὴν γνώμην ἔχετε. ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται οἱ τε αὐτοῦ ἐκείνου καὶ οἱ ἄλλοι ταῦτα ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φραῖη παρὰ βασιλέα πορεύεσθαι, ἐπήνεσαν· παρὰ δὲ Ξενοῦ καὶ Πασίανος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὅπλα καὶ τὰ σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλέαρχον.
 8 Κύρος δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο τὸν Κλέαρχον· ὁ δὲ ἵεναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ τῶν

στρατιωτῶν πέμπτων αὐτῷ ἄγγελον ἔλεγε θαρρεῖν ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον· μεταπέμπεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτόν· αὐτὸς δ' οὐκ ἔφη ἵεναι. μετὰ δὲ ταῦτα
 9 συναγαγὼν τοὺς θ' ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων τὸν βουλόμενον ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δῆλον ὅτι οὕτως ἔχει πρὸς ἡμᾶς ὡσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνον· οὔτε γὰρ ἡμεῖς ἐκείνου ἐτι στρατιῶται, ἐπεὶ γε οὐ συνεπόμεθα
 αὐτῷ, οὔτε ἐκεῖνος ἐτι ἡμῖν μισθοδότης. ὅτι μέντοι
 10 ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν, οἶδα· ὥστε καὶ μεταπεμπόμενου αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἔλθειν, τὸ μὲν μέγιστον αἰσχυρόμενος, ὅτι σύννοια ἑμαυτῷ πάντα ἐψευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιώς, μὴ λαβὼν με δίκην ἐπιθῆ ὧν νομίζει
 11 ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. ἔμοι οὖν δοκεῖ οὐκ ὦρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλεύεσθαι, ὅτι χρῆ ποιεῖν ἐκ τούτων. καὶ ἕως γε μένομεν αὐτοῦ, σκεπτόμενοι μοι δοκεῖ εἶναι, ὅπως ἀσφαλέστατα μενοῦμεν,
 εἴτε ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ἀσφαλέστατα ἀπιμεν καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἔξομεν· ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε στρατηγῷ οὔτε ἰδιώτῳ ὄφελος οὐδέν. ὁ δ' ἀνὴρ πολλοῦ μὲν
 12 ἄξιος φίλος ᾧ ἂν φίλος ἦ, χαλεπώτατος δ' ἐχθρὸς ᾧ ἂν πολέμιος ἦ, ἔχει δὲ δύναιμι καὶ πεζὴν καὶ ἵππικὴν καὶ ναυτικὴν, ἣν πάντες ὁμοίως δρῶμέν τε καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι αὐτοῦ καθῆσθαι. ὥστε ὦρα λέγειν, ὅτι τις γινώσκει ἄριστον εἶναι. ταῦτα
 13 εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐκ δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου, λέξοντες ἃ ἐγίνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέλευστοι, ἐπιδεικνύοντες, οἷα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς
 14 Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. εἰς δὲ δὴ εἶπε, προσποιοῦμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγούς μὲν ἐλεῖσθαι ἄλλους ὡς τάχιστα, εἰ μὴ βοιλεται Κλέαρχος ἀπάγειν, τὰ δ' ἐπιτήδει' ἀγοράζεσθαι· ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι· καὶ συσκευάζεσθαι, ἐλθόντας δὲ Κύρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλείειν, ἔαν δὲ μὴ διδῷ ταῦτα, ἡγεμόνα αἰτεῖν Κύρον, ὅστις διὰ φιλίας τῆς χώρας ἀπάξει, ἔαν δὲ μηδὲ ἡγεμόνα διδῷ, συντάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προ-

καταληψομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κύρος
μήτε οἱ Κιλικίαι καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ
χρήματα ἔχομεν ἀνηρησιότες. οὗτος μὲν τοιαῦτα εἶπε·
15 μετὰ δὲ τοῦτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· Ὡς μὲν στρα-
τηγήσοντα ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μηδεὶς ὑμῶν λεγέτω·
πολλὰ γὰρ ἔνορῶ, δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτο οὐ ποιητέον· ὡς δὲ
τῷ ἀνδρὶ, ὃν ἂν ἔλησθε, πείσομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα,
ἵνα εἰδῆτε, ὅτι καὶ ἄρχεσθαι ἐπίσταμαι ὡς τις καὶ ἄλλος
16 μάλιστα ἀνθρώπων. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπι-
δεικνὺς μὲν τὴν εὐθήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος,
ὡσπερ πάλιν τὸν στόλον Κύρον ποιοιμένον, ἐπιδεικνὺς
δέ, ὡς εὐθήθεις εἴη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τούτου, ᾧ λυμαι-
νόμεθα τὴν πρᾶξιν. εἰ δὲ καὶ τῷ ἡγεμόνι πιστεύσομεν,
ὃν ἂν Κύρος διδῶ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα ἡμῖν κελεύειν
17 Κύρον προκαταλαμβάνειν; ἐγὼ γὰρ ὀκνοῖν μὲν ἂν εἰς τὰ
πλοῖα ἐμβαίνειν, ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ἡμᾶς ταῖς τριήρεσι
καταδύσῃ, φοβόμην δ' ἂν τῷ ἡγεμόνι ᾧ δοίη ἔπεσθαι,
μὴ ἡμᾶς ἀγάγῃ ὅθεν οὐκ ἔσται ἐξελεῖν· βουλοίμην
δ' ἂν ἄκοντος ἀπιὼν Κύρου λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν· ὃ
οὐ δυνατὸν ἔστιν. ἀλλ' ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας
18 εἶναι· δοκεῖ δέ μοι ἀνδρας ἐλθόντας πρὸς Κύρον οὐτινες
ἐπιτήδειοι σὺν Κλεάρχῳ ἔρωτᾶν ἐκείνον, τί βούλεται ἡμῖν
χρησθαι· καὶ ἔαν μὲν ἡ πρᾶξις ἢ παραπλησία οἴαται
καὶ πρόσθεν ἐχρήτο τοῖς ξένοις, ἔπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ
μὴ καλοὺς εἶναι τῶν πρόσθεν τούτῳ συναναβάντων·
19 ἔαν δὲ μείζων ἢ πρᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπι-
πονωτέρα καὶ ἐπικινδυνότερα, ἀξιοῦν ἢ πείσαντα ἡμᾶς
ἀγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φίλιαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ καὶ
ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα καὶ
ἀπιόντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπίοιμεν· ὅτι δ' ἂν πρὸς ταῦτα
λέγῃ, ἀναγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας πρὸς ταῦτα
20 βουλευέσθαι. ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἀνδρας ἐλόμενοι σὺν
Κλεάρχῳ πέμπουσιν, οἳ ἡρώτων Κύρον τὰ δόξαντα τῇ
στρατιᾷ. ὃ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι ἀκούοι Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν
ἀνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα
σταθμοῦς· πρὸς τοῦτον οὖν ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν
μὲν ἢ ἐκεῖ, τὴν δίκην ἔφη χρῆζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἢν δὲ

φύγῃ, ἡμεῖς ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα. ἀκούσαντες 21
δὲ ταῦτα οἱ αἰρετοὶ ἀγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς
δὲ ὑποψία μὲν ἦν, ὅτι ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δὲ ἔδοκει
ἔπεσθαι. προσαιτούσι δὲ μισθόν· ὃ δὲ Κύρος ὑπισχεῖ-
ται ἡμιόλιον πᾶσι δώσειν οὐ πρότερον ἔφερον, ἀντι-
δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρεικὰ τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι
δὲ ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδὲ ἐνταῦθα ἤκουσεν οὐδεὶς ἐν γε
τῷ φανερῷ.

Ἐντεῦθεν ἐξελαίνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα 4
ἐπὶ τὸν Υἶρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα.
ἐντεῦθεν ἐξελαίνει σταθμὸν ἕνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ
τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ τὸ εὖρος στάδιον. ἐντεῦθεν
ἐξελαίνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας πεντεκαίδεκα εἰς
Ἴσσοῦς, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ
οἰκουμένην, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμειναν 2
ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρῳ παρῆσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου
νῆες τριάκοντα καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθα-
γόρας Λακεδαιμόνιος. ἡγεῖτο δ' αὐταῖς Ταμῶς Αἰγύπτιος
ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρον πέντε καὶ εἴκοσι,
αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον, ὅτε Τισσαφέρνης φίλη ἦν, καὶ
συνεπολέμει Κύρῳ πρὸς αὐτόν. παρῆν δὲ καὶ Χειρῖ- 3
σοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετ' ἀπειμπτος ὑπὸ
Κύρον, ἑπτακισίους ἔχων ὀπλίτας, ὧν ἑστρατήγει παρὰ
Κύρῳ. αἱ δὲ νῆες ὤρμουσιν παρὰ τὴν Κύρον σκηνήν. ἐν-
ταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀπο-
στάντες ἦλθον παρὰ Κύρον, τετρακισίοι ὀπλίται, καὶ συν-
εστρατεύοντο ἐπὶ βασιλέα. ἐντεῦθεν ἐξελαίνει σταθμὸν 4
ἕνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς
Συρίας. ἦσαν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν τὸ
πρὸ τῆς Κιλικίας Σπένεσις εἶχε καὶ Κιλικίων φυλακή, τὸ
δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ
φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ ἔει τούτων ποταμὸς Κάρρος
ὄνομα, εὖρος πλέθρον. ἅπαν δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν
ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βίᾳ· ἦν γὰρ ἡ
πάροδος στενὴ καὶ τὰ τείχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα,
ὑπερθεῖν δ' ἦσαν πέτραι ἡλιβατοὶ· ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν
ἀμφοτέρους ἐφειστήκεσαν πύλαι. ταύτης ἕνεκα τῆς παρ- 5

όδου Κύρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως ὀπλίτας ἀποβιβάσειεν εἰς αὐτὰ καὶ ἔξω τῶν πυλῶν καὶ βιασάμενοι τοὺς πολεμίους παρέλθοιεν, εἰ φυλάττοιεν ἐπὶ ταῖς Συρίαις πύλαις, ὅπερ ᾤετο ποιήσειν ὁ Κύρος τὸν Ἀβροκόμαν, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροκόμας δὲ οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἤκουσε Κύρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀπήλανεν, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, 6 τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε εἰς Μυριάndon, πόλιν οἰκουμένην ὑπὸ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμποριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὤρμουν αὐτόθι ὀκτάδες πολλαί. 7 ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ Ξενίας ὁ ἄρχικὸς στρατηγὸς καὶ Πασίων ὁ Μεγαρεὺς ἐμβάντες εἰς πλοῖον καὶ τὰ πλείστον ἄξια ἐνθήμενοι ἀπέπλευσαν, ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φιλοτιμηθέντες, ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπελθόντας ὡς ἀπίοντας εἰς τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα εἶα Κύρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἀφανεῖς, διήλθε λόγος, ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κύρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν εὐχοντο ὡς δειλοὺς ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ᾤκτειρον εἰ ἀλώ- 8 σοιντο. Κύρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστάσθωσαν, ὅτι οὔτε ἀποδεδράκασιν· οἶδα γάρ, ὅπη οἴχονται· οὔτε ἀποπεφύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις ὥστε ελεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον· ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγε αὐτοὺς διώξω, οὐδ' ἔρει οὐδεὶς, ὡς ἐγώ, ἕως μὲν ἂν παρῇ τις, χρῶμαι, ἐπειδὴν δὲ ἀπίενοι βούληται, συλλαβῶν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ τὰ χρήματα ἀποσυλῶ. ἀλλὰ ἰόντων, εἰδότες, ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. καίτοι ἔχω γε αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖ- 9 κας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερή- σονται, ἀλλ' ἀπολήψονται τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ Ἕλληνας, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κύρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἰκοσιν ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν, ὄντα τὸ

εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἶων, οὐδὲ τὰς περισσεύσας. αἱ δὲ κῶμαι, ἐν αἷς ἐσκήνον, Παρ- 10 σάτιδος ἦσαν εἰς ζώνην δεδομένα. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει 10 σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Δάρδατος ποταμοῦ, οὐ τὸ εὖρος πλέθρου. ἐνταῦθα ἦσαν τὰ Βελέστος βασιλεία τοῦ Συρίας ἄρχαντος, καὶ παράδεισος πάνν μέγας καὶ καλός, ἔχων πάντα ὅσα ὦραι φρούσι. Κύρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασιλεία κατέ- 11 κανυεν. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας 11 πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, θάψακος ὄνομα. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας πέντε. καὶ Κύρος μεταπεμψάμενος τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν, ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρα- 12 τιώταις καὶ ἀναπέιδειν ἔπεσθαι. οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκ- 12 κλησίαν ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότες κρύπτειν καὶ οὐκ ἔφασαν ἵναί, ἐὰν μὴ τις αὐτοῖς χρήματα διδῶ, ὥσπερ τοῖς προτέροις μετὰ Κύρον ἀνάβασιν παρὰ τὸν πατέρα τοῦ Κύρου, καὶ ταῦτα οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντων, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς Κύρου. ταῦτα οἱ στρατηγοὶ 13 Κύρῳ ἀπήγγελλον· ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δώσειν πέντε ἀργυρίον μνᾶς, ἐπὶ εἰς Βαβυλῶνα ἦκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελῆ, μέχρι ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς Ἰωρίαν πάλιν. τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπέισθη. Μένων δέ, πρὶν δῆλον εἶναι, τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἔψονται Κύρῳ ἢ οὐ, συνέλεξε τὸ αὐτοῦ στρατεύμα χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ ἔλεξε τάδε· 14 Ἄνδρες, ἐὰν μοι πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πο- 14 νήσαντες τῶν ἄλλων πλεόν προτιμήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κύρος ἔπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χρῆναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, πρὶν δῆλον εἶναι, ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνας ἀποκρινούνται Κύρῳ. ἦν μὲν γὰρ 15 ψηφίσονται ἔπεσθαι, ὑμεῖς δόξετε αἴτιοι εἶναι ἄρχαντες

τοῦ διαβαίνειν καὶ ὡς προθυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κύρος καὶ ἀποδώσει· ἐπίσταται δ' εἴ τις καὶ ἄλλος· ἢν δ' ἀποψηφίσωνται οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες τοῦμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς μόνοις πειθομένοις πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλου οὔτινος ἂν δέησθε οἶδα ὅτι ὡς φίλοι τεύξεσθε Κύρου.

16 ἀκούσαντες ταῦτα ἐπέειπον καὶ διέβησαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κύρος δ' ἐπεὶ ἤσθητο διαβεβηκότας, ἤσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμψας Γλοῦν εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινέσετε, ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κύρον νομίζετε.

17 οἱ μὲν δὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλας ὄντες εὖχοντο αὐτὸν εὐτυχεῖν, Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμψαι μεγαλοπρεπῶς. ταῦτα δὲ ποιήσας διέβη· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα αὐτῷ ἅπαν. καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν

18 ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. οἱ δὲ θαυμάσιοι ἔλεγον, ὅτι οὐπώποθ' οὗτος ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο περὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις· ἂ τότε Ἀβροκόμας προῖων κατέκασεν, ἵνα μὴ Κύρος διαβῆ. ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑποχωρῆσαι τὸν ποταμὸν Κύρῳ ὡς βασιλεύοντι. ἐντεῦθεν

19 ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμοὺς ἑνέα παρασάγγας πεντήκοντα· καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμὸν. ἐνταῦθα ἦσαν κῶμαι πολλαὶ μεστὰι σίτου καὶ οἴνου.

5 ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμοὺς ἑρῆμους πέντε παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδῖον ἅπαν ὁμαλὲς ὡς περὶ θάλαττα, ἀψινθίου δὲ πλήρες· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντα ἦσαν

2 εὐώδη ὡς περὶ ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν, θηρία δὲ παντοῖα, πλείστοι ὄνοι ἄγριοι, πολλοὶ δὲ στρουθοὶ οἱ μεγάλοι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠπίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἵππεῖς ἐνίοτε ἐδίωκον. καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι, προδραμόντες ἔστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θάπτον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταῦτ' ἐποιοῦν, καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες

οἱ ἵππεῖς θηρῶν διαδεχόμενοι. τὰ δὲ κρέα τῶν ἀλισκομένων ἴν' παραπλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλότερα δὲ. στρουθὸν δὲ οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἵππέων

3 ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα, τοῖς μὲν ποσὶ δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν αἴρουσα ὡς περὶ ἰστίῳ χρωμένη. τὰς δὲ ὠπίδας ἂν τις ταχὺ ἀνιστῆ, ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ ὡς περὶ πέρδικες καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν. πορευόμενοι δὲ διὰ

4 ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμὸν, τὸ εὖρος πλεθριαῖον. ἐνταῦθα ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή· περιερρεῖτο δ' αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλῳ. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς ἑρῆμους τρισκα-

5 δεκα παρασάγγας ἐνεπήκοντα τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας. ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων ἀπόλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπανα ἡ χώρα· οἱ δὲ ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύττοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἦγον καὶ ἐπώλουν καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον ἕζων. τὸ δὲ στρατεύμα

6 ὁ σίτος ἐπέλιπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν εἰ μὴ ἐν τῇ Ἀνθία ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρῳ βαρβαρικῷ, τὴν καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. ὁ δὲ σίγλος δύναται ἑπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβόλιον Ἀττικῶν· ἡ δὲ καπίθη δύο χολνικας Ἀττικῶν ἐχώρει. κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται

7 διεγίγνοντο. ἦν δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὗς πᾶν μακροὺς ἤλανεν, ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν. καὶ δὴ ποτε στενοχωρίας καὶ πηλοῦ φανεῖτος ταῖς ἐμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κύρος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις καὶ ἔταξε

8 Γλοῦν καὶ Πιργητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεχιβάζειν τὰς ἐμάξας. ἐπεὶ δ' ἐδόκον αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὡς περὶ ὀργῆς ἐκέλευσε τοὺς περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι τὰς ἐμάξας. ἐνθα δὴ μέρος τι τῆς ἐνταξίας ἦν θεάσασθαι. ὄψαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κἀνδύς ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἐστηκώς, ἔειπε ὡς περὶ ἂν δράμοι τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ

πρᾶνοις γηλόφου, ἔχοντες τούτους τε τοὺς πολυτελείς
 χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας ἀναξυρίδας, ἔνοιοι δὲ καὶ στρε-
 πτούς περὶ τοῖς τραχήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν·
 εὐθύς δὲ σὺν τοῖσι εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν πηλὸν θάπτον
 ἢ ὡς τις ἂν ᾗτο μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας. τὸ
 δὲ σύμπαν δῆλος ἦν Κῦρος ὡς σπεύδων πᾶσαν τὴν ὁδὸν
 καὶ οὐ διατρίβων ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα ἢ τινος
 ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο, νομίζων, ὅσῳ μὲν θάπτον
 ἔλθοι, τοσούτῳ ἀπαρασκευαστοτέρῳ βασιλεῖ μαχεῖσθαι,
 ὅσῳ δὲ σχολαιότερον, τοσούτῳ πλέον συναγείρεσθαι βα-
 σιλεῖ στρατεύμα. καὶ συνιδεῖν δ' ἦν τῷ προσέχοντι τὸν
 νοῦν τῇ βασιλείῳ ἀρχῇ πλήθει μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων
 ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ μήγεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπά-
 σθαι τὰς δυνάμεις ἀσθενῆς, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλε-
 10 μόν ἐποιεῖτο. πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ
 τοὺς ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη,
 ὄνομα δὲ Χαμᾶνθη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἠγόραζον
 τὰ ἐπιτήδεια, σχεδίας διαβαίνοντες ὧδε. διφθέρας, ἃς
 εἶχον στεγάσματα, ἐπιμπλάσαν χόρτον κούφου, εἶτα συν-
 ἤγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἄπτεισθαι τῆς κάρφης τὸ
 ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον καὶ ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια,
 οἶνόν τε ἐκ τῆς βαλάνου πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοί-
 νικος καὶ σίτον μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλει-
 11 στον. ἀμφιλεξάντων δὲ τι ἑταῦθα τῶν τε τοῦ Μένωνος
 στρατιωτῶν καὶ τῶν τοῦ Κλεάρχου ὁ Κλεάρχος κρίνας
 ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐπέβαλεν· ὁ δὲ ἔλθων
 πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρα-
 τιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ.
 12 τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλεάρχος ἔλθων ἐπὶ τὴν διάβασιν τοῦ
 ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ κατασεψάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει
 ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηπὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος
 σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κῦρος δὲ οὐπω ἦκεν, ἀλλ'
 ἔτι προσήλανε· τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων
 τις ὡς εἶδε Κλεάρχον διελαύνοντα, ἴησι τῇ ἀξίῃ· καὶ
 οὗτος μὲν αὐτοῦ ἤμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα
 13 πολλοί, κρανηγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς τὸ ἑαν-
 τοῦ στρατεύμα, καὶ εὐθύς παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα· καὶ

τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μείναι τὰς ἀσπίδας πρὸς
 τὰ γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς θορᾶς καὶ τοὺς
 ἱππέας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετ-
 14 τάρακοντα, τούτων δὲ οἱ πλείστοι θορᾶς, ἤλανθεν ἐπὶ
 τοὺς Μένωνος, ὡστ' ἐκείνους ἐκπεπλήχθαι καὶ αὐτὸν Μέ-
 νωνα καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὄπλα· οἱ δὲ καὶ ἔστασαν ἀπο-
 ροῦντες τῷ πράγματι. ὁ δὲ Πρόξενος, ἔτυχε γὰρ ὕστερος 14
 προσίων καὶ τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν, εὐθύς
 οὖν εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ
 ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' ἐχαλέπαινε,
 ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δείσαντος καταλευσθῆναι πρᾶως λέγοι
 τὸ αὐτοῦ πάθος, ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξιστα-
 15 σθαι. ἐν τούτῳ δὲ ἐπήει καὶ Κῦρος καὶ ἐπέθετο τὸ
 πρᾶγμα· εὐθύς δ' ἔλαβε τὰ παλὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν
 τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν ἦκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ
 λέγει τάδε· Κλεάρχε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες 16
 Ἕλληνες, οὐκ ἴστε, ὅ,τι ποιεῖτε. εἰ γὰρ τινα ἀλλήλοις
 μάχην συνάψετε, νομίζετε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατα-
 κεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἔμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ
 τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὗτοι, οὓς ὁρατε, βάρβαροι
 πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων.
 ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλεάρχος ἐν ἑαυτῷ ἐγένετο· καὶ παν- 17
 σάμενοι ἀμφοτέροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὄπλα.

Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνεται ἔχνη ἵππων καὶ κόπρος· 6
 εἰκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς δισχίλιον ἵππων. οὗτοι
 προϊόντες ἔκαιον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν.
 Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνῆρ, γένει τε προσήμων βασιλεῖ καὶ
 τὰ πολέμια λεγόμενος ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν, ἐπιβου-
 λεύει Κύρῳ καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλαγείς δέ.
 οὗτος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοίῃ ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς 2
 προκατακαίοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεδρεύσας ἢ
 ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἂν ἔλοι καὶ κωλύσειε τοῦ κατεῖν
 ἐπιόντας καὶ ποιήσειεν ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς
 ἰδόντας τὸ Κύρου στρατεύμα βασιλεῖ διαγγεῖλαι. τῷ δὲ
 Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτα ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευεν
 αὐτὸν λαμβάνειν μέρος παρ' ἐκάστον τῶν ἡγεμόνων. ὁ 3
 δ' Ὀρόντας νομίσας ἐτοίμους εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας

γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἤξοι ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἀλλὰ φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν ἐκέλευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν Κύρῳ δίδωσιν. ἀναγνοὺς δὲ αὐτὴν ὁ Κύρος συλλαμβάνει Ὀρόντιαν καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκητὴν Πέρσας τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτὰ, καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς ἐκέλευσεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκητὴν. οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλλοὺς ὀπλίτας.

⁶ Κλέαρχον δὲ καὶ εἰσω παρεκάλεσε σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, ἐξήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρητον ἦν.

⁶ ἔφη δὲ Κύρον ἄρχειν τοῦ λόγου ᾧδε· Παρεκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὅ,τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντα τουτουί. τοῦτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι ἐμοί· ἐπεὶ δὲ ταχθεὶς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοὶ ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀρόπολιν καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐποίησα ὥστε δόξαι τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πο-

⁷ λέμον παύσασθαι καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα, μετὰ ταῦτα, ἔφη, ὦ Ὀρόντα, ἔστιν ὅ,τι σε ἠδίκησα; ἀπεκρίνατο ὅτι οὐ. πάλιν δὲ ὁ Κύρος ἠρώτα· Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος ἀποστὰς εἰς Μυσσοὺς κακῶς ἐποίησιν τὴν ἐμὴν χώραν ὅ,τι ἐδύνω; ἔφη ὁ Ὀρόντας. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κύρος, ὁπότ' αὖ ἔγνωσ τὴν σαντοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτεμίδος βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας ἐμὲ πιστὰ πάλιν ἔδωκάς μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ; καὶ ταῦθ' ὁμολογεῖ ὁ

⁸ Ὀρόντας. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κύρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβουλεύων μοι φανερός γέγονας; ἐλπόντος δὲ τοῦ Ὀρόντα, ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ Κύρος αὐτόν· Ὀμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἀδικος γεγενῆσθαι; Ἡ γὰρ ἀνάγκη, ἔφη ὁ Ὀρόντας. ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ Κύρος· Ἐτι

οὖν ἂν γένοιο τῷ ἐμῷ ἀδελφῷ πολέμιος, ἐμοὶ δὲ φίλος καὶ πιστός; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην, ὦ Κύρε, σοὶ γ' ἂν ποτε ἔτι δόξαιμι. πρὸς ταῦτα Κύρος εἶπε τοῖς⁹ παροῦσιν· Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφηναι γνώμην ὅ,τι σοὶ δοκεῖ. Κλέαρχος δὲ εἶπε τάδε· Συμβουλευῶ ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδῶν ποιεῖσθαι ὡς τάχιστα, ὡς μηκέτι δέη τοῦτον φυλάττεσθαι, ἀλλὰ σχολὴ ἢ ἡμῖν τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι τοὺς ἐθελοντὰς φίλους τούτους εὖ ποιεῖν. ταύτη δὲ τῇ γνώμῃ ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέ-

¹⁰ σθαι. μετὰ ταῦτα, ἔφη, κελύοντος Κύρου ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς· εἶτα δὲ ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δὲ εἶδον αὐτὸν οἷπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσεκύνησαν, καίπερ εἰδότες, ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀρταπάτου σκητὴν εἰσηνέχθη, τοῦ πιστο-

¹¹ τάτου τῶν Κύρου σκηπτούχων, μετὰ ταῦτα οὔτε ζῶντα Ὀρόνταν οὔτε τεθνηκότα οὐδεὶς εἶδε πώποτε οὐδὲ ὅπως ἀπέθανεν οὐδεὶς εἰδὼς ἔλεγεν· εἰκαζόν δὲ ἄλλοι ἄλλως· τάφος δὲ οὐδεὶς πώποτε αὐτοῦ ἐφάνη.

Ἐντεῦθεν ἐξελαίνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμούς⁷ τρεῖς παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κύρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἔω ἤξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχομένον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τὸν θειταλὸν τοῦ εὐωνύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε. μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ² ἡμέρῃ ἦγοντες αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως ἀπήγγελλον Κύρῳ περὶ τῆς βασιλείως στρατιᾶς. Κύρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλευέτό τε, πῶς ἂν τὴν μάχην ποιούτο, καὶ αὐτὸς παρήγει φαρσύνων τοιάδε· Ὁ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνους καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαι-

2*

μονίζω. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἑλευθερίαν ἐλοίμην ἂν
 4 ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίω. ὅπως
 δὲ καὶ εἰδῆτε, εἰς οἶον ἔρχεσθε ἀγῶνα, ὑμᾶς εἰδῶς διδάξω.
 τὸ μὲν γὰρ πλήθος πολὺ καὶ κραυγὴ πολλὴ ἐπλάσιν· ἂν
 δὲ ταῦτα ἀνάσχησθε, τὰ ἄλλα καὶ ἀσχύνεσθαι μοι δοκῶ,
 οἴους ἡμῖν γνώσεσθε τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους.
 ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εὐτόλμων γενομένων, ἐγὼ
 ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι ζηλω-
 τὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δὲ οἴμαι ποιήσειν τὰ παρ'
 5 ἐμοῦ ἐλεσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. ἐνταῦθα Γαυλίτης παρών,
 φηγὰς Σάμιος πιστὸς δὲ Κύρῳ, εἶπε· Καὶ μὴν, ὦ Κύρῃ,
 λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ ὑπίσχη νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ
 εἶναι τοῦ κινδύνου προσίοντος· ἂν δὲ εὖ γένηται τι, οὐ
 μεμνήσθαι σέ φασιν· ἐνιοὶ δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῳ τε καὶ βού-
 6 λωιο, δύνασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσα ὑπίσχη. ἀκούσας
 ταῦτα ἔλεξεν ὁ Κύρῳ· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ
 ἀρχὴ ἢ πατρίδα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὐ διὰ καῦμα
 οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δὲ ἄρκτον μέχρι οὐ
 διὰ χεμιῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τούτων πάντα σατραπεύουσιν
 7 οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμῶς
 δεῖ τοὺς ἡμετέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι.
 ὥστε οὐ τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὅ,τι δῶ ἐκάστῳ τῶν
 φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανούς, οἷς δῶ.
 ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ σιέφανον ἐκάστῳ χρυσοῦν
 8 δώσω. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες αὐτοὶ τε ἦσαν πολὺ
 προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήγγελλον. εἰσῆσαν δὲ
 παρ' αὐτὸν οἱ τε στρατηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς
 ἀξιοῦντες εἰδέναι, τί σφισιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δὲ
 9 ἐμπιπλὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. παρεκλεύοντο
 δὲ αὐτῷ πάντες ὅσοιπερ διελέγοντο μὴ μάχεσθαι, ἀλλ'
 ὄπισθεν ἐαντῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τούτῳ
 Κλέαρχος ὠδέ πως ἤρετο τὸν Κύρῳ· Οἷσι γὰρ σοι μαχεῖ-
 σθαι, ὦ Κύρῃ, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κύρῳ, εἶπερ
 γε Δαρειὸν καὶ Παρυσάτιδός ἐστι παις, ἐμὸς δὲ ἀδελφός,
 10 οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι. ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξο-
 πλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο τῶν μὲν Ἑλλήνων ἄσπις μυρία
 καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχιλίοι καὶ πεντακίσιοι,

τῶν δὲ μετὰ Κύρῳ βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα
 δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέγοντο 11
 εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανη-
 φόρα διακόσια. ἄλλοι δὲ ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἵππεῖς, ὧν
 Ἀρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τετα-
 γμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρατεύματος ἦσαν ἄρχοντες 12
 καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡγεμόνες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων
 ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τισσαφέρης, Γωβρύας, Ἀρβάκης.
 τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνετήκοντα μυριάδες
 καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πενήκοντα· Ἀβρο-
 κόμας δὲ ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέραις πέντε, ἐκ Φοινίκης
 ἐλαύνων. ταῦτα δὲ ἤγγελλον πρὸς Κύρῳ οἱ αὐτομολί- 13
 σαντες ἐκ τῶν πολεμίων παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸ τῆς
 μάχης, καὶ μετὰ τὴν μάχην οἱ ὑστερον ἐλήφθησαν τῶν
 πολεμίων ταῦτα ἤγγελλον. ἐντεῦθεν δὲ Κύρῳ ἐξελαίνει 14
 σταθμὸν ἕνα παρασάγγας τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρα-
 τεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ἦτο
 γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον
 τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτὴ βαθεῖα, τὸ μὲν
 εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ τρεῖς. παρ- 15
 ετέτατο δὲ ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πεδίου ἐπὶ δώδεκα
 παρασάγγας μέχρι τοῦ Μηδίας τείχους. [ἐνθα δὴ εἰσιν
 αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ ῥέουσαι· εἰσὶ
 δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βαθεῖαι δὲ ἰσχυρῶς,
 καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγὰ· εἰσβάλλουσι δὲ εἰς
 τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἐκάστη παρασάγγην, γέ-
 φουραι δ' ἐπεισιν.] ἦν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην πάροδος
 στενὴ μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι
 ποδῶν τὸ εὖρος· ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς ποιεῖ 16
 μέγας ἀντὶ ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κύρῳ προσ-
 ελαίνοντα. ταύτην δὴ τὴν πάροδον Κύρῳ τε καὶ ἡ στρατιὰ
 παρῆλθε καὶ ἐγένοντο εἰσω τῆς τάφρου. ταύτῃ μὲν οὖν 17
 τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων
 φανερὰ ἦσαν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἴσχη πολλά. ἐν- 18
 ταῦθα Κύρῳ Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμβρακιώτην μάντιν
 ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικούς τρισχιλίους, ὅτι τῇ ἐνδεκάτῃ ἀπ'
 ἐκείνης ἡμέρας πρότερον θνύμενος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι βασιλεὺς

οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν· Κύρος δ' εἶπεν· Οὐκ ἄρα ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μαχεῖται ταῖς ἡμέραις· ἔαν δ' ἀληθεύσης, ὑπισχνοῦμαι σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν, ἐπεὶ παρήλθον αἱ δέκα ἡμέραι.
 19 ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στρατεύμα διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κύρος
 20 ἐπορεύετο ἡμελημένως μᾶλλον. τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε τοῦ ἄρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ πολὺ αὐτῷ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο καὶ τῶν ὄπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐπὶ ἀμαξῶν ἤγετο καὶ ὑποζυγίων.

8 Καὶ ἦδη τε ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμός, ἐνθα ἔμελλε καταλύειν, ἦνίκα Πατηγνάς ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κύρον πιστὸς προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδρῶντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν, οἷς ἐνετύγχανεν, ἔβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς, ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέρχεται ὡς εἰς
 2 μάχην παρεσκευασμένος. ἐνθα δὴ πολὺς τάραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκτοις
 3 σφίσιον ἐπιπεσεῖσθαι· Κύρος τε καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνέθου καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε τοῖς τε ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλίζεσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ
 4 τάξιν ἕκαστον. ἐνθα δὴ σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ κέρατος ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δὲ ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ καὶ τὸ στρατεύμα τὸ εὐώνυμον κέρας
 5 ἔσχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ βαρβαρικοῦ ἵππεῖς μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελταστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐώνυμῳ Ἀρμιάος τε ὁ Κύρου ὑπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν.
 6 Κύρος δὲ καὶ οἱ ἵππεῖς τούτου ὅσον ἐξακόσιοι ὀπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηριδίοις καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κύρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο. [λέγεται δὲ καὶ τοὺς ἄλλους Πέρσας
 7 ψιλαῖς ταῖς κεφαλαῖς ἐν τῷ πολέμῳ διακινδυνεύειν.] οἱ

δ' ἵπποι πάντες οἱ μετὰ Κύρου εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἵππεῖς Ἑλληνικὰς. καὶ ἦδη τε ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς
 8 ἦσαν οἱ πολέμιοι· ἦνίκα δὲ δείλη ἐγένετο, ἐφάνη κονιορτὸς ὡσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συγχῶ ὕστερον ὡσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολὺ. ὅτε δὲ ἐγγύτερον ἐγίνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκὸς τις ἤστραπτε καὶ λόγχαι, καὶ αἱ τάξεις καταφανεῖς ἐγίνοντο. καὶ ἦσαν ἵππεῖς
 9 μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐώνυμου τῶν πολεμίων· Τισσαφέρους ἔλεγτο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ γεροφόροι, ἐχόμενοι δὲ ὀπλίται σὺν ποδήρεσι ξυλλήναις ἀσπίσιν· Αἰγύπτιοι δ' οὗτοι ἔλεγοντο· ἄλλοι δ' ἵππεῖς, ἄλλοι τοξόται, πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπορεύετο. πρὸ δὲ αὐτῶν ἄρματα δια-
 10 λείποντα συγχὸν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δὴ θρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὅτι ἐντυγχάνοιεν. ἡ δὲ γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλῶντα καὶ διακόποντα. ὁ μὲντοι
 11 Κύρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἕλλησι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐψεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ, ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσήσαν. καὶ ἐν τούτῳ Κύρος παρελάνων
 12 αὐτὸς σὺν Πίγρητι τῷ ἐρμηνεὶ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέταρσι τῷ Κλέαρχῳ ἔβόα ἄγειν τὸ στρατεύμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη· κἂν τοῦτ', ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται. ὁρῶν δὲ ὁ Κλέαρχος τὸ
 13 μέσον στίφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω ὄντα τοῦ [Ἑλληνικοῦ] εὐώνυμου βασιλέα· τοσοῦτον γὰρ πλήθει περιῆν βασιλεὺς, ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων τοῦ Κύρου εὐώνυμου ἔξω ἦν· ἀλλ' ὅμως ὁ Κλέαρχος οὐκ ἠθέλεν ἀποσπάσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸ δεξιὸν κέρας, φοβούμενος, μὴ κυκλωθεῖν ἑκατέρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτῷ μέλει, ὅπως καλῶς ἔχοι. καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν βαρ-
 14 βαρικὸν στρατεύμα ὁμαλῶς προσήει, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συνετάττετο ἐκ τῶν ἔτι προσιόντων. καὶ ὁ Κύρος παρελάνων οὐ πᾶν πρὸς αὐτῷ τῷ στρα-

τεύματι κατεθεῖτο ἐκατέρωσε ἀποβλέπων εἰς τε τοὺς
 15 πολεμίους καὶ τοὺς φίλους. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ
 Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὑπελάσας ὡς συναντήσαι
 ἤρετο, εἴ τι παραγγέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν
 ἐκέλευσε πᾶσιν, ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια
 16 καλὰ. ταῦτα δὲ λέγων Θούριβον ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων
 ἰόντος καὶ ἤρετο, τίς ὁ Θούριβος εἶη. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι
 σύνθημα παρέρχεται δεύτερον ἤδη. καὶ ὡς ἐθαύμασε,
 τίς παραγγέλλει, καὶ ἤρετο, ὅ,τι εἶη τὸ σύνθημα. ὁ δ'
 17 ἀπεκρίνατο Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας
 Ἄλλὰ δέχομαι τε, ἔφη, καὶ τοῦτο ἔστω. ταῦτα δ' εἰπὼν
 εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἀπήλανε. καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέ-
 ταρα στάδια διειχέτην τῷ φάλαγγι ἀπ' ἀλλήλων, ἥντεκα
 ἐπαιάνιζόν τε οἱ Ἕλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντιοὶ ἰέναι τοῖς
 18 πολεμίοις. ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμανέ τι τῆς φάλαγ-
 γος, τὸ ὑπολειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμα
 ἐφθέγγαντο πάντες οἷόνπερ τῷ Ἐνναλίῳ ἐλελίζουσι, καὶ
 πάντες δὲ ἔθειον. λέγουσι δὲ τινες, ὡς καὶ ταῖς ἀσπίσι
 πρὸς τὰ δόρατα ἐδοῦπησαν φόβον ποιοῦντες τοῖς ἵπποις.
 19 πρὶν δὲ τόξευμα ἐξικνεῖσθαι, ἐκκλινουσιν οἱ βάρβαροι καὶ
 φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ
 Ἕλληνες, ἐβόων δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει
 20 ἔπεισθαι. τὰ δ' ἄρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν
 πολεμίων, τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἠνιόχων. οἱ
 δ' ἐπεὶ προῖδοιεν, δίσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατελήφθη
 ὡσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγείς· καὶ οὐδὲν μέντοι οὐδὲ
 τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐν
 ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔπαθεν οὐδεὶς οὐδέν, πληρὴ ἐπὶ τῷ εὐνόμῳ
 21 τοξενθῆναι τις ἐλέγετο. Κῦρος δ' ὄρων τοὺς Ἕλληνας
 νικῶντας τὸ καθ' αὐτοὺς καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ
 προσκονούμενος ἤδη ὡς βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀμφ' αὐτόν,
 οὐδ' ὡς ἐξήχθη διώκειν, ἀλλὰ σννεσπειραμένην ἔχων τὴν
 τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἱππέων τάξιν ἐπεμελεῖτο, ὅ,τι
 ποιήσει βασιλεὺς. καὶ γὰρ ἤδει αὐτὸν ὅτι μέσον ἔχει
 22 τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. καὶ πάντες δ' οἱ τῶν βαρ-
 βάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες τὸ αὐτῶν ἠγοῦνται, νομί-
 ζοντες οὕτω καὶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι, ἢ ἢ ἢ ἰσχυρὸς αὐτῶν

ἐκατέρωθεν, καὶ εἴ τι παραγγέλλαι χρήζοιεν, ἤμισι ἂν
 χρόνῳ αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα. καὶ βασιλεὺς δὴ τότε 23
 μέσον ἔχων τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ὁμως ἔξω ἐγένετο τοῦ
 Κύρου εὐνόμου κέρατος. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς αὐτῷ ἐμάχετο
 ἐκ τοῦ ἀντιου οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγμένοις ἐμπροσθεν,
 ἐπέκαμπεν ὡς εἰς κύκλωσιν. ἔνθα δὴ Κῦρος δείσας, μὴ 24
 ὀπισθεν γενόμενος κατακόψη τὸ Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος·
 καὶ ἐμβάλων σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως
 τεταγμένους καὶ εἰς φρυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ
 ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρταγέρσην τὸν
 ἄρχοντα αὐτῶν. ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, διασπείρονται 25
 καὶ οἱ Κῦρον ἑξακόσιοι εἰς τὸ διώκειν ὀρμήσαντες, πληρὴ
 πάντῳ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατελείφθησαν, σχεδὸν οἱ ἡμο-
 τράπεζοι καλούμενοι. σὺν τούτοις δὲ ὢν καθορᾷ βασιλέα 26
 καὶ τὸ ἀμφ' ἐκείνον στίφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλ'
 εἰπὼν, Τὸν ἄνδρα ὄρω, ἔτετο ἐπ' αὐτὸν καὶ καιεὶ κατὰ τὸ
 στέρον καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησι Κτησίας
 ὁ ἰατρός, καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι. παίοντα 27
 δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως·
 καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς καὶ Κῦρος καὶ οἱ
 ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκατέρου, ὅποσοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα
 ἀπέθνησκον, Κτησίας λέγει· παρ' ἐκείνῳ γὰρ ἦν· Κῦρος
 δὲ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ ὀκτώ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν
 ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν 28
 σκηπτούχων θεράπων λέγεται, ἐπειδὴ πεπιτωκότα εἶδε
 Κῦρον, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιτρεσεῖν αὐτῷ.
 καὶ οἱ μὲν φησι βασιλέα κελεύσαι τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν 29
 Κῦρον, οἱ δ' ἑαυτὸν ἐπισφάξασθαι σπασάμενον τὸν ἀκινά-
 κην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρεπτόν δ' ἐφόρει καὶ ψέλια
 καὶ τᾶλλα ὡσπερ οἱ ἄριστοι Περσῶν· ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ
 Κῦρον δι' εὐνοίαν τε καὶ πιστότητα.

Κῦρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν Περσῶν 9
 τῶν μετὰ Κῦρον τὸν ἄρχαῖον γενομένων βασιλικιώτατός
 τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ πάντων ὁμολογεῖται
 τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ γενέσθαι. πρῶτον μὲν 2
 γὰρ ἔτι παῖς ὢν, ὅτ' ἐπαιδεύετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ
 σὺν τοῖς ἄλλοις παισὶ, πάντων πάντα κράτιστος ἐνομίζετο.

3 πάντες γὰρ οἱ τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις παιδεύονται· ἔνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην καταμάθοι ἂν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὐτ' ἀκούσαι οὐτ' ἰδεῖν
 4 ἔστι. θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τιμωμένους ὑπὸ βασιλέως καὶ ἀκούουσι καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥστε εὐθὺς
 5 παῖδες ὄντες μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. ἔνθα Κύρος αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν ἐδόκει εἶναι τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδεστέρων μᾶλλον πείθεσθαι, ἔπειτα δὲ φιλιππότατος καὶ τοῖς ἵπποις ἄριστα χρῆσθαι· ἔκρινον δ' αὐτὸν καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκοντίσεως, φιλομαθέ-
 6 στατον εἶναι καὶ μελετηρότατον. ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρπετε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν καὶ πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. καὶ ἄρκτον ποτὲ ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσὼν κατεσπίασθη ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν, ὧν καὶ τὰς ὠτειλάς εἶχε, τέλος δὲ κατέκτανε· καὶ τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν
 7 ἐποίησεν. ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατραπῆς Λυδίας τε καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ Καππαδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη, οἷς καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδῖον ἀθροίζεσθαι, πρῶτον μὲν ἐπέδειξεν αὐτὸν ὅτι περὶ πλείστου ποιοῖτο, εἴ τῃ σπείσασαιτο καὶ εἴ τῃ σύνθοιτο καὶ εἴ τῃ ὑπόσχοιτό τι, μηδὲν ψεύδεσθαι.
 8 καὶ γὰρ οὐκ ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπεισαμένον Κύρου ἐπίστευε μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδάς
 9 παθεῖν. τοιγαροῦν ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι Κύρον εἴλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους πλὴν Μιλησίων· οὗτοι δὲ ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς φεύγοντας προ-
 10 ἔσθαι, ἐροβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπεδείκνυτο καὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἂν ποτε πρόοιτο, ἐπεὶ ἅπαξ φίλος αὐτοῖς ἐγένετο, οὐδ' εἴ ἔτι μὲν μείους γένοιτο, ἔτι δὲ κάμιον
 11 πράξειαν. φανερός δ' ἦν καὶ εἴ τις τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δὲ τινες αὐτοῦ ἐξέφερον, ὡς εὐχοίτο τοσοῦτον χρόνον ζῆν, ἔστε νικῆναι καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποιοῦντας ἀλεξόμενος.
 12 καὶ γὰρ οὐκ ἐπίστευον δὴ αὐτῷ ἐνὶ γῆ ἀνδρῶν τῶν ἐφ' ἡμῶν

ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τὰ ἑαυτῶν σώματα προέσθαι. οὐ μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἂν τις εἴποι, ὡς 13 τοὺς κακούργους καὶ ἀδίκους εἶα καταγελᾶν, ἀλλ' ἀφειδέστατα πάντων ἐτιμωρεῖτο. πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς στειβομένης ὁδοῦς καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν στερομένους ἀνθρώπους· ὥστ' ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ ἐγένετο καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι ἀδεῶς πορεύεσθαι ὅπῃ τις ἤθελεν, ἔχοντι ὅτι προχωροίη. τοὺς 14 γε μέντοι ἀγαθούς εἰς πόλεμον ὠμολόγητο διαφερόντως τιμᾶν. καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας καὶ Μυσούς· στρατευόμενος οὐκ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς χώρας οὐς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἀρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλοις δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθούς εὐδαί- 15 μονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων ἀξιοῦσθαι εἶναι. τοιγαροῦν πολλὴ ἦν ἀφθονία αὐτῷ τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κύρον αἰσθήσεσθαι. εἰς γε μὴν δικαιοσύνην εἴ τις φανερός γένοιτο ἐπιδεικνύ- 16 σθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιωτέρους ποιεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἀδίκου φιλοκερδοῦντων. καὶ γὰρ 17 οὐκ ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ στρατεύματι ἀληθινῶ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ οὐ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκείνον ἐπλευσαν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔγνωσαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς πειθαρχεῖν ἢ τὸ κατὰ μῆνα κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἴ τις γέ τι αὐτῷ προσ- 18 τάξαι καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ πώποτε ἀχάριστον εἶπασε τὴν προθυμίαν. τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρεταὶ παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γενέσθαι. εἰ δὲ τινα ὀρέψῃ 19 δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου καὶ κατασκευάζοντά τε ἧς ἄρχοι χώρας καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδένα ἂν πώποτε ἀφείλετο, ἀλλ' αἰεὶ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἠδέως ἐπόνουν καὶ θαρραλέως ἐκῶντο καὶ ἂ ἐπέπατο αὐτὸς ἧκιστα Κύρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερωῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς τῶν ἀποκρυπτομένων χρήμασι. φίλους γε μὴν ὅσους ποιήσασαιτο 20 καὶ εὐνοὺς γνῶναι ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε συνεργοὺς εἶναι ὅτι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργάζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς

21 πάντων κράτιστος δὴ γενέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ
 τοῦτο οὐπερ αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συν-
 εργοὺς ἔχει, καὶ αὐτὸς ἐπειράτο συνεργὸς τοῖς φίλοις
 22 κράτιστος εἶναι τούτου, ὅτου αἰσθάνοιτο ἕκαστον ἐπι-
 θυμούντα. δῶρα δὲ πλείστα μὲν, οἶμαι, εἰς γε ἀνὴρ ἐλάμ-
 βανε διὰ πολλὰ· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις
 23 διεδίδου, πρὸς τοὺς τρόπους ἐκάστου σκοπῶν καὶ ὅτου
 μάλιστα ὁρῶν ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῷ σώματι
 αὐτοῦ κόσμον πέμποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς εἰς
 καλλωπισμὸν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὅτι
 τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναίτο τούτοις πᾶσι κοσμη-
 θῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους μέγιστον κόσμον
 24 ἀνδρῶν νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους
 εὖ ποιοῦντα οὐδὲν θαυμασιόν, ἐπειδὴ γε καὶ δυνατώτερος
 ἦν· τὸ δὲ τῆ ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῷ προ-
 θυμείσθαι χαρίζεσθαι, ταῦτα ἔμοιγε μᾶλλον δοκεῖ ἀγαστὰ
 25 εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδρεῖς πολλάκις,
 ὁπότε πᾶν ἡδὺν λάβοι, λέγων, ὅτι οὐπω δὴ πολλοῦ χρόνου
 τούτου ἡδῖονι οἴνῳ ἐπιτύχοι· τούτου οὖν σοὶ ἔπεμψε καὶ
 δεῖται σὺν τήμερον τούτου ἐκπιεῖν σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς.
 26 πολλάκις δὲ χῆρας ἡμιβρώτους ἔπεμπε καὶ ἄρτων ἡμίσεια
 καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα· τού-
 27 τοις ἦσθη Κῦρος, βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύσασθαι.
 ὅπου δὲ χιλὸς σπάνιος πᾶν εἴη, αὐτὸς δ' ἐδύνατο παρα-
 σκενάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπηρέτας καὶ διὰ τὴν
 ἐπιμελείαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς φίλους τοῖς τὰ ἑαν-
 τῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμβάλλειν τούτον τὸν χιλόν,
 28 ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν. εἰ δὲ δὴ
 ποτε πορεύοιτο καὶ πλείστοι μέλλοιεν ὄψεσθαι, προσ-
 καλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοῖη οὗς τιμᾶ.
 ὥστε ἔγωγε ἔξ ὧν ἀκούω οὐδένα κρινῶ ὑπὸ πλείονων
 29 πεφιλῆσθαι οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων. τεκμήριον δὲ
 τούτου καὶ τόδε. παρὰ μὲν Κῦρον δούλου ὄντος οὐδεὶς
 ἀπῆει πρὸς βασιλέα, πλὴν Ὀρόντιος ἐπεχείρησε· καὶ οὗτος
 δὴ, ὃν ᾤετο πιστόν οἱ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν εὗρε Κῦρος φιλαλ-
 τερον ἢ ἑαυτῷ· παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κῦρον
 ἀπῆλθον, ἐπειδὴ πολέμοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ οὗτοι

μῆντοι οἱ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπώμενοι, νομίζοντες παρὰ
 Κῦρον ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιοτέρας ἂν τιμῆς τυγχάνειν ἢ παρὰ
 βασιλεῖ. μέγα δὲ τεκμήριον καὶ τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου 30
 αὐτῷ γενόμενον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ κρίνειν
 ὁρθῶς ἐδύνατο τοὺς πιστοὺς καὶ εὐνοὺς καὶ βεβαίους.
 ἀποθνήσκοντος γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι 31
 καὶ συντράπεζοι ἀπέθανον μαχόμενοι ὑπὲρ Κῦρον πλὴν
 Ἀριαίου· οὗτος δὲ τεταγμένος ἐτύγγαεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ
 τοῦ ἵππικου ἄρχων· ὡς δ' ἦσθετο Κῦρον πεπτωκότα,
 ἔφηνεν ἔχων καὶ τὸ στράτευμα πᾶν, οὗ ἦγειτο.

Ἐνταῦθα δὴ Κῦρον ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ χεὶρ 10
 ἡ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ διώκων εἰσπίπτει
 εἰς τὸ Κῦρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετὰ Ἀριαίου
 οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατο-
 πέδου εἰς τὸν σταθμὸν, ἔνθεν ὤρμητο· τέτταρες δ' ἐλέ-
 γοντο παρασάγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ. βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ 2
 σὺν αὐτῷ τὰ τε ἄλλα πολλὰ διαρπάξουσι καὶ τὴν Φωκαίδα
 τὴν Κῦρον παλλακίδα τὴν σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην
 εἶναι λαμβάνει. ἡ δὲ Μιλησία ἡ νεωτέρα ληφθεῖσα ὑπὸ 3
 τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἐκφεύγει γυνὴ πρὸς τῶν Ἑλλήνων οἱ
 ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες καὶ ἀντιταχθέν-
 4 τες πολλοὺς μὲν τῶν ἀρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ
 αὐτῶν ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφηνον γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην
 ἔσωσαν καὶ ἄλλα ὁπόσα ἐπὶ αὐτῶν καὶ χρήματα καὶ
 ἀνθρώποι ἐγένοντο πάντα ἔσωσαν. Ἐνταῦθα διέσχον ἀλ-
 5 λήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια,
 οἱ μὲν διώκοντες τοὺς κατ' αὐτοὺς ὡς πάντας νικῶντες,
 οἱ δ' ἀρπάξοντες ὡς ἡδὴ πάντες νικῶντες. ἐπεὶ δ' ἦσθοντο 6
 οἱ μὲν Ἕλληνες, ὅτι βασιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς
 σκευοφόροις εἶη, βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρους,
 ὅτι οἱ Ἕλληνες νικῶν τὸ κατ' αὐτοὺς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν
 οἰχόνται διώκοντες, ἔνταῦθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζει τε
 τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβουλεύετο
 7 Πρόξενον καλέσας, πλησιαίτατος γὰρ ἦν, εἰ πέμποιέν
 8 τινας ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἀρήξοντες. ἐν 8
 τούτῳ καὶ βασιλεὺς δῆλος ἦν προσιῶν πάλιν, ὡς ἐδόκει,
 ὅπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες στραφεῖντες παρεσκεύαζοντο

ὡς ταύτη προσιώντος καὶ δεξόμενοι, ὁ δὲ [βασιλεὺς] ταύτη
 μὲν οὐκ ἦγεν, ἣ δὲ παρήλθεν ἕξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος
 ταύτη καὶ ἐπήγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ κατὰ
 τοὺς Ἑλληνας ἀυτομολήσαντας καὶ Τισσαφέρην καὶ τοὺς
 7 σὺν αὐτῷ. ὁ γὰρ Τισσαφέρης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ
 ἔφυγεν, ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἑλ-
 ληνας πελταστάς· διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα,
 διαστάντες δ' οἱ Ἑλληνας ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς·
 Ἐπισθένης δὲ Ἀμφιπολίτης ἦρχε τῶν πελταστῶν καὶ
 8 ἔλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. ὁ δ' οὖν Τισσαφέρης ὡς
 μείον ἔχων ἀπηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ ἀναστρέφει, εἰς δὲ
 τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συν-
 τυγγάνει βασιλεῖ, καὶ ὁμοῦ δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύ-
 9 οντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν κατὰ τὸ εὐωνύμιον τῶν Ἑλλήνων κέρας,
 ἔδεισαν οἱ Ἑλληνας, μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ
 περιπτύξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ
 10 εἶδοκε αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας καὶ ποιήσασθαι ὀπι-
 σθεν τὸν ποταμόν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύοντο, καὶ δὴ
 βασιλεὺς παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν
 ἀντίαν τὴν φάλαγγα, ὡσπερ τὸ πρῶτον μαχόμενος συνῆει.
 ὡς δὲ εἶδον οἱ Ἑλληνας ἐγγὺς τε ὄντας καὶ παρατεταγμέ-
 11 νους, αὐθις πατανίσαντες ἐπήεσαν πολὺ ἔτι προθυμότερον
 ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δ' αὖ βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ
 πλείονος ἢ τὸ πρόσθεν ἔφυγον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι
 12 κώμης τινός· ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἑλληνας· ὑπὲρ γὰρ
 τῆς κώμης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ
 βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δὲ ἵππέων ὁ λόφος ἐνεπλή-
 σθη, ὥστε τὸ ποιούμενον [μῆ] γιγνώσκειν. καὶ τὸ βασί-
 13 [ἐπὶ ξύλου] ἀνατεταμένον. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐνταῦθ' ἐχώρουν
 οἱ Ἑλληνας, λείπουνσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἵππεῖς· οὐ μὴν
 ἔτι ἀθρόοι, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐπιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν
 14 ἵππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος
 οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ
 στρατεύμα πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ
 τὸν λόφον καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου, τί
 15 ἔστιν, ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγ-

γέλλει, ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. σχεδὸν δ' ὅτε ταῦτα
 ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο. ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἑλληνας καὶ 10
 θέμενοι τὰ ὄπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον,
 ὅτι οὐδαμοῦ Κύρος φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς
 παρεῖη· οὐ γὰρ ἦδεν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' εἶκαζον ἢ
 διώκοντα οἴχεσθαι ἢ καταληψόμενόν τι προεληλακέναι·
 καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ αὐτοῦ μείναντες τὰ σκευοφόρα 17
 ἐνταῦθα ἄγοιτο ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν
 αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δορηστὸν ἐπὶ τὰς
 σπηράς. ταύτης μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. 18
 καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τε ἄλλων χρημάτων τὰ πλείστα
 διηρπασμένα καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἀμάξας
 μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ἃς παρεσκευάσατο Κύρος, ἵνα
 εἴ ποτε σφόδρα τὸ στρατεύμα λάβοι ἕνδεια, διαδοίη τοῖς
 Ἑλλησιν· ἦσαν δ' αὐταὶ τετρακόσιοι, ὡς ἔλεγοντο, ἅμαξαι·
 καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρπασαν. ὥστε ἄδει- 19
 πνοι ἦσαν οἱ πλείστοι τῶν Ἑλλήνων· ἦσαν δὲ καὶ ἀνά-
 ριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στρατεύμα πρὸς ἄριστον,
 βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα οὕτω διεγέροντο.

B.

[Ὡς μὲν οὖν ἠθροίσθη Κύρω τὸ Ἑλληνικόν, ὅτε ἐπὶ 1
 τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ
 ἀνόδῳ ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κύρος
 ἐτελεύτησε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἑλ-
 ληνες ἐκοιμήθησαν οἴόμενοι τὰ πάντα νικᾶν καὶ Κύρον
 ζῆν, ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ δεδηλωται.] ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ 2
 συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι Κύρος οὔτε ἄλλον
 πέμπει σηματοῦντα, ὅτι χρὴ ποιεῖν, οὔτε αὐτὸς φαίνοιτο.
 ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς συσκευασάμενοις ἃ εἶχον καὶ ἔξοπλισά-
 μένοις προίεναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κύρω συμμίξειαν.
 ἦδη δὲ ἐν ὁρμῇ ὄντων ἀμ' ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἦλθε Προκλῆς 3
 ὁ Τευθρανίας ἄρχων, γεγωνὼς ἀπὸ Λαμαράτου τοῦ Λά-
 κωνος, καὶ Γλοῦς ὁ Ταμῶ. οὗτοι ἔλεγον, ὅτι Κύρος μὲν
 τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφευγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ
 τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὤρμητο, καὶ

λέγοι, ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμείνειεν ἂν αὐτούς, εἰ μέλλοιεν ἦκειν, τῇ δὲ ἄλλῃ ἀπιέναι φραῖη ἐπὶ Ἰωνίας, ὄφρα περ ἦλθε. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας πυνθανόμενοι βαρέως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τάδε εἶπεν· Ἄλλ' ὄφρα μὲν Κύρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετε Ἀριαίῳ, ὅτι ἡμεῖς νικῶμεν τε βασιλέα καὶ, ὡς ὁρᾶτε, οὐδεὶς ἔτι ἡμῖν μάχεται, καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἂν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείου καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ μάχην νικῶντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. ταῦτ' εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μένωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβούλετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀριαίου. οἱ μὲν ὄχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε. τὸ δὲ στράτευμα ἐπορίζετο σίτον [καὶ ποτόν] ὅπως ἐδύνατο ἐκ τῶν ὑποζυγίων κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶντο μικρὸν προϊόντες ἀπὸ τῆς φάλαγγος, οὗ ἡ μάχη ἐγένετο, τοῖς τε οἰστοῖς πολλοῖς οὖσιν, οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνας ἐκβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέροισι καὶ ταῖς ἀσπίσι ταῖς ξυλίναις ταῖς Αἰγυπτίαις· πολλὰ δὲ καὶ πέλται καὶ ἄμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρμηοι· οἷς πᾶσι χρώμενοι κρέα ἔψοντες ἦσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν. καὶ ἤδη τε ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρχονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρνους κήρυκες οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι, ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος εἰς Ἕλληνας ἐτύγγανε παρὰ Τισσαφέρνει ὦν καὶ ἐντίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν ἀμφὶ τάξεις τε καὶ ὀπλομαχίαν. οὗτοι δὲ προσελθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἄρχοντας λέγουσιν, ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει καὶ Κύρον ἀπέκτονε, παραδόντας τὰ ὄπλα ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας εὐρίσκεισθαι ἂν τι δύνωνται ἀγαθόν. ταῦτα μὲν εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δὲ Ἕλληνας βαρέως μὲν ἦκουσαν, ὅμως δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν, ὅτι οὐ τῶν νικῶντων εἴη τὰ ὄπλα παραδιδόναι· ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν, ὡ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθε ὅτι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δὲ αὐτίκα ἦξω. ἐκάλεσε γὰρ

τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερά ἐξηρημένα· ἔτυχε γὰρ θνόμενος. ἐνθα δὲ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ ὁ Ἄρκας, πρεσβύτατος ὢν, ὅτι πρόσθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὄπλα παραδοῖεν· Πρόξενος δὲ ὁ Θηβαῖος, Ἄλλ' ἐγὼ, ἔφη, ὦ Φαλίνε, θαναμάζω, πότερα ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὄπλα ἢ ὡς διὰ φιλίαν δῶρα. εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν καὶ οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω, τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἂν αὐτῷ ταῦτα χαρίσωνται. πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· Βασιλεὺς νικῶν ἡγείται, ἐπεὶ Κύρον ἀπέκτεινε. τίς γὰρ αὐτῷ ἔστιν ὅστις τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων καὶ πλήθος ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοιεν ὑμῖν δύνασθε ἂν ἀποκτεῖναι. μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλίνε, νῦν, ὡς σὺ ὁρᾷς, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν ἄλλο εἰ μὴ ὄπλα καὶ ἀρετή. ὄπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἰόμεθα ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν σωμάτων στερηθῆναι. μὴ οὖν οἶον τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄντα ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φαλῖνος ἐγέλασε καὶ εἶπεν· Ἄλλὰ φιλοσόφῳ μὲν ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριτα· ἴσθι μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶει τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν περιγενέσθαι ἂν τῆς βασιλέως δυνάμεως. ἄλλους δὲ τινες ἔφρασαν λέγειν ὑπομαλακισμένους, ὡς καὶ Κύρω πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ ἂν πολλοῦ ἄξιοι γένοιτο, εἰ βούλοιο φίλος γενέσθαι, καὶ εἴτε ἄλλο τι θέλοι χρῆσθαι εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγκαταστρέψαιτ' ἂν αὐτῷ. ἐν τούτῳ Κλέαρχος ἦκε καὶ ἠρώτησεν, εἰ ἤδη ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλῖνος δὲ ὑπολαβὼν εἶπεν· Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἄλλος ἄλλα λέγει· σὺ δ' ἡμῖν εἰπέ, τί λέγεις. ὁ δ' εἶπεν· Ἐγὼ σε, ὦ Φαλίνε, ἄσμενος ἐώρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες· σὺ τε γὰρ Ἕλληνας εἶ καὶ ἡμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσους σὺ ὁρᾷς· ἐν τοιούτοις δὲ ὄντες πράγμασι συμβουλευόμεθά σοι, τί χρὴ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. σὺ οὖν πρὸς θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὅτι σοι δοκεῖ κάλλιστον καὶ ἄριστον

εἶναι καὶ ὃ σοι τιμὴν οἴσει εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον λεγόμενον, ὅτι Φαλίῳ ποτε πεμφθεὶς παρὰ βασιλέως κελύσω τούτους Ἕλληνας τὰ ὄπλα παραδοῦναι συμβουλευμένοις συνεβούλευσεν αὐτοῖς τάδε. οἶσθα δέ, ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ Ἑλλάδι ἢ ἂν συμβουλεύσης. ὁ δὲ Κλέαρχος ταῦτα ὑπήγετο βουλόμενος καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέως πρεσβεύοντα συμβουλεύσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὄπλα, ὅπως εὐέλπιδες μᾶλλον εἴεν οἱ Ἕλληνες. Φαλίῳ δὲ ὑποστρέψας παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν· Ἐγώ, εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστὶ σωθῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παραδίδόναι τὰ ὄπλα· εἰ δέ τοι μηδεμίᾳ σωτηρίας ἐστὶν ἐλπίς ἀκόντος βασιλέως, συμβουλεύω σώζεσθαι ὑμῖν ὅπῃ δυνατόν. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δὲ ἀπάγγελλε τάδε, ὅτι ἡμεῖς οἴομεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ παραδόντες ἄλλῳ, εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ ἄλλῳ παραδόντες. ὁ δὲ Φαλίῳ εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ καὶ τάδε ὑμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεύς, ὅτι μένουσι μὲν αὐτοῦ σπονδαὶ εἴησαν, προιοῦσι δὲ καὶ ἀπιοῦσι πόλεμος. εἶπατε οὖν καὶ περὶ τούτου, πότερα μενεῖτε καὶ σπονδαὶ εἰσιν ἢ ὡς πόλεμον ὄντος παρ' ὑμῶν ἀπαγγελοῦ. Κλέαρχος δ' ἔλεξεν· Ἀπάγγελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ ἄπερ καὶ βασιλεῖ. Τί οὖν ταῦτά ἐστιν; ἔφη ὁ Φαλίῳ. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· Ἦν μὲν μένωμεν, σπονδαί, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προιοῦσι πόλεμος. ὁ δὲ πάλιν ἠρώτησε· Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελοῦ; Κλέαρχος δὲ ταῦτα πάλιν ἀπεκρίνατο· Σπονδαὶ μὲν μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ ἢ προιοῦσι πόλεμος. ὅτι δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμηγε.

2 Φαλίῳ μὲν δὴ ᾤχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. οἱ δὲ παρὰ Ἀρριαίου ἦγον Προκλῆς καὶ Χειρίσοφος· Μένων δὲ αὐτοῦ ἔμενε παρὰ Ἀρριαίῳ· οὗτοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀρριαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελτίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος· ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπιεῖναι, ἦκειν ἤδη κελεύει τῆς νυκτός. εἰ δὲ μή, αὐτὸς πρῶτ' ἀπιεῖναι φησὶν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπεν· Ἀλλ' οὕτω χρὴ ποιεῖν·

ἐὰν μὲν ἡκωμεν, ὡσπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, πράττετε ὅποιον ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. ὅτι δὲ ποιήσοι, οὐδὲ τούτοις εἶπε. μετὰ ταῦτα ἤδη ἡλίου δύοντος συνακαλέσας τούτους στρατηγούς καὶ λοχαγούς ἔλεξε τοιαύδε· Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἵεναι ἐπὶ βασιλέα οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἄρα οὐκ ἐγίνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμὸς ἐστὶ νασιπόρος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθα ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε μένειν οἶόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἐστὶν ἔχειν· ἵεναι δὲ παρὰ τούτους Κύρου φίλους πάννυ κατὰ ἡμῖν τὰ ἱερά ἦν. ὦδε οὖν χρὴ ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν ὅτι τις ἔχει· ἐπειδὴ δὲ σημήγη τῷ κέρατι ὡς ἀναπαύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὴ δὲ τὸ δεύτερον, ἀνατίθεσθε ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ ἔπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς τοῦ ποταμοῦ, τὰ δὲ ὄπλα ἔξω. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίησαν οὕτω. καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἤρχεν, οἱ δὲ ἐπείθοντο, οὐχ ἐλόμενοι, ἀλλὰ ὀρῶντες, ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν. [Ἄριθμὸς τῆς ὁδοῦ, ἦν ἡλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰωνίας μέχρι τῆς μάχης, σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνετήκοντα, παρασάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πενήκοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἔλεγοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι.] ἔντεῦθεν ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν ὁ Θραξ ἔχων τούτους τε ἰππέας τούτους μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τετταράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακοσίους ἠντομόλησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς ἄλλοις ἠγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἵποντο· καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρὰ Ἀρριαίου καὶ τὴν ἐκείνου στρατιάν ἀμφὶ μέσας νύκτας· καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὄπλα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρὰ Ἀρριαίου· καὶ ὤμοσαν οἱ τε Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀρριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ κράτιστοι μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοι τε ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ ἠγήσεσθαι ἀδόλως. ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες ταῦρον [καὶ λύκον] καὶ κῆρον καὶ

κρίων εἰς ἀσπίδα, οἱ μὲν Ἕλληνες βάπτοντες ξίφος, οἱ δὲ
 10 βάρβαροι λόγχην. ἐπεὶ δὲ τὰ πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ
 Κλέαρχος· Ἄγε δὴ, ὦ Ἀριαῖε, ἐπέπερ ὁ αὐτὸς ὑμῖν στόλος
 ἐστὶ καὶ ἡμῖν, εἰπέ, τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας,
 πότερον ἀπιμεν ἢνπερ ἦλθομεν ἢ ἄλλην τινὰ ἐννεοηκέναι
 11 δοκεῖς ὁδὸν κρεῖττω. ὁ δ' εἶπεν· Ἦν μὲν ἦλθομεν ἀπι-
 όντες παντελῶς ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα· ὑπάρχει γὰρ
 νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἑπτακαίδεκα γὰρ σταθ-
 μῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόντες ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν
 εἶχομεν λαμβάνειν· ἔνθα δέ τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι
 κατεδαπανήσαμεν. νῦν δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακρο-
 12 τέραν μὲν, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον
 δ' ἡμῖν τοὺς πρώτους σταθμούς ὡς ἂν δυνώμεθα μακρο-
 τάτους, ἵνα ὡς πλείστον ἀποσπασθῶμεν τοῦ βασιλικοῦ
 στρατεύματος· ἦν γὰρ ἅπαξ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν
 ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ δύνηται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν.
 ὀλίγω μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐρέπεσθαι· πολὺν
 δ' ἔχων στόλον οὐ δύνησεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως
 δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, τὴν γνώμην
 ἔχω ἔγωγε.

13 Ἦν δὲ αὕτη ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ἢ ἀπο-
 δραῖναι ἢ ἀποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον.
 ἐπεὶ γὰρ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορευόντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν
 ἥλιον, λογιζόμενοι ἦξιεν ἅμα ἠλίῳ δύνοντι εἰς κόμας τῆς
 14 Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐψεύσθησαν. ἔτι
 δὲ ἀμφὶ δείλην ἔδοξαν πολεμίους ὄραν ἱππέας· καὶ τῶν
 τε Ἑλλήνων οὐ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες εἰς τὰς
 τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος, ἐτύγγανε γὰρ ἐφ' ἀμάξης πορευ-
 όμενος, διότι ἐτέτρωτο, καταβάς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν
 15 αὐτῷ. ἐν ᾧ δὲ ὠπλιζόντο, ἦγον λέγοντες οἱ προπεμ-
 φθέντες σκοποί, ὅτι οὐχ ἱππεῖς εἰσι, ἀλλ' ὑποζύγια νέ-
 μοιτο. καὶ εὐθὺς ἔγνωσαν πάντες, ὅτι ἐγγὺς ποῦ ἐστρα-
 τοπεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καὶ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν
 16 κόμαις οὐ πρόσω. Κλέαρχος δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους
 οὐκ ἦγεν· ἦδει γὰρ καὶ ἀπειρηχότας τοὺς στρατιώτας καὶ
 ἀσίτους ὄντας· ἦδη δὲ καὶ ὄψε ἦν. οὐ μέντοι οὐδὲ ἀπέ-
 κλινε, φυλακτόμενος, μὴ δοκοῖη φεύγειν, ἀλλ' εὐθύρρον

ἄγων ἅμα τῷ ἠλίῳ δυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κόμας τοὺς
 πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ
 βασιλικοῦ στρατεύματος καὶ αὐτὰ τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα.
 οἱ μὲν οὖν πρώτοι ὁμῶς τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, 17
 οἱ δὲ ὕστεροι σκοταῖοι προσιόντες ὡς ἐτύγγανον ἕκαστοι
 ἠϋλίζοντο καὶ κραγγή, πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλή-
 λους, ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν· ὥστε οἱ μὲν ἐγ-
 γύτατα τῶν πολεμιῶν καὶ ἐφυγον ἐκ τῶν σκηνωμάτων.
 δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὕστεραῖα ἐγένετο· οὔτε γὰρ ὑποζύγιον 18
 ἔτ' οὐδὲν ἐφάνη οὔτε στρατόπεδον οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ
 πλησίον. ἐξεπλάγη δὲ, ὡς ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ
 τοῦ στρατεύματος. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς τῇ ὕστεραῖα
 ἐπρατε. προοιούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς 19
 Ἑλλήσι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος ἦν, οἷον
 εἰκὸς φόβον ἐμπεσόντος γίνεσθαι. Κλέαρχος δὲ Τολ- 20
 μίδην Ἡλείον, ὃν ἐτύγγανεν ἔχων παρ' ἑαυτῷ κήρυκα ἄρι-
 στον τῶν ἀνιπειν ἐκέλευσε σιγὴν κατακη-
 ρύξαντα, ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες, ὡς ἂν τὸν ἀφέντα
 τὸν ὄνον εἰς τὰ ὄπλα μηνύσῃ, ὅτι λήψεται μισθὸν τάλαν- 21
 τον ἀργυρίου. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐκηρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρα-
 τιῶται, ὅτι κενὸς ὁ φόβος εἶη καὶ οἱ ἄρχοντες σώοι. ἅμα
 δὲ ὄρθρῳ παρήγγειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ ὄπλα
 τίθεσθαι τοὺς Ἕλληνας, ἦπερ εἶχον, ὅτε ἦν ἡ μάχη. ὁ δὲ 3
 δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη τῇ ἐφόδῳ, τῷδε δῆλον
 ἦν. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν ἡμέρᾳ πέμπων τὰ ὄπλα παρα-
 διδοῖαι ἐκέλευε, τότε δὲ ἅμα ἠλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας
 ἐπεμψε περὶ σπονδῶν. οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προ- 2
 φύλακας, ἐζήτηον τοὺς ἄρχοντας. ἐπειδὴ δὲ ἀπήγγελλον
 οἱ προφύλακες, Κλέαρχος τυχῶν τότε τὰς τάξεις ἐπισκο-
 πῶν εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας περι- 3
 μένειν, ἄχρι ἂν σχολάσῃ. ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ στρατεύμα,
 ὥστε καλῶς ἔχειν ὀραῖσθαι πάντη φάλαγγα πυκνήν, τῶν
 δὲ ἀόπλων μηδένα καταφανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους
 καὶ αὐτὸς τε προῆλθε τοὺς τε εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ
 εὐειδεσιτάτους τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις
 στρατηγοῖς ταῦτ' ἔφρασεν. ἐπεὶ δὲ ἦν πρὸς τοῖς ἀγγέ- 4
 λους, ἀνηρώτα, τί βούλονται. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι περὶ σπον-

δῶν ἤκοιεν, ἄνδρες οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται τὰ τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἕλλησιν ἀπαγγεῖλαι καὶ τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Ἀπαγγέλλετε τοῖσιν αὐτῶ, ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον· ἀριστον γὰρ οὐκ ἔστιν οὐδ' ὁ τολμήσων περὶ σπονδῶν λέγειν τοῖς Ἕλλησι μὴ πορίσας ἀριστον. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλυνον καὶ ἤκον ταχύ· ὧ καὶ δῆλον ἦν, ὅτι ἐγγύς που βασιλεὺς ἦν ἢ ἄλλος τις, ὧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον δέ, ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ καὶ ἤκοιεν ἡγεμόνας ἔχοντες, οἱ αὐτούς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται, ἄξουσιν ἔνθεν ἕξουσι τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ ἠρώτα, εἰ αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο ἰοῦσι καὶ ἀπιούσιν ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται σπονδαί. οἱ δέ, Ἀπασιν, ἔφασαν, μέχρι ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγγελῆθῃ. ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπον, μετασχησάμενος αὐτούς ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει τὰς σπονδὰς ποιῆσθαι ταχύ καὶ κατ' ἠσυχίαν ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε· Δοκεῖ μὲν κάμοι ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γε ἀπαγγεῶ, ἀλλὰ διατρέψω, ἔστ' ἂν ὀνήσωσιν οἱ ἄγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαι γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν, ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἠγγέσθαι ἐκέλευε πρὸς τὰ ἐπιτήδεια. καὶ οἱ μὲν ἠγοῦντο, Κλέαρχος μὲντοι ἐπορεύετο τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στρατεύμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει. καὶ ἐνετύγχανον τάφροις καὶ ἀλῶσιν ὕδατος πλήρεις, ὡς μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἄνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο ἐκ τῶν φοινίκων, οἱ ἦσαν ἐκπεπτωκότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. καὶ ἐνταῦθα ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάται, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῶ δοκοῖ τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαισεν ἂν, καὶ ἅμα αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων· ὥστε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι μὴ οὐ συσπουδάξειν. καὶ ἐτάχθησαν μὲν πρὸς αὐτὸ οἱ τριάκοντα ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἐώρων σπουδάζοντα, πρὸς ἐλάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ

Κλέαρχος ἔσπευδεν ὑποπτέων μὴ αἰεὶ οὕτω πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἷα τὸ πεδίον ἄρδειν· ἀλλ' ἵνα ἤδη πολλὰ προφαίνοιτο τοῖς Ἕλλησι δεινὰ εἰς τὴν πορείαν, τοῦτου ἕνεκα βασιλεῖα ὑπώπτευεν ἐπὶ τὸ πεδίον τὸ ὕδωρ ἀφεικίναί. πορευόμενοι δὲ ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια. ἐνὴν δὲ σίτος πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἐψητὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν. αὐτὰ δὲ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἷας μὲν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέκειντο, αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκειμέναι ἦσαν ἀπόλεκτοι, θανάσιαι τοῦ κάλλους καὶ μεγέθους, ἢ δὲ ὄψις ἤλεκτρον οὐδὲν διέφερε· τὰς δὲ τινὰς ξηραίνοντες τραγήματα ἀπετίθεισαν. καὶ ἦν καὶ παρὰ πότον ἡδὺ μὲν, κεφαλαλγές δέ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμασαν τὸ τε εἶδος καὶ τὴν ιδιότητα τῆς ἡδονῆς. ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλαλγές. ὁ δὲ φοῖνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθεῖη ὁ ἐγκέφαλος, ὄλος αὐαίνεται.

Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ μεγάλου βασιλέως ἦκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλείως γυναικὸς ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι δὲ πολλοὶ εἶποντο. ἐπεὶ δὲ ἀπήνησαν αὐτοῖς οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτος Τισσαφέρνης δι' ἐρμηνέως τοιαύδε· Ἐγὼ, ὧ ἄνδρες Ἕλληνες, γείτων οἰκῶ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ κάμηχανα πεπτωκότες, εὖρημα ἐποίησάμην, εἴ πως δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναι ἐμοὶ ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. οἶμαι γὰρ ἂν οὐκ ἀχαρίστως μοι ἔχειν οὔτε πρὸς ὑμῶν οὔτε πρὸς τῆς πάσης Ἑλλάδος. ταῦτα δὲ γνοὺς ἤτοιμην βασιλεῖα, λέγων αὐτῶ, ὅτι δικαίως ἂν μοι χαρίζοιτο, ὅτι αὐτῶ Κύρον τε ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἠγγεῖλα καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμεν καὶ μόνος τῶν κατὰ τὰς Ἑλλήνας τεταγμένων οὐκ ἔφυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ ὑμέτερω στρατοπέδῳ, ἔνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ Κύρον ἀπέκτεινε, καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους ἐδίωξα σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οἵτεροι αὐτῶ εἰσι πιστότατοι. καὶ περὶ μὲν τούτων ὑπέσχετό μοι

βουλευέσθαι· ἐρέσθαι δέ με ὑμᾶς ἐκέλευσεν ἐλθόντα, τίνος ἔνεκεν ἔστρατεύσατε ἐπ' αὐτόν. καὶ συμβουλευῶ ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα μοι εὐπρακτότερον ἦ, ἢ ἂν τι δύνωμαι ἀγαθὸν ὑμῖν παρ' αὐτοῦ διαπραξάσθαι.

²¹ πρὸς ταῦτα μεταστάντες οἱ Ἕλληνες ἐβουλευόντο· καὶ ἀπεκρίναντο, Κλέαρχος δ' ἔλεγε· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολεμήσοντες οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα, ἀλλὰ πολλὰς προφάσεις Κῦρος εὗρισκεν, ὡς καὶ σὺ εὖ οἶσθα, ἵνα ὑμᾶς τε ἀπαρασκευάτους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἐνθάδε

²² ἀναγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη αὐτὸν ἐρωῶμεν ἐν δεινῷ ὄντα, ἥσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν.

²³ ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθηκεν, οὔτε βασιλεῖ ἀντιποιοῦμεθα τῆς ἀρχῆς οὔτ' ἔστιν ὅτου ἔνεκα βουλοίμεθ' ἂν τὴν βασιλέως χώραν κακῶς ποιεῖν, οὐδ' αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἂν ἐθέλοισιν, πορευοίμεθα δ' ἂν οἴκαδε, εἴ τις ἡμᾶς μὴ λυποῖτ' ἀδικοῦντας μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς θεοῖς ἀμύνασθαι· ἂν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν ὑπάρχῃ, καὶ τούτου

²⁴ εἰς γε δύναμιν οὐχ ἠττησόμεθα εὖ ποιοῦντες. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ἀκούσας δὲ ὁ Τισσαφέρνης ἔφη· Ταῦτα ἐγὼ ἀπαγγεῶ βασιλεῖ καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου· μέχρι δ' ἂν ἐγὼ ἦκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δὲ ἡμεῖς παρέ-

²⁵ ξομεν. καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἦκεν· ὡσθ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἡμῶν ἔλεγε, ὅτι διαπραγμένους ἦκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πάντων πολλῶν ἀντιλεγόντων, ὡς οὐκ ἄξιον εἶη βασιλεῖ ἀφεῖναι τοὺς ἐφ' ἐαυτὸν στρατευσάμε-

²⁶ νους. τέλος δὲ εἶπε· Καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἢ μὴν φιλίαν παρέξειν ὑμῖν τὴν χώραν καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀγορὰν παρέχοντας· ὅπου δ' ἂν μὴ ἦ πρίασθαι, λαμβάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐά-

²⁷ σομεν τὰ ἐπιτήδεια. ὑμᾶς δ' αὖ ἡμῖν δέησει ὁμοῦσαι ἢ μὴν πορεύεσθαι ὡς διὰ φιλίας ἀσινῶς σίτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὁπόταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν· ἦν δὲ παρ-

²⁸ ἔχωμεν ἀγορὰν, ὠνουμένους ἔξειν τὰ ἐπιτήδεια. ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἄμοσαν καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως γυναικὸς ἀδελφὸς τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρα-

τηγοῖς καὶ λοχαγοῖς καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων. μετὰ ²⁹ δὲ ταῦτα Τισσαφέρνης εἶπε· Νῦν μὲν δὴ ἄπειμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὴν δὲ διαπραξῶμαι ἃ δέομαι, ἤξω συσκευασάμενος ὡς ἀπάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αὐτὸς ἀπιῶν ἐπὶ τὴν ἑμαντοῦ ἀρχήν.

Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρνην οἱ τε Ἕλληνες ⁴ καὶ ὁ Ἀριαῖος ἐγγὺς ἀλλήλων ἔστρατοπεδευμένοι ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀριαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν τινες παρεθάρρυνόν τε καὶ δεξιὰς ἐνίοις παρὰ βασιλέως ἔφερον μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδὲ ἄλλου μηδενὸς τῶν παροικομένων. τούτων δὲ γιγνομένων ἐνδηλοὶ ἦσαν οἱ ² περὶ Ἀριαῖον ἦτιον προσέχοντες τοῖς Ἕλλησι τὸν νοῦν· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλεάρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς· Τί μένομεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθα, ὅτι ³ βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι φόβος ἦ ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; καὶ νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι αὐτῷ τὸ στράτευμα· ἐπεὶ δὲ πάλιν ἀλισθῆ αὐτῷ ἢ στρατιά, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν. ἴσως δέ ⁴ που ἢ ἀποσκάπτει τι ἢ ἀποτειχίζει, ὡς ἀπορος ἦ ἢ ὁδός. οὐ γὰρ ποτε ἐκῶν γε βουλήσεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπαγγεῖλαι, ὡς ἡμεῖς τοσοῖδε ὄντες ἐνικῶμεν τὸν βασιλέα ἐπὶ ταῖς θύραις αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν. Κλέαρχος δὲ ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· ⁵ Ἐγὼ ἐνθυμούμαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα· ἐνοῶ δ', ὅτι εἰ νῦν ἀπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ παρὰ τὰς σπονδὰς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς παρέξει ἡμῖν οὐδὲ ὄθεν ἐπιστιοῦμεθα· αὐθις δὲ ὁ ἠγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα ποιοῦντων ἡμῶν εὐθὺς Ἀριαῖος ἀφροστήξει· ὥστε φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείψεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν ὄντες πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. ποτα- ⁶ μὸς δ' εἰ μὲν τις καὶ ἄλλος ἄρα ἡμῖν ἔστι διαβατέος, οὐκ οἶδα· τὸν δ' οὖν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι κωλύοντων πολεμίων. οὐ μὲν δὴ, ἂν μάχεσθαι γε δέη,

ἰππεῖς εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίων ἰππεῖς εἰσιν οἱ πλείστοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥστε νικῶντες μὲν τίνα ἂν ἀποκτείναιμεν; ἡττωμένων δὲ οὐδένα οἶόν τε σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, ᾧ οὕτω πολλὰ ἔστι τὰ σύμμαχα, εἴπερ προθυμείται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδα ὅ,τι δεῖ αὐτὸν ὁμόσαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιροκῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἅπιστα ποιῆσαι Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις. τοιαῦτα πολλὰ ἔλεγεν.

Ἐν δὲ τούτῳ ἦκε Τισσαφέρνης ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ὡς εἰς οἶκον ἀπῶν καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλέως ἐπὶ γάμῳ. ἐντεῦθεν δὲ ἤδη Τισσαφέρνου ἡγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος τὸ Κύρου βαρβαρικὸν ἔχων στράτευμα ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντα καὶ συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. οἱ δὲ Ἕλληνες ὑφοριῶντες τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες. ἐστρατοπεδεύοντο δὲ ἐκάστοτε ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ μείον· ἐφυλάττοντο δὲ ἀμφοτέροισι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθύς τοῦτο ὑποψίαν παρεῖχεν. ἐντοτε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτιον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες πληγὰς ἐπέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τοῦτο ἔχθραν παρεῖχε. διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμοὺς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηθίας καλούμενον τεῖχος καὶ παρῆλθον εἰς αὐτοῦ. ἦν δὲ ὠκοδομημένον πλίνθοις ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν· μήκος δ' ἐλέγετο εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἐξευγμένην πλοίοις ἐπτά· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, κατετέμνητο δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρώται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάτιους, τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ ἀφικοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ἣ ὄνομα Σιτιάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίου πεντεκαίδεκα. οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου

μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων δένδρων· οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας, ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δὲ οὐκ ἔζητει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὧν τοῦ Μένωνος ξένου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἰμι, ὃν ζητεῖς, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τάδε· Ἐπεμψέ με Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάοχος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶνται τῆς νυκτός οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στράτευμα πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης τῆς νυκτός, ἐὰν δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε, ἀλλ' ἐν μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος. ἀκούσαντες ταῦτα ἀγούσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. νεανίσκος δὲ τις τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν, ὡς οὐκ ἀκόλουθα εἴη τό τε ἐπιθήσεσθαι καὶ λύσειν τὴν γέφυραν. δήλον γὰρ ὅτι ἐπιτιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡττᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ αὐτοὺς λύειν τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλαὶ γέφυραι ὦσιν, ἔχοιμεν ἂν, ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν. ἐὰν δὲ ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ ἔξουσιν ἐκεῖνοι, ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυμένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δὲ ὁ Κλέαρχος ταῦτα ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἴη χώρα ἢ ἐν μέσῳ τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι πολλὴ καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ μεγάλαι. τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη, ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἄνθρωπον ὑποπέμψαιεν, ὀνοῦντες, μὴ οἱ Ἕλληνες διελόντες τὴν γέφυραν μείναιεν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύματα ἔχοντες ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἔνθεν δὲ τὴν διώρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὐσης καὶ τῶν ἐργασομένων ἐνότων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφή γένοιτο, εἴ τις βούλοιτο βασιλέα κακῶς ποιῆν. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνεπαύοντο· ἐπὶ μέντοι

τὴν γέφυραν ὁμως φυλακὴν ἐπέμψαν· καὶ οὔτε ἐπέθετο οὐδείς οὐδαμῶθεν οὔτε πρὸς τὴν γέφυραν οὐδείς ἦλθε
 24 τῶν πολεμίων, ὡς οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. ἐπειδὴ δ' ἕως ἐγένετο, διέβαινον τὴν γέφυραν ἐξευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ὡς οἷόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· διαβαινόντων μὲντοι ὁ Γλοῦς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων σκοπῶν, εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δὲ εἶδεν, ὄχετο ἀπελαύνων.

25 Ἀπὸ δὲ τοῦ Τίγρητος ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρον· ἐπὴν δὲ γέφυρα. καὶ ἐνταῦθα ὤκειτο πόλις μεγάλη, ὄνομα Ἰπις· πρὸς ἣν ἀπήνησε τοῖς Ἑλλήσιν ὁ Κύρον καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφὸς ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ ἐπιστήσας τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα παρερχομένους τοὺς
 26 Ἑλλήνας ἐθεώρει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἤγειτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐπιστάμενος· ὅσον δὲ χρόνον τὸ ἡγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστήσειε, τοσοῦτον ἦν ἀνάγκη χρόνον δι' ὅλου τοῦ στρατεύματος γίνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στρατεύμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλήσιν δόξαι πάμπολυ εἶναι καὶ τὸν Πέρσῃν ἐκπεπληχθαι
 27 θεωροῦντα. ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμοὺς ἑρήμους ἐξ παρασάγγας τριάκοντα εἰς τὰς Παρυσάτιδος κόμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητροῦς. ταύτας Τισσαφέρης Κύρω ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ἑλλήσιν ἐπέτρειψε πλὴν ἀνδραπόδων. ἐνὴν δὲ σίτος πολὺς καὶ
 28 πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἑρήμους τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμόν ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ὤκειτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διήγον ἐπὶ σχεδίασις διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

5 Μετὰ ταῦτα ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν ποταμόν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. καὶ ἐνταῦθα ἕμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαί μὲν ἦσαν, φανερά δὲ οὐδεμία

ἐφαίνεται ἐπιβουλῇ. ἔδοξεν οὖν τῷ Κλέαρχῳ συγγενέσθαι
 2 τῷ Τισσαφέρει καὶ, εἰ πως δύναίτο, παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἐπεμψέ τινα ἐροῦντα, ὅτι συγγενέσθαι αὐτῷ χρήζοι. ὁ δὲ ἐτοίμως
 3 ἐκέλευεν ἤκειν. ἐπεισὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε· Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὄρκους γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσῃν ἀλλήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ τε ὄρω ὡς πολεμίους ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς ὄρωντες ταῦτα ἀντιφυλαττόμεθα. ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ
 4 δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθῆσθαι πειρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν ἐγὼ τε σαφῶς οἶδα, ὅτι ἡμεῖς γε οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι εἰς λόγους σοὶ εἰλθεῖν, ὅπως, εἰ δυναίμεθα, ἐξέλοιμεν ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδα
 5 ἀνθρώπους ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας, οἱ φοβηθέντες ἀλλήλους, φθάσαι βουλόμενοι πρὶν παθεῖν, ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας οὔτ' αὖ βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοιαύτας ἀγνω-
 6 μοσύνας νομίζων σννοσίαις μάλιστα ἀν παύεσθαι ἦκα καὶ διδάσκω σε βούλομαι, ὡς σὺ ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἐπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μέγιστον οἱ θεῶν ἡμᾶς ὄρκοι
 7 κωλύουσι πολεμίους εἶναι ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σύννοιδεν αὐτῷ παρημελήκως, τούτον ἐγὼ οὔποτ' ἀν εὐδαιμονίσαιμι. τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδα οὔτ' ἀπὸ ποιοῦ ἀν τάχους οὔτε ὅποι ἂν τις φεύγων ἀποφύγοι οὔτ' εἰς ποῖον ἂν σκότος ἀποδρατῆ οὔτ' ὅπως ἂν εἰς ἔχρον χωρῶν ἀποσταίῃ. πάντη γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὑποχα-
 8 καὶ πανταχῇ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι. περὶ μὲν δὴ τῶν θεῶν τε καὶ τῶν ὄρκων οὔτω γιγνώσκω, παρ' οὓς ἡμεῖς τὴν φιλίαν συνθέμενοι κατεθέμεθα· τῶν δ' ἀνθρωπίνων σὲ ἐγὼ ἐν τῷ παρόντι νομίζω μέγιστον εἶναι ἡμῖν ἀγαθόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα μὲν ἡμῖν ὁδὸς εὐπορος,
 9 πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν τε ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν διὰ σκότους ἢ ὁδός· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστάμεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δὲ ὄχλος φοβερός, φοβερώτατον δ' ἐρημίαι· μεστὴ γὰρ πολλῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σε κατακτείναιμεν, ἄλλο
 10 τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην κατακτείναντες πρὸς βασιλεία τὸν

μέγιστον ἐφεδρον ἀγωνιζόμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἶων ἂν ἐλπίδων ἐμαντὸν στερήσασιμι, εἴ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσασιμι
 11 ποιεῖν, ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κύρον ἐπεθύμησά μοι φίλον γενέσθαι νομίζων τῶν τότε ἱκανώτατον εἶναι εὖ ποιεῖν ὃν βούλοιο· σὲ δὲ νῦν ὄρω τὴν τε Κύρου δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σαυτοῦ ἀρχὴν σώζοντα, τὴν δὲ βασιλέως δύναμιν, ἣν Κύρος πολεμίᾳ ἐχρήτο, σοὶ ταύτην
 12 σύμμαχον οὖσαν. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων τίς οὕτω μαινεται, ὅστις οὐ βούλεται σοὶ φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γὰρ καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλήσε-
 13 σθαι φίλον ἡμῖν εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρουσίᾳ δυνάμει ταπεινοὺς ὑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη πολλὰ τοιαῦτα εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παῦσαι ἐνοχλοῦντα ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυπτίους δέ, οἷς μάλιστα ὑμᾶς νῦν γιγνώσκω τεθρυμωμένους, οὐχ ὄρω ποῖα δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι μᾶλλον ἂν κολάσασθε
 14 τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης. ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς περίξ οἰκοῦσι σὺ εἰ μὲν βούλοιο τῷ φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ δὲ τίς σε λυποῖ, ὡς δεσπότης ἀναστρέφοιο ἔχων ἡμᾶς ὑπηρέτας, οἷ σοὶ οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος, ἣν σωθέντες ὑπὸ σοῦ
 15 σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντα ἐνθυμουμένῳ οὕτω δοκεῖ θανμαστὸν εἶναι τὸ σὲ ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ' ἂν ἀκούσασιμι τοῦνομα, τίς οὕτως ἐστὶ δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πείσασι λέγων, ὡς ἡμεῖς σοὶ ἐπιβουλεύομεν. Κλέαρχος μὲν οὖν τσαῦτα εἶπε· Τισσαφέρνης δὲ ὧδε ἀπημείφθη·

16 Ἄλλ' ἤδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων εἴ τι ἐμοὶ κακὸν βουλεύεις, ἅμα ἂν μοι δοκεῖς καὶ σαυτῷ κακόνους εἶναι. ὡς δ' ἂν μάθης, ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ
 17 ἀπιστοίητε, ἀντάκουσον. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθα ἀπολέσαι, πότερά σοι δοκοῦμεν ἱππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν ἢ ὀπλίσεως, ἐν ἧ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ εἴημεν
 18 ἂν, ἀντιπάσχειν δὲ οὐδεὶς κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων ἐπιτηδείων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοὶ δοκοῦμεν; οὐ

τσαῦτα μὲν πεδία, ἃ ὑμεῖς φίλια ὄντα σὺν πολλῷ πόνῳ διαπορεύεσθε, τσαῦτα δὲ ὄρη ὄρατε ὑμῖν ὄντα πορευτέα, ἃ ἡμῖν ἔξεστι προκαταλαβοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ ποταμοί, ἐφ' ὧν ἔξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὁπόσοις ἂν ὑμῶν βουλόμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν οὓς οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς διαπορευόμεν. εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἠττώμεθα, ἀλλὰ τό
 19 γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστίν· ὃν ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακάψαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντιτάξαι, ὃ ὑμεῖς οὐδ' εἰ πᾶν ἀγαθὸν εἴητε μάχεσθαι ἂν δύνασθε. πῶς ἂν οὖν
 20 ἔχοντες τοσοῦτους πόρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηδένα ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτα ἐκ τούτων πάντων τούτων ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθα, ὃς μόνος μὲν πρὸς
 21 θεῶν ἀσεβῆς, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχροῦς; παντάπασι δὲ ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἔχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι δι' ἐπιτοκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀνθρώπους πράττειν
 22 τι. οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὦ Κλέαρχε, οὔτε ἀλόγιστοι οὔτε ἠλίθιοι ἐσμεν. ἀλλὰ τί δὴ ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι οὐκ ἐπὶ
 23 τοῦτο ἤλθομεν; εὖ ἴσθι, ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρωσ τούτου αἴτιος τὸ τοῖς Ἑλλήσιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ὃν Κύρος ἀέβη ξενικῷ διὰ μισθοδοσίας πιστεύων τούτῳ ἐμὲ καταβῆναι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν. ὅσα δ' ἐμοὶ χρήσιμοι ὑμεῖς ἐστε,
 24 τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθὴν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπετῶς ἔχοι.

Ταῦτα εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλεάρχῳ ἀληθῆ λέγειν· καὶ
 24 εἶπεν, Οὐκουν, ἔφη, οἵτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς φιλίαν ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες ποιῆσαι πολεμίους ἡμᾶς, ἄξιόι εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν; Καὶ ἐγὼ μὲν γε, ἔφη
 25 ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθέ μοι οἷ τε στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ἐμφανεῖ, λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λόγοντας, ὡς σὺ ἐμοὶ ἐπιβουλεύεις καὶ τῇ σὺν ἐμοὶ στρατιᾷ. Ἐγὼ δὲ, ἔφη ὁ Κλέαρχος, ἄξω πάντας καὶ σοὶ αὐθ' ἀδηλώσω,
 26 ὅθεν ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω. ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων ὁ
 27 Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν τε αὐτὸν

ἐκέλευσε καὶ σύνδειπνον ἐποιήσατο. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ Κλέαρχος ἔλθων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον δηλὸς τ' ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος διακεῖσθαι τῷ Τισσαφέρνει καὶ ἃ ἔλεγεν ἐκείνος ἀπήγγελλεν, ἔφη τε χρῆναι ἵεναι παρὰ Τισσαφέρνην οὓς ἐκέλευσε, καὶ οἱ ἂν ἐλεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς Ἑλλησιν ὄντας τιμωρηθῆναι. ὑπώπτενε δὲ εἶναι τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ συγγεγενημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου καὶ στασιάζοντα αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως τὸ στράτευμα ἅπαν πρὸς ἑαυτὸν λαβῶν φίλος ἢ Τισσαφέρνει. ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στράτευμα πρὸς ἑαυτὸν ἔχειν τὴν γνώμην καὶ τοὺς παραλυποῦντας ἐκποδῶν εἶναι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀντιελεγόν τινες αὐτῷ μὴ ἵεναι πάντας τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατηγούς μηδὲ πιστεύειν Τισσαφέρνει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἰσχυρῶς κατέτεινεν, ἔστε διεπράξατο πέντε μὲν στρατηγούς ἵεναι, εἴκοσι δὲ λοχαγούς· συνηκολούθησαν δὲ ὡς εἰς ἀγορὰν καὶ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ὡς διακόσιοι.

Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ ταῖς θύραις ταῖς Τισσαφέρρους, οἱ μὲν στρατηγοὶ παρεκλήθησαν εἶσω, Πρόξενος Βοιωτίας, Μένων Θετταλός, Ἀγίας Ἀρκάς, Κλέαρχος Λάκων, Σωκράτης Ἀχαιοός· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἐπὶ θύραις ἔμενον. οὐ πολλῷ δὲ ὑστερον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου οἱ τ' ἔνδον συλλαμβάνοντο καὶ οἱ ἔξω κατεκόπησαν. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν βαρβάρων τινὲς ἵππέων διὰ τοῦ πεδίου ἐλαύνοντες ὅτινι ἐντυγχάνοιεν Ἑλληνι ἢ δούλῳ ἢ ἐλευθέρῳ πάντας ἔκτεινον. οἱ δὲ Ἕλληνες τὴν τε ἵππασίαν αὐτῶν ἐθαύμαζον ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἠρῶντες καὶ ὅτι ἐποίουν ἡμιφειγνύουσιν, πρὶν Νίκαρχος Ἀρκάς ἦκε φεύγων τετραμένος εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα ἐν ταῖς χερσὶν ἔχων καὶ εἶπε πάντα τὰ γεγενημένα. ἐκ τούτου δὲ οἱ Ἕλληνες ἔθεον ἐπὶ τὰ ὅπλα πάντες ἐκπεπληγμένοι καὶ νομίζοντες ἀντίκα ἦξιν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ πάντες μὲν οὐκ ἦλθον, Ἀριαίος δὲ καὶ Ἀρτάοχος καὶ Μιθριδάτης, οἱ ἦσαν Κύρω πιστότατοι· ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐρμηνεὺς ἔφη καὶ τὸν Τισσαφέρρους ἀδελφὸν σὺν αὐτοῖς ὄραν καὶ γινώσκειν· συνηκολούθουν δὲ καὶ ἄλλοι Περσῶν

τεθωρακισμένοι εἰς τριακοσίους. οὗτοι ἐπεὶ ἐγγὺς ἦσαν, προσελθεῖν ἐκέλευον, εἴ τις εἴη τῶν Ἑλλήνων στρατηγὸς ἢ λοχαγός, ἵνα ἀπαγγείλωσι τὰ παρὰ βασιλέως. μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον φυλαττόμενοι τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ μὲν Κλεάνωρ Ὀρχομένιος καὶ Σοφάνετος Στυμφάλιος, σὺν αὐτοῖς δὲ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὅπως μάθοι τὰ περὶ Πρόξενου. Χειρίσοφος δ' ἐτύγχανεν ἀπὸν ἐν κώμῃ τινὶ σὺν ἄλλοις ἐπισιτιζόμενος. ἐπεὶ δὲ ἔστησαν εἰς ἐπήκοον, εἶπεν Ἀριαίος τάδε· Κλέαρχος μὲν, ὃ ἄνδρες Ἕλληνες, ἐπεὶ ἐπιτορκῶν τε ἐράνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε, Πρόξενος δὲ καὶ Μένων, ὅτι κατήγγειλαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλήν, ἐν μεγάλῃ τιμῇ εἰσιν. ὑμᾶς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ ὅπλα ἀπαιτεῖ· ἑαυτοῦ γὰρ εἶναι φησιν, ἐπεὶ περὶ Κύρον ἦσαν τοῦ ἐκείνου δούλου. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο οἱ Ἕλληνες, ἔλεγε δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος· Ὁ κάκιστε ἀνθρώπων Ἀριαίε καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι ἦτε Κύρου φίλοι, οὐκ αἰσχύνεσθε οὔτε θεοὺς οὔτ' ἀνθρώπους, οἵτινες ὁμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομεῖν, προδόντες ἡμᾶς σὺν Τισσαφέρνει τῷ ἀθεωτάτῳ τε καὶ πανουργοτάτῳ τοὺς τε ἄνδρας αὐτούς, οἷς ὤμνητε, ἀπολωλέκατε καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς προδεδωκότες σὺν τοῖς πολεμοῖς ἐφ' ἡμᾶς ἔρχεσθε; ὁ δὲ Ἀριαίος εἶπε· Κλέαρχος γὰρ πρόσθεν ἐπιβουλεύων φανερός ἐγένετο Τισσαφέρνει τε καὶ Ὀρόντα καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς σὺν τούτοις. ἐπὶ τούτοις Ξενοφῶν τάδε εἶπε· Κλέαρχος μὲν τοίνυν εἰ παρὰ τοὺς ὄρκους ἔλκε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχει· δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιτορκοῦντας· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπεὶ περὶ εἰσιν ὑμέτεροι μὲν εὐεργέται, ἡμέτεροι δὲ στρατηγοὶ, πέμψατε αὐτοὺς δεῦρο· δῆλον γὰρ, ὅτι φίλοι γε ὄντες ἀμφοτέροις πειράσσονται καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτεστα συμβουλεύσαι. πρὸς ταῦτα οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.

Οἱ μὲν δὲ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα καὶ ἀποτιμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἰς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρως αὐτοῦ ἐχόντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς

2 καὶ φιλοπόλεμος ἐσχάτως. καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος
 ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παρέμενεν·
 ἐπειδὴ δὲ εἰρήνη ἐγένετο, πείσας τὴν αὐτοῦ πόλιν, ὡς οἱ
 Θραῖκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἕλληνας, καὶ διαπραξάμενος, ὡς
 3 ἐδύνατο, παρὰ τῶν ἐφόρων ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς
 ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου Θραξίν. ἐπεὶ δὲ μετα-
 γνόντες πως οἱ ἔφοροι ἤδη ἔξω ὄντος ἀποστρέφειν αὐτὸν
 4 ἐπειρώωντο ἐξ Ἰσθμοῦ, ἐνταῦθα οὐκέτι πείθεται, ἀλλ'
 ὄρχετο πλέων εἰς Ἑλλάσποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη
 ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ τελῶν ὡς ἀπειθῶν. ἦδη δὲ φυγὰς
 ὦν ἔρχεται πρὸς τὸν Κύρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε
 5 Κύρον, ἄλλη γέγραπται, δίδωσι δὲ αὐτῷ Κύρος μυρία
 δαρκειοὺς· ὁ δὲ λαβὼν οὐκ ἐπὶ ἑραθυμίαν ἐτρέπετο, ἀλλ'
 ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στρατεύμα ἐπολέμει
 τοῖς Θραξί, καὶ μάχῃ τε ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δὴ ἔφερε
 καὶ ἦγε τούτους καὶ πολεμῶν διεγένετο, μέχρι Κύρος
 6 ἐδεήθη τοῦ στρατεύματος· τότε δὲ ἀπῆλθεν ὡς σὺν ἐκείνῳ
 αὐτῷ πολεμήσων. ταῦτα οὖν φιλοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς
 ἔργα εἶναι, ὅστις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἔχειν ἀνευ αἰσχύνῃς καὶ
 βλάβῃς αἰρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ ἑραθυμεῖν βούλεται
 7 πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματα ἔχειν ἀκινδύνως
 αἰρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν· ἐκεῖνος δὲ ὥσπερ
 εἰς παιδικὰ ἢ εἰς ἄλλην τιὰ ἠδονὴν ἤθελε δαπανᾶν εἰς
 8 πόλεμον. οὕτω μὲν φιλοπόλεμος ἦν· πολεμικὸς δὲ αὐτῷ
 ταύτη ἐδόκει εἶναι, ὅτι φιλοκινδυνὸς τε ἦν καὶ ἡμέρας
 καὶ νυκτὸς ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς
 9 φρόνιμος, ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὠμολόγουν.
 καὶ ἀρχικὸς δ' ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατόν ἐκ τοῦ τοιούτου
 τρόπου, οἷον κἀκεῖνος εἶχεν. ἱκανὸς μὲν γὰρ ὡς τις καὶ
 ἄλλος φροντίζειν ἦν, ὅπως ἔχοι ἢ στρατιὰ αὐτῷ τὰ ἐπι-
 10 τήδεια, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐμποιεῖσαι
 τοῖς παροῦσιν, ὡς πειστέον εἶη Κλεάρχῳ. τοῦτο δ' ἐποίησε
 ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ ὄραν στυγνὸς ἦν καὶ τῇ
 φωνῇ τραχὺς ἐκόλαζε τε αἰεὶ ἰσχυρῶς καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὡς
 καὶ αὐτῷ μεταμέλειν ἔσθ' ὅτε. καὶ γνώμη δ' ἐκόλαζεν·
 ἀκολάστον γὰρ στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτο ὄφελος εἶναι,
 10 ἀλλὰ καὶ λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὡς δέοι τὸν στρατιώτην

φοβεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ μέλλοι
 ἢ φυλακὰς φυλάξειν ἢ φίλων ἀφῆξεσθαι ἢ ἀπροφασίστως
 11 ἵνα πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον
 αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ οὐκ ἄλλον ἠροῦντο οἱ στρατιώ-
 ται· καὶ γὰρ τὸ στυγνὸν τότε φαιδρὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς προσ-
 ὄποις ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐρρωμένον πρὸς
 τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σωτήριον, οὐκέτι χαλε-
 12 πὸν ἐφαίνετο· ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ γένοιτο καὶ ἐξεῖη
 πρὸς ἄλλον ἀρχομένους ἀπιναί, πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον·
 τὸ γὰρ ἐπιχαρὶ οὐκ εἶχεν, ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὠμός·
 ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες
 πρὸς διδάσκαλον. καὶ γὰρ οὖν φίλῃ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἐπο-
 13 μένους οὐδέποτε εἶχεν· οἵτινες δὲ ἢ ὑπὸ πόλεως τετα-
 γμένοι ἢ ὑπὸ τοῦ δεισθαι ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι
 παρείησαν αὐτῷ, σφόδρα πειθόμενοις ἐχρήτο. ἐπεὶ δὲ
 14 ἤρξαντο νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἦδη μεγάλα ἦν
 τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν αὐτῷ στρατιώτας·
 τό τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους θαρραλέως ἔχειν παρῆν
 καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τιμωρίαν φοβεῖσθαι εὐτάκτους
 ἐποίησε. τοιοῦτος μὲν δὴ ἄρχων ἦν· ἀρχεσθαι δὲ ὑπὸ
 15 ἄλλων οὐ μάλα ἐθέλειν ἐλέγετο. ἦν δὲ, ὅτε ἐτελεύτα,
 ἀμφὶ τὰ πενήτηντα ἔτη.

Πρόξενος δὲ ὁ Βοιωτίος εὐθὺς μὲν μειράκιον ὦν ἐπε-
 16 θύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἱκανός· καὶ διὰ
 ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργία ἀργύριον τῷ Λεοντίῳ.
 ἐπεὶ δὲ συνεγένετο ἐκείνῳ, ἱκανὸς νομίσας ἦδη εἶναι καὶ
 17 ἀρχειν καὶ φίλος ὦν τοῖς πρώτοις μὴ ἠτᾶσθαι εὐεργε-
 τῶν, ἦλθεν εἰς ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις· καὶ ᾔετο
 κτήσεσθαι ἐκ τούτων ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγάλην
 καὶ χρήματα πολλά· τοσούτων δ' ἐπιθυμῶν σφόδρα ἐν-
 18 δηλον αὐτῷ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν θέλοι
 κτᾶσθαι μετὰ ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ
 ᾔετο δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἀνευ δὲ τούτων μή. ἀρχειν
 19 δὲ καλῶν μὲν κἀγαθῶν δυνατὸς ἦν, οὐ μέντοι οὐτ' αἰδιῶ
 τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανῶς ἐμποιεῖσαι,
 ἀλλὰ καὶ ἡσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ἢ οἱ ἀρχό-
 20 μενοι ἐκείνων· καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερὸς τὸ

ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. ᾗτετο δὲ ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν μὲν καλῶς ποιῶντα ἐπαινεῖν, τὸν δὲ ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε κἀγαθοὶ τῶν συνόντων εἶνοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀδικοὶ ἐπεβούλευον ὡς εὐμεταχειρίστῳ ὄντι. ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν, ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα.

21 Μένων δὲ ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν πλουτεῖν ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δὲ ἀρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τε ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵνα ἀδικῶν μὴ 22 διδοίη δίκην. ἐπὶ δὲ τὸ κατεργάζεσθαι ὧν ἐπιθυμοῖη συντομωτάτην ᾗτετο ὁδὸν εἶναι διὰ τοῦ ἐπιπορκεῖν τε καὶ ψεύδεσθαι καὶ ἔξαπατᾶν, τὸ δ' ἀπλοῦν καὶ τὸ ἀληθὲς τὸ 23 αὐτὸ τῷ ἡλιθίῳ εἶναι. στέργων δὲ φανερὸς μὲν ἦν οὐδένα, ὅτῳ δὲ φαιή φίλος εἶναι, τούτῳ ἐνδηλὸς ἐγίγνετο ἐπιβουλεύων. καὶ πολεμίου μὲν οὐδενὸς κατεγέλα, τῶν 24 δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελῶν ἀεὶ διελέγετο. καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ ἐπεβούλευε· χαλεπὸν γὰρ ᾗτετο εἶναι τὰ τῶν φυλαττομένων λαμβάνειν· τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾗτετο εἰδέναι ἄριστον ὃν ἀφύλακτα 25 λαμβάνειν. καὶ ὅσους μὲν αἰσθάνοιτο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους ὡς εὖ ὠπλισμένους ἐφοβεῖτο, τοῖς δ' ὁσίοις καὶ 26 ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο χρῆσθαι. ὡσπερ δὲ τις ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, οὕτω Μένων ἠγάλλετο τῷ ἔξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ πλάσασθαι ψευδῆ, τῷ φίλους διαγελᾶν· τὸν δὲ μὴ πανοῦργον τῶν ἀπαιδέντων ἀεὶ ἐνόμιζεν εἶναι. καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχειρεῖ πρωτεύειν φίλας, διαβάλλων τοὺς πρώτους τούτους ᾗτετο δεῖν κτήσασθαι. τὸ δὲ πειθόμενος τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι ἐκ τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμνηχανάτο. τιμᾶσθαι δὲ καὶ θεραπεύεσθαι ἤξιον ἐπιδεικνύμενος, ὅτι πλείστα δύναιτο καὶ ἐθέλοι ἂν ἀδικεῖν. εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν, ὅποτε τις αὐτοῦ ἀφίσταιτο, ὅτι 27 χρώμενος αὐτῷ οὐκ ἀπώλεσεν αὐτόν. καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύδεσθαι, ἃ δὲ πάντες ἴσασι, τὰ δ' ἐστὶ. παρὰ Ἀριστίππου μὲν ἔτι ὥρατος ὧν στρατηγεῖν

διεπράξαι τοῦ τῶν ξένων, Ἀριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίοις καλοῖς ἦδετο, οἰκειότατος ἔτι ὥρατος ὧν ἐγένετο, αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε θαρύπαν ἀγένειος ὧν γενειῶντα. ἀποθνησκόντων δὲ τῶν συστρατήγων, ὅτι ἐστράτευσαν 29 ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ, ταῦτα πεποιηκῶς οὐκ ἀπέθανε, μετὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον [στρατηγῶν] τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανεν, οὐχ ὡσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀποτιμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅσπερ τάχιστος θάνατος δοκεῖ εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τῆς τελευτῆς τυχεῖν.

Ἄγλας δὲ ὁ Ἀρκᾶς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιοὺς καὶ τούτῳ 30 ἀπεθανέτην. τούτων δὲ οὐδ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν οὐδεὶς κατεγέλα οὐτ' εἰς φιλίαν αὐτοὺς ἐμέμφετο. ἦστην δὲ ἄμφω ἄμφι τὰ πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

Γ.

[Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει οἱ Ἕλληνες ἐπραξαν 1 μέχρι τῆς μάχης καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν, ἐγένετο ἀπίοντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνηι ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.] ἐπεὶ δὲ οἱ στρατηγοὶ 2 συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐννοούμενοι μὲν, ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δὲ αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἐμελλεν, ἀπειχον δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μείον ἢ μύρια στάδια, ἠγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεύρογον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἰκαδὲ ὁδοῦ, προῦδεδώκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἵππεία οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες, ὡστε εὐδηλον ἦν, ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἓνα κατακάνοιεν, ἠττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειψθεῖη. ταῦτα 3 ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκασαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐκ οὐκ δυνάμενοι καθεύδειν

ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παιδων, οὓς οὐποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν δὴ διακειμένοι πάντες ἀνεπαύοντο.

Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὦν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἰκοθεῖν ξένος ὦν ἀρχαῖος· ὑπισχεῖτο δὲ αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν Κύρῳ ποιήσῃν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. ὁ μὲντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μὴ τι πρὸς τῆς πόλεως ἐπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κύρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἔλθόντα εἰς Δελφούς ἀνακοινῶσαι τῷ Θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἔλθῶν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Απόλλω, τίνι ἂν Θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδόν, ἣν ἐπινοεῖ, καὶ καλῶς πράξας σωθεῖν. καὶ ἀνείλεν αὐτῷ ὁ Απόλλων Θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ δ' ἀκούσας ἤτιατο αὐτόν, ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἤρώτα, πότερον λῶν εἴη αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι τοῦτ' ἐπυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθεῖν. ἐπεὶ μὲντοι οὕτως ἤρουν, ταῦτ' ἔφη, χρὴ ποιεῖν, ὅσα ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνείλεν ὁ Θεὸς ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κύρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν, καὶ συνεστάθη Κύρῳ. προθυμωμένου δὲ τοῦ Πρόξενου καὶ ὁ Κύρος συμπροθύμειτο μείναι αὐτόν· εἶπε δέ, ὅτι ἐπειδὴν τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψει αὐτόν. ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας. ἐστρατεύετο μὲν δὴ οὕτως ἔξαπατηθεὶς οὐχ ὑπὸ Πρόξενον· οὐ γὰρ ἤδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου· ἐπεὶ μὲντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἦδη ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὁμως οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνῃν καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὦν εἷς καὶ Ξενοφῶν

ἦν. ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ 11 οὐκ ἐδύνατο καθεῦδεν· μικρὸν δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ. ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσα. περὶ 12 φόβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ μὲν ἔκριεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν πόνοις ὦν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δὲ ἐδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελεθεῖν τῆς βασιλείας, ἀλλ' εἰργότο πάντοθεν ὑπὸ τινων ἀποριῶν. ὁποῖόν τι μὲντοι ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι σκο- 13 πεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε. εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει· τί κατὰκειμαι; ἡ δὲ νύξ προβαίνει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἤξειν. εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπι- δόοντας, πάντα δὲ τὰ δεινότερα παθόντας ὑβρίζομένους ἀποθανεῖν; ὅπως δ' ἀμυνόμεθα, οὐδεὶς παρασκευάζεται 14 οὐδὲ ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὡς περ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαντῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἐγώ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἑμαυτὸν τοῖς πολεμίοις. ἐκ τούτου ἀνίσταται 15 καὶ συγκαλεῖ τοὺς Πρόξενον πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· Ἐγώ, ὧ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεῦδεν δύναμαι, ὡς περ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακείσθαι ἔτι, ὀρῶν, ἐν οἷσις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ πολέμοιοι δῆλον ὅτι οὐ 16 πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηραν, πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρεσκευάσθαι, ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. καὶ 17 μὴν εἰ ὑφησόμεθα καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πέισεσθαι; ὃς καὶ τοῦ ἡμομητρῖου καὶ ἡμοπατρῖου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν· ἡμᾶς δὲ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσαμεν δὲ ἐπ' αὐτόν ὡς δοῦλον ἀντι βασιλέως ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν; ἄρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πάν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς 18

τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχοι
 τοῦ στρατεῦσαι ποτε ἐπ' αὐτόν; ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ'
 19 ἐκείνῳ γενησόμεθα, πάντα ποιητέον. ἐγὼ μὲν οὖν ἔσπε
 μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὐποτε ἐπανόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτεί-
 ρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεά-
 μενος αὐτῶν ὅσην μὲν χώραν καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δὲ
 ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ
 20 κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα δέ· τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν
 ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς
 ἡμῖν μετεῖη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ' ὠνησόμεθα ἤδειν
 ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πως πορίζεσθαι τὰ ἐπι-
 τήδεια ἢ ὠνουμένους ὄρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ'
 οὖν λογιζόμενος ἐνόησε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ
 21 νῦν τὸν πόλεμον. ἐπεὶ μέντοι ἐκείνοι ἔλυσαν τὰς σπον-
 δὰς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα
 ὑποψία. ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ ἄθλα,
 ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν, ἀγνωστέται
 22 δ' οἱ θεοὶ εἶσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ἔσονται. οὗτοι
 μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήσασιν, ἡμεῖς δὲ πολλὰ ὁρῶντες
 ἀγαθὰ στεργῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν
 ὄρκους· ὥστε ἐξεῖναι μοι δοκεῖ ἵνα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ
 23 σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις. ἔτι δ' ἔχομεν σώματα
 ἱκανώτερα τούτων καὶ ψυχὴ καὶ θάληπυ καὶ πόνονος φέρειν·
 ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἳ δὲ
 ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θεοὶ
 24 ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκην ἡμῖν διδώσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ
 καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐνθυμοῦνται, πρὸς τῶν θεῶν μὴ ἀναμέ-
 νωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλ-
 λιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς
 ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. φάνητε τῶν λοχαγῶν ἀριστοὶ καὶ
 25 τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. καὶ γὰρ δέ, εἰ μὲν ὑμεῖς
 ἐθέετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἐπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ
 δ' ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν
 ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ' ἐμαντοῦ
 τὰ κακά.
 26 Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἳ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες ἡγεῖσθαι
 ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βοιωτιάζων

τῆ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν, ὅτι φλυαροῖη ὅστις λέγοι ἄλλως
 πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναίτο,
 καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας. ὁ μὲντοι Ξενοφῶν 27
 μεταξὺ ὑπολαβῶν ἔλεξεν ὧδε· Ὁ θανμασιώτατε ἀνθρώπε,
 σύγε οὐδὲ ὁρῶν γινώσκεις οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. ἐν
 ταῦτῳ γε μέντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεύς, ἐπεὶ Κύρος
 ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ πέμπων ἐκέλευε παρα-
 δίδόναι τὰ ὄπλα. ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξω- 28
 πλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηρήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίη-
 σε πρέσβεις πέμπων καὶ σπονδὰς αὐτῶν καὶ παρέχων τὰ
 ἐπιτήδεια, ἔστε σπονδῶν ἔτυχεν; ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ 29
 καὶ λοχαγοί, ὥσπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς
 ἄνευ ὄπλων ἦλθον πιστεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν
 ἐκείνοι παύομενοι, κεντούμενοι, ὑβρίζομενοι, οὐδὲ ἀπο-
 θανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται, καὶ μάλ' οἶμαι ἐρῶντες τού-
 του; ἂ σὺ πάντα εἰδὼς τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας
 φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; ἐμοὶ δέ, 30
 ὦ ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἀνθρώπον τοῦτον μήτε προσεῖσθαι
 εἰς ταῦτ' ἡμῖν αὐτοῖς ἀφελόμενους τε τὴν λοχαγίαν σκευὴ
 ἀναθέντας ὡς τοιοῦτῳ χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πα-
 τριδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλληνας ὦν
 τοιοῦτός ἐστιν. ἐπεὶ δὲ ὑπολαβῶν Ἀγασίας Στυμφάλιος 31
 εἶπεν· Ἀλλὰ τούτῳ γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν
 οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὥσ-
 περ Ἀνδρῶν ἀμφοτέρω τὰ ὦτα τετρανημένον. καὶ εἶχεν
 οὕτως. τοῦτον μὲν σὺν ἀπήλασαν. οἳ δὲ ἄλλοι παρὰ τὰς 32
 τάξεις ἰόντες ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶς εἴη τὸν στρατηγὸν
 παρακάλουν, ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου
 δ' αὖ λοχαγὸς σῶς εἴη, τὸν λοχαγόν. ἐπεὶ δὲ πάντες συν- 33
 ἦλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὄπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγέ-
 νοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς
 ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. ἐν- 34
 ταῦθα Ἰερώνυμος Ἡλείος πρεσβύτατος ὦν τῶν Προξένου
 λοχαγῶν ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ
 καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν
 καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσάμεθα εἴ τι δυναί-
 μεθα ἀγαθόν. λέξον δ', ἔφη, καὶ σὺ, ὦ Ξενοφῶν, ἄπερ

35 καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν· Ἄλλα ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς, ἢν δύνωνται, ἀπολέσωσιν. ἡμῶν δὲ γε οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μή ποτ' ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἢν δυνώ-
 36 μεθα, ἐκείνοι ἐφ' ἡμῶν. εὖ τοίνυν ἐπίστασθε, ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνελήλυθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, καὶ μὲν ὑμᾶς ὀρώσιν ἀθύμους, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἢν δὲ ὑμεῖς αὐτοὶ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ᾗτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλήτε, εὖ ἴστε,
 37 ὅτι ἔψονται ὑμῖν καὶ πειράσσονται μιμῆσθαι. ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἔστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ᾗν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεχτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιούν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβου-
 38 λεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἢν πον δέη. καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑμᾶς μέγα δῆσαι τὸ στρατεύμα, εἰ ἐπιμεληθείητε, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἢ μὲν γὰρ εὐτάξια σώζειν δοκεῖ, ἢ δὲ ἀτάξια
 39 πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. ἐπειδὴν δὲ καταστήσθησθε τοὺς ἀρχοντας ὅσους δεῖ, ἢν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαρρύνητε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάντ' ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥστε οὕτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδα ὅ,τι ἂν τις χρῆσαιτο
 41 αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι εἴτε καὶ ἡμέρας. ἢν δὲ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τούτο μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι
 42 ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δὴ, ὅτι οὔτε πληθὺς ἐστιν οὔτε ἰσχυρὸς ἢ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα, ἀλλ' ὀπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ

τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἀντίοι οὐδέ-
 χονται. ἐντεθύμημαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τούτο, ὅτι 43
 ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχροῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν, ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώ-
 κασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὀρώ μᾶ-
 λόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους καί, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας. ἂ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν κατα- 44
 μαθόντας, ἐν τοιοῦτῳ γὰρ καιρῷ ἔσμεν, αὐτούς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. μετὰ δὲ τούτου εἶπε Χειρίσοφος· Ἄλλα 45
 πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγλῆνωσκον, ὅσον ἦκουον Ἀθηναίων εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαυῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεας, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστονος εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. καὶ νῦν, 46
 ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἰρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἀρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἦκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρυξ. καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, 47
 ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαινόιτο τὰ δέοντα. ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἀρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχον Τιμασίων Λαρδα-
 νεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιοῦς, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ Ἀρχιάς, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιοῦς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

Ἐπεὶ δὲ ἤρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ 2
 μέσον ἦγον οἱ ἀρχοντες, καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφυλακὰς καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χει-
 2 ρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄνδρες στρα-
 τιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὅποτε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀρδιαίων οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες προδεδώκασιν ἡμᾶς· ὁμοῦς δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἀνδρας 3
 ἀγαθοὺς τελέθειν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι, ὅπως, ἢν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ

δὲ μὴ, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μηδέποτε γενόμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιή-
 1 σιαν. ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλείῳ ἐπι-
 ορχίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρονος ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὡς γείτων τε εἴη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλεί-
 στον ἂν ποιήσαιο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὁμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἔξαπατήσας συν-
 ἔλαβε τοὺς στρατηγούς καὶ οὐδὲ Δια ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ
 5 Κλεόρχῳ καὶ ὁμοτρόπεζος γενόμενος αὐτοῖς τούτοις ἔξα-
 πατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. Ἀριαῖος δέ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλωμεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν
 πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς
 δεύσας οὔτε Κύρον τεθνηκότα αἰδεσθεῖς, τιμώμενος μά-
 λιστα ὑπὸ Κύρον ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους
 ἀποστὰς ἡμᾶς τοὺς Κύρον φίλους κακῶς ποιεῖν πειράται.
 6 ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦτα
 ὁρῶντας μήποτε ἔξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μα-
 χομένου ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα τοῦτο, ὅ,τι ἂν δοκῇ
 τοῖς θεοῖς, πάσχειν.

7 Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἔσταλμένος ἐπὶ πόλε-
 μον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ
 θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρόκειται, εἴτε τε-
 λευτῶν δέοι, ὁρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιῶσαντα
 ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δὲ ἤρχετο
 8 ὧδε· Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιπορχίαν τε καὶ ἀπιστίαν
 λέγει μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς, οἶμαι. εἰ
 μὲν σὺν βουλόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φίλης ἰέναι, ἀνάγκη
 ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας καὶ τοὺς στρατη-
 γούς, οἱ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πε-
 πόνθασιν· εἰ μέντοι διανοοῦμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε
 πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ
 παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλὰ ἡμῖν
 9 καὶ καλὰ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας. τοῦτο δὲ λέγοντος αὐ-
 τοῦ πτέρυγται τις· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται πάντες
 μιᾷ ὁρμῇ προσεκίνησαν τὸν θεόν, καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε·

Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων
 οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος ἐφάνη, εὐξασθαι τῷ θεῷ
 τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φίλλαν χώραν
 ἀφικώμεθα, συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς
 θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνα-
 τεινάτω τὴν χεῖρα, καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου
 ἠῦξαντο καὶ ἐπαιάνισαν. ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς
 εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε· Ἐτύγχανον λέγων, ὅτι πολλὰ
 10 καὶ καλὰ ἐλπίδες ἡμῖν εἰεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ
 ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πο-
 λέμιοι ἐπιωρκήσασιν τε καὶ τὰς σπονδὰς παρὰ τοὺς ὅρκους
 λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις
 ἐναντίους εἶναι τοὺς θεοὺς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ
 ἱκανοὶ εἰσὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ
 τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι, σώζειν εὐπετῶς, ὅταν
 βούλωνται. ἔπειτα δέ, ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν
 11 προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε, ὡς ἀγαθοῖς
 τε ὑμῖν προσήκει εἶναι σώζονται τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ
 πάντων δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ
 τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων αὐθις
 τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες
 ἐνίκησαν αὐτούς· καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι ὀπόσους ἂν
 12 κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύ-
 σαιεν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς
 καὶ ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν, καὶ ἔτι νῦν ἀποθύουσι.
 ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρτίθμητον στρα-
 13 τῶν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι
 πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
 θάλατταν. ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέ-
 γιστον δὲ μαρτύριον ἢ ἑλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς
 ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἀνθρωπὸν δεσπότην,
 ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. τοιούτων μὲν ἔστε προ-
 14 γόνων. αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ, ὡς ὑμεῖς κατασχύνετε
 αὐτούς· ἀλλ' οὐπω πολλὰ ἡμέραι, ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι
 ταύτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν
 ἐνικάτε σὺν τοῖς θεοῖς, καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου
 15 βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ' ὁπότε περὶ τῆς

ἡμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι, πολὺ δὴ πονοῦν ὑμᾶς προσ-
 16 ἴκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμότερους εἶναι. ἀλλὰ μὴν
 καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολε-
 μίους. τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν τό τε πλήθος
 ἄμετρον ὄρωντες ὁμῶς ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρίῳ φρο-
 νήματι ἵεναι εἰς αὐτούς· νῦν δὲ ὁπότε καὶ πείρα ἤδη
 ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ
 17 δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει τούτους φοβεῖσθαι;
 μὴ δὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξητε ἔχειν, εἰ οἱ Κύριοι
 πρόσθεν σὺν ἡμῖν ταπτόμενοι νῦν ἀφροστήσασιν. ἔτι γὰρ
 οὗτοι καλίωνες εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἠττημένων· φερονγον-
 γοῦν πρὸς ἐκείνους καταλιπόντες ἡμᾶς. τοὺς δ' ἐθέλον-
 18 τας φυγῆς ἄρχειν πολὺ κρείττον σὺν τοῖς πολεμίοις τα-
 τομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τάξει ὄραν. εἰ δὲ τις ὑμῶν
 ἀθυμεῖ, ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἵππεις, τοῖς δὲ πολεμίοις
 πολλοὶ πάρεσι, ἐνθυμήθητε, ὅτι οἱ μύριοι ἵππεις οὐδὲν
 ἄλλο ἢ μύριοι εἰσιν ἄνθρωποι· ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππων ἐν
 μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέ-
 19 θανεν, οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὅτι ἂν ἐν ταῖς
 μάχαις γίνηται. οὐκοῦν τῶν γε ἵππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ'
 ἀσφαλεστέρον ὀχήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων
 κρέμανται φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατα-
 πεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβηκότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον
 παύσομεν, ἢν τις προσίῃ, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅτου ἂν βουλώ-
 20 μεθα τευξόμεθα. ἐνὶ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἵππεις ἡμᾶς·
 φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλεστέρον ἔστιν ἢ ἡμῖν. εἰ δὲ δὴ τὰς
 μὲν μάχας θαρρεῖτε, ὅτι δὲ οὐκέτι ἡμῖν Τισσαφέρους
 ἡγήσεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρεῖξαι, ποῦτο ἄχθεσθε,
 σκέψασθε, πότερον κρείττον Τισσαφέρου ἡγεμόνα ἔχειν,
 21 ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὗς ἂν ἡμεῖς ἄν-
 δρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἱ εἰσονται, ὅτι ἢν τι
 περὶ ἡμᾶς ἀμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἐναντῶν ψυχὰς καὶ τὰ
 22 σώματα ἀμαρτάνουσι. τὰ δὲ ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖ-
 σθαι κρείττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἢς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ
 μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μὴ δὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας, ἢ αὐτούς
 λαμβάνειν, ἢ περ κρατῶμεν, μέτρον χρωμένους ὁπόσῃ ἂν
 23 ἕκαστος βούληται. εἰ δὲ ταῦτα μὲν γινώσκετε ὅτι κρείτ-

24 τωνα, τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι καὶ μεγά-
 λως ἡγεῖσθε ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε, εἰ ἄρα
 τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασι οἱ βάρβαροι. πάντες
 γὰρ ποταμοί, ἢν καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὡσι,
 25 προσιοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίνονται οὐδὲ τὸ
 γόνυ βρέχοντες. εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διήσουσιν ἡγεμῶν
 26 τε μηδεὶς ἡμῖν φανεῖται, οὐδ' ὡς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. ἐπι-
 στάμεθα γὰρ Μυσοῦς, οὗς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίμεν βελτίους
 εἶναι, οἱ [βασιλέως ἀκοντος] ἐν τῇ βασιλείῳ χώρᾳ πολλὰς
 τε καὶ εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστά-
 27 μεθα δὲ Πισίδας ὡσαύτως, Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν
 ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτων
 χώραν καρποῦνται· καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφη ἔγωγε χρῆναι
 28 μὴ πω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὠρημένους, ἀλλὰ κατα-
 σκευάζεσθαι ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γάρ, ὅτι
 καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίῃ, πολ-
 29 λοὺς δ' ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ ὁδοποιή-
 σαι γ' ἂν αὐτοῖς, καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βούλουτο ἀπι-
 εῖναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίει,
 εἰ εὐρα ἡμᾶς μένειν παρασκευαζόμενος. ἀλλὰ γὰρ δέ-
 30 δοικα, μὴ ἂν ἄπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν καὶ ἐν ἀφρόνοις
 βιοτεύειν καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλας
 γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μὴ ὡς περ οἱ λωτοφάγοι
 ἐπιλαθόμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ
 31 δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰ-
 κείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι καὶ ἐπιδειξαι τοῖς Ἑλλησιν,
 ὅτι ἐκόντες πένονται, ἔξον αὐτοῖς τοὺς νῦν οἴκοι ἀκλήρους
 πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλουσίους ὄραν. ἀλλὰ
 32 γὰρ, ὡς ἄνδρες, πάντα ταῦτα τάγαθὰ δῆλον ὅτι τῶν κρα-
 τούτων ἔστι. τοῦτο δὲ δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά
 33 τε ὡς ἀσφαλέστατα καὶ, εἰ μάχεσθαι θέοι, ὡς κράτιστα
 μαχοίμεθα. πρῶτον μὲν τοῖνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦ-
 34 σαι τὰς ἀμάξας, ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρα-
 τηγῇ, ἀλλὰ πορευόμεθα ὅπῃ ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ·
 35 ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. αὐταὶ γὰρ αὖ
 ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὔτε
 36 εἰς τὸ μάχεσθαι οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν. ἔτι δὲ

καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἔνεκεν ἢ σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵν' ὡς πλείστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι πάντα ἀλλότρια· ἦν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέροισι νομίζειν. λοιπὸν μοι εἰπεῖν, ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγούς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειδομένων ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ, λαβόντες δὲ τοὺς ἀρχοντας ἀναρχία ἂν καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἀρχοντας ἐπιμελεστέροισι γενέσθαι τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέρους καὶ πειδομένους μᾶλλον τοῖς ἀρχουσι νῦν ἢ πρόσθεν, ἦν δέ τις ἀπειθῆ, ψηφίσασθαι τὸν αἰεὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἀρχοντι κολάζειν· οὕτως οἱ πολέμοι πλείστον ἐψευσμένοι ἔσονται· τῆδε γὰρ τῆ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψονται ἀνδρῶν ἐνὸς Κλεάρχου τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέψοντας κακῶ εἶναι. ἀλλὰ γὰρ καὶ περαινέειν ἤδη ὦρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέμοι αὐτίκα παρέσονται. ὅτι οὖν ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα, ἵν' ἔργῳ περαινῆται. εἰ δέ τι ἄλλο βέλτιον ἢ ταύτη, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.

Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· Ἄλλ' εἰ μὲν τις ἄλλον δεῖ πρὸς τούτοις οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἐξέσται ποιεῖν· ἂ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἀριστον εἶναι· καὶ ὅτι δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα, ἀνέτειναν πάντες. ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· Ὁ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προσδεῖν δοκεῖ μοι. δῆλον ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ ὅπου ἔξομεν τὰ ἐπιτηδεῖα· ἀκούω δὲ κόμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας· οὐκ ἂν οὖν θανατάζοιμι, εἰ οἱ πολέμοι, ὡσπερ οἱ δειλοὶ κύνες τοὺς μὲν παριόντας διώκουσι τε καὶ δάκνουσι, ἦν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσι, εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιούσιν ἐπακολουθοῖεν. ἴσως οὖν ἀσφαλέςτερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποιησαμένους τῶν

ὄπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ ᾦ. εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθεῖη, τίνας κρή ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἐκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἂν ὅποτε οἱ πολέμοι ἔλθοιεν, βουλευέσθαι ἡμᾶς δεοί, ἀλλὰ χροῦμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις. εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλλως ἔχεται· εἰ δὲ μὴ, Χειρίσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιος ἐστὶ τῶν δὲ πλευρῶν ἐκατέρων δύο τῶ πρεσβυτάτῳ στρατηγῷ ἐπιμελοῖσθαι· ὀπισθοφυλακοῖμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώτατοι ἐγώ τε καὶ Τιμασίῳ τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθα, ὅτι ἂν αἰεὶ κράτιστον δοκῆ εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο ὁρᾷ βέλτιον, λεξάτω. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· Ὅτι δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα. Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα. καὶ ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκέλους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν· ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ, πειράσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων τὸ κατακαίνειν, τῶν δὲ ἠττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστὶ· καὶ εἰ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω· τῶν γὰρ νικῶντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώζειν καὶ τὰ τῶν ἠττωμένων λαμβάνειν.

Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν καὶ ἀπελθόντες κατέβαιον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ περιττῶν ὅτου μὲν δεοῖτό τις μετεδίδοσαν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτον. ταῦτα ποιήσαντες ἡριστοποιοῦντο. ἀριστοποιουμένων δὲ αὐτῶν ἔρχεται Μιθριδάτης σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγούς εἰς ἐπήκοον λέγει ὧδε· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ Κύρη πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὖνους· καὶ ἐνθάδε δ' εἰμι σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. εἰ οὖν ὁρῶν ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι ἂν πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἔχων. λέξατε οὖν πρὸς με, τί ἐν νῶ ἔχετε, ὡς φίλον τε καὶ εὖνον καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιεῖσθαι. βουλευομένοις τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε· καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος· Ἡμῖν δοκεῖ, εἰ μὲν τις ἐξ ἡμᾶς ἀπιεῖν οὔκαδε,

διαπορεύεσθαι τὴν χώραν ὡς ἂν δυνώμεθα ἀσινέστατα· ἦν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκωλύη, διαπολεμῆναι τούτῳ
 4 ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ἐκ τούτου ἐπειράτο Μιθριδάτης διδάσκειν, ὡς ἄπορον εἴη βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι. ἔνθα δὴ ἐγινώσκετο, ὅτι ὑπόπεμπτος εἴη· καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρωνος τις οἰκείων παρηκολούθει πίστει
 5 ἕνεκα. καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔστ' ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προσιόντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν, Νικαρχὸν Ἀρχάδα, καὶ ὄχετο ἀπὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι.
 6 Μετὰ ταῦτα ἀριστήσαντες καὶ διαβάντες τὸν Ζαπάταν ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ δὲ προελθὼν αὐτῶν ἐπιφαινεταὶ πάλιν ὁ Μιθριδάτης, ἰππέας ἔχων ὡς διακοσίους καὶ τοξότας καὶ σφενδοήτας εἰς τετρακοσίους
 7 μάλα ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους. καὶ προσῆι μὲν ὡς φίλος ὢν πρὸς τοὺς Ἕλληνας· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο, ἔξαπίνης οἱ μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἰππεῖς καὶ πεζοί, οἱ δ' ἐσφενδόνων καὶ ἐτίρωσκον. οἱ δὲ ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποιοῦν δ' οὐδέν· οἱ τε γὰρ Κρηῖτες βραχύτερα τῶν Περσῶν ἐτόξευον καὶ ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὀπλων κατεκέκλειντο, οἱ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν.
 8 ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶναι· καὶ ἐδίωκον τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν οἱ ἔνυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δὲ οὐδένα κατελάμβανον
 9 τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἰππεῖς ἦσαν τοῖς Ἕλλησιν οὔτε οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς ἐκ πολλοῦ φεύγοντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύματος διώκειν. οἱ δὲ βάρβαροι ἰππεῖς καὶ φεύγοντες ἅμα ἐτίρωσκον εἰς τοῦπισθεν τοξεύοντες ἀπὸ τῶν ἰππων, ὁπόσον δὲ διώξειαν οἱ Ἕλληνες, τοσοῦτον πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. ὥστε τῆς ἡμέρας ὅλης διήλθον οὐ πλέον πέντε καὶ εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δειλῆς ἀφίκοντο εἰς τὰς κόμας. ἔνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν

Ξενοφῶντα ἠτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος καὶ αὐτὸς τε ἐκινδύνευε καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν μᾶλλον ἐδύνάτο βλάπτειν. ἀκούσας δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι ὁρ-
 12 θῶς αἰτιῶντο καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρτυροῖη. ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἠγαγκάσθην διώκειν, ἐπειδὴ ἐώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μένειν κακῶς μὲν πάσχοντας, ἀντιποιεῖν δὲ οὐδὲν δυνα-
 13 μένους. ἐπειδὴ δὲ ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ὑμεῖς λέγετε· κακῶς μὲν γὰρ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τοὺς πολε-
 14 μίους, ἀνεχωροῦμεν δὲ πάνν χαλεπῶς. τοῖς οὖν θεοῖς χάρις, ὅτι οὐ σὺν πολλῇ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλίγοις ἤλθον, ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι δὲ ὢν δεόμεθα. νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον
 15 οὔτε οἱ Κρηῖτες ἀντιτοξεύειν δύνανται οὔτε οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξικνεῖσθαι· ὅταν δὲ αὐτοὺς διώκωμεν, πολὺ μὲν οὐχ οἷόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν, ἐν ὀλίγῳ δὲ οὐδ' εἰ ταχὺς εἴη πεζὸς πεζὸν ἂν διώκων καταλάβοι ἐκ τόξου ῥύματος. ἡμεῖς οὖν εἰ μέλλομεν τού-
 16 τους εἰργεῖν, ὥστε μὴ δύνασθαι βλάπτειν ἡμᾶς πορευο-
 17 μένους, σφενδονητῶν τὴν ταχιστὴν δεῖ καὶ ἰππέων. ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ στρατεύματι ἡμῶν Ρόδιους, ὢν τοὺς πολλοὺς φασιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν καὶ τὸ βέλος αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν. ἐκεῖ-
 18 ναι γὰρ διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφενδονῶν ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται, οἱ δὲ Ρόδιοι καὶ ταῖς μολυβδίαις ἐπί-
 19 στανται χρῆσθαι. ἦν οὖν αὐτῶν ἐπισκεψώμεθα τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ τούτων τῷ μὲν δῶμεν αὐτῶν ἀργύριον, τῷ δὲ ἄλλας πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλο ἀργύριον τελῶμεν, καὶ τῷ σφενδονᾶν ἐντεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τιὰ ἀτέλειαν εὐρίσκωμεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφελεῖν. ὁρῶ δὲ ἵππους ὄντας ἐν τῷ στρατεύματι,
 20 τοὺς μὲν τινὰς παρ' ἐμοί, τοὺς δὲ τῶν Κλεάρχου καταλελειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους σκενοφοροῦντας. ἂν οὖν τούτους πάντας ἐκλέξαντες σκενοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δὲ ἵππους εἰς ἰππέας κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοι τι τοὺς φεύγοντας ἀνιάσουσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. καὶ ταύτης τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς
 20 διακοσίους ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἰππεῖς ἐδοκιμάσθησαν

τῇ ὑστεραίᾳ εἰς πενήκοντα, καὶ σπολάδες καὶ Θώρακες αὐτοῖς ἐπορεύθησαν, καὶ Ἰππαρχος δὲ ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πολυστράτου Ἀθηναῖος.

- 4 Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο πρωιαίτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ αὐτοὺς ἔδει διαβῆναι, ἐφ' ἣ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπίθωντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν
- 2 οἱ πολέμοιοι. διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς πάλιν φαίνεται ὁ Μιθριδάτης ἔχων ἰππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους· τοσούτους γὰρ ἤτησε Τισσαφέρην καὶ ἔλαβεν ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ πρόσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδέν,
- 3 πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπέχον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης ἔχων τὴν δύναμιν. παρήγγελο δὲ τῶν πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἰππεῦσιν εἶρητο θαρροῦσι διώκειν ὡς ἐφεισομένης
- 4 ἰκανῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθριδάτης κατελήθει καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνούντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι καὶ εὐθὺς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἶρητο καὶ οἱ ἰππεῖς ἤλανον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐφευγον
- 5 ἐπὶ τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τῶν ἰππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα. τοὺς δὲ ἀποθανόντας αὐτοκείμεστοι οἱ Ἕλληνες ἠκίσαντο, ὡς ὅτι
- 6 φοβερώτατον τοῖς πολεμίοις εἶη ὄραν. καὶ οἱ μὲν πολέμοιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δὲ Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν
- 7 Τίγρητα ποταμὸν. ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισα· ὤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. τοῦ δὲ τείχους αὐτῆς ἦν τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι· ὤκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμεαῖς· κρητὶς δ' ὑπῆν
- 8 λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανον Πέρσαι, πολιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἐλεῖν· ἤλιον δὲ νεφέλη προκαλύψασα ἠφάνισε, μέχρι ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ

οὕτως ἐάλω. παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη,⁹ τὸ μὲν εὖρος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κομῶν ἀποπεφευγότες. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθ-¹⁰ μὸν ἓνα παρασάγγας ἔξ πρὸς τείχος ἔρημον μέγα [πρὸς τῇ πόλει κείμενον]· ὄνομα δὲ ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι αὐτὴν ποτε ὤκουν. ἦν δὲ ἡ μὲν κρητὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου, τὸ εὖρος πενήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πενήκοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπωκοδόμητο πλίνθινον¹¹ τείχος, τὸ μὲν εὖρος πενήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν· τοῦ δὲ τείχους ἡ περίοδος ἔξ παρασάγγαι. ἐνταῦθα λέγεται Μῆθεια, γυνὴ βασιλέως, καταφυγεῖν, ὅτε ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύτην δὲ τὴν πόλιν¹² πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἐλεῖν οὔτε βίᾳ· Ζεὺς δ' ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ οὕτως ἐάλω.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρασάγγας¹³ τέτταρας. εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν Τισσαφέρης ἐπεφάνη, οὓς τε αὐτὸς ἰππέας ἤλθεν ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντα δύναμιν τοῦ τὴν βασιλείῳ θυγατέρα ἔχοντος καὶ οὓς Κύρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρους καὶ οὓς ὁ βασιλεὺς ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ ἐβόηθει, καὶ πρὸς τούτοις ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ, ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς¹⁴ ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων ὀπισθεν καταστήσας, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν ἐμβαλεῖν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν, σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ τοξεύειν. ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδό-¹⁵ νησαν καὶ οἱ [Σκύθαι] τοξόται ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρός, οὐδὲ γὰρ εἰ πάνν προσθυμεῖτο ἑκάδιον ἦν, καὶ ὁ Τισσαφέρης μάλα ταχέως ἔξω βελῶν ἀπεχώρει καὶ αἱ ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν. καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας¹⁶ οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἶποντο· καὶ οὐκέτι εἰσίνοντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων καὶ τῶν πλειστῶν τοξοτῶν. με-¹⁷γάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν· ὥστε χρήσιμα ἦν ὅποσα ἀλίσκοιτο τῶν τοξενμάτων τοῖς Κρησί, καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι καὶ ἐμελέ-

των τοξεύειν ἄνω ἰέντες μακράν. εὗρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα
πολλὰ ἐν ταῖς κόμαις καὶ μόλυβδος, ὥστε χρῆσθαι εἰς
18 τὰς σφενδόνας. καὶ ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρα-
τοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κόμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ
βάρβαροι μείον ἔχοντες τῇ ἀκροβολίσει· τὴν δ' ἐπιούσαν
ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ πολὺς
σίτος ἐν ταῖς κόμαις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τοῦ
19 πεδίου, καὶ Τισσαφέρνης εἵπετο ἀκροβολιζόμενος. ἔνθα
δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν, ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ
τάξις εἴη πολεμίων ἐπομένων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἦν μὲν
συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαίσιου ἢ ὁδοῦ στενωτέρας
οὔσης ἢ ὁρέων ἀναγκαζόντων ἢ γεφύρας, ἐκθλιβεσθαι
τοὺς ὀπίστας καὶ πορεύεσθαι πονήρως ἅμα μὲν πιεζο-
20 μένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥστε δυσχρήστους
εἶναι ἀνάγκη ἀτάκτους ὄντας. ὅταν δ' αὖ διάσχη τὰ κέ-
ρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους καὶ
κενὸν γίνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων καὶ ἀθυμεῖν τοὺς
ταῦτα πάσχοντας πολεμίων ἐπομένων. καὶ ὁπότε δέοι
γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν, ἔσπευδεν
ἐκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ εὐεπίθετον ἦν
21 ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔγνωσαν οἱ στρα-
τηγοί, ἐποίησαν ἕξ λόχους ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας καὶ λοχαγούς
ἐπέστησαν καὶ ἄλλους πεντηκοντῆρας καὶ ἄλλους ἐνωμο-
τάρχους. οὗτοι δὲ πορευόμενοι, ὁπότε μὲν συγκύπτει τὰ
κέρατα, ὑπέμενον ὕστεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι,
22 τότε δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν κεράτων. ὁπότε δὲ διάσχοιεν
αἱ πλευραὶ τοῦ πλαίσιου, τὸ μέσον ἀνεξεπίμπλασαν, εἰ
μὲν στενωτέρον εἴη τὸ διέχον, κατὰ λόχους, εἰ δὲ πλατύ-
τερον, κατὰ πεντηκοστῆς, εἰ δὲ πᾶν πλατύ, κατ' ἐνωμο-
23 τίας· ὥστε αἰεὶ ἐκπλεων εἶναι τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ δια-
βαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέφυραν, οὐκ ἔταράττοντο,
ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λόχοι διέβαινον· καὶ εἴ ποῦ δέοι τι
τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρήεσαν οὗτοι. τούτῳ τῷ τρόπῳ
24 ἐπορεύθησαν σταδμοὺς τέτταρας. ἤνικα δὲ τὸν πέμπτον
ἐπορεύοντο, εἶδον βασιλείον τι καὶ περὶ αὐτὸ κόμας πολ-
λὰς, τὴν δὲ ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψη-
λῶν γιγνομένην, οἱ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὅψ' ὅψ' ἦν ἢ

κόμῃ. καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς
εἰκὸς τῶν πολεμίων ὄντων ἰππέων· ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι 25
ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γηλόφον καὶ κατέ-
βαινον, ὡς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαίνειν, ἐνταῦθα ἐπιγίγνον-
ται οἱ βάρβαροι καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ εἰς τὸ πρᾶν ἐβαλ-
λον, ἔσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, καὶ πολλοὺς 26
ἐτίτρωσκον καὶ ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνήτων καὶ
κατέκλεισαν αὐτοὺς εἰς τὸν ὄπλων· ὥστε παντάπασι
ταύτην τὴν ἡμέραν ἀχρηστοὶ ἦσαν ἐν τῷ ὄχλῳ ὄντες καὶ
οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται. ἐπεὶ δὲ πιεζόμενοι οἱ 27
Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῇ μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον
ἀφικνοῦνται ὀπίσται ὄντες, οἱ δὲ πολέμοι ταχὺ ἀπεπή-
δων. πάλιν δὲ ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο στρατεύμα, 28
ταῦτ' ἔπασχον, καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλόφου ταῦτ' ἀ-
εγγίγετο, ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ
κινεῖν τοὺς στρατιώτας, πρὶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ
πλαίσιου ἀνήγαγον πελταστὰς πρὸς τὸ ὄρος. ἐπεὶ δ' 29
οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἐπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπε-
τίθεντο οἱ πολέμοι τοῖς καταβαίνουσι δεδοικότες, μὴ
ἀποτμηθῆισαν καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιτο οἱ πο-
λέμοι. οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι οἱ μὲν 30
τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐπι-
παριόντες ἀφίκοντο εἰς τὰς κόμας καὶ ἰατροὺς κατέστη-
σαν ὀκτώ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι. ἐνταῦθα 31
ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ τῶν τετρωμένων ἕνεκα καὶ ἅμα
ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις συμ-
βεβλημένας πολλὰς. ταῦτα δὲ συνενηνεγμένα ἦν τῷ σα-
τραπεύοντι τῆς χώρας. τετάρτῃ δ' ἡμέρᾳ καταβαίνουσιν
εἰς τὸ πεδίον. ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης 32
σὺν τῇ δυνάμει, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἢ ἀνάγκη κατασκηρῆσαι
οὐ πρῶτον εἶδον κόμην καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχομέ-
νους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπόμαχοι, οἱ τετρωμένοι καὶ
οἱ ἐκείνους φέροντες καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὄπλα δεξά-
μενοι. ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀχρο- 33
βολίσεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κόμην προσιόντες, πολὺ
περιῆσαν οἱ Ἕλληνες· πολὺ γὰρ διέφερον ἐκ χώρας ὀρ-
μῶντες ἀλέξασθαι ἢ πορευόμενοι ἐπιούσι τοῖς πολεμίοις

34 μάχεσθαι. ἤνικα δ' ἦν ῥῆθι δειλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς
 πολεμοῖσι· οὐποτε γὰρ μεῖον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρ-
 35 βαροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι, μὴ
 τῆς νυκτὸς οἱ Ἕλληνες ἐπιθῶνται αὐτοῖς. πονηρὸν γὰρ
 νυκτὸς ἐστὶ στρατεύμα Περσικόν. οἱ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς
 δέδονται καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ τοῦ μὴ
 φεύγειν ἕνεκα, εἰ λυθείησαν, ἐὰν τέ τις θόρυβος γίγηται,
 δεῖ ἐπιστάξαι τὸν ἵππον Πέροσθι ἀνδρὶ καὶ χαλινῶσαι, δεῖ
 καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ
 πάντα χαλεπὰ νύκτωρ καὶ θορύβῳ ὄντος. τοῦτου ἕνεκα
 36 πόρρω ἀπεσκήνον τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δὲ ἐγγίγνωσκον
 αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλο-
 μένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκαεάζεσθαι ἀκούοντων
 τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μὲν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας
 οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ δὲ ὀψὲ ἐγίγνετο, ἀπήεσαν· οὐ γὰρ
 ἐδόκει λύνειν αὐτοὺς νυκτὸς πορεύεσθαι καὶ κατάγεσθαι
 37 ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἦδη
 ἑώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες
 καὶ διήλθον ὅσον ἐξήκοντα σταδίους. καὶ γίγνεται τοσοῦ-
 τον μεταξὺ τῶν στρατευμάτων, ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ
 ἐφάνησαν οἱ πολέμοι οὐδὲ τῇ τρίτῃ, τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς
 προσελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρ-
 38 βαροι, ἣ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους,
 ὅφ' ἦν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. ἐπειδὴ δὲ ἑώρα
 Χειρίσοφος προκατελιμμένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξε-
 νοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελ-
 39 ταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν. ὁ δὲ Ξενοφῶν
 τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἤγεν· ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα
 Τισσαφέρην καὶ τὸ στρατεύμα πᾶν· αὐτὸς δὲ προσελάσας
 ἠρώτα· Τι καλεῖς; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐξεστὶν ὄραν· κατεί-
 40 ληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ
 ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τοῦτους ἀποκόψωμεν. ἀλλὰ τί οὐκ
 ἤγες τοὺς πελταστὰς; ὁ δὲ λέγει, ὅτι οὐκ ἐδόκει αὐτῷ
 ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὄπισθεν πολεμίων ἐπιφαινομένων.
 41 Ἀλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι, πῶς τις τοὺς ἀνδρας
 ἀπελᾶ ἀπὸ τοῦ λόφου. ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὄρα τῷ ὄρους
 τὴν κορυφὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὖσαν,

καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον, ἐνθα ἦσαν οἱ πο-
 λέμοι, καὶ λέγει· Κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἴεσθαι
 ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἦν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ δυ-
 νήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. ἀλλὰ, εἰ βούλει, μένε
 ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἐγὼ δ' ἐθέλω πορεύεσθαι· εἰ δὲ
 42 χηρῆεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ
 δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὀπότερον βούλει ἐλέσθαι.
 εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἰρεῖται πορεύε-
 σθαι, κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἀνδρας·
 μακρὸν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαβεῖν. καὶ ὁ Χειρίσοφος
 43 συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελταστὰς· ἔλαβε δὲ
 τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. συνέπεσθαι δ' ἐκέλευσεν
 αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους, οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων
 ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς
 44 ἐδύνατο τάχιστα. οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμοι ὡς ἐνό-
 ησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθύς καὶ αὐτοὶ
 ὤρησαν ἀμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. καὶ ἐνταῦθα πολλή
 45 μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος διακελενο-
 μένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλή δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ Τισσα-
 φέρην τοῖς ἑαυτῶν διακελενομένων. Ξενοφῶν δὲ παρε-
 46 λαύνων ἐπὶ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο· Ἄνδρες, νῦν ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα νομίζετε ἀμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς τοὺς παῖδας καὶ
 τὰς γυναῖκας, ὀλίγον πονήσαντες ἀμαχεῖ τὴν λοιπὴν πορευ-
 σόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικωνῆσιος εἶπεν· Οὐκ ἐξ ἴσου,
 47 ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν· σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὄχη, ἐγὼ δὲ
 χαλεπῶς κάμνω τὴν ἀσπίδα φέρων. καὶ ὃς ἀκούσας ταῦτα
 48 καταπηθήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως
 καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἔχων ἐπο-
 ρεύετο· ἐτύγγανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἵππικόν· ὥστε
 ἐπιέζετο. καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο,
 τοῖς δὲ ὄπισθεν παριέναι μόλις ἐπομένους. οἱ δ' ἄλλοι
 49 στρατιῶται παίουσι καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν
 Σωτηρίδα, ἔστε ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύε-
 σθαι. ὁ δὲ ἀναβάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἵππου
 ἤγεν, ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε
 πεζῇ. καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολε-
 50 μίους. ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφηνον ἣ 5

ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὄρχοντο. οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες εἰς τὸ πεδῖον ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμῖον. ἦν γὰρ δ' ἦν δειλή, ἑξαπίνης οἱ πολέμιοι ἐπιφαινοῦνται ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινες τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ κατ' ἀρπαγῆν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν. ἐνταῦθα Τισσαφέρης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ κατεῖν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας, καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες ἐννοούμενοι, μὴ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ καί οἱ οὐκ ἔχοιεν ὀπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπήεσαν ἐκ τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων τὰς τάξεις, ἦν γὰρ ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπήνησαν οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν· Ὁράτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι; ἂ γὰρ, ὅτε ἐσπένδοντο, διεπράττοντο, μὴ κατεῖν τὴν βασιλέως χώραν, νῦν αὐτοὶ καίουσιν ὡς ἄλλοτριαν. ἀλλ' ἐάν πον καταλιπώσι γε αὐτοῖς ἐπιτήδεια, ὕψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένων. ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοῖς καίοντας ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· Οὐκ οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, καίωμεν, καὶ οὕτω θάττον παύσονται.

Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον. καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. ἐνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἐνθεν δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτος τὸ βάθος, ὡς μὴδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν· Ἐγὼ θέλω, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετραμοχιλλοὺς ὀπλίτας, ἂν ἐμοὶ ὦν δέομαι ὑπηρετήσητε καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσητε. ἐρωτώμενος δέ, ὅτον δέοιτο, Ἀσκῶν, ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι· πολλὰ δ' ὄρω πρόβατα καὶ αἴγας καὶ βοῦς καὶ ὄνους, ἂ ἀποδαρέντα καὶ φουσηθῆντα ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. δεήσομαι δὲ καὶ

τῶν δεσμῶν, οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια· τούτοις ζεύξας τοὺς ἀσκούς πρὸς ἀλλήλους, ὀρμίσας ἕκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτήσας καὶ ἀφείς ὡσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγῶν καὶ ἀμφοτέρωθεν δῆσας ἐπιβαλῶ ὕλην καὶ γῆν ἐπιφρορήσω· ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε, αὐτὰ μάλα εἴσεσθε· πᾶς γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἔξει τὸ μὴ καταδύναι· ὥστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν, ἢ ὕλη καὶ ἢ γῆ σχήσει. ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἱ εὐθὺς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν. ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς τοῦμπαλιν πρὸς Βαβυλῶνα εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες ἐνθεν ἔξηεσαν· ὥστε οἱ πολέμιοι οὐ προσήλθον, ἀλλὰ ἐθεῶντο καὶ ὅμοιοι ἦσαν θανμάζειν, ὅποι ποτὲ τρέφονται οἱ Ἕλληνες καὶ τί ἐν νῦν ἔχοιεν. ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἀμφὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ πάλιν συνῆλθον καὶ συναγαγόντες τοὺς ἐαλωκότας ἤλεγχον τὴν κώλην πᾶσαν χώραν τίς ἐκάστη εἶη. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἶη καὶ Μηδίαν, δι' ἧσπερ ἦκοιεν, ἢ δὲ πρὸς ἕω ἐπὶ Σουσά τε καὶ Ἐκβάτανα φέροι, ἐνθα φερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς, ἢ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν ἐπὶ Λυδίαν καὶ Ἰωνίαν φέροι, ἢ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς ἄρκιον τετραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι. τούτους δὲ ἔφρασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολέμικους εἶναι καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιάν δώδεκα μυριάδας, τούτων δ' οὐδένα ἀπονοστήσαι διὰ τὴν δυσχωρίαν. ὅποτε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμυγνῆναι σφῶν τε πρὸς ἐκείνους καὶ ἐκείνων πρὸς ἑαυτούς. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἐκασταχόσε φάσκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες, ὅποι πορευέσθαι ἔμελλον. ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τούτους γὰρ διελθόντας ἔφρασαν εἰς Ἀρμενίαν ἔξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. ἐντεῦθεν δ' εὐπορον ἔφρασαν εἶναι, ὅποι τις ἐθέλοι πορευέσθαι. ἐπὶ

τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ἤνικα καὶ δοκοῖη τῆς ὥρας, τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὁρέων ἐδεδόκεισαν μὴ προκαταληφθεῖν· καὶ παρήγγειλαν, ἐπειδὴ δειπνήσειαν, συσκευασμένους πάντας ἀναπαύεσθαι καὶ ἐπεσθαι, ἤνικ' ἂν τις παραγγέλλῃ.

Δ.

- 1 [Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς, ὡς βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ἕλληνες ἐποιήσαντο, καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσαφέρους ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπακολουθοῦντος τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.
- 2 ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἔνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δὲ οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδοῦχεια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐκρέματο, ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς διὰ τῶν ὁρέων
- 3 πορευτέον εἶναι. ἤκουον γὰρ τῶν ἀλισκομένων, ὅτι εἰ διέλθοιεν τὰ Καρδοῦχεια ὄρη, ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, ἦν μὲν βούλωνται, διαβήσονται, ἦν δὲ μὴ βούλωνται, περιίασιν. καὶ τοῦ Εὐφράτου δὲ τὰς πηγὰς ἐλέγετο οὐ πρόσσω τοῦ Τίγρητος εἶναι, καὶ ἔστιν
- 4 οὕτως ἔχον. τὴν δ' εἰς τοὺς Καρδοῦχους ἐμβολὴν ὡς ποιοῦνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πειρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι,
- 5 πρὶν τοὺς πολεμίους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα.] ἤνικα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ πεδίον, τηρικαῦτα ἀναστάντες ἀπὸ παραγγέλσεως πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
- 6 πρὸς τὸ ὄρος. ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἠγείτο τοῦ στρατεύματος λαβὼν τὸ ἄμφ' αὐτὸν καὶ τοὺς γυμνήτας πάντας, Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὀπλίταις εἶπετο οὐδένα ἔχων γυμνήτα· οὐδεὶς γὰρ κίνδυνος ἐδόκει εἶναι,
- 7 μὴ τις ἀνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὀπισθεν ἐπίσποιτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος, πρὶν τινὰ αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων· ἔπειτα δ' ὑφηγείτο· ἐφείπετο δὲ αἰεὶ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κώμας τὰς ἐν

τοῖς ἄγχεσι τε καὶ μυχοῖς τῶν ὁρέων. ἔνθα δὴ οἱ μὲν 8 Καρδοῦχοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας ἔχοντες καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. τὰ δὲ ἐπιτήδεια πολλὰ ἦν λαμβάνειν, ἦσαν δὲ καὶ χαλκῶμασι παμπόλλοις κατεσκευασμένοι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι, εἰ πως ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διέναι αὐτοὺς ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπεὶπερ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν· τὰ μέντοι ἐπιτήδεια, ὅτι 9 τις ἐπιτυγχάνοι, ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλούντων ὑπήκουον οὔτε ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποιοῦν. ἐπεὶ δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον 10 εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατάβασις εἰς τὰς κώμας, τότε δὴ συλλεγόντες τινὲς τῶν Καρδοῦχων τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο καὶ ἀπέκτεινάν τινες καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι κατέτρωσαν, ὀλίγοι ὄντες· ἐξ ἀπροσδοκίτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μέντοι τότε πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν δια- 11 φθαρῆναι πολὺ τοῦ στρατεύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κώμαις ἠύλισθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι πνρὰ πολλὰ ἔκαιον κύκλω ἐπὶ τῶν ὁρέων καὶ συνεῶρων ἀλλήλους. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς 12 καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ δυνατώτατα ἔχοντας πορεύεσθαι, καταλιπόντας τὰλλα, καὶ ὅσα ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ πάντα ἀφεῖναι. σχολαίαν γὰρ ἐποίουν τὴν 13 πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα, πολλοὶ δὲ οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε ἐπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. δόξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

Ἐπεὶ δὲ ἀριστήσαντες ἐπορευοντο, ὑποστάντες ἐν τῷ 14 στενῷ οἱ στρατηγοί, εἰ τι εὐρίσκοιεν τῶν εἰρημένων μὴ ἀφειμένον, ἀφηροῦντο, οἱ δ' ἐπείθοντο, πλὴν εἰ τις τι ἔκλεψεν, οἷον ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας ἢ γυναῖκος τῶν εὐπρεπῶν. καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι μαχόμενοι τὰ δὲ καὶ ἀναπανόμενοι. εἰς δὲ τὴν 15 ὕστεραίαν γίγνεται χειμῶν πολὺς, ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύε-

σθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰπιτῆδεια· καὶ ἤγειτο μὲν Χει-
 16 ρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι
 ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ στενῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς
 προσιόντες ἐτόξενον καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἠναγκάζοντο
 οἱ Ἕλληνες ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀναγκάζοντες σχολῆ
 πορεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπο-
 17 μένειν, ὅτε οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοντο. ἐνταῦθα ὁ
 Χειρίσοφος ἄλλοτε μὲν, ὅτε παρεγγυῶτο, ὑπέμενε, τότε
 δὲ οὐχ ὑπέμενε, ἀλλ' ἤγε ταχέως καὶ παρηγγύα ἐπεσθαι,
 ὥστε δῆλον ἦν, ὅτι πράγμα τι εἴη· σχολῆ δ' οὐκ ἦν ἰδεῖν
 παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς· ὥστε ἡ πορεία ὁμοία
 18 φηγῆ ἐγίνετο τοῖς ὀπισθοφυλάξι. καὶ ἐνταῦθα ἀπο-
 θνήσκει ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος τοξευθεὶς
 διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευράς, καὶ
 19 Βασίλας Ἀρκὰς διαμπερὲς τὴν κεφαλὴν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο
 ἐπὶ σταθμόν, εὐθὺς ὥσπερ εἶχεν ὁ Ξενοφῶν ἑλθὼν πρὸς
 τὸν Χειρίσοφον ἠτιᾶτο αὐτόν, ὅτι οὐχ ὑπέμενε, ἀλλ'
 ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. καὶ νῦν δύο καλῶ
 τε κάγαθῶ ἀνδρὲ τέθνατον καὶ οὔτε ἀνελεσθαι οὔτε θάψαι
 20 ἐδυνάμεθα. ἀποκρίνεται ὁ Χειρίσοφος· Βλέψον, ἔφη,
 πρὸς τὰ ὄρη καὶ ἰδέ, ὡς ἄβατα πάντα ἐστί· μία δ' αὐτῆ
 ὁδός, ἦν ὄρεος, ὄρηθρα καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἀνθρώπων ὄρεᾶν
 ἕξεστί σοι ὄχλον τοσοῦτον, οἱ κατελιηφότες φυλάττουσι
 21 τὴν ἔκβασιν. ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον καὶ διὰ τοῦτό σε οὐχ
 ὑπέμενον, εἴ πως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατελιηφθαι
 τὴν ὑπερβολὴν· οἱ δ' ἡγεμόνες, οὓς ἔχομεν, οὐ φασι εἶναι
 22 ἄλλην ὁδόν. ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· Ἄλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἀν-
 δρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρεῖχον, ἐνηδρεύσαμεν,
 ὅπερ ἡμᾶς καὶ ἀναπνεῦσαι ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναιμὲν
 τινὰς αὐτῶν καὶ ζῶντας προὔθυμήθημεν λαβεῖν αὐτοῦ
 τούτου ἕνεκα, ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν χώραν χρησαί-
 23 μεθα. Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους ἤλεγχον δια-
 λαβόντες, εἴ τινα εἶδεῖεν ἄλλην ὁδὸν ἢ τὴν φανεράν. ὁ μὲν
 οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη μάλα πολλῶν φόβων προσαγομένων·
 ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν, ὀρῶντος τοῦ ἑτέρου κατε-
 24 σφάγη. ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν, ὅτι οὗτος μὲν οὐ φαίη διὰ

ταῦτα εἰδέναι, ὅτι αὐτῷ ἐτόγγανε θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ
 ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη ἠγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑπο-
 25 ζυγίους πορεύεσθαι ὁδόν. ἐρωτώμενος δ', εἴ εἴη τι ἐν
 αὐτῇ δυσπάρσιτον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον, ὃ εἰ μὴ τις
 προκαταλήψοιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἐνταῦθα
 26 δ' ἐδόκει συγκαλέσαντας λοχαγούς καὶ πελταστὰς καὶ τῶν
 ὀπλιτῶν λέγειν τε τὰ παρόντα καὶ ἐρωτᾶν, εἴ τις αὐτῶν
 ἔστιν ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέλοι ἀν γενέσθαι [καὶ] ὑποστὰς
 ἐθελοντῆς πορεύεσθαι. ὑφίσταται τῶν μὲν ὀπλιτῶν Ἀρι-
 27 στώνυμος Μεθυδριεὺς Ἀρκὰς καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος
 Ἀρκὰς, ἀντιστασιάζων δὲ αὐτοῖς Καλλιμαχος Παρράσιος,
 Ἀρκὰς καὶ οὗτος, ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι προσλαβὼν
 ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τοῦ στρατεύματος. ἐγὼ γάρ, ἔφη,
 οἶδα, ὅτι ἔσονται πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένον. ἐκ
 28 τούτου ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνήτων ταξίαρχων
 ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσταται Ἀριστέας Χίος, ὃς
 πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγένετο.

Καὶ ἦν μὲν δείλη ἡδῆ, οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφαγόν- 2
 τας πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δῆσαντες παραδιδόασιν
 αὐτοῖς καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα, ἦν λάβωσι τὸ ἄκρον,
 τὸ χωρίον φυλάττειν, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι ση-
 μαινεῖν· καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰέναι ἐπὶ τοὺς κατέχον-
 τας τὴν φανεράν ἔκβασιν, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσειν ἐκβαί-
 νοντες ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. ταῦτα συνθέμενοι οἱ 2
 μὲν ἐπορεύοντο πληθὸς ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν
 ἐξ οὐρανοῦ· Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἤγειτο
 πρὸς τὴν φανεράν ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέ-
 3 μιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ πε-
 ρμιόντες. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδρᾳ οἱ ὀπισθοφυλάκες,
 ἦν ἔδει διαβάνας πρὸς τὸ ὄρηθρον ἐβαίνειν, τηρικαῦτα
 ἐκυλίνδουν οἱ βάρβαροι ὀλοιτρόχους ἀμαξιαίους καὶ με-
 4 ζους καὶ ἐλάττους, οἱ φερόμενοι πρὸς τὰς πέτρας πταί-
 οντες διεσφενδονῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ πελάσαι οἷον
 τ' ἦν τῇ εἰσόδῳ. ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτῃ δύ-
 5 ραινο, ἄλλη ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτα ἐποιοῦν, μέχρι σκότος
 ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ ὦντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπιόντες, τότε ἀπῆλ-
 6 θον ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἐτόγγανον δὲ καὶ ἀνάριστοι ὄντες

αὐτῶν οἱ ὀπισθοφυλακῆσαντες. οἱ μὲντοι πολέμιοι οὐδὲν ἐπαύσαντο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κλινοῦντες τοὺς λίθους·
 5 τεκμαίρεσθαι δ' ἦν τῷ ψόφῳ. οἱ δ' ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα κύκλῳ περιόντες καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες αὐτοὶ ἐνταῦθ' ἔμενον ὡς τὸ ἄκρον κατέχον-
 6 τες. οἱ δ' οὐ κατεῖχον, ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ' ὃν ἦν ἡ στενὴ αὕτη ὁδός, ἐφ' ἣ ἑκάθητο οἱ φύλακες. ἔφοδος μὲντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν, οἱ ἐπὶ τῇ
 7 φανερᾷ ὁδῷ ἑκάθητο. καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δ' ἡμέρα ὑπέφαιεν, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ οὐκ ἔβλεπον, ὡςτ' ἔλαθον ἐγγὺς προσελθόντες. ἐπεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἢ τε σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἀλαλάζαντες ἔντο ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λιπόντες τὴν ὁδὸν φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὗζωνοι γὰρ ἦσαν.
 8 οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀκούσαντες τῆς σάλπιγγος εὐθὺς ἔντο ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατὰ ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο, ἢ ἔτυχον ἑαστοὶ ὄντες, καὶ ἀναβάντες, ὡς ἐδύνατο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι. καὶ οὗτοι πρῶτοι συνέμιξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον. Ξενοφῶν δὲ ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις ἐπορεύετο ἤπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες· εὐδω-
 9 τήτης γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις· τοὺς δὲ ἡμίσεις ὀπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ' ἐντυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ κατελιμμένῳ ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὗς ἢ ἀποκόψαι ἀνάγκη ἢ διεξεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. καὶ αὐτοὶ μὲν ἂν ἐπορεύθησαν ἤπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δὲ ὑπο-
 10 ζύγια οὐκ ἦν ἄλλη ἢ ταύτη ἐκβῆναι. ἐνθα δὴ παρακλευσάμενοι ἀλλήλοις προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρθοῖς τοῖς λόχοις, οὐ κύκλῳ, ἀλλὰ καταλιπόντες ἄφοδον τοῖς πολεμίους, εἰ βούλωτο φεύγειν. καὶ τέως μὲν αὐτοὺς ἀναβαίνοντας, ὅπῃ ἐδύνατο ἑαστος, οἱ βάρβαροι ἐτόξενον καὶ ἔβαλλον, ἐγγὺς δ' οὐ προσίεντο, ἀλλὰ φυγῇ λείπουσι τὸ χωρίον. καὶ τοῦτον τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἕτερον ὀρθῶν ἐμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ τοῦτον
 11 αὐθις ἐδόκει πορεύεσθαι. ἐνοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν, μὴ εἰ

ἐρημον καταλίπει τὸν ἠλωκότα λόφον, καὶ πάλιν λαβόν-
 12 τες οἱ πολέμιοι ἐπίθουσι τοῖς ὑποζυγίοις παριοῦσιν, ἐπὶ πολὺ δ' ἦν τὰ ὑποζύγια ἅτε διὰ στενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα, καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγούς Κηφισόδωρον Κηφισοφῶντος Ἀθηναῖον καὶ Ἀμφικράτην Ἀμφιδῆμον Ἀθηναῖον καὶ Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τοῦτον αἰροῦσιν. ἔτι δ' αὐτοῖς 14
 13 τρίτος μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν ἐθελοντῶν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Ἕλληνες, λείπουσι 15
 14 οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν, ὥστε θανμαστόν πᾶσι γενέσθαι καὶ ὑπώπτεον δεισαντας αὐτοὺς, μὴ κυκλωθέντες πολιορκιοῖντο, ἀπολιπεῖν. οἱ δ' ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθορῶντες τὰ ὀπισθεν γιγνόμενα πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἐχώρουν. καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεω- 16
 15 τάτοις ἀνέβαιεν ἐπὶ τὸ ἄκρον, τοὺς δὲ ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι λόχοι προσμίξειαν, καὶ προσελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὀμαλῷ θέσθαι τὰ ὄπλα εἶπε. καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πε- 17
 16 φηνῶς καὶ λέγει, ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου λόφου καὶ ὅτι τεθνήσκει Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης καὶ ἄλλοι ὅσοι μὴ ἀλόμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἀφίκοντο. ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ βάρβαροι 18
 17 ἦγον ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μαστῷ· καὶ ὁ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἐρμηνέως περὶ σπονδῶν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπήτει. οἱ δὲ ἔφρασαν ἀποδώσειν ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς 19
 18 οἰκίας. συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα παρῆι, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τούτου τοῦ τόπου συνερρῶσαν. ἐνταῦθα ἴσταντο 20
 19 οἱ πολέμιοι. καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μαστοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐνθα τὰ ὄπλα ἔκειτο, ἔντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῶν πλήθει καὶ θορόβῳ· καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαιεν, ἐκυλίνδουν πέτρας· καὶ ἐνὸς μὲν κατέαξαν τὸ σκέλος, Ξε-
 20 νοφῶντα δὲ ὁ ὑπάσπιστής ἔχων τὴν ἀσπίδα ἀπέλιπεν· Ἐβρύλοχος δὲ Λουσιεὺς Ἀρκὰς προσέδραμεν αὐτῷ ὀπίσθης 21

καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβεβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι
 22 πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον. ἐκ δὲ τούτου πᾶν
 ὄμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτοῦ ἐν πολ-
 λαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις καὶ ἐπιτηδεῖσι δαψιλέσι· καὶ
 γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον.
 23 Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο ὥστε λαβόντες
 τοὺς νεκροὺς ἀπέδωσαν τὸν ἡγεμόνα· καὶ πάντα ἐποίησαν
 τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὥσπερ νομίζεται ἀν-
 24 δρᾶσιν ἀγαθοῖς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀνευ ἡγεμόνος ἐπο-
 ρεῦοντο· μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι καὶ ὄπη εἴη στενὸν
 25 χωρίον προκαταλαμβάνοντες ἐκώλων τὰς παρόδους. ὁπότε
 μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὀπισθεν ἐκβαί-
 νων πρὸς τὰ ὄρη ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς ὁδοῦ τοῖς πρώ-
 26 τοῖς ἀνωτέρω πειρώμενος γίγνεσθαι τῶν κωλύοντων·
 ὁπότε δὲ τοῖς ὀπισθεν ἐπίθουτο, Χειρίσοφος ἐβαίνων
 καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γίγνεσθαι τῶν κωλύοντων ἔλυε
 τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου τοῖς ὀπισθεν· καὶ αἰεὶ οὕτως
 27 ἐβοήθουν ἀλλήλοις καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμέλοντο. ἦν
 δὲ καὶ ὁπότε αὐτοῖς τοῖς ἀναβάσι πολλὰ πράγματα
 παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν· ἐλαῖροι γὰρ
 ἦσαν, ὥστε καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γὰρ
 28 εἶχον ἄλλο ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἀριστοὶ δὲ καὶ τοξό-
 ται ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς τριτήχη, τὰ δὲ τοξεύματα
 πλέον ἢ διπλήχη· εἶλκον δὲ τὰς νευράς, ὁπότε τοξεύοιεν,
 πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου τῷ ἀριστερῷ ποδὶ προσβαί-
 νοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ
 διὰ τῶν θωράκων. ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ
 λάβοιεν, ἀκοντίοις ἐναγκυλῶντες. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις
 οἱ Κρήτες χρησιμώτατοι ἐγένοντο. ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρα-
 τοκλῆς Κρής.
 3 Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ἠύλισθησαν ἐν ταῖς κόμαις
 ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμόν,
 εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὃς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν
 Καρδούχων χώραν. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο
 ἄσμενοι ἰδόντες πεδίον· ἀπέειχε δὲ τῶν ὄρεων ὁ ποταμὸς
 2 ἐξ ἢ ἐπὶ τὰ στάδια τῶν Καρδούχων. τότε μὲν οὖν ἠύλι-
 σθησαν μάλα ἠδέως καὶ τάπιτήδεια ἔχοντες καὶ πολλὰ

τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. ἐπὶ γὰρ ἡμέ-
 ρας, ὅσασπερ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας
 μαχομενοὶ διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ ὅσα οὐδὲ τὰ σύμ-
 παντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρους. ὡς οὖν ἀπηλ-
 λαγμένοι τούτων ἠδέως ἐκοιμήθησαν.

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὄρωσιν ἰππέας ποι πέραν τοῦ πο-
 3 ταμοῦ ἐξωπλισμένους ὡς κωλύοντας διαβαίνειν, πεζοὺς
 δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἰππέων ὡς
 κωλύοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. ἦσαν δ' οὗτοι
 4 Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχα Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι
 μισθοφόροι. ἐλέγοντο δὲ οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροί τε καὶ
 ἄλκιμοί εἶναι· ὄπλα δ' εἶχον γέγρα κακὰ καὶ λόγχας. αἱ
 5 δὲ ὄχθαι αὐταί, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν, τρία
 ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπέειχον· ὁδὸς δὲ
 μία ἢ ὀρωμένη ἦν ἄγροσα ἄνω ὥσπερ χειροποίητος· ταύτη
 ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες. ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις
 6 τό τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαίνετο καὶ τραχὺς ἦν ὁ
 ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς καὶ οὐτ' ἐν τῷ
 ὕδατι τὰ ὄπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἤρπαζεν ὁ ποταμὸς·
 ἐπὶ τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὄπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐγίγνοντο
 πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰλλα βέλη· ἀνεχώρησαν καὶ αὐ-
 7 τοῦ ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν. ἐνθα δὲ αὐτοὶ
 τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐώρων τοὺς Καρ-
 δούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ἐν τοῖς ὄπλοις. ἐνταῦθα
 δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν ὄρωσι μὲν τοῦ ποταμοῦ
 τὴν δυσπορίαν, ὄρωσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύοντας,
 ὄρωσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρ-
 δούχους ὀπισθεν. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν
 8 νύκτα ἔμειναν ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ
 εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὐταὶ δὲ αὐτῷ αὐτό-
 μαται περιρροῦναι, ὥστε λυθῆναι καὶ διαβαίνειν ὁπόσον
 ἐβούλετο. ἐπεὶ δὲ ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρί-
 σοφον καὶ λέγει, ὅτι ἐλπιδας ἔχει καλῶς ἔσσεσθαι, καὶ
 διηγεῖται αὐτῷ τὸ ὄναρ. ὁ δὲ ἠδέτο τε καὶ ὡς τάχιστα
 9 ἕως ὑπέφαιεν, ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί·
 καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθύς ἐπὶ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες
 ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ

10 στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι. καὶ ἀριστῶντι τῷ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω· ἤδεσαν γὰρ πάντες, ὅτι ἐξελή αὐτῷ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν καὶ εἰ καθεύδοι, ἐπεγείραντα εἰπεῖν, εἴ τίς τι ἔχοι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον, ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ κάπειτα κατίδοιεν ἐν τῷ πέραν ἐν πέτραις καθηκούσαις ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν γέροντά τε καὶ γυναικας καὶ παιδίσκας ὡσπερ μαρσίλους ἱματίων 12 κατατιθεμένους ἐν πέτρα ἀντρώδει. ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμίοις ἱππεῦσι προσβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. ἐκδύντες δ' ἔφασαν ἔχοντες τὰ ἐγχειρίδια γυμνοὶ ὡς νευσόμενοι διαβαίνειν· πορευόμενοι δὲ πρόσθεν διαβῆναι, πρὶν βρέξαι τὰ αἰδοῖα· 13 καὶ διαβάντες, λαβόντες τὰ ἱμάτια πάλιν ἤκειν. εὐθὺς οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτὸς τε ἔσπενδε καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγχεῖν ἐκέλευε καὶ εὐχεσθαι τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ τε ὀνειράτα καὶ τὸν πόρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. σπείσας δ' εὐθὺς ἤγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον, καὶ διηγοῦνται ταῦτά. ἀκούσας δὲ καὶ ὁ Χειρίσοφος σπονδὰς ἐποίηε. σπείσαντες δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τοὺς στρατηγούς ἐβουλεύοντο, ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαίην καὶ τοὺς τε ἔμπροσθεν νικῶεν καὶ ὑπὸ τῶν ὀπισθεν μηδὲν 15 πάσχοιεν κακόν. καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι καὶ διαβαίνειν ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ ἔτι ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι, τὰ δὲ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα 16 καλῶς εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἠγοῦντο δ' οἱ νεανίσκοι ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέταρες στάδιοι. πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντιπαρήσαν αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν κατὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὄπλα, καὶ αὐτὸς πρῶτος Χειρίσοφος στεφανωσάμενος καὶ ἀποδὺς ἐλάμβανε τὰ ὄπλα καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε καὶ τοὺς λοχαγούς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρθίους, τοὺς 18 μὲν ἐν ἀριστερᾷ τοὺς δ' ἐν δεξιᾷ ἑαυτοῦ. καὶ οἱ μὲν μάντις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ πολέμιοι

ἐτόξενόν τε καὶ ἐσφενδόνων· ἀλλ' οὐπω ἐξικνοῦντο· ἐπεὶ 19 δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια, ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἀνηλάζον, συνωλόλοζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἑταῖροι ἐν τῷ στρατεύματι. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ· ὁ δὲ Ξενοφῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων λαβὼν τοὺς εὐζωνοτάτους ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη, προσποιούμενος ταύτῃ διαβὰς ἀποκλείσειν τοὺς παρὰ τὸν ποταμὸν ἱππεῖς. οἱ δὲ πολέμιοι 21 ὄρωντες μὲν τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπειτῶς τὸ ὕδωρ περῶντας, ὀρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοῦμπάλιν, δέισαντες, μὴ ἀποκλεισθῆσαν, φεύγουσιν ἀνὰ κράτος ὡς πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἔκβασιν. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος. Λύκιος δ' ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων καὶ Αἰσχίνης ὁ 22 τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἐπεὶ ἐώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἶποντο· οἱ δὲ στρατιῶται ἐβῶν μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ συνεχβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δ' αὖ ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐθὺς δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξέβαινε ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δὲ ἄνω ὀρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὀρῶντες δ' ὀπλίτας σφίσι ἐπιόντας ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ τὰ πέραν ἐώρα· καλῶς γιγνόμενα, ἀπε- 24 χῶρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στρατεύμα· καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιώξαι ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλὴν καὶ ἐκπώματα. καὶ 25 τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀμὴν διέβαινε, Ξενοφῶν δὲ στρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντία τὰ ὄπλα ἔθετο καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιῆσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδα παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τοὺς μὲν λοχαγούς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχους πρὸς τῶν Καρδούχων ἴεναι, οὐραγούς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ. οἱ 27

δὲ Καρδοῦχοι ὡς ἐώρων τοὺς ὀπισθοφύλακας τοῦ ὄχλου ψιλομένους καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θάπτον δὴ ἐπῆσαν ὥσθας τινὰς ἄδοντες. ὁ δὲ Χειρίσσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ κελεύει ποιεῖν ὅτι ἂν παραγγέλλῃ. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν πέμπει ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μείναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὴ διαβάοντας· ὅταν δ' ἄρξωνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἐνθεν καὶ ἔνθεν σφῶν ἐμβαλίνειν ὡς διαβησομένους, διηγκυλωμένους τοὺς ἀκοντιστὰς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρόσω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν. τοῖς δὲ παρ' ἐαυτῷ παρήγγειλεν, ἐπειδὴν σφενδόνη ἐξικνήται καὶ ἀσπίς ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν εἰς τοὺς πολεμίους· ἐπειδὴν δὲ ἀναστρέψωσιν οἱ πολεμιοὶ καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὁ σαλπικτῆς σημήνην τὸ πολεμικόν, ἀναστρέψαντας ἐπὶ δόρυ ἡγεῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγούς, θεῖν δὲ πάντας καὶ διαβαίνειν ὅτι τάχιστα ἢ ἕκαστος τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζεῖν ἀλλήλους· ὅτι οὗτος ἀριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν γένηται. οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὀρώντες ὀλίγους ἤδη τοὺς λοιπούς, πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγμένων ὄχοντο ἐπιμελόμενοι οἱ μὲν ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευῶν, οἱ δ' ἔταιρῶν, ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως καὶ ἤρχοντο σφενδονῶν καὶ τοξεύειν.

οἱ δὲ Ἕλληνες παιανίσαντες ὤρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν ὀπλισμένοι ὡς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν ἱκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι οὐκ ἱκανῶς. ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτῆς· καὶ οἱ μὲν πολεμιοὶ ἔφευγον πολὺ ἔτι θάπτον, οἱ δ' Ἕλληνες τάναντία στρέψαντες ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅτι τάχιστα. τῶν δὲ πολεμίων οἱ μὲν τινες αἰσθόμενοι πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ τοξεύοντες ὀλίγους ἔτρωσαν, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δὲ ὑπαντήσαντες ἀνδριζόμενοι καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ προδόντες ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἔτρώθησάν τινες καὶ τούτων.

Ἐπεὶ δὲ διέβησαν, συνταξάμενοι ἀμφὶ μέσον ἡμέρας

ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν καὶ λείους γηλόφους οὐ μείον ἢ πέντε παρασάγγας· οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶμαι διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς τοὺς Καρδοῦχους. εἰς δὲ ἦν ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τε ἦν καὶ βασιλείον εἶχε τῷ σατράπῃ καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δ' ἦν δαψιλῆ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρασάγγας δέκα, μέχρι ὑπερήλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμὸν. οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν, μέγας δ' οὐ· κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμὸν ἦσαν. ὁ δὲ τόπος οὗτος Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς ἐσπέραν. ὕπαρχος δ' ἦν αὐτῆς Τιρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενόμενος, καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλεῖα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων καὶ προπέμψας ἐρημηέα εἶπεν, ὅτι βούλοιο διαλεχθῆναι τοῖς ἄρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι· καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον ἠρώτων, τί θέλοι. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι σπεισασθαι βούλοιο ἐφ' ᾧ μήτε αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μήτε ἐκείνους κατεῖν τὰς οἰκίας λαμβάνειν τε τὰπιτήδεια, ὅσων δέοντο. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἐσπέσαντο ἐπὶ τούτοις.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς τρεῖς διὰ πεδίου παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τιρίβαζος παρηκολούθει ἔχων τὴν ἐαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίων· καὶ ἀφίκοντο εἰς βασιλεία καὶ κώμας περίξ πολλὰς, πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστὰς. στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίνεται τῆς νυκτὸς χιῶν πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηῆσαι τὰς τάξεις καὶ τοὺς στρατηγούς κατὰ τὰς κώμας· οὐ γὰρ ἐώρων πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος. ἐνταῦθα εἶχον τὰ ἐπιτήδεια ὅσα ἐστὶν ἀγαθὰ, ἱερεῖα, σίτον, οἶνους παλαιούς εὐώδεις, ἀσταφίδας, ὕσπρια παντοδαπά. τῶν δὲ ἀποσκευασμένων τινὲς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον, ὅτι κατίδοιεν στρατεύμα καὶ νύκτωρ πολλὰ πυρὰ φαίνοιτο. ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηνοῦν, ἀλλὰ συναγαγεῖν τὸ στρατεύμα πάλιν. ἐντεῦθεν συνήλ-

- 11 θον· και γὰρ ἐδόκει διαιθριάζειν. νυκτερευόντων δ' αὐ-
 τῶν ἐνταῦθ' ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστε ἀπέκρουσε και
 τὰ ὄπλα και τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· και τὰ
 ὑποζύγια συνεπόδισεν ἡ χιῶν· και πολὺς ὄκνος ἦν ἀνιστα-
 σθαι· κατακειμένων γὰρ ἀλειων ἦν ἡ χιῶν ἐπιπεπτω-
 12 κνῖα, ὅτι μὴ παραρρῦει. ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε
 γυμνὸς ἀναστὰς σχίσειν ξύλα, τάχ' ἀναστὰς τις και ἄλλος
 ἐκείνον ἀφελόμενος ἔσχιζεν. ἐκ δὲ τούτου και οἱ ἄλλοι
 13 ἀναστάντες πῦρ ἔκαιον και ἔχρῶντο· πολὺ γὰρ ἐνταῦθα
 εὐρίσκετο χριμα, ᾧ ἔχρῶντο ἀντ' ἐλαίου, σῦειον και σησά-
 μινον και ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν και τερεβίνθων.
 ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων και μύρον εὐρίσκετο,
 14 Μετὰ ταῦτα ἐδόκει πάλιν διασηνητέον εἶναι εἰς τὰς
 κάμας εἰς στέγας. ἐνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ
 κραυγῇ και ἡδονῇ ἦσαν ἐπὶ τὰς στέγας και τὰ ἐπιτήδεια·
 ὅσοι δὲ πρότερον ἀπήσαν τὰς οἰκίας ἐμπρήσαντες ὑπὸ
 15 ἀτασθαλίας, δίκην ἐδίδουσαν κακῶς σηνηοῦντες. ἐντεῦθεν
 ἐπεμψαν νυκτὸς Δημοκράτην Τεμενίτην ἄνδρας δόντες
 ἐπὶ τὰ ὄρη, ἐνθα ἔφασαν οἱ ἀποσκεδανόμενοι καθορᾶν
 τὰ πυρὰ· οὗτος γὰρ ἐδόκει και πρότερον πολλὰ ἡδη ἀλη-
 θεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα τε ὡς ὄντα και τὰ μὴ ὄντα ὡς
 16 οὐκ ὄντα. πορευθεῖς δὲ τὰ μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη ἰδεῖν,
 ἄνδρα δὲ συλλαβὴν ἦκεν ἄγων ἔχοντα τόξον Περσικὸν και
 φαρέτραν και σάγαριν, οἶανπερ αἱ Ἄμαζόνες ἔχουσιν.
 17 ἐρωτώμενος δὲ, ποδαπὸς εἴη, Πέρσης μὲν ἔφη εἶναι,
 πορεύεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ Τιριβάζου στρατεύματος, ὅπως
 ἐπιτήδεια λάβοι. οἱ δ' ἠρώτων αὐτὸν τὸ στρατεύμα
 18 ὁπόσον τε εἴη και ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον. ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι
 Τιριβάζος εἴη ἔχων τὴν τε ἑαυτοῦ δύναμιν και μισθοφό-
 ρους Χάλυβας και Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν ἔφη
 ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ἥπερ μο-
 ναχῇ εἴη πορεία, ἐνταῦθα ἐπιδησόμενον τοῖς Ἑλλήσιν.
 19 ἀκούσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στρατεύμα
 συναγαγεῖν· και εὐθὺς φύλακας καταλιπόντες και στρατη-
 γὸν ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον ἐπορεύοντο
 20 ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἀλόνητα ἄνθρωπον. ἐπειδὴ δὲ ὑπερ-
 ἔβαλλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες και κατιδόντες

τὸ στρατόπεδον οὐκ ἔμειναν τοὺς ὀπλίτας, ἀλλ' ἀνακρα-
 γόντες ἔθειον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. οἱ δὲ βάρβαροι ἀκού- 21
 σαντες τὸν θόρυβον οὐκ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον· ὁμως
 δὲ και ἀπέθανόν τινες τῶν βαρβάρων και ἵπποι ἤλωσαν
 εἰς εἴκοσι και ἡ σκηνὴ ἡ Τιριβάζου ἐάλω και ἐν αὐτῇ
 κλῖναι ἀργυρόποδες και ἐκπώματα και οἱ ἀρτοκόποι και
 οἱ οἰνοχόοι φράσκοντες εἶναι. ἐπειδὴ δὲ ἐπύθοντο ταῦτα 22
 οἱ τῶν ὀπλιτῶν στρατηγοί, ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν
 ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μὴ τις ἐπίθεσις γένοιτο
 τοῖς καταλειμμένοις. και εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ
 σάλπιγγι ἀπήσαν και ἀφίκοντο αὐθήμερον ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον.

Τῇ δ' ὑστεραία ἐδόκει πορευτέον εἶναι ὅπη δύναντο 5
 τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στρατεύμα πάλιν και κατα-
 λαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς ἐπορεύοντο
 διὰ χιόνος πολλῆς ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς· και αὐθη-
 μερον ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιίθεσθαι 2
 Τιριβάζος, κατεστρατοπεδεύσαντο. ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύ-
 θησαν στραθμοὺς ἐρήμους τρεῖς παρασάγγας πεντεκαί-
 δεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν και διέβαινον αὐτὸν
 βροχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. ἐλέγοντο δὲ αὐτοῦ αἰ
 πηγαὶ οὐ πρόσω εἶναι. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος 3
 πολλῆς και πεδίου σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας πέντε.
 ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς και ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος
 ἔπνει παντάπασιν ἀποκαίων πάντα και πηγνὺς τοὺς ἀν-
 θρώπους. ἐνθα δὴ τῶν μάντεων τις εἶπε σφαγιάσασθαι 4
 τῷ ἀνέμῳ, και σφαγιάζεται· και πᾶσι δὴ περιφανῶς
 ἔδοξε λῆξαι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. ἦν δὲ τῆς χιόνος
 τὸ βάθος ὀργυρία· ὥστε και τῶν ὑποζυγίων και τῶν ἀν-
 δραπόδων πολλὰ ἀπώλετο και τῶν στρατιωτῶν ὡς τριά-
 κοντα. διεγένοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ καιόντες· ξύλα δ' 5
 ἦν ἐν τῷ σταθμῷ πολλά· οἱ δὲ ὄψε προσιόντες ξύλα οὐκ
 εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἦκοντες και πῦρ καιόντες οὐ προσ-
 ἴεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ μεταδοῖεν αὐτοῖς
 πυρούς ἢ ἄλλο εἶτι ἔχοιεν βρωτόν. ἐνθα δὴ μετεδίδουσαν 6
 ἀλλήλοισιν ἂν εἶχον ἕκαστοι. ἐνθα δὲ τὸ πῦρ ἐκαίετο, δια-
 τηρομένης τῆς χιόνος βόθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔστε ἐπὶ

τὸ δάπεδον· οὐ δὴ παρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.
 7 ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὅλην ἐπορεύοντο διὰ
 χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβουλιμύασαν. Ξενο-
 8 φῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν καὶ καταλαμβάνων τοὺς πίπτον-
 τας τῶν ἀνθρώπων ἠγνόει, ὅτι τὸ πάθος εἴη. ἐπειδὴ
 δὲ εἶπε τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων, ὅτι σαφῶς βουλιμύωσι
 κἂν τι φάγασιν, ἀναστήσονται, περιῶν περὶ τὰ ὑποζύγια,
 εἴ πού τι ὄρφη βρωτόν, διεδίδον καὶ διέπεμπε διδόντας
 9 τοὺς δυναμένους παρατρέχειν τοῖς βουλιμύωσιν. ἐπειδὴ
 δὲ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο. πορευομένων
 δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κώμας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται
 καὶ ὕδροφορούσας ἐκ τῆς κώμας πρὸς τῆ κρήνη γυναικῶν
 10 καὶ κόρας καταλαμβάνει ἔμπροσθεν τοῦ ἔρυματος. αὐταὶ
 ἠρώτων αὐτούς, τίνας εἶεν. ὁ δ' ἐρμηνεύς εἶπε περὶ σιστί,
 ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. αἱ
 δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ἐνταῦθα εἴη, ἀλλ' ἀπέχοι ὅσον
 παρασάγγην. οἱ δ', ἐπεὶ ὄψε ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην
 11 συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὕδροφόροις. Χει-
 ρίσοφος μὲν οὖν καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν τοῦ στρατεύματος
 ἐνταῦθα ἐστρατοπεδεύσαντο, τῶν δ' ἄλλων στρατιωτῶν
 οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι τὴν ὁδὸν ἐνυκτέρευον ἄσιτοι
 καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐνταῦθα τινες ἀπώλοντο τῶν στρα-
 12 τιωτῶν. ἐφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς
 καὶ τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἤρπαζον καὶ ἀλλήλοις
 ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο δὲ τῶν στρατιωτῶν οἱ
 τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ τε
 13 ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσεση-
 πότες. ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικουρήματα τῆς χιόνος,
 εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπορευέτο, τῶν
 δὲ ποδῶν, εἴ τις κινεῖτο καὶ μηδέποτε ἤσυχίαν ἔχοι καὶ
 14 εἰς τὴν νύκτα ὑπολύοιτο· ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο,
 εἰσεδύνοντο εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα
 περιπερήγνυντο· καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰ ἀρχαῖα
 15 ὑποδήματα, καρβάτιναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεοδάρτων
 βοῶν. διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑπελείποντο τινες
 τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες μέλαν τι χωρίον διὰ τὸ
 ἐκλειοπέναι αὐτόθι τὴν χιόνα εἶκαζον τετηκέναι· καὶ

ἐτετήκει διὰ κρήνην τινά, ἣ πλησίον ἦν ἀτιμίζουσα ἐν
 νάπη. ἐνταῦθ' ἐκτραπόμενοι ἐκάθηντο καὶ οὐκ ἔφασαν
 πορευέσθαι. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων ὀπισθοφυλάκας ὡς 16
 ἦσθετο, ἐδεῖτο αὐτῶν πάση τέχνῃ καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολεί-
 πεσθαι, λέγων, ὅτι ἐπονται πολλοὶ πολέμοι συνειλεγμέ-
 νοι, καὶ τελευτῶν ἐχαλέπαιεν. οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον·
 οὐ γὰρ ἂν δύνασθαι πορευθῆναι. ἐνταῦθα ἔδοξε κράτι- 17
 στον εἶναι τοὺς ἐπομένους πολεμίους φοβῆσαι, εἴ τις δύ-
 ναίτο, μὴ ἐπίοιεν τοῖς κάμουσι. καὶ ἦν μὲν σκότος ἤδη,
 οἱ δὲ προσήεσαν πολλῷ θορύβῳ ἀμφὶ ὧν εἶχον διαφερό-
 18 μνοι. ἐνθα δὴ οἱ ὀπισθοφύλακες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἔξα-
 ναστάντες ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμοντες
 ἀνακραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον τὰς ἀσπίδας πρὸς
 τὰ δόρατα ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμοι δείσαντες ἦσαν ἐαν-
 19 τούς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπη, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδα-
 μοῦ ἐφθέγγετο. καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
 εἰπόντες τοῖς ἀσθενοῦσιν, ὅτι τῆ ὕστεραία ἤξουσι τινες
 ἐπ' αὐτούς, πορευόμενοι πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν
 ἐντυγχάνουσι ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος
 τοῖς στρατιωταῖς ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακὴ οὐ-
 20 δεμία καθειστήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐτούς. οἱ δ' ἔλεγον,
 ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐκ ὑποχωροῖεν. ὁ δὲ παριῶν καὶ
 21 παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυροτάτους ἐκέλευε
 σκέψασθαι, τί εἴη τὸ κωλύον. οἱ δὲ ἀπήγγελλον, ὅτι
 ὅλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στρατεύμα. ἐνταῦθα καὶ οἱ
 22 περὶ Ξενοφῶντα ἠύλισθησαν αὐτοῦ ἄνευ πυρός καὶ ἀδει-
 πνοι, φυλακῆς οἷας ἐδύναντο καταστησάμενοι. ἐπεὶ δὲ
 πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθε-
 νοῦντας τοὺς νεωτάτους ἀναστήσαντας ἐκέλευσεν ἀναγ-
 κάζειν προϊέναι. ἐν δὲ τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τῶν 23
 23 ἐκ τῆς κώμας σκεψομένων, πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ
 δὲ ἄσμενοι ἰδόντες τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρ-
 ἔδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο,
 καὶ πρὶν εἶκοσι στάδια διελθῆναι, ἦσαν πρὸς τῆ κώμῃ,
 ἐνθα Χειρίσοφος ἠύλιζετο. ἐπεὶ δὲ συνεγένοντο ἀλλήλοις,
 24 ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλῆς εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν.
 καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐτοῦ ἔμενεν, οἱ δὲ ἄλλοι διαλαχόν-

τες ἄς ἐώρων κόμας ἐπορεύοντο ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν
 24 ἔχοντες. ἔνθα δὴ Πολυκράτης Ἀθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευ-
 σεν ἀφιέναι ἑαυτὸν· καὶ λαβὼν τοὺς εὐζώνους, θῶν ἐπὶ
 τὴν κόμην, ἦν εἰλήχει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει πάντας
 ἔνδον τοὺς κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην καὶ πώλους εἰς
 δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα καὶ τὴν θυγα-
 τέρα τοῦ κωμάρχου ἐνάτην ἡμέραν γεγαμημένην· ὁ δ' ἀνὴρ
 αὐτῆς λαγῶς ὄχετο θηράσων καὶ οὐχ ἦλω ἐν ταῖς κόμαις.
 25 αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν κατάγειοι, τὸ μὲν στόμα ὡσπερ φρέα-
 τος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δὲ εἰσοδοὶ τοῖς μὲν ὑποζυγίοις
 ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι κατέβαινον ἐπὶ κλίμακος. ἐν
 δὲ ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἴες, βόες, ὄρνιθες καὶ τὰ
 ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῶ ἔνδον ἐτρέφοντο.
 26 ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια καὶ οἶνος κρι-
 θίνος ἐν κρατήρῳ. ἐνῆσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσο-
 χελεῖς καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο οἱ μὲν μείζους οἱ δὲ ἐλάτ-
 27 τους, γόνατα οὐκ ἔχοντες· τούτους δ' ἔδει, ὁπότε τις
 διψῆ, λαβόντα εἰς τὸ στόμα μύζειν. καὶ πᾶν ἄκρατος
 ἦν, εἰ μὴ τις ὕδωρ ἐπιχέοι· καὶ πᾶν ἠδὺν συμμαθόντι τὸ
 28 πῶμα ἦν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν ἄρχοντα τῆς κόμης ταύτης
 σύνδειπνον ἐποίησατο καὶ θαρρεῖν αὐτὸν ἐκέλευε λέγων,
 ὅτι οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο τὴν τε οἰκίαν αὐτοῦ ἀντι-
 εμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίσιν, ἦν ἀγαθόν τι τῶ
 στρατεύματι ἐξηγησάμενος φαίνεται, ἔστ' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνηι
 29 γένωνται. ὁ δὲ ταῦτα ὑπισχεῖτο, καὶ φιλοφρονούμενος
 οἶνον ἔφρασεν ἔνθα ἦν κατορωρυγμένος. ταύτην μὲν οὖν
 τὴν νύκτα διασηνήσαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν
 ἀφθόνοις πάντες οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν
 30 κωμάρχην καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς. τῇ δ'
 ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην πρὸς Χει-
 ρισόφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ παρῖοι κόμην, ἐτρέπετο
 πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κόμαις καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ
 εὐωχουμένους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ οὐδαμῶθεν ἀφίεσαν
 31 πρὶν παραθεῖναι αὐτοῖς ἄριστον· οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ
 παρετίθεσαν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνια, ἐρί-
 φεια, χοίρεια, μόσχεια, ὀρνίθια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις τοῖς
 32 μὲν πυρρίνοις τοῖς δὲ κριθίνοις. ὁπότε δὲ τις φιλοφρο-

νούμενός τῳ βούλοιτο προπιεῖν, εἶλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα,
 ἔνθεν ἐπικύψαντα ἔδει ἄροῦντα πίνειν ὡσπερ βοῦν.
 καὶ τῷ κωμάρχῃ ἐδίδουσαν λαμβάνειν ὅ,τι βούλοιτο. ὁ δὲ
 ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου δὲ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι,
 πρὸς ἑαυτὸν αἰεὶ ἐλάμβανεν. ἐπεὶ δ' ἦλθον πρὸς Χειρί-
 33 σοφον, κατελάμβανον κἀκείνους σηκνοῦντας ἑστεφανωμέ-
 νους τοῦ ξηροῦ χιλοῦ στεφάνοις καὶ διακονοῦντας Ἀρμε-
 νίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς· τοῖς δὲ
 παισὶν ἐδείκνυσαν ὡσπερ ἔνεοις, ὅ,τι δέοι ποιεῖν. ἐπεὶ 34
 δ' ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρῖσοφος καὶ Ξενοφῶν,
 κοινῇ δὴ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περισίζοντος
 ἐρμηνέως, τίς εἴη ἡ χώρα. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι Ἀρμενία. καὶ
 πάλιν ἠρώτων, τίμη οἱ ἵπποι τρέφονται. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι
 βασιλεῖ δασμός· τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυ-
 35 βασ, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν ἢ εἴη. καὶ αὐτὸν τότε μὲν
 ὄχετο ἄγων ὁ Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ
 ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον δίδωσι τῷ κωμάρχῃ ἀνα-
 θρέψαντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ
 Ἥλιου, δεδιώς, μὴ ἀποθάνῃ· ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς
 πορείας· αὐτὸς δὲ τῶν πῶλων λαμβάνει καὶ τῶν ἄλλων
 στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν ἔδωκεν ἐκάστῳ πῶλον. ἦσαν δ' 36
 οἱ ταύτῃ ἵπποι μείονες μὲν τῶν Περσικῶν, θυμοειδέστεροι
 δὲ πολὺ. ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης περὶ τοὺς
 πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακία περιελεῖν,
 ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσιν· ἄνευ γὰρ τῶν σακίων κατ-
 37 εδύοντο μέχρι τῆς γαστρὸς.

Ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγεμόνα παραδίδωσι 6
 Χειρῖσόφῳ, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ κωμάρχῃ,
 πλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἄρτι ἠβάσοντος· τοῦτον δ' Ἐπισθένει
 Ἀμφιπολίτῃ δίδωσι φυλάττειν, ὅπως εἰ καλῶς ἠγήσοιτο,
 ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφό-
 ρησαν ὡς ἐδύναντο πλείστα, καὶ ἀναζευξάντες ἐπορεύοντο.
 ἠγεῖτο δ' αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος· καὶ 2
 ἦδη τε ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ καὶ Χειρῖσοφος αὐτῷ
 ἐχαλεπάνθη, ὅτι οὐκ εἰς κόμας ἤγαγεν. ὁ δ' ἔλεγεν, ὅτι
 οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὁ δὲ Χειρῖσοφος αὐτὸν
 3 ἐπαῖσε μὲν, ἔδησε δ' οὐ. ἐκ δὲ τούτου ἐκείνος τῆς νυκτὸς 3

ἀποδράς ὄχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. τοῦτό γε δὴ Χειρί-
 σόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πορείᾳ ἐγένετο,
 ἢ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. Ἐπισθένης δὲ
 ἠράσθη τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐχρήτο.
 4 μετὰ τοῦτο ἐπορεύθησαν ἑπτὰ σταθμούς ἀνὰ πέντε πα-
 ρασάγγας τῆς ἡμέρας παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμόν, εὖρος
 5 πλεθριαῖον. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρα-
 σάγγας δέκα. ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήν-
 6 τησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. Χειρί-
 σοφος δ' ἐπεὶ κατείδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ,
 ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων εἰς τριάκοντα σταδίους,
 ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίους· παρ-
 ἤγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως
 7 ἐπὶ γάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δὲ ἦλθον οἱ
 ὀπισθοφύλακες, συνεκάλεσε στρατηγούς καὶ λοχαγούς καὶ
 ἔλεξεν ὧδε· Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὄρατε, κατέχουσι τὰς
 ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους· ὧρα δὲ βουλευέσθαι, ὅπως ὡς
 8 κάλλιστα ἀγωνιούμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ παραγγεῖλαι
 μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλευέ-
 σθαι, εἴτε τήμερον εἴτε αὔριον δοκεῖ υπερβάλλειν τὸ ὄρος.
 9 Ἐμοὶ δὲ γε, ἔφη ὁ Κλεάνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν τάχιστα ἀριστή-
 σωμεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἵνα ἐπὶ τοὺς ἀνδρας,
 εἰ γὰρ διατρίψομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἱ τε νῦν ἡμᾶς
 ὄρωντες πολέμιοι θαρραλέωτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους
 10 εἰκὸς τούτων θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι. μετὰ
 τούτου Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐγὼ δ' οὕτω γινώσκω. εἰ μὲν
 ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ παρασκευάσασθαι, ὅπως
 ὡς κράτιστα μαχούμεθα· εἰ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾶστα
 ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δοκεῖ σκεπτεῖον εἶναι, ὅπως ἐλάχι-
 στα μὲν τραύματα λάβωμεν, ὡς ἐλαχιστα δὲ σώματα
 11 ἀνδρῶν ἀποβάλωμεν. τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ ὄρωμενον
 πλέον ἢ ἐφ' ἐξήκοντα στάδια, ἀνδρες δ' οὐδαμῶς φυλάτ-
 τοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν ἀλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν ὁδόν.
 πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ κλέψαι τι πει-
 ρᾶσθαι λαθόντας καὶ ἀρπᾶσαι φθάσαντας, ἢν δυνώμεθα,
 μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἀνδρας παρεσκευασμέ-
 12 νους μάχεσθαι. πολὺ γὰρ ῥᾶον ὄρητιον ἀμαχεῖ ἵναί ἢ

ὁμαλὲς ἐνθεν καὶ ἐνθεν πολεμίῳ ὄντων, καὶ νύκτωρ
 ἀμαχεῖ μᾶλλον ἢ τὰ πρὸ ποδῶν ὄρητις ἢ μεθ' ἡμέ-
 ραν μαχόμενος, καὶ ἡ τραχεία τοῖς ποσὶν ἀμαχεῖ ἰούσιν
 εὐμενεστέρα ἢ ὁμαλὴ τὰς κεφαλὰς βαλλομένοις. καὶ 13
 κλέψαι δ' οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν μὲν νυκτὸς
 ἵναί, ὡς μὴ ὄρασθαι, ἐξὸν δὲ ἀπελθεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ
 αἰσθησθαι παρέχειν. δοκοῦμεν δ' ἂν μοι ταύτη προσποι-
 ούμενοι προσβαλεῖν ἐρημοτέρῳ ἢ τῷ ὄρει χρῆσθαι· μέ-
 νοιεν γὰρ αὐτοῦ μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέμιοι. ἀτὰρ τί 14
 ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἔγωγε, ὦ
 Χειρίσοφε, ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν
 ὁμοίων, εὐθὺς ἐκ παιδῶν κλέπτειν μελετᾶν καὶ οὐκ αἰ-
 σχρὸν εἶναι, ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν ὅσα μὴ κωλύει νόμος.
 ὅπως δὲ ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λανθάνειν, 15
 νόμιμον ἄρα ὑμῖν ἐστίν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστι-
 γοῦσθαι. νῦν οὖν μάλα σοὶ καιρὸς ἐστίν ἐπιδείξασθαι
 τὴν παιδείαν καὶ φυλάξασθαι, μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες
 τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πληγὰς λάβωμεν. Ἄλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ 16
 Χειρίσοφος, καὶ γὰρ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους ἀκούω δεινούς
 εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, καὶ μάλα ὄντος δεινοῦ τοῦ
 κινδύνου τῷ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κρατίστους μέντοι μάλι-
 στα, εἴπερ ὑμῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἀξιούνται· ὥστε
 ὧρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνωσθαι τὴν παιδείαν. Ἐγὼ μὲν τοί- 17
 νυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἔτοιμός εἰμι τοὺς ὀπισθοφύλακας
 ἔχων, ἐπειδὴν δειπνήσωμεν, ἵνα καταληψόμενος τὸ
 ὄρος. ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας· οἱ γὰρ γυμνήτες τῶν ἐπομέ-
 νων ἡμῖν κλωπῶν ἔλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες· τούτων
 καὶ πυνθάνομαι, ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ
 νέμεται αἰξὶ καὶ βουσί· ὥστε ἐάνπερ ἅπαξ λάβωμέν τι
 τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. ἐλπίζω δὲ 18
 οὐδὲ τοὺς πολεμίους μενεῖν ἐτι, ἐπειδὴν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν
 τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄκρων· οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι κατα-
 βαίνειν ἡμῖν εἰς τὸ ἴσον. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· Καὶ 19
 τί δεῖ σὲ ἵναί καὶ λιπεῖν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλὰ
 ἄλλους πέμψον, ἂν μὴ τινες ἐθελούσιοι φαίνωνται. ἐκ 20
 τούτου Ἀριστάννῳ Μεθυδριεὺς ἐρχεται ὀπίστας ἔχων
 καὶ Ἀριστέας Χίος γυμνήτας καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος

γυμνήτας· και σύνθημα ἐποιήσαντο, ὁπότε ἔχοιεν τὰ
21 ἄκρα, πυρὰ καίειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἤριστων·
ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προήγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στράτευμα
πᾶν ὡς δέκα σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς
μάλιστα δοκοῖη ταύτη προσάξειν.

22 Ἐπειδὴ δὲ ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέν-
τες ὄχοντο καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος, οἱ δὲ ἄλλοι
αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμιοι ἐπεὶ ἤσθοντο τὸ ὄρος
ἔχόμενον, ἐρηγόρεσαν καὶ ἔκαιον πυρὰ πολλά διὰ νυκτός.
23 ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἤγε
κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ δὲ τὸ ὄρος καταλαβόντες κατὰ τὰ ἄκρα
24 ἐπήεσαν. τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ
τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπήντα τοῖς κατὰ
τὰ ἄκρα. πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλων,
συμμιγνύσασιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες
25 καὶ διώκουσιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν
πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθειον πρὸς τοὺς παρα-
τεταγμένους, Χειρίσοφος δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς
26 ὀπλίταις. οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπειδὴ τὸ ἄνω
ἑώρων ἠττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οὐ πολλοὶ
αὐτῶν, γέρεα δὲ πάμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες ταῖς
27 μαχαίραις κόπτοντες ἀχρεῖα ἐποίουν. ὡς δ' ἀνέβησαν,
θύσαντες καὶ τρόπαιον στησάμενοι κατέβησαν εἰς τὸ πε-
δίον καὶ εἰς κώμας πολλῶν καὶ ἀγαθῶν γεμούσας ἦλθον.
7 Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους σταδμῶν
πέντε παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε·
χωρία γὰρ ὄκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτή-
8 δεια πάντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο
πρὸς χωρίον, ὃ πόλιν μὲν οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας, συνελθη-
λυθότες δ' ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη
πολλά, Χειρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν εὐθύς
ἤκων· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμνεν, ἄλλη προσῆει
καὶ αὐθις ἄλλη· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι, ἀλλὰ
9 ποταμὸς ἦν κύκλω. ἐπειδὴ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς
ὀπισθοφυλάξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὀπλίταις, ἐνταῦθα δὴ
λέγει Χειρίσοφος· Εἰς καλὸν ἦκατε· τὸ γὰρ χωρίον αἰρε-
τέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληψό-

μεθα τὸ χωρίον· ἐνταῦθα δὴ κοινῇ ἐβουλευόντο· καὶ τοῦ
4 Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος, τί τὸ κωλῶν εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν
ὁ Χειρίσοφος· Μία αὕτη πάροδος ἔστιν, ἣν ὄρεῖς· ὅταν
δέ τις ταύτη πειρᾶται παρίεναι, κυλίνδουσι λίθους ὑπὲρ
ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας· ὅς δ' ἂν καταληφθῆ,
οὕτω διατίθεται. ἅμα δ' ἔδειξε συντετριμμένους ἀνθρώ-
πους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. Ἦν δὲ τοὺς λίθους ἀνα-
5 λώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ οὐδὲν κωλύει παρίε-
ναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου ὀρώμεν εἰ μὴ ὀλίγους
τούτους ἀνθρώπους καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους.
τὸ δὲ χωρίον, ὡς καὶ σὺ ὄρεῖς, σχεδὸν τρία ἡμίπλευρά
6 ἔστιν, ὃ δεῖ βαλλομένους διελθεῖν. τούτου δὲ ὅσον πλέ-
θρον δασὺ πίτυσι διαλειπούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν ἔστη-
κότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων
ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδομένων; τὸ λοιπὸν οὖν ἤδη γίνεται ὡς
ἡμίπλευρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφήσωσιν οἱ λίθοι, παραδρα-
μείν. Ἀλλὰ εὐθύς, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα
7 εἰς τὸ δασὺ προσιέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί. Αὐτὸ
ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἴη· θάπτον γὰρ ἀναλώσουσι τοὺς λίθους.
ἀλλὰ πορευώμεθα ἐνθεν ἡμῖν μικρὸν τι παραδραμείν
ἔσται, ἣν δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἣν βουλώμεθα.

Ἐνταῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ
8 Καλλιμαχος Παρράσιος λοχαγός· τούτου γὰρ ἡ ἡγεμονία
ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ· οἱ δὲ
ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῇ ἀσφαλεῖ. μετὰ τοῦτο οὖν
ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἀνθρώποι ὡς ἐβδομήκοντα, οὐκ
ἀθρόοι ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐδύνατο.
9 Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστῶννος Μεθυδριεύς
καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες καὶ ἄλλοι
δὲ ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλῶς ἐν
τοῖς δένδροις ἐστάναι πλεῖον ἢ τὸν ἕνα λόχον. Ἐνθα δὴ
10 Καλλιμαχος μηχανᾶται τι· προέτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου,
ὅφ' ὧ ἦν αὐτός, δύο ἢ τρία βήματα· ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι
φέροντο, ἀνεχάζετο εὐπετῶς· ἐφ' ἐκάστης δὲ προδρομῆς
πλέον ἢ δέκα ἅμαξι πετρῶν ἀνηλίσκοντο. ὃ δὲ Ἀγασίας
11 ὡς ὄρεῖ τὸν Καλλιμαχον ἃ ἐποίησε καὶ τὸ στράτευμα πᾶν
θραύμενον, δεισας, μὴ οὐ πρῶτος παραδράμη εἰς τὸ χω-
7

ριον, οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα παρακαλέσας
 οὔτε Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα ἐταίρους ὄντας οὐδ' ἄλλον
 12 οὐδένα χωρεῖ αὐτὸς καὶ παρέρχεται πάντας. ὁ δὲ Καλ-
 λυμαχος ὡς ὄρᾳ αὐτὸν παριόντα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ
 τῆς ἴτιος. ἐν δὲ τούτῳ παραθεῖ αὐτοὺς Ἀριστώνυμος
 Μεθυδριεύς καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος Λουσιεύς· πάντες
 γὰρ οὗτοι ἀντεποιοῦντο ἀρετῆς καὶ διηγωνίζοντο πρὸς
 ἀλλήλους· καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἰροῦσι τὸ χωρίον. ὡς
 13 γὰρ ἅπαξ εἰσέδραμον, οὐδεὶς πέτρος ἀνωθεν ἠνέχθη. ἐν-
 ταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θάμα. αἱ γὰρ γυναῖκες ῥίπτονται
 τὰ παιδία εἶτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατερρίπτουν, καὶ οἱ ἄν-
 δρες ὡσαύτως. ἔνθα δὴ καὶ Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς
 ἰδὼν τινα θέοντα ὡς ῥίψοντα ἑαυτὸν στολὴν ἔχοντα κα-
 14 λὴν ἐπιλαμβάνεται ὡς κωλύσων· ὁ δὲ αὐτὸν ἐπισπάται,
 καὶ ἀμφοτέροι ὄχοντο κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι καὶ
 ἀπέθανον. ἔντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν πάντῳ ὀλίγοι ἐλή-
 φθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.
 15 Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς ἐπὶ τὰ
 παρασάγγας πενήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διήλθον ἀλκι-
 μώτατοι καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς
 μέχρι τοῦ ἦτρον, ἀντὶ δὲ τῶν πτερυγῶν σπάρτα πυκνὰ
 16 ἔστραμμένα. εἶχον δὲ καὶ κνημίδας καὶ κράνη καὶ παρὰ
 τὴν ζώνην μαχαίριον ὅσον ξυήλην Ἀσκωνικήν, ᾧ ἔσφατι-
 τον ὧν κρατεῖν δύναιτο, καὶ ἀποτέμοντες ἂν τὰς κε-
 φαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἦδον καὶ ἐχόρευον, ὅποτε
 οἱ πολέμιοι αὐτοὺς ὄψασθαι ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ
 ὡς πεντεκαίδεκα πηγῶν μίαν λόγχην ἔχον. οὗτοι ἐνέμενον
 17 ἐν τοῖς πολίμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἶ-
 ποντο αἰεὶ μαχοῦμενοι. ὄχουν δὲ ἐν τοῖς ὄχουσι, καὶ τὰ
 ἐπιπέδη ἐν τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε μηδὲν
 λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς
 18 κτήγεσιν, ἃ ἐκ τῶν Τασίων ἔλαβον. ἐκ τούτου οἱ Ἕλ-
 ληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἀρπασον ποταμὸν, εὖρος τεττά-
 ρων πλέθρων. ἔντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθῶν
 σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι διὰ πεδίου εἰς
 κώμας· ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιίσαντο.
 19 ἔντεῦθεν διήλθον σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι

πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ οἰκουμένην, ἣ ἐκα-
 λεῖτο Γυμνιάς. ἐκ ταύτης ὁ τῆς χώρας ἄρχων τοῖς Ἕλ-
 λησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας
 χώρας ἄγοι αὐτούς. ἔλθων δ' ἐκεῖνος λέγει, ὅτι ἄξει αὐ- 20
 τοὺς πέντε ἡμερῶν εἰς χωρίον, ὅθεν ὄψονται θάλατταν·
 εἰ δὲ μή, τεθάναι ἐπηγγείλατο. καὶ ἡγούμενος ἐπειδὴ
 ἐνέβαλεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πολεμίαν, παρεκελεύετο αἰθεῖν
 καὶ φθείρειν τὴν χώραν· ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι τούτου
 ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας. καὶ ἀφι- 21
 κνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ τῷ
 ὄρει ἦν Θήχης. ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους
 καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. ἀκού- 22
 σας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες φήθησαν ἔμ-
 προσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἶποντο γὰρ καὶ
 ὀπισθεν οἱ ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπι-
 σθοφύλακες ἀπέκτεινάν τε τινὰς καὶ ἐζώρησαν ἐνέδραν
 ποιησάμενοι καὶ γέρορα ἔλαβον δασειῶν βοῶν ὠμοβόεια 23
 ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. ἐπειδὴ δὲ βοῆ πλείων τε ἐγίνετο καὶ
 ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἰε-
 βοῶντας καὶ πολλῶ μείζων ἐγίνετο ἡ βοή, ὅσῳ δὴ πλείους
 ἐγίνοντο, ἐδόκει δὴ μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ 24
 ἀναβὰς ἐφ' ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἵππεας ἀναλαβὼν
 παρεβόηθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοῶντων τῶν στρα-
 τιωτῶν θάλαττα θάλαττα καὶ παρεγγυώντων. ἔνθα δὴ
 ἔθεον πάντες καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια
 ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ 25
 ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς
 καὶ λοχαγούς δακρύοντες. καὶ ἔξαπίνης οἱ τοὺς παρεγγυή-
 σαντος οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους καὶ ποιοῦσι κολωνὸν
 μέγαν. ἐνταῦθα ἀντίθεσαν δερμάτων πλήθος ὠμοβοείων 26
 καὶ βακτηρίας καὶ τὰ αἰχμάλωτα γέρορα, καὶ ὁ ἡγεμὼν
 αὐτὸς τε κατέτεμνε τὰ γέρορα καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο.
 μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα οἱ Ἕλληνες ἀποπέμπονσι δῶρα 27
 δόντες ἀπὸ κοινοῦ ἵππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν
 Περσικὴν καὶ δαρεικοὺς δέκα· ἥτει δὲ μάλιστα τοὺς δακτυ-
 λιοὺς καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην
 δὲ δεῖξας αὐτοῖς, οὗ σκηθήσουσι, καὶ τὴν ὁδόν, ἣν πορεύ-

σονται εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἐσπέρα ἐγένετο, ᾗχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών.

8 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μακρώνων σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δέκα. τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ὃς ὠρίζε τὴν τῶν Μακρώνων 2 καὶ τὴν τῶν Σκυθηρῶν. εἶχον δ' ὑπὲρ δεξιῶν χωρίον οἶον χαλεπώτατον καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμὸν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὀρίζων, δι' οὗ ἔδει διαβῆναι. ἦν δὲ οὗτος δασὺς δένδρεσι παχέσι μὲν οὖ, πυκνοῖς δέ. ταῦτα ἐπεὶ προσῆλθον οἱ Ἕλληνες ἔκοπτον, σπεύδοντες ἐκ τοῦ χωρίου 3 ὡς τάχιστα ἐξελεθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχοντες γέγρα καὶ λόγχας καὶ τριχίλους χιτῶνας κατ' ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριπτον· ἐξικνοῦντο δὲ οὐ οὐδ' ἔβλαπτον οὐδέν.

4 Ἐνθα δὴ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελταστῶν ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέγων, ὅτι γινώσκω τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων. καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατριδα εἶναι· καὶ εἰ μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς δια- 5 λεχθῆναι. Ἄλλ' οὐδὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγον καὶ μάθε πρώτον, τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος, ὅτι Μάκρωνες. Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτούς, τί ἀντιτετάχεται 6 καὶ χηρῶσιν ἡμῖν πολέμοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο· Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἔρχεσθε. λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοί, ὅτι οὐ κακῶς γε ποιήσαντες, ἀλλὰ βασιλεῖ γε πολεμήσαντες ἀπερχόμεθα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ 7 ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθα ἀφικέσθαι. ἠρώτων ἐκείνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. Ἐντεῦθεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς Ἕλλησι, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκείνοις Ἑλληνικὴν· ταῦτα γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δὲ ἐπεμαρτύρατο ἀμφοτέρω.

8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθὺς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα συνεξέκοπτον τὴν τε ὁδὸν ᾧδοποιοῦν ὡς διαβιάσαντες ἐν μέσοις ἀναμιμνήμενοι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἀγορὰν οἶαν ἐδύνατο παρεῖχον καὶ παρήγαγον ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως ἐπὶ 9 τὰ Κόλχων ὄρια κατέστησαν τοὺς Ἕλληνας. ἐνταῦθα ἦν

ὄρος μέγα, προσβατὸν δέ· καὶ ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντι- 10 παρατάξαντο φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄζοντες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς βουλευσασθαι συλλεγεῖσιν, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν, 11 ὅτι δοκεῖ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους ποιῆσαι· ἢ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐθύς· τῇ μὲν γὰρ ἄνοδον, τῇ δὲ εὐδοδον εὐρήσομεν τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν τεταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρώσιν. ἔπειτα ἦν μὲν ἐπὶ πολλοὺς 12 τεταγμένοι προσάγωμεν, περιτεύσουσιν ἡμῶν οἱ πολέμοι καὶ τοῖς περιτοῖς χηρῶσιν, ὅτι ἂν βούλωνται· ἐὰν δὲ ἐπ' ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν, εἰ διακοπεῖ ἡμῶν ἢ φάλαγξ ὑπὸ ἀθρόων καὶ βελῶν καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπεσόντων· εἰ δὲ πῃ τοῦτο ἔσται, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν ἔσται. ἀλλὰ μοι δοκεῖ ὀρθίους τοὺς 13 λόχους ποιησαμένους τοσοῦτον χωρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις, ὅσον ἕξω τοὺς ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος ἕξω οἱ ἔσχατοι λόχοι, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κρᾶτιστοι ἡμῶν πρῶτον προσίσαι, ἢ τε ἂν εὐδοδον ἢ, ταύτη ἕκαστος ἄξει ὁ λόχος. καὶ εἰς τε τὸ δια- 14 λείπον οὐ ῥάδιον ἔσται τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν ἔνθεν καὶ ἔνθεν λόχων ὄντων, διακόψαι τε οὐ ῥάδιον ἔσται λόχον ὀρθίον προσιόντα. ἐὰν τέ τις πιέζηται τῶν λόχων, ὁ πλησίον βοηθήσει. ἦν τε εἰς πῃ δυναθῆ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβῆναι, οὐδεὶς μηκέτι μείνη τῶν πολεμίων. ταῦτα 15 ἔδοξε, καὶ ἐποίουν ὀρθίους τοὺς λόχους. Ξενοφῶν δὲ ἀπιῶν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ἔλεγε τοῖς στρατιώταις· Ἄνδρες, οὗτοί εἰσιν οὓς ὄρατε μόνον ἔτι ἡμῖν ἐμποδῶν τὸ μὴ ἤδη εἶναι ἔνθα πάλοι σπεύδομεν· τούτους, ἦν πως δυνώμεθα, καὶ ὤμους δεῖ καταφραγεῖν.

Ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς χώραις ἕκαστοι ἐγένοντο καὶ τοὺς λόχους 15 ὀρθίους ἐποίησαντο, ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ὀπλιτῶν ἀμφὶ τοὺς ὀδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν εἰς τοὺς ἑκατόν· τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς τοξότας τριχῆ ἐποίησαντο, τοὺς μὲν τοῦ εὐωνύμου ἕξω, τοὺς δὲ τοῦ δεξιοῦ,

16 τοὺς δὲ κατὰ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους. ἐκ τοῦ-
του παρηγγύησαν οἱ στρατηγοὶ εὐχεσθαι· εὐξάμενοι δὲ
καὶ παιανίσαντες ἐπορεύοντο. καὶ Χειρίσοφος μὲν καὶ
Ξενοφῶν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελτασταὶ τῆς τῶν πολεμίων
17 φάλαγγος ἔξω γενόμενοι ἐπορεύοντο· οἱ δὲ πολέμιοι ὡς
εἶδον αὐτοὺς, ἀντιπαραθέοντες οἱ μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν οἱ
δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον διεσπάρσθησαν, καὶ πολὺ τῆς αὐτῶν
18 φάλαγγος ἐν τῷ μέσῳ κενὸν ἐποίησαν. ἰδόντες δὲ αὐ-
τοὺς διαχάζοντας οἱ κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸν πελτασταί, ὧν
ἤρχεν Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνάν, νομίσαντες φεύγειν ἀνακρα-
γόντες ἔθεον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ ὄρος ἀναβαίνουσι·
συνεφελίπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν ὀπλιτικόν, ὧν
19 ἤρχε Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος. οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἤρξαντο
θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλη ἐτράπετο.
οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν πολλαῖς
20 κώμαις καὶ τὰπιτήδεια πολλὰ ἐχούσαις. καὶ τὰ μὲν
ἄλλα οὐδὲν ὅ,τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ σμήνη πολλὰ ἦν
αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν
πάντες ἄφρονές τε ἐγίνοντο καὶ ἤμουν καὶ κάτω διε-
χώρει αὐτοῖς καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἰστασθαι, ἀλλ'
οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐψέκασαν, οἱ
21 δὲ πολὺ μαινομένοις, οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν. ἔκειντο
δὲ οὕτω πολλοὶ ὡσπερ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ
ἦν ἀθυμία. τῇ δ' ὑστεραία ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς, ἀμφὶ
δὲ τὴν αὐτὴν πῶς ὥραν ἀνεφρόνουν· τρίτῃ δὲ καὶ τε-
τάρτῃ ἀνίσταντο ὡσπερ ἐκ φαρμακοποσίας.
22 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν δύο σταθμοὺς παρασάγγας
ἐπὶ καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν
Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων
ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρα. ἐνταῦθα ἕμειναν ἡμέρας
23 ἀμφὶ τὰς τριάκοντα ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κώμαις· κἀν-
τεῦθεν ὁρμώμενοι ἐλίζοντο τὴν Κολχίδα. ἀγορὰν δὲ
παρεῖχον τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζοῦντιοὶ καὶ ἐδέξαντό τε
τοὺς Ἕλληνας καὶ ξένια ἔδωσαν βοῦς καὶ ἄλφιστα καὶ οἶνον.
24 συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τῶν
ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούντων, καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκεί-
25 νων ἦλθον βόες. μετὰ δὲ τοῦτο τὴν θυσίαν, ἦν εὐξάντο,

παρεσκευάζοντο· ἦλθον δ' αὐτοὺς ἱκανοὶ βόες ἀποθῦσαι
τῷ Διὶ τῷ σωτήρι καὶ τῷ Ἡρακλεῖ ἡγεμόσυνα καὶ τοῖς
ἄλλοις θεοῖς ἃ εὐξάντο. ἐποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικόν
ἐν τῷ ὄρει, ἔνθαπερ ἐσκήρουν. ἔλλοντο δὲ Δρακόντιον
Σπαρτιάτην, ὃς ἔφυγε παῖς ὧν οἴκοθεν, παῖδα ἄκων
κατακωνῶν ξυήλη πατάξας, δρόμον τ' ἐπιμεληθῆναι καὶ
τοῦ ἀγῶνος προσταῖσαι. ἐπειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο, 26
τὰ δέρματα παρέδωσαν τῷ Δρακοντίῳ καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέ-
λευον ὅπου τὸν δρόμον πεποιηκῶς εἴη. ὁ δὲ δείξας οὐπερ
ἔστηκότες ἐνύγχανον Οὔτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέ-
χειν ὅπου ἂν τις βοῦληται. Πῶς οὖν, ἔφασαν, δυνήσον-
ται παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτως; ὁ δ' εἶπε·
Μᾶλλον τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. ἡγωνίζοντο δὲ παῖ- 27
δες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλείστοι, δόλιχον
δὲ Κρήτες πλείους ἢ ἐξήκοντα ἔθεον, πάλιν δὲ καὶ πυγ-
μῆν καὶ παγκράτιον [ἕτεροι. καὶ] καλὴ θέα ἐγένετο·
πολλοὶ γὰρ κατέβησαν καὶ ἄτε θεωμένων τῶν ἑταίρων
πολλὴ φιλονεικία ἐγίνετο. ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι καὶ ἔδει 28
αὐτοὺς κατὰ τοῦ προνοῦς ἐλάσαντας ἐν τῇ θαλάττῃ ἀνα-
στρέφαντας πάλιν ἄνω πρὸς τὸν βωμὸν ἄγειν. καὶ κάτω
μὲν οἱ πολλοὶ ἐκλυνδοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς
ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι· ἔνθα πολλὴ
κραυγὴ καὶ γέλως καὶ παρακίλευσις ἐγίνετο.

Ε.

[Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρον ἔπραξαν 1
οἱ Ἕλληνες καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατταν
(τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ), καὶ ὡς εἰς Τραπεζοῦντα,
Ἑλληνίδα πόλιν, ἀφίκοντο, καὶ ὡς ἀπέθυσαν ἃ εὐξάντο
σωτήρια θύσειν ἔνθα πρῶτον εἰς φίλιαν γῆν ἀφίκοντο,
ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.] ἐκ δὲ τούτου συνελ- 2
θόντες ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ
πρῶτος Ἀντιλέων Θούριος καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἐγὼ μὲν τοί-
νων, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος καὶ
βαδίζων καὶ τρέχων καὶ τὰ ὄπλα φέρων καὶ ἐν τάξει ἰῶν
καὶ φυλακᾶς φυλάττων καὶ μαχόμενος, ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη

πλευσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν καὶ ἐκταθεὶς ὡσπερ Ὀδυσσεὺς ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται ἀνεθορύβησαν, ὡς εὖ λέγοι· καὶ ἄλλος ταῦτά ἔλεγε, καὶ πάντες οἱ παρόντες. ἔπειτα δὲ Χειρίσοφος ἀνέστη καὶ εἶπεν ὧδε· Φίλος μοὶ ἐστίν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ καὶ τυγχάνει. ἦν οὖν πέμψητέ με, οἶμαι ἂν ἔλθεῖν καὶ τριήρεις ἔχων καὶ πλοῖα τὰ ἡμᾶς ἄξοντα· ὑμεῖς δέ, εἴπερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετε, ἔστ' ἂν ἐγὼ ἔλθω· ἤξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται ἤσθησαν τε καὶ ἐψηφίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τάχιστα.

Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε· Χειρίσοφος μὲν δὴ ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δὲ ἀναμενοῦμεν. ὅσα μοι οὖν δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποιεῖν ἐν τῇ μονῇ, ταῦτα ἐρῶ. πρῶτον μὲν τὰ ἐπιτήδεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας· οὔτε γὰρ ἀγορὰ ἔστιν ἰκανὴ οὔτε ὅτου ὠνησόμεθα εὐπορία εἰ μὴ ὀλίγοις τισίν, ἢ δὲ χώρα πολεμίας κίνδυνος οὖν πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἢ ἀμελῶς τε καὶ ἀφυλάκτως πορευήσθε ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. ἀλλὰ μοι δοκεῖ σὺν προνομαῖς λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ πλανᾶσθαι, ὡς σώζησθε, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα. Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν ἐκπορεύονται τινες. οἶμαι οὖν βέλτιστον εἶναι ἡμῖν εἰπεῖν τὸν μέλλοντα ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν μενόντων καὶ συμπαρασκευάζωμεν, ἐάν τι δέη, κἂν βοηθῆσαι τισι καιρὸς ἦ, εἰδῶμεν, ὅποι δεήσει βοηθεῖν, καὶ ἐάν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῇ ποι, συμβουλευόμενοι πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν ἐφ' οὓς ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τόδε, ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις ληΐζεσθαι καὶ δικαίως ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰ ἐκείνων· ὑπερκάθηται δ' ἡμῶν. φυλακὰς δὲ μοι δοκεῖ δεῖν περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· ἐάν οὖν κατὰ μέρος [μερισθέντες] φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἦττον ἂν δύνανται ἡμᾶς θηρᾶν οἱ πολέμιοι. ἔτι τοίνυν τάδε ὁρᾶτε. εἰ μὲν ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἤξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων ἰκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ἂν μέλλω λέγειν· νῦν δ' ἐπεὶ

τοῦτο ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρασκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἦν μὲν γὰρ ἔλθῃ, ὑπαρχόντων ἐνθάδε ἐν ἀφρονωτέροις πλευσόμεθα· ἐάν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ὁρῶ δὲ ἐγὼ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησάμενοι παρὰ Τραπεζοντίων μακρὰ πλοῖα κατάγοιμεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτὰ τὰ πηδάλια παραλυόμενοι, ἕως ἂν ἰκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν οὐκ ἀπορήσαιμεν κοιμηθῆς οἴας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν κατάγωμεν ὅσον ἂν χρόνον ἡμῶν ἔνεκεν μένωσι, καὶ ναῦλον συνθέσθαι, ὅπως ὠφελούντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦτα ἡμῖν μὴ ἐκπεραίνηται, ὥστε ἀρκεῖν πλοῖα, τὰς ὁδοὺς, ἃς δυσπόρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκίσαι πόλεις ἐντελλασθαι ὁδοποιεῖν· πείσονται γὰρ [καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι] καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

Ἐνταῦθα δὲ ἀνέκραγον, ὡς οὐ δεοὶ ὁδοιπορεῖν. ὁ δὲ ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπειψήφισε μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν, λέγων, ὅτι θάττον ἀπαλλάσσονται, ἢ εὐποροὶ γένωνται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ τῶν Τραπεζοντίων, ἢ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκωνα περίοικον. οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα ἀποδράς ἦρχετο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν. οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν θοράῃ γὰρ παρὰ Σεύθη πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόντορον, ἢ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὅποσα λαμβάνοι πλοῖα κατήγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαίρουμένοι φυλακὰς καθίστασαν, ὅπως σῶα εἴη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντο εἰς παραγωγὴν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἦν, ἐπὶ λείαν ἐξήεσαν οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον, οἱ δὲ καὶ οὐ. Κλεινέτος δ' ἐξαγωγῶν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτός τε ἀπέθανε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν, ὥστε 2

ἀπανθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζούντιων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον· οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπτωκότες τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ ὑπερεξάθητο

² ἐπὶ τῶν ἄκρων. οἱ δὲ Τραπεζούντιοι ὀπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥάδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἦγον· φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν· εἰς δὲ τοὺς Δρίλας προθύμως ἦγον, ὕφ' ὧν κακῶς ἔπασχον, εἰς χωρία τε ὄρεινά καὶ δύσβατα καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ.

³ Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὅποια τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἀλώσιμα εἶναι ἐδόκει, ἐμπιπράντες ἀπήεσαν· καὶ οὐδὲν ἴν λαμβάνειν εἰ μὴ ὕς ἢ βοῦς ἢ ἄλλο τι κτήνος τὸ πῦρ διαπεφυγός. ἐν δὲ ἦν χωρίον μητροπόλις αὐτῶν· εἰς τοῦτο πάντες συνερρνήεσαν. περὶ δὲ τοῦτο ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ πρόσοδοι χαλεπαὶ

⁴ πρὸς τὸ χωρίον. οἱ δὲ πελτασταὶ προδραμόντες στάδια πέντε ἢ ἕξ τῶν ὀπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὄρωντες πρόβατα πολλὰ καὶ ἄλλα χρήματα προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον· συνείποντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ οἱ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξωρημένοι· ὥστε ἐγένοντο οἱ διαβάντες

⁵ πλείους ἢ εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους. ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τάφρος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεῖα ἀναβεβλημένη καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς καὶ τύρσεις πικραὶ ξύλιναί πεποιημέναι, ἀπιέναι δὴ

⁶ ἐπεχείρουν· οἱ δὲ ἐπέκειντο αὐτοῖς. ὥς δὲ οὐκ ἐδύναντο ἀποτρέχειν, ἦν γὰρ ἐφ' ἐνὸς ἢ κατάβασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν χαράδραν, πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα· ὁ δὲ ἠγγεῖτο

⁷ τοῖς ὀπλίταις. ὁ δ' ἐλθὼν λέγει, ὅτι ἔστι χωρίον χρημάτων πολλῶν μεστόν· τοῦτο οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα· ἰσχυρόν γὰρ ἐστίν· οὔτε ἀπελθεῖν ῥάδιον· μάχονται γὰρ ἐπεξ-

⁸ εληλυθότες καὶ ἡ ἄφοδος χαλεπή. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν τοὺς μὲν ὀπλίτας θῆσθαι ἐκέλευσε τὰ ὄπλα, αὐτὸς δὲ διαβὰς σὺν τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο, πότερον εἴη κρεῖττον ἀναγαγεῖν καὶ τοὺς διαβεβηκότες ἢ καὶ τοὺς ὀπλίτας διαβιβάσειν, ὥς

⁹ ἀλόγτος ἂν τοῦ χωρίου. ἐδόκει γὰρ τὸ μὲν ἀπαγαγεῖν

οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νευρῶν, ελεῖν δ' ἂν ᾗοντο καὶ οἱ λοχαγοὶ τὸ χωρίον. καὶ ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας· οἱ γὰρ μάντις ἀποδεδειγμένοι ἦσαν, ὅτι μάχη μὲν ἔσται, τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου. καὶ τοὺς ¹⁰ μὲν λοχαγοὺς ἔπεμπε διαβιβάσοντας τοὺς ὀπλίτας, αὐτὸς δ' ἔμεινε ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς, καὶ οὐδένα εἶα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἦκον οἱ ὀπλίται, ἐκέ-

¹¹ λευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν, ὥς ἂν κράτιστα οἴηται ἀγωνιεῖσθαι· ἦσαν γὰρ οἱ λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων, οἱ πάντα τὸν χρόνον ἀλλήλοις περὶ ἀνδραγαθίας ἀντεποιούντο. καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς ¹² πελτασταῖς πᾶσι παρήγγειλε διηγκυλωμένους ἵναί, ὥς, ὀπόταν σημήνη, ἀκοντίζειν, καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβεβλησθαι ἐπὶ ταῖς νευραῖς, ὥς, ὀπόταν σημήνη, τοξεύειν δεήσον, καὶ τοὺς γυμνήτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας· καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι. ἐπεὶ ¹³ δὲ πάντα παρεσκευάστο καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ὑπολόχαγοι καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χείρους εἶναι πάντες παρατεταγμένοι ἦσαν· καὶ ἀλλήλους μὲν δὴ συνεώρων, μηροειδῆς γὰρ διὰ τὸ χωρίον ἢ τάξις ἦν· ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν ¹⁴ καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο, ἅμα τε τῷ Ἐνναλίῳ ἠέλιξαν καὶ ἔθειον ὀρόμῳ οἱ ὀπλίται, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχοι, τοξεύματα, σφενδόνας, πλείστοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι, ἦσαν δὲ οἱ καὶ πῦρ προσέφερον. ὑπὸ δὲ τοῦ ¹⁵ πλήθους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τὰ τε σταυρώματα καὶ τὰς τύρσεις· ὥστε Ἀγασίας Στυμφάλιος καὶ Φιλόξενος Πελληνεὺς καταθέμενοι τὰ ὄπλα ἐν χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἶλκε καὶ ἄλλος ἀναβεβήκει καὶ ἠλώκει τὸ χωρίον, ὥς ἐδόκει. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ ¹⁶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδραμόντες ἤρπαζον ὅ,τι ἕκαστος ἐδύνατο· ὁ δὲ Ξενοφῶν σιὰς κατὰ τὰς πύλας ὀπόσους ἐδύνατο κατεκώλυσε τῶν ὀπλιτῶν ἕξω· πολέμιοι γὰρ ἄλλοι ἐφείροντο ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς. οὐ πολλοῦ δὲ χρόνου ¹⁷ μεταξὺ γενομένου κραυγῆ τε ἐγένετο ἔνδον καὶ ἔφευγον οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἅ ἔλαβον, τάχα δὲ τις καὶ τετραμένος· καὶ πολλὸς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ θύρετρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες ἔλεγον, ὅτι ἄκρα τέ ἐστιν ἔνδον καὶ οἱ

πολέμιοι πολλοί, οἱ παῖουσι ἐκδεδραμνότες τοὺς ἔνδον
 18 ἀνθρώπους. ἔνταῦθα ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν
 κήρυκα λέγειν εἰσω τὸν βουλόμενον τι λαμβάνειν. καὶ ἵεται
 πολλοὶ εἰσω, καὶ νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας οἱ εἰσωθού-
 19 μενοι καὶ κατακλείουσι τοὺς πολέμιους πάλιν εἰς τὴν
 ἄκραν. καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἀκρας πάντα διηρπασθη καὶ
 ἐξεκομίσαντο οἱ Ἕλληνες· οἱ δὲ ὀπλίται ἔθεντο τὰ ὄπλα,
 οἱ μὲν περὶ τὰ σταυρώματα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ
 20 τὴν ἄκραν φέρουσαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκό-
 πουν, εἰ οἷόν τε εἴη τὴν ἄκραν λαβεῖν· ἦν γὰρ οὕτω σω-
 τηρία ἀσφαλής, ἄλλως δὲ πᾶν χαλεπὸν ἐδόκει εἶναι
 ἀπελθεῖν· σκοποῦμενοι δὲ αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνά-
 21 λωτον εἶναι τὸ χωρίον. ἔνταῦθα παρεσκευάζοντο τὴν
 ἄφοδον καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς καθ' αὐτοὺς
 διήρουν καὶ τοὺς ἀχρεῖους καὶ φορτία ἔχοντας ἐξεπέμ-
 22 ποντο καὶ τῶν ὀπλιτῶν τὸ πλῆθος, καταλιπόντες οἱ λο-
 χαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν. ἐπεὶ δὲ ἤρξαντο ἀποχωρεῖν,
 ἐπεξέθεον ἔνδοθεν πολλοὶ γέγρα καὶ λόγχας ἔχοντες καὶ
 κνημίδας καὶ κράνη Παφλαγονικά, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς
 οἰκίας ἀνέβαινον τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς εἰς τὴν ἄκραν
 23 φερούσης ὁδοῦ· ὥστε οὐδὲ διώκειν ἀσφαλὲς ἦν κατὰ τὰς
 πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκραν φερούσας. καὶ γὰρ ξύλα μεγάλα
 ἐπερρίπτουν ἄνωθεν, ὥστε χαλεπὸν ἦν καὶ μένειν καὶ
 24 ἀπιέναι· καὶ ἡ νύξ φοβερὰ ἦν ἐπιούσα. μαχομένων δὲ
 αὐτῶν καὶ ἀπορουμένων θεῶν τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτη-
 ρίας δίδωσιν. ἔξαπίνης γὰρ ἀνέλαμψεν οὐρα τῶν ἐν
 δεξιᾷ ὅτον δὴ ἐνάψαντος. ὡς δ' αὐτὴ συνέπιπτεν, ἔφρευ-
 25 γον οἱ ἀπὸ τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. ὡς δὲ ἔμαθεν ὁ Ξενο-
 φῶν τοῦτο παρὰ τῆς τύχης, ἐνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς ἐν
 ἀριστερᾷ οἰκίας, αἱ ξύλιναι ἦσαν, ὥστε καὶ ταχὺ ἐκαίοντο.
 26 ἔφρευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰκιῶν. οἱ δὲ κατὰ
 στόμα δὴ ἔτι μόνον ἐλύπον καὶ δῆλοι ὅτι ἐπιμείσονται
 ἐν τῇ ἑξόδῳ τε καὶ καταβάσει. ἔνταῦθα παραγγέλλει
 φορεῖν ξύλα ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ
 μέσον ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δὲ ἰκανὰ ἦδη ἦν,
 ἐνήψαν· ἐνήπτων δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκιμα οἰ-
 27 κίας, ὅπως οἱ πολέμιοι ἀμφὶ ταῦτα ἔχοιεν. οὕτω μόλις

ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυτῶν καὶ τῶν
 πολεμίων ποιησάμενοι. καὶ κατεκαύθη πᾶσα ἡ πόλις
 καὶ αἱ οἰκίαι καὶ αἱ τύρσεις καὶ τὰ σταυρώματα καὶ τᾶλλα
 πάντα πλὴν τῆς ἀκρας.

Τῇ δὲ ὑστεραία ἀπήεσαν οἱ Ἕλληνες ἔχοντες τὰ ἐπι- 25
 τήδεια. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν εἰς Τρα-
 πεζοῦντα, κρανὴς γὰρ ἦν καὶ στενὴ, ψευδενέδραν ἐποιή-
 σαντο· καὶ ἀνὴρ Μυσὸς καὶ τοῦνομα τοῦτο ἔχων τῶν 29
 Κρητῶν λαβὼν δέκα ἔμενεν ἐν λασίῳ χωρίῳ καὶ προσε-
 ποιεῖτο τοὺς πολέμιους πειρᾶσθαι λανθάνειν· αἱ δὲ πέλ-
 ται αὐτῶν ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε διεφαίνοντο χαλκαῖ οὔσαι.
 οἱ μὲν οὖν πολέμιοι ταῦτα διορῶντες ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέ- 30
 δραν οὔσαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινεν. ἐπεὶ δὲ
 ἐδόκει ἤδη ἰκανὸν ὑπεληλυθῆναι, τῇ Μυσῷ ἐσήμηρε φεύ-
 γειν ἀνὰ κράτος· καὶ ὃς ἔξαναστὰς φεύγει καὶ οἱ σὺν
 αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Κρήτες, ἀλίσκεσθαι γὰρ ἔφρασαν 31
 τῷ δρόμῳ, ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ εἰς ὕλην κατὰ τὰς
 νάπας κλινομένοι ἐσώθησαν, ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν 32
 ὁδὸν φεύγων ἐβόα βοηθεῖν· καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ καὶ ἀνέ-
 λαβον τετρωμένον. καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδα ἀνεχώρουν βαλ-
 λόμενοι οἱ βοηθήσαντες καὶ ἀντιτοξενόντες τινες τῶν
 Κρητῶν. οὕτως ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πάντες
 σῶοι ὄντες.

Ἐπεὶ δὲ οὔτε Χειρίσοφος ἦκεν οὔτε πλοῖα ἰκανὰ ἦν 3
 οὔτε τὰ ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι.
 καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τοὺς τε ἀσθενούντας ἐνεβίβασαν
 καὶ τοὺς ὑπὲρ τετραράκοντα ἔτη καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας
 καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν. καὶ Φιλήσιον
 καὶ Σοφραίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβί-
 βάσαντες τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δὲ ἄλλοι ἐπο-
 ρεύοντο· ἡ δὲ ὁδὸς ὠδοποιημένη ἦν. καὶ ἀφικνοῦνται 2
 πορευόμενοι εἰς Κερασσοῦντα τριταῖοι πόλιν Ἑλληνίδα
 ἐπὶ Θαλάττῃ Σιωπέων ἀποικίῳ ἐν τῇ Κολχίδι χώρῳ.
 ἔνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας δέκα· καὶ ἑξέτασις σὺν τοῖς 3
 ὄπλοις ἐγίνετο καὶ ἀριθμὸς, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι
 καὶ ἑξακόσιοι. οὗτοι ἐσώθησαν. οἱ δὲ ἄλλοι ἀπώλοντο
 ὑπὸ τε τῶν πολεμίων καὶ χιόνος καὶ εἴτις νόσῳ.

⁴ Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων ἀργύριον γενόμενον. καὶ τὴν δεκάτην, ἣν τῷ Ἀπόλλωνι ἐξείλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοὶ τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρισόφου Νέων ὁ Ἀσιναιὸς ἔλαβε. Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιησάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθηναίων θησαυρὸν καὶ ἐπέγραψε τὸ τε αὐτοῦ ὄνομα καὶ τὸ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε·

⁵ ξένος γὰρ ἦν αὐτοῦ. τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, ὅτ' ἀπῆει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιωτοὺς ὁδόν, καταλείπει παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρτέμιδος νεώκορῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει ἵναί, καὶ ἐπέστειλεν, ἣν μὲν αὐτὸς σωθῆ, αὐτῷ ἀποδοῦναι· ἣν δὲ τι πάθῃ, ἀναθεῖναι ποιησάμενον τῇ Ἀρτέμιδι ὅ,τι οἴοιτο χαριεῖσθαι

⁶ τῇ θεῷ. ἐπεὶ δ' ἔφηνεν ὁ Ξενοφῶν, κατοικοῦντος ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οἰκισθέντος παρὰ τὴν Ὀλυμπίαν, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρακαταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν χωρίον ὠνεῖται τῇ θεῷ ὅπου ἀνεῖλεν

⁷ ὁ θεός. ἔνυχε δὲ διαρρέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινοῦς. καὶ ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεῶν Σελινοῦς ποταμὸς παραρρεῖ, καὶ ἰχθύες τε ἐν ἀμφοτέροις ἔνεισι καὶ κόγχοι· ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι χωρίῳ καὶ

⁸ θήραι πάντων ὅποσα ἐστὶν ἀγρευόμενα θηρία. ἐποίησε δὲ καὶ βωμὸν καὶ ναὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν δὲ αἰεὶ δεκατέτων τὰ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὠραῖα θυσίαν ἐποίει τῇ θεῷ, καὶ πάντες οἱ πολῖται καὶ οἱ πρόσχωροι ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετείχον τῆς ἐορτῆς. παρεῖχε δὲ ἡ θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλφιστα, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα καὶ τῶν θυομένων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος καὶ τῶν

⁹ θηρευομένων δέ. καὶ γὰρ θήραν ἐποιούντο εἰς τὴν ἐορτὴν οἱ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολιῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων· καὶ ἤλισκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς Φολόης,

¹⁰ σῦες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι. ἔστι δὲ ἡ χώρα, ἣ ἐκ Λακεδαιμονος εἰς Ὀλυμπίαν πορεύονται, ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἐν δ' ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ

καὶ λειμῶν καὶ ὄρη δένδρων μεστά, ἱκανὰ σῦς καὶ αἶγας καὶ βοῦς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἐορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι. περὶ δὲ αὐτὸν τὸν

¹¹ ναὸν ἄλλος ἡμέρων δένδρων ἐφντεύθη, ὅσα ἐστὶ τρωκτὰ ὠραῖα. ὁ δὲ ναὸς ὡς μικρὸς μεγάλῳ τῷ ἐν Ἐφέσῳ εἰκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρίττινον χρυσοῦ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ. καὶ στήλη ἔστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμ-

¹² ματα ἔχουσα· **ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΤΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΥΜΕΝΟΝ ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ. ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΙΣΚΕΥΑΖΕΙΝ. ΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ ΤΗΙ ΘΕΩΙ ΜΕΛΗΣΕΙ.**

Ἐκ Κερασούντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο

¹ οἶπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ὄρσις, πέμπουσιν

² εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες, πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ διὰ πολεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. οἱ δὲ εἶπον, ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστενον γὰρ τοῖς χωρίοις. ἐντεῦθεν λέγει

³ ὁ Τιμησίθεος, ὅτι πολέμιοι οὗτοι εἰσιν οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα. καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλονται συμμαχίαν ποιήσασθαι· καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἤκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, συνήλθον οἱ τε

⁴ τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἔλεξε Ξενοφῶν, ἡρμήνευε δὲ Τιμησίθεος· Ὁ ἄν-

⁵ δρες Μοσσυνοῖκοι, ἡμεῖς βουλόμεθα διασωθῆναι πρὸς τὴν Ἑλλάδα πεζῇ· πλοῖα γὰρ οὐκ ἔχομεν· κωλύουσι δὲ οὗτοι ἡμᾶς, οὓς ἀκούομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. εἰ οὖν

⁶ βούλεσθε, ἔξεστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμαχούς καὶ τιμωρήσασθαι, εἰ τί ποτε ὑμᾶς οὗτοι ἠδίκησαν, καὶ τὸ λοιπὸν ὑμῶν ὑπηκόους εἶναι τούτους. εἰ δὲ ἡμᾶς ἀφήσετε, σκέ-

⁷ ψασθε, πόθεν αὖ ἂν τοσαύτην δύναμιν λάβοιτε σύμμαχον. πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων, ὅτι

⁸ καὶ βούλονται ταῦτα καὶ δέχονται τὴν συμμαχίαν. Ἄγετε

⁹ δὴ, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν σύμμαχοι ὑμῶν γενώμεθα, καὶ ὑμεῖς τί οἴοι τε ἔσεσθε ἡμῖν συμπερᾶσαι περὶ τῆς διόδου; οἱ δὲ εἶπον, ὅτι ἱκανοὶ

¹⁰

ἔσμεν εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα τῆν τῶν ἡμῖν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων καὶ δεῦρο ὑμῖν πέμψαι καὺς τε καὶ ἀνδρας, οὔτινες ὑμῖν συμμαχοῦνται τε καὶ τὴν ὁδὸν ἠγήσονται.

- 11 Ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες ᾤχοντο. καὶ ἦγον τῇ ὑστεραία ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μονόξυλα καὶ ἐν ἑκάστῳ τρεῖς ἀνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο ἐκβάντες εἰς τάξιν
- 12 ἔθεντο τὰ ὄπλα, ὃ δὲ εἰς ἔμενε. καὶ οἱ μὲν λαβόντες τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ μένοντες ἐξετάζαντο ᾧδε. ἔστησαν ἀνὰ ἑκατὸν μάλιστα οἷον χοροὶ ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοισι, ἔχοντες γέγρα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα, εἰκασμένα κίττου πέταλα, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἐξάπηχυ, ἔμπροσθεν μὲν λόγην ἔχον, ὀπισθεν δὲ αὐτοῦ τοῦ ξύλου
- 13 σφαιροειδές. χιτωνίσκους δὲ ἐνεδεδύκεσαν ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου, ἐπὶ τῇ κεφαλῇ δὲ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ Παφλαγονικά, κρωβύλον ἔχοντα κατὰ μέσον, ἔγγύτατα τιαροειδῆ· εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδη-
- 14 ρᾶς. ἐντεῦθεν ἐξῆρχε μὲν αὐτῶν εἰς, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἐπορεύοντο ἄδοντες ἐν ῥυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ τῶν ὀπλων τῶν Ἑλλήνων ἐπορεύοντο εὐθύς πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπὶ χωρίον, ὃ ἐδόκει ἐπι-
- 15 μαχώτατον εἶναι. ᾤκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως τῆς μητροπόλεως καλουμένης αὐτοῖς καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον τῶν Μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦν· οἱ γὰρ ἀεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ πάντων Μοσσυνοίκων, καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δικαίως ἔχειν
- 16 τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ἂν καταλαβόντας πλεονεκτεῖν. εἶποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ ἀρπαγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμιοι προσιόντων τέως μὲν ἠσύχαζον· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκδραμόντες τρέπονται αὐτοὺς καὶ ἀπέκτειναν σιχνοὺς τῶν βαρβάρων καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλλήνων
- 17 τινὰς καὶ ἐδίωκον μέχρι οὗ εἶδον τοὺς Ἑλληνας βοηθοῦντας· εἶτα δὲ ἀποστραπόμενοι ᾤχοντο καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν ἐπεδείκνυσαν τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς ἐαυτῶν πολεμίοις, καὶ ἅμα ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ἄδοντες.
- 18 οἱ δὲ Ἑλληνας μάλα ἤχθοντο, ὅτι τοὺς τε πολεμίους ἐπε-

ποιήκεσαν θρασυτέρους καὶ ὅτι οἱ ἐξελθόντες Ἑλληνας σὺν αὐτοῖς ἐπεφύγεσαν μάλα ὄντες σιχνοί· ὃ οὐπω πρόσθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ στρατείᾳ. Ξενοφῶν δὲ 19 συγκαλέσας τοὺς Ἑλληνας εἶπεν· Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσητε ἕνεκα τῶν γεγενημένων· ἴστε γάρ, ὅτι καὶ ἀγαθὸν οὐ μείον τοῦ κακοῦ γεγένηται. πρῶτον μὲν γὰρ 20 ἐπίστασθε, ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἠγεῖσθαι τῷ ὄντι πολέμιοι εἰσιν οἷσπερ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀμελήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως καὶ ἱκανοὶ ἠγησάμενοι εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις ταῦτα πράττειν ἄπερ σὺν ἡμῖν δίκην δεδώκασιν· ὥστε αὐτοῖς ἦττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπολείπονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ παρασκευάζεσθαι, 21 ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὖσι τῶν βαρβάρων δόξετε κρείτους αὐτῶν εἶναι καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο.

Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως ἔμειναν· τῇ δ' 22 ὑστεραία θύσαντες ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀριστήσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κατὰ ταῦτα ταξάμενοι ἐπορεύοντο τοὺς τοξότας μεταξὺ τῶν λόχων ἔχοντες, ὑπολειπομένους δὲ 23 μικρὸν τοῦ στόματος τῶν ὀπλιτῶν. ἦσαν γὰρ τῶν πολεμίων οἱ εὗζωνοι κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. τούτους ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ πελτασταί. οἱ δ' ἄλλοι βάδην ἐπορεύοντο πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἀφ' οὗ τῇ 24 προτεραία οἱ βάρβαροι ἐτρέφθησαν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς· ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς ἐδέξαντο οἱ βάρβαροι καὶ ἐμάχοντο, ἐπειδὴ δὲ ἐγγὺς ἦσαν οἱ ὀπλίται, ἐτρέποντο. καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθύς εἶποντο διώκοντες ἄνω πρὸς τὴν πόλιν, οἱ δὲ 25 ὀπλίται ἐν τάξει εἶποντο. ἐπεὶ δὲ ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς μητροπόλεως οἰκίαις, ἐνταῦθα οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι ἐμάχοντο καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἄλλα δόρατα ἔχοντες παχέα μακρά, ὅσα ἀνὴρ ἂν φέροι 26 μόλις, τούτοις ἐπειρώωντο ἀμύνασθαι ἐκ χειρός. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἑλληνας, ἀλλ' ὁμόσε ἐχώρον, ἔφενγον οἱ βάρβαροι καὶ ἐντεῦθεν ἅπαντες λιπόντες τὸ χωρίον. ὃ

δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὃ ἐν τῷ μόσσυι τῷ ἐπ' ἄκρον ἠχοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττουσιν, οὐκ ἤθελεν ἐξελεῖν, οὐδὲ οἱ ἐν τῷ πρότερον αἰρεθέντι χωρίῳ, ἀλλ' αὐτοῦ σὺν τοῖς μοσσύνοις κατεκαύθησαν. οἱ δὲ Ἕλληνες διαρπάζοντες τὰ χωρία εὗρισκον θησαυροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρτων νενημένων πατρῶν, ὡς ἔφασαν οἱ Μοσσύνοικοι, τὸν δὲ νέον σίτον σὺν τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον ἦσαν δὲ ζεαὶ αἱ πλείους. καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεύσιν εὗρισκετο τεταριχενμένα καὶ στέαρ ἐν τεύχεσι τῶν δελφίνων, ᾧ ἐχρῶντο οἱ Μοσσύνοικοι καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἔλαιῳ· κάρνα δὲ ἐπὶ τῶν ἀνακειῶν ἦν πολλὰ τὰ πλατέα οὐκ ἔχοντα διαφρῆν οὐδεμίαν. τούτῳ καὶ πλείστῳ σίτῳ ἐχρῶντο ἔφροντες καὶ ἄρτους ὀπτῶντες. οἶνος δὲ ἠήρσκετο, ὃς ἄκρατος μὲν ὄξυς ἐφαίνετο εἶναι ὑπὸ τῆς αὐστηρότητος, κερασθεὶς δὲ εὐώδης τε καὶ ἠδύς.

Οἱ μὲν δὲ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθα ἐπορεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς συμμαχήσασιν τῶν Μοσσυνοίκων. ὅποσα δὲ καὶ ἄλλα παρήσσαν χωρία τῶν σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων, τὰ εὐπροσοδῶτα οἱ μὲν ἔλειπον, οἱ δὲ ἐκόντες προσεχώρον. τὰ δὲ πλείστα τοιαῦτα ἦν τῶν χωρίων. ἀπέιχον αἱ πόλεις ἀπ' ἀλλήλων στάδια ὀγδοήκοντα, αἱ δὲ κλείον, αἱ δὲ μείον· ἀναβοώντων δὲ ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἐτέραν ἐκ τῆς ἐτέρας πόλεως· οὕτως ὑψηλὴ τε καὶ κοίλη ἡ χώρα ἦν. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς φίλοις ἦσαν, ἐπεδείκνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σιτευτούς, τεθραμμένους καρνοῖς ἐφθοῖς, ἀπαλούς καὶ λευκοὺς σφόδρα καὶ οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν πάντα ἐστιγμένους ἀνθέμια. ἐζήτουν δὲ καὶ ταῖς ἐταίραις, ἃς ἦγον οἱ Ἕλληνες, ἐμφανῶς συγγίγγεσθαι· νόμος γὰρ ἦν οὗτος σφίσι. λευκοὶ δὲ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. τούτους ἔλεγον οἱ στρατευσάμενοι βαρβαρωτάτους διελθεῖν καὶ πλείστον τῶν Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. ἐν τε γὰρ ὄχλῳ ὄντες ἐποίουν ἅπερ ἂν ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ ποιήσειαν, μόνοι τε ὄντες ὁμοία ἔπραττον ἅπερ ἂν μετ' ἄλλων ὄντες, διε-

λέγοντό τε αὐτοῖς καὶ ἐγέλων ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ ὠρχοῦντο ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν, ὡσπερ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι.

Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διὰ τε τῆς πολεμίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι τε ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνοὺς. ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα καὶ χωρὶα εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἥττον ἐρυμνά. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐχηζόν πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναι τι καὶ τὰ ξένια, ἃ ἦκε παρὰ Τιβαρηνῶν, οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐπιμείναι κελεύσαντες, ἔστε βουλευσαιντο, ἐθύοντο. καὶ πολλὰ καταθυσάντων τέλος ἀπειδείξαντο οἱ μάντιες πάντες γνώμην, ὅτι οὐδαμῇ προσίοντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὲ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα, πόλιν Ἑλληνίδα, Σιωπέων ἀποικίαν, ὄντας δ' ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ.

[Μέχρι ἐνταῦθα ἐπέξευσε ἡ στρατιὰ. πλήθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλωνί μάχης ἄχρι εἰς Κοτύωρα σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι ἑξακόσιοι καὶ εἴκοσι, στάδιοι μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι, χρόνου πλήθος ὀκτὼ μῆνες.] ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τετραράκοντα πέντε. ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατὰ ἔθνος ἕκαστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐλάμβανον τὰ μὲν ἐκ τῆς Παφλαγονίας, τὰ δ' ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν· οὐ γὰρ παρεῖχον ἀγορὰν οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο.

Ἐν τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρέσβεις, φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως, ἦν γὰρ ἐκείνων καὶ φόρον ἐκείνοις ἔφερον, καὶ περὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον δηρομένην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἔλεγον· προηγόροι δὲ Ἐκατώνυμος δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγειν· Ἐπεμψεν ἡμᾶς, ὧ ἄνδρες στρατιῶται, ἡ τῶν Σιωπέων πόλις ἐπαινέσοντάς τε ὑμᾶς, ὅτι νικάτε Ἕλληνες ὄντες βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους, ὅτι διὰ

πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὡς ἡμεῖς ἠκούσαμεν, πραγμάτων
 9 σεσωμένοι πάρεστε. ἀξιοῦμεν δὲ Ἕλληνας ὄντες καὶ αὐτοὶ
 ὑφ' ὑμῶν ὄντων Ἑλλήνων ἀγαθὸν μὲν τι πάσχειν, κακὸν
 δὲ μηδέν. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὑμᾶς οὐδὲν πώποτε ὑπῆρξαμεν
 10 κακῶς ποιοῦντες. Κοτυωρίται δὲ οὗτοι εἰσὶ μὲν ἡμέτεροι
 ἄποικοι, καὶ τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώ-
 καμεν βαρβάρους ἀφελόμενοι· διὸ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέ-
 ρουσιν οὗτοι τεταγμένον καὶ Κερασούντιοι καὶ Τραπε-
 ζούντιοι· ὥστε ὅ,τι ἂν τούτους κακὸν ποιήσῃτε, ἢ Σινο-
 11 πέων πόλις νομίζει πάσχειν. νῦν δὲ ἀκούομεν ὑμᾶς εἰς
 τε τὴν πόλιν βία παρεληλυθότας ἐνόους σκηροῦν ἐν ταῖς
 οἰκίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων βία λαμβάνειν, ὧν ἂν δέησθε,
 12 οὐ πείθονται. ταῦτ' οὖν οὐκ ἀξιοῦμεν· εἰ δὲ ταῦτα ποι-
 ῆσετε, ἀνάγκη ἡμῖν καὶ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας καὶ
 ἄλλον ὄντινα ἂν δυνώμεθα φίλον ποιῆσθαι.
 13 Πρὸς ταῦτα ἀναστὰς Ξενοφῶν ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν
 εἶπεν· Ἡμεῖς δέ, ὧ ἄνδρες Σινοπέεις, ἤκομεν ἀγαπῶντες,
 ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα καὶ τὰ ὄπλα· οὐ γὰρ ἦν
 δυνατὸν ἅμα τε χρήματα ἄγειν καὶ φέρειν καὶ τοῖς πο-
 14 λεμίοις μάχεσθαι. καὶ νῦν ἐπεὶ εἰς τὰς Ἑλληνίδας πό-
 λεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν, παρείχον γὰρ ἡμῖν
 ἀγορὰν, ὠνούμενοι εἶχομεν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ἂνθ' ὧν
 ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ξένια ἔδωκαν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν
 αὐτούς, καὶ εἴ τις αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τού-
 των ἀπειχόμεθα· τοὺς δὲ πολεμίους αὐτῶν, ἐφ' οὓς αὐτοὶ
 15 ἠγοῖντο, κακῶς ἐποιοῦμεν ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρωτᾶτε δὲ
 αὐτούς, ὁποῖων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον· πάρεισι γὰρ ἐνθάδε
 16 οὓς ἡμῖν ἠγεμόνας διὰ φιλίαν ἢ πόλις συνέπεμψεν. ὅποι
 δ' ἂν ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔχωμεν, ἂν τε εἰς βάρβαρον
 γῆν ἂν τε εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ ὕβρει, ἀλλὰ ἀνάγκη λαμβά-
 17 νομεν τὰ ἐπιτήδεια. καὶ Καρδούχους καὶ Ταόχους καὶ
 Χαλδαίους καί τε βασιλέως οὐχ ὑπηκόους ὄντας ὁμως
 καὶ μάλα φοβερούς ὄντας πολεμίους ἐκτησάμεθα διὰ τὸ
 ἀνάγκη εἶναι λαμβάνειν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγορὰν οὐ
 18 παρείχον. Μάκρωνας δὲ καί τε βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ
 ἀγορὰν οὐκ ἔδυναντο παρείχον, φίλους τε ἐνομιζόμεν
 19 εἶναι καὶ βία οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων. Κοτυ-

ρίτας δὲ οὓς ὑμετέρους φασὶ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφα-
 μεν, αὐτοὶ αἰτιοὶ εἰσιν· οὐ γὰρ ὡς φίλοι προσεφέροντο
 ἡμῖν, ἀλλὰ κλείσαντες τὰς πύλας οὔτε εἰσω ἐδέχοντο οὔτε
 ἔξω ἀγορὰν ἐπέμπον· ἠτιῶντο δὲ τὸν παρ' ὑμῶν ἀρμο-
 στήν τούτων αἴτιον εἶναι. ὃ δὲ λέγεις βία παρελθόντας
 20 σκηροῦν, ἡμεῖς ἠξιοῦμεν τοὺς κάμοντας εἰς τὰς στέγας
 δέξασθαι· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέφρον τὰς πύλας, ἢ ἡμᾶς ἐδέχετο
 αὐτὸ τὸ χωρίον, ταύτη εἰσελθόντες ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον
 ἐποιήσαμεν, σκηροῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμοντες τὰ
 αὐτῶν δαπανῶντες, καὶ τὰς πύλας φρουροῦμεν, ὅπως μὴ
 ἐπὶ τῷ ὑμετέρῳ ἀρμοστῇ ὦσιν οἱ κάμοντες ἡμῶν, ἀλλ'
 ἐφ' ἡμῖν ἢ κομίσσασθαι, ὅταν βουλώμεθα. οἱ δὲ ἄλλοι,
 21 ὡς ὄρατε, σκηροῦμεν ὑπαίθριοι ἐν τῇ τάξει, παρεσκευα-
 σμένοι, ἂν μὲν τις εὖ ποιῇ, ἀντενποιεῖν, ἂν δὲ κακῶς,
 ἀλέξασθαι. ἃ δὲ ἠπειλήσας, ὡς ἦν ὑμῖν δοκῆ, Κορύλαν
 22 καὶ Παφλαγόνας συμμάχους ποιήσεσθε ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς
 δέ, ἦν μὲν ἀνάγκη ἢ, πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· ἤδη
 γὰρ καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ὑμῶν ἐπολεμήσαμεν· ἂν
 δὲ δοκῆ ἡμῖν καὶ φίλον ποιῆσθαι τὸν Παφλαγόναν· ἀκού-
 23 ομεν δὲ αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας πόλεως καὶ
 χωρίων τῶν ἐπιθαλαστίων· πειρασόμεθα συμπράττοντες
 αὐτῷ ὧν ἐπιθυμεῖ φίλοι γίνεσθαι.

Ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέσβεις τῷ
 24 Ἐκατονόμῳ χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημέοις, παρελθὼν δ'
 αὐτῶν ἄλλος εἶπεν, ὅτι οὐ πόλεμον ποιησόμενοι ἤκοιεν,
 ἀλλὰ ἐπιδείξοντες, ὅτι φίλοι εἰσὶ. καὶ ξενίοις, ἦν μὲν
 ἔλθῃτε πρὸς τὴν Σινοπέων πόλιν, ἐκεῖ δεξόμεθα, νῦν δὲ
 τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν διδόναι ἃ δύνανται· ὄρωμεν γὰρ
 πάντα ἀληθῆ ὄντα, ἃ λέγετε. ἐκ τούτου ξενία τε ἐπεμ-
 25 πον οἱ Κοτυωρίται καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξέ-
 νιζον τοὺς τῶν Σινοπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους
 πολλὰ τε καὶ φιλικὰ διελέγοντο τὰ τε ἄλλα καὶ περὶ τῆς
 λοιπῆς πορείας ἀνεπνυθάνοντο ὧν ἑκάτεροι ἐδέοντο.

Ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. τῇ δὲ
 6 ὑστεραίᾳ συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ
 ἔδοκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πορείας παρακαλέσαντας
 τοὺς Σινοπέας βουλεύεσθαι. εἴτε γὰρ πεζῇ δέοι πορευ-

εσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν εἶναι οἱ Σινωπεῖς· ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλαγονίας· εἴτε κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινωπέων· μόνοι γὰρ ἂν ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα παρασχεῖν ἀρκούντα τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν τοὺς πρέσβεις συνεβουλευόντο καὶ ἤξιον Ἑλλήνας ὄντας Ἑλλήσι τούτῳ πρῶτον καλῶς δέχεσθαι τῷ εὖνους τε εἶναι καὶ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν.

³ Ἀναστάς δὲ Ἐκατώνμος πρῶτον μὲν ἀπελογήσατο περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον ποιήσονται, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ἑλλήσι πολεμησόντων σφῶν εἶποι, ἀλλ' ὅτι, ἔξον τοῖς βαρβάροις φίλους εἶναι, τοὺς Ἑλλήνας αἰρήσονται. ἐπεὶ δὲ συμβουλεύειν ἐκέλευον, ἐπευξάμενος εἶπεν ὧδε· Εἰ μὲν συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστα μοι δοκεῖ εἶναι, πολλὰ μοι κάγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, τάναντία. αὕτη γὰρ ἡ ἱερὰ συμβουλή λεγομένη δοκεῖ μοι παρεῖναι· νῦν γὰρ δὴ, ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ ἔσονται οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ κακῶς, πολλοὶ ἔσεσθε οἱ καταράμενοι. πράγματα μὲν οὖν οἶδ' ὅτι πολὺ πλείω ἔσομεν, ἔαν κατὰ θάλατταν κομίζησθε· ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν· ἢν δὲ κατὰ γῆν στέλλησθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. ὅμως δὲ λεκτέα ἃ γιγνώσκω· ἔμπειρος γὰρ εἰμι καὶ τῆς χώρας τῶν Παφλαγόνων καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχει γὰρ ἀμφοτέρω, καὶ πεδία ⁷ κάλλιστα καὶ ὄρη ὑψηλότατα. καὶ πρῶτον μὲν οἶδα εὐθύς, ἢ τὴν εἰσβολὴν ἀνάγκη ποιείσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλη ἢ ἢ τὰ κέρατα τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ κατ' ἐκότερά ἐστιν ὑψηλά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνν ὀλίγοι δύναντ' ἂν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἂν οἱ πάντες ἄνθρωποι δύναντ' ἂν διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δεῖξαιμι ἂν, ⁸ εἰ μοί τινα βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα δὲ οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἱππέων, ἢν αὐτοὶ οἱ βάρβαροι νομίζουσι κρεῖττω εἶναι ἀπάσης τῆς βασιλέως ἱππέας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βασιλεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ μεῖζον ⁹ φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν. εἰ δὲ καὶ δυναθεῖτε τὰ τε ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι λαβόντες καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι μαχομένοι τοὺς τε ἱππεῖς τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας πλέον ἢ δώδεκα, ἤξετε ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον μὲν

τὸν θερμώδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων, ὃν χαλεπὸν οἶμαι διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων πολλῶν ἔμπροσθεν ὄντων, πολλῶν δὲ ὀπισθεν ἐπομένων· δεύτερον δ' Ἴριον τρίπλεθρον ὡσαύτως· τρίτον δ' Ἄλυν οὐ μείον δυοῖν σταδίων, ὃν οὐκ ἂν δύναισθε ἄνευ πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέχων; ὡς δ' αὐτῶς καὶ ὁ Παρθένης ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλθοιτε ἂν, εἰ τὸν Ἄλυν διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ¹⁰ ἀλλὰ παντάπασιν ἀδύνατον. ἂν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθάδε μὲν εἰς Σινώπην παραπλευσαι, ἐκ Σινώπης δὲ εἰς Ἡρακλείαν· ἐξ Ἡρακλείας δὲ οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ καὶ πλοῖα ἔστιν ἐν Ἡρακλείᾳ.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπόπτενον φίλιας ἕνεκα ¹¹ τῆς Κορύλα λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος αὐτῷ· οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληψόμενον διὰ τὴν συμβουλήν ταύτην· οἱ δὲ ὑπόπτενον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἴοντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζοιντο. οἱ δ' οὖν Ἑλλήνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιείσθαι. μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν εἶπεν· ὦ Σινωπεῖς, οἱ μὲν ἄνδρες ¹² ἤρηται πορείαν, ἢν ὑμεῖς συμβουλεύετε· οὕτω δὲ ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα ἔσεσθαι μέλλει ἱκανά, ὡς ἀριθμῶ ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλείοιμεν· εἰ δὲ μέλλοιμεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι οἱ δὲ πλείεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γινώσκωμεν γὰρ, ὅτι ὅπου μὲν ¹³ ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σώζεσθαι καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν· εἰ δὲ που ἦτονος τῶν πολεμίων ληφθησόμεθα, εὐδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ πρέσβεις ἐκέλευον πέμπειν πρέσβεις. ¹⁴ καὶ πέμπουσι Καλλιμαχὸν Ἀρκάδα καὶ Ἀρίστονα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιοῦν. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, ὁρῶντι μὲν ὀπλί- ¹⁵ τας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, ὁρῶντι δὲ καὶ πελταστὰς πολλοὺς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δὲ καὶ μάλα ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανούς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἔνθα οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικήσαντας.

16 καὶ γενέσθαι ἂν αὐτῷ ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένη
τό τε αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον.
καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τιμὴν εἰπεῖν τῶν στρατιω-
17 τῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γεόμενον,
τὸν Ἀμβρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς δεδιώς, μὴ γένηται
ταῦτα καὶ καταμείνη πῶς ἡ στρατιὰ, ἐκφέρει εἰς τὸ στρα-
τευμα λόγον, ὅτι Ξενοφῶν βούλεται καταμείναι τὴν στρα-
τιάν καὶ πόλιν οἰκίσαι καὶ ἑάντῳ ὄνομα καὶ δύναμιν
18 περιποιήσασθαι. αὐτὸς δ' ὁ Σιλανὸς ἐβούλετο ὅτι τά-
χιστα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικέσθαι· οὗς γὰρ παρὰ Κύρου
ἔλαβε τρισχιλλοὺς δαρεϊκοὺς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἡλή-
19 θενσε θυόμενος Κύρῳ, διεσεσώκει. τῶν δὲ στρατιω-
τῶν, ἐπεὶ ἤκουσαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι κατα-
μείναι, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐ. Τιμασίῳ δὲ ὁ Δαρδανεύς
καὶ Θώραξ ὁ Βοιωτίος πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας
τῶν Ἡρακλειωτῶν καὶ Σιωπέων λέγουσιν, ὅτι εἰ μὴ ἐκ-
ποριοῦσι τῇ στρατιᾷ μισθόν, ὥστε ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια
ἐκπλέοντας, ὅτι κινδυνεύσει μείναι τῶσαυτή δύναμις ἐν
τῷ Πόντῳ· βούλεται γὰρ Ξενοφῶν καὶ ἡμᾶς παρακαλεῖ,
ἐπειδὴν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότε εἰπεῖν ἐξαίφνης τῇ στρα-
20 τιᾷ, Ἄνδρες, νῦν μὲν ὀρώμεν ἡμᾶς ἀπόρους ὄντας καὶ ἐν
τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια καὶ ὡς οἴκαδε ἀπελ-
θόντας ὀνήσαι τι τοὺς οἴκοι· εἰ δὲ βούλεσθε τῆς κύκλῳ
χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰκουμένης ἐκλεξάμενοι ὅποι ἂν
βούλησθε κατασχεῖν, καὶ τὸν μὲν ἐθέλοντα ἀπιέναι οἴ-
καδε, τὸν δ' ἐθέλοντα μένειν αὐτοῦ, πλοῖα δ' ὑμῖν πάρ-
εστιν, ὥστε ὅπῃ ἂν βούλησθε ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε.
21 ἀκούσαντες ταῦτα οἱ ἔμποροι ἀπήγγελλον ταῖς πόλεσι·
συνέπεμψε δ' αὐτοῖς Τιμασίῳ ὁ Δαρδανεύς Εὐρύμαχόν
τε τὸν Δαρδανέα καὶ Θώρακα τὸν Βοιωτίον τὰ αὐτὰ
ταῦτα ἐροῦντας. Σιωπεῖς δὲ καὶ Ἡρακλειῶται ταῦτα
ἀκούσαντες πέμποσι πρὸς τὸν Τιμασίωνα καὶ κελεύουσι
προστατεῦσαι λαβόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρα-
22 τιά. ὁ δὲ ἄσμενος ἀκούσας ἐν συλλόγῳ τῶν στρατιωτῶν
ὄντων λέγει τάδε· Οὐ δεῖ προσέχειν μονῆ, ὡς ἄνδρες,
οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν περὶ πλείονος ποιέσθαι. ἀκούω
23 δὲ εἰ τις θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ οὐδ' ὑμῖν λέγοντας. ὑπὲρ

σχοῦμαι δὲ ὑμῖν, ἂν ἐκπλήγῃτε, ἀπὸ νομηγίας μισθο-
φορὰν παρέξειν κυζικηρὸν ἐκάστῳ τοῦ μηνός· καὶ ἄξω
ὑμᾶς εἰς τὴν Τρωάδα, ἐνθεν καὶ εἰμι φρυγᾶς, καὶ ὑπάρξει
ὑμῖν ἡ ἐμὴ πόλις· ἐκόντες γὰρ με δέξονται. ἡγήσομαι 24
δὲ αὐτὸς ἐγὼ ἐνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμπειρος
δὲ εἰμι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Φρυγίας καὶ τῆς Τρωάδος
καὶ τῆς Φαργαβάζου ἀρχῆς πάσης, τὰ μὲν διὰ τὸ ἐκείθεν
εἶναι, τὰ δὲ διὰ τὸ συνεστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλε-
άρχῳ τε καὶ Δερκυλίδῳ. ἀναστὰς αὖθις Θώραξ ὁ Βοι- 25
ώτιος, ὃς αἰεὶ περὶ στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη,
εἰ ἐξέλθοιεν ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερρόνησον,
χώραν καλὴν καὶ εὐδαίμονα, ὥστε τῷ βουλομένῳ ἐνοικεῖν,
τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ ἀπιέναι οἴκαδε. γελοῖον δὲ εἶναι
ἐν τῇ Ἑλλάδι οὔσης χώρας πολλῆς καὶ ἀφθόρου ἐν τῇ
βαρβάρων μαστεύειν. ἔστε δ' ἂν, ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, καὶ γὰρ 26
καθάπερ Τιμασίῳ ὑπισχοῦμαι ὑμῖν τὴν μισθοφορὰν.
ταῦτα δὲ ἔλεγεν εἰδὼς ἃ Τιμασίῳ οἱ Ἡρακλειῶται καὶ
οἱ Σιωπεῖς ὑπισχοῦντο, ὥστε ἐκπλεῖν. ὁ δὲ Ξενοφῶν
ἐν τούτῳ εἶπα. ἀναστὰς δὲ Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ 27
Ἀχαιοὶ ἔλεγον, ὡς δεινὸν εἶη ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πεί-
θειν τε καταμείναι καὶ θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς μὴ κοι-
νούμενον τῇ στρατιᾷ, εἰς δὲ τὸ κοινὸν μηδὲν ἀγορεύειν
περὶ τούτων. ὥστε ἠραγμάσθη ὁ Ξενοφῶν ἀναστῆναι καὶ
εἰπεῖν τάδε· Ἐγὼ, ὡς ἄνδρες, θύομαι μὲν, ὡς ὀράτε, 28
ὅποσα δύναμαι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἑμαντοῦ, ὅπως
ταῦτα τυγχάνω καὶ λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων, ὅποια
μέλλει ὑμῖν τε κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι καὶ ἐμοί.
καὶ νῦν ἐθύομην περὶ αὐτοῦ τούτου, εἰ ἄμεινον εἶη ἄρχε-
σθαι λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων ἢ παντά-
πασι μηδὲ ἀπτεσθαι τοῦ πράγματος. Σιλανὸς δὲ μοι ὁ 29
μάντις ἀπεκρίνατο τὸ μὲν μέγιστον, τὰ ἱερά καλὰ εἶναι·
ἦδει γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἄπειρον ὄντα διὰ τὸ αἰεὶ παρεῖναι
τοῖς ἱεροῖς· ἔλεξε δὲ, ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς φαινοίτο τις δόλος
καὶ ἐπιβουλὴ ἐμοί, ὡς ἄρα γινώσκων, ὅτι αὐτὸς ἐπεβού-
λενε διαβάλλειν με πρὸς ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς
ἐγὼ πράττειν ταῦτα διανοοίμην ἤδη οὐ πείσας ὑμᾶς. ἐγὼ 30
δὲ εἰ μὲν ἐώρων ἀποροῦντας ὑμᾶς, τοῦτ' ἂν ἐσκόπων, ἀφ'

οὐδ' ἂν γένοιτο ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν τὸν μὲν βουλό-
 31 μενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον, ἐπεὶ κήσαιοι
 ἱκανὰ ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ οἰκίους ὠφελῆσαι τι. ἐπεὶ
 δὲ ὁρῶ ὑμῖν καὶ τὰ πλοῖα πέμποντας Ἡρακλειώτας καὶ
 Σιωπηεῖς ὥστε ἐκπλεῖν καὶ μισθὸν ὑπισχνουμένους ὑμῖν
 ἄνδρας ἀπὸ νομηγίας, καλὸν μοι δοκεῖ εἶναι σωζομένους
 ἔνθα βουλόμεθα μισθὸν τῆς σωτηρίας λαμβάνειν, καὶ
 αὐτὸς τε παύομαι ἐκείνης τῆς διανοίας, καὶ ὅποσοι
 πρὸς ἔμὲ προσήεσαν λέγοντες, ὡς χρῆ ταῦτα πράττειν,
 32 ἀναπαύεσθαι φημι χρῆναι. οὕτω γὰρ γινώσκω· ὁμοῦ
 μὲν ὄντες πολλοί, ὥσπερ νυνί, δοκεῖτε ἂν μοι καὶ ἐντιμοί
 εἶναι καὶ ἔχειν τὰ ἐπιτήδεια· ἐν γὰρ τῷ κρατεῖν ἔστι καὶ
 τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡττόνων· διασπασθέντες δ' ἂν καὶ
 κατὰ μικρὰ γενομένης τῆς δυνάμεως οὐτ' ἂν τροφήν δύ-
 33 ναισθε λαμβάνειν οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξαιτε. δοκεῖ
 οὖν μοι ἄπερ ὑμῖν, ἐμπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ
 ἔάν τις μείνη ἢ ἀπολιπὼν ληφθῆ πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι
 πᾶν τὸ στρατεύμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικοῦντα. καὶ
 ὅτω δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν ἄπαν-
 34 τες. ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα καὶ ἐπεχειρεῖ λέγειν, ὡς δίκαιον
 εἶη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ στρατιῶται οὐκ ἠνεί-
 χοντο, ἀλλ' ἠπέλουν αὐτῷ, ὅτι εἰ λήφονται ἀποδιδρά-
 35 σκοντα, τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν. ἐντεῦθεν ἐπεὶ ἔγνωσαν
 οἱ Ἡρακλειῶται, ὅτι ἐκπλεῖν δεδογμένον εἶη καὶ Ξενοφῶν
 αὐτὸς ἐπεψηφικῶς εἶη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ
 χρήματα, ἃ ὑπέσχοντο Τιμασίωνι καὶ Θώρακι, ἐψευσμένοι
 36 ἦσαν τῆς μισθοφορᾶς. ἐνταῦθα δὲ ἐκπεληγμένοι ἦσαν
 καὶ ἐδεδίεσαν τὴν στρατιάν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπεσχη-
 μένοι. παραλαβόντες οὖν οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρα-
 τηγούς, οἷς ἀνεκεοίνωντο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, πάντες
 δ' ἦσαν πλὴν Νέωνος τοῦ Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ ὑπε-
 στρατήγει, Χειρισόφος δὲ οὐπω παρῆν, ἔρχονται πρὸς
 Ξενοφῶντα καὶ λέγουσιν, ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς καὶ δοκοίη
 κράτιστον εἶναι πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ πλοῖα ἔστι, καὶ
 37 κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν. Αἰήτου δὲ υἱοῦς ἐτύγ-
 χανε βασιλεῶν αὐτῶν. Ξενοφῶν δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν
 ἂν τούτων εἴποι εἰς τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες,

ἔφη, εἰ βούλεσθε, λέγετε. ἐνταῦθα ἀποδείκνυται Τιμα-
 σίων ὁ Δαρδανεύς γνώμη, οὐκ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς
 αὐτοῦ ἕκαστον λοχαγούς πρῶτον πειρᾶσθαι πείθειν. καὶ
 ἀπελθόντες ταῦτ' ἐποιοῦν.

Ταῦτα οὖν οἱ στρατιῶται ἀνεπίθοντο ταραττόμενα. 7
 καὶ ὁ Νέων λέγει, ὡς Ξενοφῶν ἀναπεπεικῶς τοὺς ἄλλους
 στρατηγούς διανοεῖται ἄγειν τοὺς στρατιῶτας ἐξαπατήσας
 πάλιν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται χαλεπῶς 2
 ἔφερον, καὶ σύλλογοι ἐγίνοντο καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ
 μάλα φροβεροὶ ἦσαν μὴ ποιήσειαν ὅλα καὶ τοὺς τῶν Κόλ-
 χων κήρυκας ἐποίησαν καὶ τοὺς ἀγορανόμους· ὅσοι γὰρ
 μὴ εἰς τὴν θάλατταν κατέφυγον, κατελεύσθησαν. ἐπεὶ 3
 δὲ ἦσθάνετο Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συναγα-
 γεῖν αὐτῶν ἀγορὰν καὶ μὴ ἔασαι συλλεγῆναι αὐτομάτους,
 καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέγειν ἀγορὰν. οἱ δ' ἐπεὶ 4
 τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συνέδραμον καὶ μάλα ἐτοιμῶς.
 ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν στρατηγῶν οὐ κατηγόρει, ὅτι
 ἦλθον πρὸς αὐτόν, λέγει δὲ ὧδε·

Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὧ ἄνδρες, ἐμέ, ὡς ἐγὼ ἄρα 5
 ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. ἀκούσατε οὖν
 μου πρὸς θεῶν, καὶ ἔάν μὲν ἐγὼ φαίνωμαι ἀδικεῖν, οὐ
 χρῆ με ἐνθένδε ἀπελθεῖν, πρὶν ἂν δῶ δίκην· ἂν δ' ὑμῖν
 φαίνωνται ἀδικεῖν οἱ ἐμὲ διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς
 6 χρῆσθε ὥσπερ ἄξιον. ὑμεῖς δ', ἔφη, ἴστε δήπου, ὅθεν
 ἦλιος ἀνίσχει καὶ ὅπου δύεται, καὶ ὅτι ἔάν μὲν τις εἰς
 τὴν Ἑλλάδα μέλλῃ ἵεναι, πρὸς ἑσπέραν δεῖ πορεύεσθαι,
 ἢν δὲ τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοῦμπάλιν πρὸς
 ἕω. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτο ἂν δύναίτο ὑμᾶς ἐξαπατῆσαι, ὡς
 ἦλιος ἐνθεν μὲν ἀνίσχει, δύεται δὲ ἐνταῦθα, ἔνθα δὲ δύε-
 7 ται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν; ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γε ἐπίστα-
 σθε, ὅτι βορρᾶς μὲν ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει,
 νότος δὲ εἴσω εἰς Φᾶσιν, καὶ λέγεται, ὅταν βορρᾶς πνέῃ,
 ὡς καλοὶ πλοῖ εἰσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτ' οὖν ἔστιν
 ὅπως τις ἂν ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ ὥστε ἐμβαίνειν, ὅποταν
 νότος πνέῃ; ἀλλὰ γὰρ ὅποταν γαλήνῃ ἦ, ἐμβιβῶ. οὐκοῦν 8
 ἐγὼ μὲν ἐν ἐνὶ πλοίῳ πλεύσομαι, ὑμεῖς δὲ τοῦλάχιστον
 ἐν ἑκατόν. πῶς ἂν οὖν ἐγὼ ἢ βιασαίμην ὑμᾶς σὺν ἔμοι

9 πλεῖν μὴ βουλομένους ἢ ἔξαπατήσας ἄγοιμι; ποιῶ δ' ὑμᾶς
 ἔξαπατηθέντας καὶ γοητευθέντας ὑπ' ἐμοῦ ἦκειν εἰς Φά-
 σιν· καὶ δὴ ἀποβαίνομεν εἰς τὴν χώραν· γνώσεσθε δήπου,
 ὅτι οὐκ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἔξηπα-
 τηκῶς εἰς, ὑμεῖς δὲ οἱ ἔξηπατημένοι ἐγγὺς μυρίων ἔχοντες
 ὄπλα. πῶς ἂν οὖν ἀνὴρ μᾶλλον δοίη δίκην ἢ οὕτω περὶ
 10 αὐτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος; ἀλλ' οὗτοι εἰσιν οἱ λόγοι
 ἀνδρῶν καὶ ἡλιθίων κάμοι φθονούντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν
 τιμῶμαι. καίτοι οὐ δικαίως γ' ἂν μοι φθονοῖεν· τίνα
 γὰρ αὐτῶν ἐγὼ κωλύω ἢ λέγειν, εἴ τις τι ἀγαθὸν δύναται
 ἐν ὑμῖν, ἢ μάχεσθαι, εἴ τις ἐθέλει ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἑαυ-
 τοῦ, ἢ ἐργηγορέναι περὶ τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας ἐπιμε-
 λόμενος; τί γάρ, ἄρχοντας αἰρουμένων ὑμῶν ἐγὼ τινι
 ἐμποδῶν εἰμι; παρήμι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν τι ποιῶν
 11 ὑμᾶς φανέσθω. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ περὶ τούτων
 τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ αὐτὸς ἔξαπατηθῆναι ἂν
 οἶεται ταῦτα ἢ ἄλλον ἔξαπατῆσαι ταῦτα, λέγων διδα-
 12 σκέτω. ὅταν δὲ τούτων ἄλις ἔχητε, μὴ ἀπέλθῃτε, πρὶν
 ἂν ἀκούσητε, οἷον ὄρω ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον πρᾶγμα·
 ὃ εἰ ἐπεισοὶ καὶ ἔσται οἷον ὑποδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βου-
 λεύεσθαι ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ ἀσχιστοὶ
 ἄνδρες ἀποφαινόμεθα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώ-
 πων καὶ φίλων καὶ πολεμίων [καὶ καταφρονηθῶμεν].
 13 ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατιῶται ἐθαύμασάν τε, ὅτι
 εἶη, καὶ λέγειν ἐκέλευον. ἐκ τούτου ἄρχεται πάλιν· Ἐπί-
 στασθέ που, ὅτι χωρία ἦν ἐν τοῖς ὄρεσι βαρβαρικά, φίλια
 τοῖς Κερασούντιοις, ὅθεν κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπώ-
 λουν ἡμῖν καὶ ἄλλα ὧν εἶχον, δοκοῦσι δέ μοι καὶ ὑμῶν
 τινες εἰς τὸ ἐγγυτάτω χωρίον τούτων ἐλθόντες ἀγοράσαν-
 14 τές τι πάλιν ἀπῆλθον. τοῦτο καταμαθὼν Κλεάρετος ὁ
 λοχαγὸς ὅτι καὶ μικρὸν εἶη καὶ ἀφύλακτον διὰ τὸ φίλιον
 νομίζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπ' αὐτοὺς τῆς νυκτὸς ὡς πορθη-
 15 σων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπῶν. διενερόητο δέ, εἰ λάβοι τόδε τὸ
 χωρίον, εἰς μὲν τὸ στράτευμα μηκέτι ἐλθεῖν, εἰσβάς δὲ
 εἰς πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγγανον οἱ σύσκηνοι αὐτοῦ παραπλέον-
 τες, καὶ ἐνθήμερος εἴ τι λάβοι ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω
 τοῦ Πόντου. καὶ ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τοῦ

πλοίου σύσκηνοι, ὡς ἐγὼ νῦν αἰσθάνομαι. παρακάλεσας 16
 οὖν ὀπόσους ἔπειθεν ἦγεν ἐπὶ τὸ χωρίον. πορευόμενον
 δ' αὐτὸν φθάνει ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες οἱ ἄν-
 θρωποι ἀπὸ ἰσχυρῶν τόπων βάλλοντες καὶ παίοντες τόν
 τε Κλεάρετον ἀποκτείνουσι καὶ τῶν ἄλλων συγχρούς, οἱ δὲ
 τινες καὶ εἰς Κερασούντα αὐτῶν ἀποχωροῦσι. ταῦτα δ' 17
 ἦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἢ ἡμεῖς δεῦρ' ἐξωρμώμεν περὶ τῶν δὲ
 πλεόντων ἔτι τινὲς ἦσαν ἐν Κερασούντι, οὕτω ἀνηγμένοι.
 μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ Κερασούντιοι λέγουσιν, ἀφικνοῦνται
 τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων πρὸς τὸ
 κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρήζοντες ἐλθεῖν. ἐπεὶ δ' ἡμᾶς οὐ 18
 κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασούντιους ἔλεγον, ὅτι θαυμά-
 ζοιεν, τί ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν ἐπ' αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι
 σφεῖς λέγειν, ἔφασαν, ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ γένοιτο τὸ
 πρᾶγμα, ἦδεσθαί τε αὐτοὺς καὶ μέλλειν ἐνθάδε πλεῖν,
 ὡς ἡμῖν λέξαι τὰ γενόμενα καὶ τοὺς νεκροὺς κελεύειν αὐ-
 τοὺς θάπτειν λαβόντας τοὺς τούτου δεομένους. τῶν δ' 19
 ἀποφρογόντων τινὰς Ἑλλήνων τυχεῖν ἔτι ὄντας ἐν Κερα-
 σοῦντι. αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους ὅποι ἴοιεν αὐτοὶ
 τε ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις καὶ τοῖς ἄλλοις παρε-
 κεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι τρεῖς ὄντες οἱ
 πρέσβεις καταλευσθέντες. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐγένετο, ἔρχονται 20
 πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασούντιοι καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα· καὶ
 ἡμεῖς οἱ στρατηγοὶ ἀκούσαντες ἠχθόμεθά τε τοῖς γεγενη-
 μένοις καὶ ἐβουλευόμεθα σὺν τοῖς Κερασούντιοις, ὅπως
 ἂν ταφείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί. συγκαθήμενοι δ' 21
 ἔξωθεν τῶν ὄπλων ἐξαίφνης ἀκούομεν θορύβου πολλοῦ
 Παῖε παῖε, βάλλε βάλλε, καὶ τάχα δὴ ὄρωμεν πολλοὺς
 προσθέντας λίθους ἔχοντας ἐν ταῖς χερσίν, τοὺς δὲ καὶ
 ἀναιρουμένους. καὶ οἱ μὲν Κερασούντιοι, ὡς ἂν καὶ ἑωρα- 22
 κότες τὸ παρ' ἑαυτοῖς πρᾶγμα, δεισαντες ἀποχωροῦσι
 πρὸς τὰ πλοῖα. ἦσαν δὲ νῆ Δία καὶ ἡμῶν οἱ ἔδεισαν.
 ἐγὼ γε μὴν ἦλθον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἠρώτων, ὅτι ἐστὶ τὸ 23
 πρᾶγμα. τῶν δὲ ἦσαν μὲν οἱ οὐδὲν ἠδεσαν, ὅμως δὲ
 λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. ἐπεὶ δὲ εἰδότεν τι ἐπέτυ-
 χον, λέγει μοι, ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα ποιοῦσι τὸ
 στράτευμα. ἐν τούτῳ τις ὄρεᾷ τὸν ἀγορανόμον Ζήλαρχον 24

πρὸς τὴν θάλατταν ἀποχωροῦντα καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δ' ὡς ἤκουσαν, ὡσπερ ἡ σὺνδὸς ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος
 25 ἔνται ἐπ' αὐτόν. οἱ δ' αὖ Κερασούντιοι ὡς εἶδον ὁρμῶν-
 τας καθ' αὐτούς, σαφῶς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς ἴεσθαι
 φεύγουσι δρόμῳ καὶ ἐπιπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν.
 συνεισέπεσον δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες καὶ ἐπνίγετο ὅστις
 26 νεῖν μὴ ἐτύγγανεν ἐπιστάμενος. καὶ τούτους τί δοκεῖτε;
 ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δέ, μὴ λύττα τις ὡσπερ κωσὶν
 ἡμῶν ἐμπεπτῶκοι. εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτα ἔσται, θεάσα-
 27 σθε, οἷα ἢ κατάστασις ἡμῶν ἔσται τῆς στρατιᾶς. ἡμεῖς
 μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσεσθε κύριοι οὔτε ἀνελέσθαι πόλεμον
 ᾧ ἂν βούλησθε οὔτε καταλῦσαι, ἰδίᾳ δὲ ὁ βουλόμενος
 ἄξει στράτευμα ἐφ' ὅτι ἂν ἐθέλῃ. κἄν τινες πρὸς ὑμᾶς
 ἴωσι πρέσβεις ἢ εἰρήνης δεόμενοι ἢ ἄλλον τινός, κατα-
 καινόντες τούτους οἱ βουλόμενοι ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν
 28 λόγων μὴ ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς λόγων. ἔπειτα δὲ οὓς
 μὲν ἂν ἡμεῖς πάντες ἔλῃσθε ἄρχοντας, ἐν οὐδεμιᾷ χώρᾳ
 ἔσονται, ὅστις δ' ἂν ἑαυτὸν ἔλῃται στρατηγὸν καὶ ἐθέλῃ
 λέγειν Βάλλε βάλλε, οὗτος ἔσται ἰκανὸς καὶ ἄρχοντα κατα-
 κανεῖν καὶ ἰδιώτην ὃν ἂν ὑμῶν ἐθέλῃ ἀκριτον, ἢ ὥσιν οἱ
 29 πεισόμενοι αὐτῷ, ὡσπερ καὶ νῦν ἐγένετο. οἷα δ' ὑμῶν
 καὶ διαπεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι στρατηγοί, σκέ-
 ψασθε. Ζήλαρχος μὲν ὁ ἀγορανόμος εἰ μὲν ἀδικεῖ ὑμᾶς,
 οἴχεται ἀποπλέων οὐ δοὺς ὑμῶν δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ,
 φεύγει ἐκ τοῦ στρατεύματος δείσας, μὴ ἀδικῶς ἀκριτος
 30 ἀποθάνῃ. οἱ δὲ καταλεύσαντες τοὺς πρέσβεις διεπρά-
 ξαντο ἡμῶν μόνοις μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερασούντα μὴ
 ἀσφαλὲς εἶναι ἔαν μὴ σὺν ἰσχύϊ ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ
 νεκρούς, οὓς πρόσθεν αὐτοὶ οἱ κατακανόντες ἐκέλευον
 θάπτειν, τούτους διεπράξαντο μηδὲ σὺν κηρυκίῳ ἔτι
 ἀσφαλὲς εἶναι ἀνελέσθαι. τίς γὰρ ἐθέλῃσει κῆρυξ εἶναι
 κῆρυκας ἀπεκτονώσας; ἀλλ' ἡμεῖς Κερασουντίων θάψαι αὐ-
 31 τοὺς ἐδεήθημεν. εἰ μὲν οὖν ταῦτα καλῶς ἔχει, δοξάτω
 ὑμῶν, ἵνα ὡς τοιούτων ἐσομένων καὶ φυλακῆν ἰδίᾳ ποιήσῃ
 32 τις καὶ τὰ ἐρυμνὰ ὑπερδέξῃ πειράται ἔχων σκηροῦν. εἰ
 μέντοι ὑμῶν δοκεῖ θηρίων ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ
 τοιαῦτα ἔργα, σκοπεῖτε παῦλιν τινα αὐτῶν· εἰ δὲ μή,

πρὸς Διὸς πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἠδέως ποιοῦντες ἔργα
 ἀσεβῆ ἢ πολεμίοις πῶς μαχοῦμεθα, ἢν ἀλλήλους κατα-
 καινώμεν; πόλις δὲ φίλα τίς ἡμᾶς δέξεται, ἢ τις ἂν ὄρᾳ
 33 τοσαύτην ἀνομίαν ἐν ἡμῶν; ἀγορᾶν δὲ τίς ἄξει θαρρῶν,
 ἢν περὶ τὰ μέγιστα τοιαῦτα ἐξαμαρτάνοντες φαινόμεθα;
 οὗ δὲ δὴ πάντων ολόμεθα τεύξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἂν
 ἡμᾶς τοιούτους ὄντας ἐπαιέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι
 πονηροὺς ἂν φάημεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας.

Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον τοὺς μὲν τοῦ-
 34 των ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ μηκέτι ἐξεῖναι
 ἀνομίας ἄρξαι· ἔαν δὲ τις ἄρξῃ, ἄγεσθαι αὐτοὺς ἐπὶ
 θανάτῳ· τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰς δίκας πάντας καταστή-
 σαι· εἶναι δὲ δίκας καὶ εἰ τι ἄλλο τις ἠδίκητο, ἐξ οὗ
 Κῦρος ἀπέθανε· δικαστὰς δὲ τοὺς λοχαγοὺς ἐποίησαντο.
 παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος καὶ τῶν μάντεων συμβου-
 35 λευόντων ἔδοξε καθῆραι τὸ στράτευμα. καὶ ἐγένετο
 καθαρισμός.

Ἐδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγοὺς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ
 8 παρεληλυθότος χρόνου. καὶ διδόντων Φιλῆσιος μὲν ὄφλε
 καὶ Ξανθακλῆς τῆς φυλακῆς τῶν γαυλιτικῶν χρημάτων τὸ
 μείωμα εἴκοσι μνᾶς, Σοφαίνετος δέ, ὅτι ἄρχων αἰρεθεὶς
 κατημέλει, δέκα μνᾶς. Ξενοφῶντος δὲ κατηγορησάν τινες
 φάσκοντες παῖεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν
 κατηγορίαν ἐποιοῦντο καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀναστὰς ἐκέλευσεν
 2 εἰπεῖν τὸν πρῶτον λέξαντα, ποῦ καὶ ἐπλήγη. ὁ δὲ ἀπο-
 κρινεται· Ὅπου καὶ ὄγει ἀπωλλόμεθα καὶ χιῶν πλειστή
 ἦν. ὁ δὲ εἶπεν· Ἀλλὰ μὴν χειμῶνός γε ὄντος οἶον λέγεις,
 3 σίτου δὲ ἐπιλειποτότος, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι
 παρόν, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγορευόντων, πολεμίων
 δὲ ἐπομένων, εἰ ἐν τοιούτῳ καιρῷ ὑβρίζον, ὁμολογῶ καὶ
 τῶν ὄνων ὑβριστότερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὑβρεως
 4 κόπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι. ὅμως δὲ καὶ λέξον, ἔφη, ἐκ τίνος
 ἐπλήγης. πότερον ἦτον σέ τι καὶ ἐπεὶ μοι οὐκ ἐδίδους,
 ἐπαιον; ἀλλ' ἀπήτουν; ἀλλὰ περὶ παιδικῶν μαχομένους;
 ἀλλὰ μεθύων ἐπαρῶνησα; ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν,
 5 ἐπήρετο αὐτόν, εἰ ὀπλιτεύοι. οὐκ ἔφη. πάλιν, εἰ πελταῖοι.
 οὐδὲ τοῦτ' ἔφη, ἀλλ' ἡμίονον ἐλαύνειν ταχθεὶς ὑπὸ τῶν

6 συσκήρων ἐλεύθερος ὢν. ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει αὐτὸν
καὶ ἤρετο· Ἦ σὺ εἶ ὁ τὸν κάμνοντα ἀπαγαγών; Ναὶ μὰ
Δί', ἔφη· σὺ γὰρ ἠγάγκαζες· τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκήρων
7 σκευὴ διέρριψας. Ἄλλ' ἢ μὲν διάρριψις, ἔφη ὁ Ξενοφῶν,
τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλα ἄλλοις ἄγειν καὶ
ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀπολαβὼν ἅπαντα
σῶα ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα.
οἷον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο, ἀκούσατε, ἔφη· καὶ γὰρ ἄξιον.
8 ἀνὴρ κατελείπετο διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι.
καὶ ἐγὼ τὸν μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον, ὅτι εἰς ἡμῶν
εἴη· ἠγάγκασα δὲ σὲ τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο· καὶ
γὰρ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, πολέμιοι ἡμῖν ἐφείποντο. συνέφη
9 τοῦτο ὁ ἄνθρωπος. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ προὔ-
πεμψά σε, καταλαμβάνω αὐτίς σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι
προσιῶν βόθρον ὀρύττοντα ὡς κατορύξοντα τὸν ἄνθρω-
10 πον, καὶ ἐπιστάς ἐπήγουν σε. ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων
ἡμῶν συνέκαμψε τὸ σκέλος ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες,
ὅτι ζῆ ἄνθρωπος, σὺ δ' εἶπας· Ὅποσα γε βούλεται· ὡς ἐγωγε
αὐτὸν οὐκ ἄξω. ἐνταῦθα ἔπαισά σε, ἀληθῆ λέγεις· ἔδο-
11 ξας γὰρ μοι εἰδότε ἰοικέμαι, ὅτι ἔζη. Τί οὖν; ἔφη, ἦ τόν
τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγὼ σοὶ ἀπέδειξα αὐτόν; Καὶ γὰρ
ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθανούμεθα· τοῦτου
12 οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ κατορυχθῆναι; τοῦτον μὲν
ἀνέκραγον ὡς ὀλίγας παῖσειεν· ἄλλους δ' ἐκέλευε λέγειν,
13 διὰ τί ἕκαστος ἐπλήγη. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς
ἔλεγεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσαι δὴ ἄνδρας ἕνεκεν
ἀταξίας, ὅσοις σώζεσθαι μὲν ἤρκει δι' ἡμᾶς, ἐν τάξει τε
λόντων καὶ μαχομένων ὅπου δεοί, αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς
τάξεις προθέοντες ἀρπάζειν ἠθέλον καὶ ἡμῶν πλεονεκτεῖν.
εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιούμεν, ἅπαντες ἂν ἀπωλόμεθα.
14 ἦδη δὲ καὶ μαλακίζόμενον τινα καὶ οὐκ ἐθέλοντα ἀνίστα-
σθαι, ἀλλὰ προτιέμενον αὐτὸν τοῖς πολεμίοις καὶ ἔπαισα
καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι
καὶ αὐτὸς ποτε ἀναμένων τινὰς συσκευαζομένους καθεζό-
μενος συχνὸν χρόνον κατέμαθον ἀναστὰς μόλις καὶ τὰ
15 σκέλη ἐκτείνας. ἐν ἑμαυτῷ οὖν πείραν λαβὼν ἐκ τούτου
καὶ ἄλλον, ὅποτε ἴδοιμι καθήμενον καὶ βλακεύοντα, ἤλαυ-

νον· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀνδρίζεσθαι παρεῖχε θεμα-
σίαν τινα καὶ ὑγρότητα, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν
ἔχειν ἐώρων ὑπουργὸν ὃν τῷ τε ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα
καὶ τῷ ἀποσῆπτεσθαι τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους, ἅπερ
πολλοὺς καὶ ὑμεῖς ἴστε παθόντας. ἄλλον δὲ γε ἴσως 16
ἀπολειπόμενον που διὰ ἄσπυρτων καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς
τοὺς πρόσθεν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἔπισθεν πορεύεσθαι ἔπαισα
πύξ, ὅπως μὴ λόγῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων παύοιτο. καὶ 17
γὰρ οὖν νῦν ἔξεστιν αὐτοῖς σωθῆσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ ἔπα-
θον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολε-
μίοις ἐγένοντο, τί μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον, ὅτου δίκην ἂν
ἠξιοῦν λαμβάνειν; ἀπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος· εἰ μὲν ἐπ' 18
ἀγαθῷ ἐκόλασά τινα, ἀξίω ὑπέχειν δίκην οἷαν καὶ γονεῖς
υἱοῖς καὶ διδάσκαλοι παισὶ· καὶ γὰρ οἱ ἱατροὶ κάουσι καὶ
τέμνουσιν ἐπ' ἀγαθῷ· εἰ δὲ ὑβρεῖ νομίζετε με ταῦτα 19
πράττειν, ἐνθυμήθητε, ὅτι νῦν ἐγὼ θαρρῶ σὺν τοῖς
θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε καὶ θαρσύτερός εἰμι νῦν ἢ τότε
καὶ οἶνον πλείω πίνω, ἀλλ' ὅμως οὐδένα παῖω· ἐν εὐ-
δίᾳ γὰρ ὀρῶ ὑμᾶς. ὅταν δὲ χειμῶν ἦ καὶ θάλαττα 20
μεγάλῃ ἐπιφέρηται, οὐχ ὀρᾶτε, ὅτι καὶ νεύματος μόνου
ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρῆρὸς τοῖς ἐν πρῆρῳ, χαλεπαίνει
δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρύμνῃ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τῷ τοιαύτῳ
καὶ μικρὰ ἀμαρτηθέντα πάντα συνεπιτρίψαι. ὅτι δὲ 21
δικαίως ἔπαιον αὐτούς, καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε· ἔχοντες
ξίφη, οὐ ψήφους, παρέστητε καὶ ἔζην ὑμῖν ἐπικουρεῖν
αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε· ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπεκου-
ρεῖτε οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν ἀτακτοῦντα ἐπαίετε. τοιγαροῦν 22
ἔξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν ὑβρίζειν ἐὼντες
αὐτούς. οἶμαι γὰρ, εἰ ἐθέλετε σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς
εὐρήσετε καὶ τότε κακίστους καὶ νῦν ὑβριστοιτάτους.
Βοῖσκος γοῦν ὁ πύκτης ὁ θετταλὸς τότε μὲν διεμάχετο 23
ὡς κάμων ἀσπίδα μὴ φέρειν, νῦν δ', ὡς ἀκούω, Κοινω-
ριτῶν πολλοὺς ἤδη ἀποδέδυκεν. ἦν οὖν σωφρονῆτε, τοῦ- 24
τον τάναντια ποιήσετε ἢ τοὺς κύνες ποιούσι· τοὺς μὲν
γὰρ κύνες τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας διδέασι, τὰς δὲ
νύκτας ἀφιασι, τοῦτον δέ, ἦν σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν
δήσετε, τὴν δὲ ἡμέραν ἀφήσετε. ἀλλὰ γὰρ, ἔφη, θαυ- 25

μάζω, ὅτι εἰ μὲν τινι ὑμῶν ἀπηχθόμεν, μέμνησθε καὶ οὐ σιωπάτε, εἰ δὲ τῷ ἢ χεμιῶνα ἐπεκούρησα ἢ πολέμιον ἀπήρυσσα ἢ ἀσθενούντι ἢ ἀπορούντι συνεξεπόρισά τι, τούτων δὲ οὐδεὶς μέμνηται, οὐδ' εἴ τινα καλῶς τι ποιούντα ἐπήρυσσα οὐδ' εἴ τιν' ἄνδρα ὄντα ἀγαθὸν ἐτίμησα
 28 ὡς ἐδυνάμην, οὐδὲ τούτων μέμνησθε. ἀλλὰ μὴν καλὸν γε καὶ δίκαιον καὶ ὅσιον καὶ ἥδιον τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνήσθαι.

Ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμιμνησκον. καὶ περιεγένετο ὥστε καλῶς ἔχειν.

5.

1 Ἐκ τούτου δὲ ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔζων, οἱ δὲ καὶ ληιζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. ἐκλώ-
 πευον δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὐ μάλα τοὺς ἀποσκεδανν-
 μένους καὶ τῆς νυκτὸς τοὺς πρόσω σηνοῦντας ἐπειρώντο
 κακουργεῖν· καὶ πολεμικώτατα πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ
 2 τούτων. ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε Παφλαγονίας
 ἄρχων, πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας πρέσβεις ἔχοντας
 ἵππους καὶ στολὰς καλὰς, λέγοντας, ὅτι Κορύλας ἔτοιμος
 3 εἶη τοὺς Ἕλληνας μῆτε ἀδικεῖν μῆτε ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ
 στρατηγοὶ ἀπεκρίναντο, ὅτι περὶ μὲν τούτων σὺν τῇ
 στρατιᾷ βουλευσούντο, ἐπὶ ξένια δὲ ἐδέχοντο αὐτούς·
 4 παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν οὓς ἐδόκουν δι-
 καιοτάτους εἶναι. θύσαντες δὲ βοῦς τῶν αἰχμαλώτων
 καὶ ἄλλα ἱερεῖα εὐωχίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατα-
 κείμενοι δὲ ἐν σκίμποσιν ἐδείπνον καὶ ἔπινον ἐκ κερ-
 5 τίνων ποτηρίων, οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ. ἐπεὶ δὲ
 σπονδαὶ τ' ἐγένοντο καὶ ἐπαιάνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον
 μὲν θορᾶκες καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν τοῖς ὄπλοις καὶ
 ἤλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο·
 τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παῖει, ὡς πᾶσιν ἐδόκει πε-
 6 πληγῆναι τὸν ἄνδρα· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς πῶς. καὶ ἀνέ-
 κραγον οἱ Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὄπλα
 τοῦ ἕτερον ἐξῆι ἄδων τὸν Σιτάλκαν· ἄλλοι δὲ τῶν θορ-
 7 κῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνηκότα· ἦν δὲ οὐδὲν
 πεπονθώς. μετὰ τοῦτο Αἰνιῶνες καὶ Μάγνητες ἀνέστησαν,

οἱ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὄπλοις.
 ὁ δὲ τρόπος τῆς ὠρχήσεως ἦν, ὁ μὲν παραθέμενος τὰ
 8 ὄπλα σπεῖρει καὶ ζευγηλατεῖ πυκνὰ μεταστρεφόμενος ὡς
 φοβούμενος· ληστής δὲ προσέρχεται· ὁ δ' ἐπειδὴν προῦ-
 δηται, ἀπαντᾷ ἀρπάσας τὰ ὄπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ
 ζεύγους· καὶ οὗτοι ταῦτ' ἐποιοῦν ἐν θυθμῷ πρὸς τὸν
 αὐλόν· καὶ τέλος ὁ ληστής δῆσας τὸν ἄνδρα καὶ τὸ ζευ-
 γος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν ληστήν· εἶτα
 παρὰ τοὺς βοῦς ζεύξας ὀπίσω τῷ χεῖρε δεδεμένον ἐλαύ-
 9 νει. μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰσηλθεὶν ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ
 ἔχων πέλτην καὶ τοτὲ μὲν ὡς δύο ἀντιταττομένων μιμού-
 10 μενος ὠρχεῖτο, τοτὲ δὲ ὡς πρὸς ἓνα ἐχρήτο ταῖς πέλ-
 ταις, τοτὲ δ' ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκνύβιστα ἔχων τὰς πέλτας,
 ὥστε ὄψιν καλὴν φαίνεσθαι. τέλος δὲ τὸ περσικὸν ὠρ-
 11 χεῖτο καὶ κρούων τὰς πέλτας ὠκλαζε καὶ ἐξανίστατο· καὶ
 ταῦτα πάντα ἐν θυθμῷ ἐποίει πρὸς τὸν αὐλόν. ἐπὶ δὲ
 12 τούτῳ ἐπιόντες οἱ Μαντινεῖς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρκάδων
 ἀναστάντες ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστα ἤεσαν
 τε ἐν θυθμῷ πρὸς τὸν ἐνόπλιον θυθμὸν αὐλούμενοι καὶ
 ἐπαιάνισαν καὶ ὠρχήσαντο ὥσπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς
 Θεοὺς προσόδοις. ὄρωντες δὲ οἱ Παφλαγόνες δεινὰ ἐποι-
 13 οῦντο πάσας τὰς ὠρχήσεις ἐν ὄπλοις εἶναι. ἐπὶ τούτοις
 ὄρων ὁ Μυσὸς ἐκπεπληγμένους αὐτούς, πείσας τῶν Ἀρκά-
 δων τινὰ πεπαμένον ὠρχηστρίδα εἰσάγει σκευάσας ὡς
 ἐδύναντο κάλλιστα καὶ ἀσπίδα δοῦς κούφην αὐτῇ. ἡ δὲ
 ὠρχήσατο πυρρῆχην ἐλαφρῶς. ἐνταῦθα κρότος ἦν πολὺς,
 14 καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤροντο, εἰ καὶ γυναῖκες συνεμάχοντο
 αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι αὐταὶ καὶ αἱ τρεψάμεναι εἶεν
 βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τῇ μὲν οὖν νυκτὶ ταύτῃ
 τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.

Τῇ δὲ ὑστεραῖα προσῆγον αὐτούς εἰς τὸ στρατεύμα·
 14 καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις μῆτε ἀδικεῖν Παφλαγόνας μῆτε
 ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦτο οἱ μὲν πρέσβεις ἄχοντο· οἱ δὲ
 Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρεῖναι, ἀναβάντες
 ἐπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῷ ἐν ἀριστερᾷ
 15 ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν. τῇ δ' ἄλλη ἀφικνοῦνται εἰς
 Σινώπην καὶ ὠμίσαντο εἰς Ἀρμήνην τῆς Σινώπης. Σινώ-
 9

πεις δὲ οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δὲ
 ἄποικοί εἰσι. οὗτοι δὲ ξένια πέμποσι τοῖς Ἑλλήσιν
 ἀλφίτων μὲν μεδίμνους τρισχιλίους, οἴνου δὲ κεράμια
 16 χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθα ἦλθε
 τριήρη ἔχων. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προσεδόκων ἄγοντά
 τι σφίσι κῆκεν· ὁ δ' ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλε δέ, ὅτι
 ἐπαινοῖ αὐτοὺς καὶ Ἀναξίβιος ὁ ναύαρχος καὶ οἱ ἄλλοι
 καὶ ὅτι ὑπιοχεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφικνοῖντο ἕξω τοῦ Πόν-
 17 του, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσσεσθαι. καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀρμύνῃ
 ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε. ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος
 ἑδόκουν ἔγγυς γίνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσήει
 18 αὐτοὺς ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφικνοῖντο. ἡγή-
 σαντο οὖν, εἰ ἕνα ἔλαιντο ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν ἢ πολυαρχ-
 χίας οὐσης δύνασθαι τὸν ἕνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι
 καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ εἰ τι δέοι λανθάνειν, μᾶλλον
 ἂν κρύπτεσθαι, καὶ εἰ τι αὐτῷ δέοι φθάνειν, ἦττον ἂν
 ὑστερίζειν· οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ
 δόξαν τῷ ἐνὶ περαινέσθαι ἂν· τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον
 19 ἐκ τῆς νικώσης ἔπραττον πάντα οἱ στρατηγοί. ὡς δὲ
 ταῦτα διανοοῦντο, ἐτράποντο ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα· καὶ οἱ
 λοχαγοὶ ἔλεγον προσιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω
 γιγνώσκει, καὶ εὐνοίαν ἐνδεικνύμενος ἕκαστος ἔπειθεν
 20 αὐτὸν ὑποστῆναι τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβού-
 λετο ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μειζῶ οὕτως ἑαυτῷ
 γίνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦνομα
 μείζον ἀφίξεσθαι αὐτοῦ, τυχόν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος ἂν
 21 αὐτίος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα ἐνθυμή-
 ματα ἐπῆρεν αὐτὸν ἐπιθυμεῖν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρ-
 χοντα. ὁπότε δ' αὐτῷ ἐνθυμοῖτο, ὅτι ἄδηλον μὲν παντὶ
 ἀνθρώπῳ, ὅπῃ τὸ μέλλον ἔξει, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κίνδυνος
 εἶη καὶ τὴν προειργασμένην δόξαν ἀποβαλεῖν, ἠπορεῖτο.
 22 ἀπορομένῳ δὲ αὐτῷ διακρίναι ἔδοξε κράτιστον εἶναι
 τοῖς θεοῖς ἀνακοινῶσαι· καὶ παραστησάμενος δύο ἱερεῖα
 ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ μαντεντὸς ἦν ἐκ
 Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τούτου τοῦ θεοῦ ἐνόμιζεν
 ἑωρακέναι, ὃ εἶδεν, ὅτε ἤρχετο ἐπὶ τὸ συνεπιμελεῖσθαι
 23 τῆς στρατιᾶς καθίστασθαι. καὶ ὅτε ἕξ Ἐφέσου ὠρμάτο

Κύρω συσταθησόμενος, ἀετὸν ἀνεμιμήσατο ἑαυτῷ δε-
 ξιὸν φθεγγόμενον, καθήμενον μέντοι, ὅνπερ ὁ μάντις ὁ
 προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἶη καὶ οὐκ
 ἰδιωτικὸς καὶ ἐνδοξος, ἐπίπονος μέντοι· τὰ γὰρ ὄρνεα
 μάλιστα ἐπιτίθεσθαι τῷ ἀετῷ καθημένῳ· οὐ μέντοι χρη-
 ματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν· τὸν γὰρ ἀετὸν πετόμενον
 μᾶλλον λαμβάνειν τὰ ἐπιτηδεῖα. οὕτω δὲ θυομένῳ αὐτῷ 24
 διαφανῶς ὁ θεὸς σημαίνει μήτε προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς
 μήτε, εἰ αἰροῖντο, ἀποδέχεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως
 ἐγένετο. ἡ δὲ στρατιὰ συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον ἕνα 25
 αἰρεῖσθαι· καὶ ἐπεὶ τοῦτο ἔδοξε, προῦβάλλοντο αὐτόν.
 ἐπεὶ δὲ ἑδόκει δῆλον εἶναι, ὅτι αἰρήσονται αὐτόν, εἰ τις
 ἐπιψηφίζοι, ἀνέστη καὶ ἔλεξε τάδε·

Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἤδομαι μὲν ὑφ' ὑμῶν τιμώμενος, εἴπερ 26
 ἀνθρωπὸς εἰμι, καὶ χάριν ἔχω καὶ εὐχομαι δοῦναι μοι
 τοὺς θεοὺς αἰτίον τινος ὑμῖν ἀγαθοῦ γενέσθαι· τὸ μέντοι
 ἐμὲ προκριθῆναι ὑφ' ὑμῶν ἄρχοντα Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς
 παρόντος οὔτε ὑμῖν μοι δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἦττον
 ἂν διὰ τοῦτο τυγχάνειν εἰ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν, ἐμοί
 τε αὐτῷ οὐδὲ πᾶν τι νομίζω ἀσφαλὲς εἶναι τοῦτο. ὄρω γάρ, 27
 ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πολεμοῦν-
 τες, πρὶν ἐποίησαν πᾶσαν τὴν πόλιν ὁμολογεῖν Λακεδαι-
 μονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὠμο- 28
 λόγησαν, εὐθύς ἐπαύσαντο πολεμοῦντες καὶ οὐκέτι πέρα
 ἐπολιόρησαν τὴν πόλιν. εἰ οὖν ταῦτα ὄρων ἐγὼ δοκοῖην
 ὅπου δυναίμην ἐνταῦθ' ἄκρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα,
 ἐκεῖνο ἐννοῶ, μὴ μὲν ἂν ταχὺ σωφρονισθεῖην. ὁ δ' ὑμεῖς 29
 ἐννοεῖτε, ὅτι ἦττον ἂν στάσις εἶη ἐνός ἄρχοντος ἢ πολλῶν,
 εὖ ἴστε, ὅτι ἄλλον μὲν ἐλόμενοι οὐχ εὐρήσετε ἐμὲ στασιάζ-
 ζοντα· νομίζω γάρ, ὅστις ἐν πολέμῳ ὦν στασιάζει πρὸς
 ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν στασιάζειν·
 ἐὰν δὲ ἐμὲ ἔλησθε, οὐκ ἂν θανατάσαιμι, εἰ τινα εὐροίτε
 καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ ἀχθόμενον.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε, πολὺ πλείονες ἀνίσταντο λέγον- 30
 τες, ὡς δέοι αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ Στυμφάλιος εἶπεν,
 ὅτι γελοῖον εἶη, εἰ οὕτως ἔχοι, εἰ ὀργιοῦνται Λακεδαι-
 μόνιοι καὶ ἐὰν σύνδειπνοι συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιοι

συμποσιαρχον αἰρῶνται. ἐπεὶ εἰ οὕτω γε τοῦτο ἔχει, ἔφη, οὐδὲ λοχαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι Ἀρκάδες ἐσμέν. ἐνταῦθα δὴ ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀνε-

³¹ θορούβησαν. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, παρελθὼν εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάντ' εἰδότε, ὁμνῶ ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἧ μὴν ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν γνώμην ἤσθανόμην, ἐθνόμην, εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἔμοι ἐπιτρέψαι ταύτην τὴν ἀρχὴν καὶ ἔμοι ὑπο-

³² στῆναι· καὶ μοι οἱ θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσήμνησαν, ὥστε καὶ ἰδιώτην ἂν γινῶναι, ὅτι τῆς μοναρχίας ἀπέχε-
σθαι με δεῖ. οὕτω δὲ Χειρίσοφον αἰροῦνται. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ ἤρθη, παρελθὼν εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν ἴστε, ὅτι οὐδ' ἂν ἔγωγε ἑσταςίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε· Ξενοφῶντα μέντοι, ἔφη, ἀνήσατε οὐχ ἐλόμενοι· ὡς καὶ νῦν Δέξιππος ἤδη διέβαλλεν αὐτὸν πρὸς Ἀναξίβιον ὅ,τι ἐδύνατο καὶ μάλα ἔμοῦ αὐτὸν σιγάζοντος. ὁ δ' ἔφη νο-
μίσειν αὐτὸν Τιμασίῳ μᾶλλον συνάρχειν ἐθελῆσαι Λακωνιδανεῖ ὄντι τοῦ Κλεάρχου στρατεύματος ἢ ἑαυτῷ Λάκωνι
³³ ὄντι. ἐπεὶ μέντοι ἔμ' εἴλεσθε, ἔφη, καὶ ἐγὼ πειράσομαι ὅ,τι ἂν δύνωμαι ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕτω παρασκευάξεσθε ὡς αὐρίον, ἔαν πλοῦς ᾖ, ἀναξόμενοι· ὁ δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν· ἀπαντας οὖν δεῖ ἐκεῖσε πειραῶσθαι κατασχεῖν· τὰ δ' ἄλλα, ἐπειδὴν ἐκεῖσε ἔλθω-
μεν, βουλευσόμεθα.

² Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγόμενοι πνεύματι ἔπλεον καλῶ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. καὶ παραπλέοντες ἐθιεύον τὴν τε Ἰασονίαν ἀκτὴν, ἐνθα ἡ Ἀργὴ λέγεται ὀρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ Θερμῶδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἴριος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἄλως, μετὰ δὲ τοῦτον τοῦ Παρθενίου· τοῦτον δὲ παραπλεύσαντες ἀφίκοντο εἰς Ἡράκλειαν, πόλιν Ἑλληνίδα, Μεγαρέων ἀποικον, οὖσαν δ' ἐν τῇ Μαριανδυνῶν χώρᾳ. καὶ ὠρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρονήσῳ, ἐνθα λέγεται ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον κύνα καταβῆναι, ἧ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύουσι τῆς καταβάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. ἐνταῦθα τοῖς Ἑλλήσιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμ-
³ πουσιν ἀλφίτων μεδίμνους τρισχιλίους καὶ οἶνον κεράμια

δισχίλια καὶ βοῦς εἴκοσι καὶ οἶς ἑκατόν. ἐνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ ποταμὸς Λύκος ὄνομα, εὐρὸς ὡς δύο πλέθρων.

Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέστες ἐβουλευόντο τὴν λοιπὴν ⁴ πορείαν πότερον κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν χρῆ πορευθῆναι ἐκ τοῦ Πόντου. ἀναστὰς δὲ Λύκων Ἀχαιοὺς εἶπε· θαυμάζω μὲν, ὦ ἄνδρες, τῶν στρατηγῶν ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῖν ἐκπορίζειν σιτηρέσιον· τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρατιᾷ τριῶν ἡμερῶν σιτία· ὁπόθεν δ' ἐπισιτισάμενοι πορευόμεθα, οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἔμοι οὖν δοκεῖ αἰτεῖν τοὺς Ἡρακλεώτας μὴ ἔλαττον ἢ τρισχιλίους κωζικηρούς· ἄλλος δ' εἶπε μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους· καὶ ἐλομέ-
⁵ νους πρέσβεις αὐτίκα μάλα, ἡμῶν καθημένων, πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰδέναι, ὅ,τι ἂν ἀπαγγέλλωσι, καὶ πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι. ἐντεῦθεν προὔβαλλοντο πρε-
⁶ σβεις πρῶτον μὲν Χειρίσοφον, ὅτι ἀρχὸν ἤρητο· ἔστι δ' οἱ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δὲ ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο· ἀμφοῖν γὰρ ταῦτα ἐδόκει μὴ ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φι-
λιαν ὅ,τι μὴ αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν. ἐπεὶ δ' οὗτοι ⁷ ἐδόκουν ἀπρόθυμοι εἶναι, πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιοὺν καὶ Καλλίμαχον Παρράσιον καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον. οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα· τὸν δὲ Λύκωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσοιεν ταῦτα. ἀκούσαντες δ' ⁸ οἱ Ἡρακλεῶται βουλευέσθαι ἔφασαν· καὶ εὐθὺς τὰ τε χρήματα ἐκ τῶν ἀργῶν συνήγον καὶ τὴν ἀγορὰν εἰσω ἀνεσκευάσαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλειντο καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ὄπλα ἐφαινετο.

Ἐκ τούτου οἱ ταράξαντες ταῦτα τοὺς στρατηγοὺς ἤτι-
⁹ ᾶντο διαφθεῖρειν τὴν πρᾶξιν· καὶ συνίσταντο οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί· προειστήκει δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλίμαχος τε ὁ Παρράσιος καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιός. οἱ δὲ λόγοι ¹⁰ ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχροὺς εἶη ἀρχεῖν ἓνα Ἀθηναῖον Πελοποννησίων καὶ Λακεδαιμονίων, μηδεμίαν δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν, καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατειργασμένων· εἶναι γὰρ τοὺς κατειργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἶναι· καὶ ἦν δὲ

- τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ
 11 Ἀχαιοί· εἰ οὖν σωφρονοῖεν οὗτοι, συστάντες καὶ στρα-
 τηγούς ἐλόμενοι ἑαυτῶν καθ' ἑαυτοὺς ἂν τὴν πορείαν
 12 ποιοῖντο καὶ πειρῶντο ἀγαθόν τι λαμβάνειν. ταῦτ' ἔδοξε,
 καὶ ἀπολιπόντες Χειρισόφον εἴ τινας ἦσαν παρ' αὐτῷ
 Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοὶ καὶ Ξενοφῶντα συνέστησαν καὶ στρα-
 τηγούς αἰροῦνται ἑαυτῶν δέκα· τούτους δὲ ἐψηφίσαντο
 ἐκ τῆς νικώσης ὅ,τι δοκοῖη τοῦτο ποιεῖν. ἢ μὲν οὖν τοῦ
 παντὸς ἀρχὴ Χειρισόφῳ ἐνταῦθα κατελύθη ἡμέρα ἕκτη
 ἢ ἑβδόμη ἀφ' ἧς ἤρθε.
- 13 Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετ' αὐτῶν τὴν πο-
 ρεῖαν ποιεῖσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλεστέραν εἶναι ἢ
 ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ Νέων ἐπειθεν αὐτὸν καθ'
 αὐτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας τοῦ Χειρισόφου, ὅτι Κλέαν-
 δρος ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἀρμοστής φασὶν τριήρεις ἔχων ἤξειν
 14 εἰς Κάλπη λιμένα· ὅπως οὖν μηδεὶς μετὰσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ
 καὶ οἱ αὐτῶν στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τριήρων,
 διὰ ταῦτα συνεβούλευε. καὶ Χειρισόφου, ἅμα μὲν ἀθυ-
 μῶν τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ στρα-
 15 τευμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ ποιεῖν ὅ,τι βούλεται. Ξενοφῶν
 δὲ ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεῖς τῆς στρατιᾶς ἐκπλεύ-
 σαι· θυομένῳ δὲ αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι Ἡρακλεῖ καὶ κοινου-
 μένῳ, πόττερα λῶν καὶ ἄμεινον εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι
 τοὺς παραμείναντας τῶν στρατιωτῶν ἢ ἀπαλλάττεσθαι,
 16 ἐσήμηνεν ὁ θεὸς τοῖς ἱεροῖς συστρατεύεσθαι. οὕτω γίνε-
 ται τὸ στρατευμα τρίχα, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ πλείους
 ἢ τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὀπλίται πάντες, Χειρι-
 σόφῳ δ' ὀπλίται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους, πελ-
 τασταὶ δὲ εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θραῖκες, Ξενοφῶντι
 δὲ ὀπλίται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χιλίους, πελτασταὶ
 δὲ εἰς τριακοσίους· ἵππικὸν δὲ μόνος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ
 τετταράκοντα ἵππεας.
- 17 Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ τῶν
 Ἡρακλεωτῶν πρώτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐπιπε-
 σόντες τοῖς Βιθυνοῖς λάβοιεν ὅτι πλείστα· καὶ ἀποβαί-
 νουσιν εἰς Κάλπη λιμένα κατὰ μέσον πῶς τῆς Θραῖκης.
 18 Χειρισόφου δ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Ἡρακλεωτῶν

ἀρξάμενος περὶ ἑπορεύετο διὰ τῆς χώρας· ἐπεὶ δὲ εἰς
 τὴν Θραῖκην ἐνέβαλε, παρὰ τὴν θάλατταν ἦει· καὶ γὰρ
 ἦσθάνει. Ξενοφῶν δὲ πλοῖα λαβὼν ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ 19
 ὄρια τῆς Θραῖκης καὶ τῆς Ἡρακλεωτίδος καὶ διὰ μεσο-
 γαίας ἐπορεύετο.

[Ὅν μὲν οὖν τρόπον ἢ τε Χειρισόφου ἀρχὴ τοῦ παν- 3
 τὸς κατελύθη καὶ τῶν Ἑλλήνων τὸ στρατευμα ἐσχίσθη,
 ἐν τοῖς ἐπάνω εἴρηται.] Ἐπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. 2
 οἱ μὲν Ἀρκάδες ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπη λιμένα,
 πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κόμας, στάδια ἀπὸ θάλατ-
 τῆς ὡς τριάκοντα. ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν ἕκαστος
 ὁ στρατηγὸς τὸν αὐτοῦ λόχον ἐπὶ κόμην· ὁποῖα δὲ μείζων
 ἐδόκει εἶναι, σύνδου λόχους ἦγον οἱ στρατηγοί. συνεβά- 3
 λοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν δέοι πάντας ἀλλεῖσθαι· καὶ
 ἄτε ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες ἀνδράποδά τε πολλὰ ἔλαβον
 καὶ πρόβατα πολλὰ περιεβάλοντο. οἱ δὲ Θραῖκες ἠθροί-
 ζοντο οἱ διαφυγόντες· πολλοὶ δὲ διέφυγον πελασταὶ 4
 ὄντες ὀπλίτας ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐπεὶ δὲ συνελήθη-
 σαν, πρῶτον μὲν τῷ Σμίρκητος λόχῳ, ἐνὸς τῶν Ἀρκάδων
 στρατηγῶν, ἀπὸντι ἤδη εἰς τὸ συγκείμενον καὶ πολλὰ
 χρήματα ἄγοντι ἐπιτίθενται. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο 5
 ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληνες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χαράδρας
 τρέπονται αὐτοὺς καὶ αὐτὸν τε τὸν Σμίρκητα ἀποκτιν-
 νύσασιν καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου δὲ λόχου τῶν δέκα
 στρατηγῶν τοῦ Ἡγησάνδρου ὀκτὼ μόνους ἔλιπον· καὶ
 αὐτὸς Ἡγησάνδρος ἐσώθη. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ λοχαγοὶ συν- 6
 ἦλθον οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δὲ ἄνευ πραγμάτων· οἱ
 δὲ Θραῖκες ἐπεὶ εὐτύχησαν τοῦτο τὸ εὐτύχημα, συνεβόων
 τε ἀλλήλους καὶ συνελέγοντο ἐρρωμένως τῆς νυκτὸς. καὶ
 ἅμα ἡμέρᾳ κύκλῳ περὶ τὸν λόφον, ἐνθα οἱ Ἕλληνες ἐστρα-
 τοπεδεύοντο, ἐτάπτοντο καὶ ἵππεῖς πολλοὶ καὶ πελτασταὶ
 καὶ αἰὲ πλείονες συνέρρεον· καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς 7
 ὀπλίτας ἀσφαλῶς· οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες οὔτε τοξότην εἶχον
 οὔτε ἀκοντιστὴν οὔτε ἵππεά· οἱ δὲ προσθέοντες καὶ προσ-
 ελαύνοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δὲ αὐτοῖς ἐπίοιεν, ῥαδίως
 ἀπέφευγον· ἄλλοι δὲ ἄλλῃ ἐπετίθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ 8
 ἐπιτρόσκοντο, τῶν δὲ οὐδεὶς· ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύ-

ναντο ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θερᾶκες. ἐπεὶ δὲ ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέγοντο περὶ σπονηδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὠμολόγητο αὐτοῖς, ὁμήρους δὲ οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θερᾶκες αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε.

¹⁰ Χειρῖσοφος δὲ ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θάλατταν ἀφικνεῖται εἰς Κάλπης λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς μεσογαίας πορευομένην οἱ ἵππεῖς προκαταθέοντες ἐντυγχάνουσι πρεσβύταις πορευομένοις ποι. καὶ ἐπεὶ ἤχθησαν παρὰ Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτούς, εἴ που ἤσθηται ἄλλου στρατεύματος ὄντος Ἑλληνικοῦ. οἱ δὲ ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν ὅτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφον, οἱ δὲ Θερᾶκες πάντες περικεικλωμένοι εἶεν αὐτούς. ἐνταῦθα τοὺς μὲν ἀνθρώπους τούτους ἐφύλαττεν ἰσχυρῶς, ὅπως ἠγεμόνες εἶεν ὅποι δέοι· σκοποὺς δὲ καταστήσας συνέλεξε τοὺς στρατιώτας καὶ ἔλεξεν· Ἄνδρες στρατιῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνήσκειν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφον τινὸς πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγε, εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὕτω μὲν πολλῶν ὄντων πολεμίων, οὕτω δὲ τεθαρρηκότων. κράτιστον οὖν ἡμῖν ὡς τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσι, ὅπως εἰ ἔτι εἰσὶ σῶσι, σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα καὶ μὴ μόνοι λειψθέντες μόνοι καὶ κινδυνεύωμεν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδουσώμεθα προελθόντες ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δειπνοποιεῖσθαι· ἕως δ' ἂν πορευώμεθα, Τιμασίων ἔχων τοὺς ἵππεῖς προελαννέτω ἐφορῶν ἡμᾶς καὶ σκοπεῖτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ. παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν γυμνήτων ἀνθρώπων εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ εἰς τὰ ἄκρα, ὅπως εἴ που τί ποθεν καθορῶν, σημαίνουεν· ἐκέλευε δὲ καλεῖν ἅπαντα ὅτῳ ἐντυγχάνουεν κανόμην· ἡμεῖς γὰρ ἀποδρατῆμεν ἂν οὐδαμοὶ ἐνθένδε· πολλὴ μὲν γὰρ, ἔφη, εἰς Ἡράκλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δὲ εἰς Χρυσόπολιν διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμιοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ λιμένα, ἐνθα Χειρῖσοφον εἰκάζομεν εἶναι, εἰ σέσωσται, ἐλαχίστη ὁδός· ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖά ἐστιν, οἷς ἀποπλευσώμεθα, μένουσι δὲ αὐτοῦ οὐδὲ μίᾳς

ἡμέρας ἔστι τὰ ἐπιτήδεια. τῶν δὲ πολιορκουμένων ἀπο-¹⁷λομένων σὺν τοῖς Χειρῖσόφου μόνοις κἀκίον ἔστι διακινδυνεύειν ἢ τῶνδε σωθέντων πάντας εἰς ταῦτον ἐλθόντας κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχασθαι. ἀλλὰ χρὴ παρασκευασάμενους τὴν γνώμην πορευέσθαι, ὡς νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαι ἔστιν ἢ κάλλιστον ἔργον ἐργάσασθαι Ἑλλήνας τοσούτους σώσαντας. καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως, ὅς τοὺς¹⁸ μεγαληγορήσαντας ὡς πλέον φρονοῦντας ταπεινώσαι βούλεται, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχομένους ἐντιμότερους ἐκείνων καταστήσαι. ἀλλ' ἐπεσθαι χρὴ καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελλόμενον δύνησθε ποιεῖν.

Ταῦτ' εἰπὼν ἤγειτο. οἱ δ' ἵππεῖς σπειρόμενοι ἐφ'¹⁹ ὅσον καλῶς εἶχεν ἔκαιον ἢ ἐβάδιζον, καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιταριόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἔκαιον πάντα ὅσα καύσιμα ἐώρων, καὶ ἡ στρατιὰ δέ, εἴ τι παραλειπομένην ἐντυγχάνουεν· ὥστε πᾶσα ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει καὶ τὸ στρατεύμα πολὺ εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὦρα ἦν, κατεστρατοπεδεύ-²⁰σαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάαντες, καὶ τὰ τε τῶν πολεμίων πυρὰ ἐώρων, ἀπέιχον δὲ ὡς τετταράκοντα σταδίους, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐδύναντο πλείοστα πυρὰ ἔκαιον. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησαν²¹ τάχιστα, παρηγγέλθη τὰ πυρὰ κατασβεννύναι πάντα. καὶ τὴν μὲν νύκτα φυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ προσευξάμενοι τοῖς θεοῖς, συνταξάμενοι ὡς εἰς μάχην ἐπορεύοντο ἢ ἐδύναντο τάχιστα. Τιμασίων δὲ καὶ²² οἱ ἵππεῖς ἔχοντες τοὺς ἠγεμόνας καὶ προελάνοντες ἐλάνθανον αὐτοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ γενόμενοι, ἐνθα ἐπολιορκοῦντο οἱ Ἑλληνες. καὶ οὐχ ὀρώσιν οὔτε φίλιον στρατεύμα οὔτε πολέμιον, καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸ στρατεύμα, γράδια δὲ καὶ γερόντια καὶ πρόβατα ὀλίγα καὶ βοὺς καταλειμμένους. καὶ τὸ μὲν πρῶτον²³ θαῦμα ἦν, τί εἴη τὸ γεγενημένον, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν καταλειμμένων ἐπυνθάνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θερᾶκες εὐθὺς ἀφ' ἐσπέρας ὤχοντο ἀπιόντες, ἕωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἑλλήνας ἔφασαν οἴχεσθαι· ὅποι δέ, οὐκ εἰδέναι.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ ἤρῃστησαν,²⁴ συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι ὡς τάχιστα συμμίξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπης λιμένα. καὶ πορευόμενοι

εὐρών τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τὴν ἐπὶ Κάλπης ὁδόν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς τὸ αὐτό, ἄσμενοι τε εἶδον ἀλλήλους καὶ ἠσπάζοντο ὡσπερ ἀδελφούς. καὶ ἐπυνθάνοντο οἱ Ἀρκάδες τῶν περὶ Ξενοφῶντα, τί τὰ πυρὰ κατασβέσειαν· ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφρασαν, φόμεθα ὑμᾶς τὸ μὲν πρῶτον, ἐπειδὴ τὰ πυρὰ οὐχ ἔωρῶμεν, τῆς νικτὸς ἦξιεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ οἱ πολέμιοι δέ, ὡς γε ἡμῖν ἐδόκουν, τοῦτο δεισαντες ἀπῆλθον· σχεδὸν γὰρ ἀμφὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἀπῆσαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφίκεσθε, ὃ δὲ χρόνος ἐξῆκεν, φόμεθα ὑμᾶς πυθομένους τὰ παρ' ἡμῖν φοβηθέντας οἴχεσθαι ἀποδράντας ἐπὶ θάλατταν· καὶ ἐδόκει ἡμῖν μὴ ἀπολείπεσθαι ὑμῶν. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς δεῦρο ἐπορεύθημεν.

4 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν αὐτοῦ ἠέλιζοντο ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τῷ λιμένι. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ὃ καλεῖται Κάλπης λιμὴν, ἔστι μὲν ἐν τῇ Θοράκῃ τῇ ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀρξάμενη δὲ ἡ Θοράκη αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιὰ εἰς τὸν Πόντον εἰσπλέοντι. καὶ τριῆρι μὲν ἔστιν εἰς Ἡρακλείαν ἐκ Βυζαντίου κόπαις ἡμέρας μάλα μακρᾶς πλοῦς· ἐν δὲ τῷ μέσῳ ἄλλη μὲν πόλις οὐδεμία οὔτε φιλία οὔτε Ἑλληνίς, ἀλλὰ Θοράκες Βιθυνοί· καὶ οὓς ἂν λάβωσι τῶν Ἑλλήνων ἐκπίπτοντας ἢ ἄλλως πως δεινὰ ὑβρίζειν λέγονται τοὺς Ἑλληνας. ὃ δὲ Κάλπης λιμὴν ἐν μέσῳ μὲν κεῖται ἐκατέρωθεν πλεόντων ἐξ Ἡρακλείας καὶ Βυζαντίου, ἔστι δ' ἐν τῇ θαλάττῃ προκείμενον χωρίον, τὸ μὲν εἰς τὴν θάλατταν καθήκον αὐτοῦ πέτρα ἀπορροῦξ, ὕψος ὅπη ἐλάχιστον οὐ μείον εἴκοσιν ὀργυιῶν, ὃ δὲ αὐχὴν ὃ εἰς τὴν γῆν ἀνήκων τοῦ χωρίου μάλιστα τετάρων πλέθρων τὸ εὖρος· τὸ δ' ἐντὸς τοῦ αὐχένος χωρίον ἱκανὸν μυρίοις ἀνθρώποις οἰκῆσαι. λιμὴν δ' ὑπ' αὐτῇ τῇ πέτρᾳ τὸ πρὸς ἐσπέραν αἰγιαλὸν ἔχων. κρήνη δὲ ἡδέος ὕδατος καὶ ἀφθονος ἔουσα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ χωρίου. ξύλα δὲ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, πάνυ δὲ πολλὰ καὶ καλὰ ναυπηγήσιμα ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. τὸ δὲ ὄρος εἰς μεσόγαιαν μὲν ἀνήκει ὅσον ἐπὶ εἴκοσι σταδίους, καὶ τοῦτο γεωῶδες καὶ ἄλιθον· τὸ δὲ παρὰ θάλατταν πλεόν ἢ ἐπὶ

εἴκοσι σταδίους δασὺ πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς καὶ μεγάλοις ξύλοις. ἢ δὲ ἄλλη χώρα καλὴ καὶ πολλὴ καὶ κῶμαι ἐν αὐτῇ εἰσι πολλαὶ καὶ εὖ οἰκούμεναι· φέρει γὰρ ἢ γῆ καὶ κριθὰς καὶ πυρούς καὶ ὄσπρια πάντα καὶ μέλλας καὶ σήσαμα καὶ σῦκα ἀρκοῦντα καὶ ἀμπέλους πολλὰς καὶ ἡδυνότους καὶ τᾶλλα πάντα πλὴν ἐλαιῶν. ἢ μὲν χώρα ἦν τοιαύτη. ἐσκήρουν δ' ἐν τῷ αἰγιαλῷ πρὸς τῇ θαλάττῃ· εἰς δὲ τὸ πόλισμα ἂν γενόμενον οὐκ ἐβούλοντο στρατοπεδεύεσθαι, ἀλλὰ ἐδόκει καὶ τὸ ἐλθεῖν ἐνταῦθα ἐξ ἐπιβουλῆς εἶναι, βουλομένων τινῶν κατοικίσειν πόλιν. τῶν γὰρ στρατιωτῶν οἱ πλείστοι ἦσαν οὐ σπάνει βίον ἐκπεπλευκότες ἐπὶ ταύτῃ τὴν μισθοφοράν, ἀλλὰ τὴν Κύρον ἀρετὴν ἀκούοντες, οἱ μὲν καὶ ἄνδρας ἄγοντες, οἱ δὲ καὶ προσαναηλωκότες χρήματα, καὶ τούτων ἕτεροι ἀποδεδρακότες πατέρας καὶ μητέρας, οἱ δὲ καὶ τέκνα καταλιπόντες ὡς χρήματ' αὐτοῖς κτησάμενοι ἤξοντες πάλιν, ἀκούοντες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παρὰ Κύρῳ πολλὰ κάγαθὰ πράττειν. τοιοῦτοι οὖν ὄντες ἐπόθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σώζεσθαι.

Ἐπειδὴ δὲ ὑστερα ἡμέρα ἐγένετο τῆς εἰς ταῦτον συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν· ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐξάγειν· ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ ἐγένετο, εἶποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς πλείστους ἐνθαπερ ἔπεσον ἐκάστους ἔθαψαν· ἤδη γὰρ ἦσαν πεμπταῖοι καὶ οὐχ οἶόν τε ἀναρεῖν ἔτι ἦν· ἐνίοις δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συνενεγκόντες ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύνατο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ εὕρισκον, κενοτάφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα καὶ στεράνους ἐπέθεσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ συνῆλθον οἱ στρατιῶται πάντες· συνῆγε δὲ μάλιστα Ἀγασίας τε Στυμφάλιος λοχαγὸς καὶ Ἰερώνυμος Ἡλείος λοχαγὸς καὶ ἄλλοι οἱ πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων. καὶ δόγμα ἐποιήσαντο, εἴαν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῆ διχα τὸ στρατεύμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιούσθαι, καὶ κατὰ χώραν ἀπιέναι ἢ περὶ πρόσθεν εἶχε τὸ στρατεύμα καὶ ἄρχειν τοὺς πρόσθεν στρατηγούς. καὶ

Χειρισσοφος μὲν ἤδη ἐτετελευτήκει φάρμακον πιῶν πυρέτων· τὰ δ' ἐκείνου Νέων Ἀσιναῖος παρέλαβε.

12 Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναστάς εἶπε Ξενοφῶν· Ὁ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, δῆλον ὅτι περὶ ποιητέον· οὐ γὰρ ἔστι πλοῖα· ἀνάγκη δὲ πορεύεσθαι ἤδη· οὐ γὰρ ἔστι μένουσι τὰ ἐπιτήδεια. ἡμεῖς οὖν, ἔφη, θυσόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς μαχουμένους εἴ ποτε καὶ ἄλλοιτε· οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνατεταραρῆ-

13 κασιν. ἐκ τούτου ἐθύοντο οἱ στρατηγοί, μάντις δὲ παρῆν Ἀρηξίων Ἀρκάς· ὁ δὲ Σιλανὸς ὁ Ἀμβρακιώτης ἤδη ἀποδεδράκει πλοῖον μισθωσάμενος ἐξ Ἡρακλείας. θυομένοις

14 δὲ ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐπάυσαντο. καὶ τινες ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν βουλόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι πέπεικε τὸν μάντιν

15 λέγειν, ὡς τὰ ἱερά οὐ γίνεταί ἐπὶ ἀφόδῳ. ἐντεῦθεν κηρύξας τῇ αὔριον παρεῖναι ἐπὶ τὴν θυσίαν τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἶη, παραγγείλας παρεῖναι ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθνε· καὶ ἐνταῦθα παρῆσαν πολλοί.

16 θυομένῳ δὲ πάλιν εἰς τρεῖς ἐπὶ τῇ ἀφόδῳ οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά. ἐκ τούτου χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπεν, ἃ ἔχοντες ἦλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν.

17 Ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· Ὁ ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὄρατε, τὰ ἱερά οὐπω γίνεταί· τῶν δ' ἐπιτηδείων ὄρω ὑμᾶς δεομένους· ἀνάγκη οὖν

18 μοι δοκεῖ εἶναι θύεσθαι περὶ αὐτοῦ τούτου. ἀναστάς τις εἶπε· Καὶ εἰκότως ἄρα ἡμῖν οὐ γίνεταί τὰ ἱερά· ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου χθρὲς ἦγοντος πλοίου ἤκουσά τινος, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμυστής μέλλει

19 ἤξειν πλοῖα καὶ τριήρεις ἔχων. ἐκ τούτου δὲ ἀναμένειν μὲν πᾶσιν ἐδόκει· ἐπὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια ἀνάγκη ἦν ἐξιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἐθύετο εἰς τρεῖς, καὶ οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά. καὶ ἤδη καὶ ἐπὶ σκηπὴν ἰόντες τὴν Ξενοφῶντος ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἔχοιεν τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

20 Καὶ πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἢ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐνυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά·

τὰ δὲ θύματα ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐξῆγον μὲν οὖν, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν Ξενοφῶν· Ἴσως οἱ πολέ- 21 μιοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόντες τὰ σκεῦη ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερά προχωροῖ ἡμῖν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δέον 22 εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα. καὶ πρόβητα μὲν οὐκέτι ἦν, βουῶς δὲ ὑπὸ ἀμάξης προιάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλέανδρος ἐδεήθη τοῦ Ἀρκάδος προθυμείσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐγένετο.

Νέων δὲ ἦν μὲν στρατηγὸς κατὰ τὸ Χειρισσοφου μέρος, 23 ἐπεὶ δὲ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδεείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρῆζεσθαι, εὐρών τινα ἀνθρώπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἰδέναι, ὅθεν εἴη λαβεῖν τὰ ἐπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἵεναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἔσομένου. ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἀσκοῖς καὶ θυλάκοις καὶ ἄλλοις ἀγγεῖοις εἰς δισχιλίους ἀνθρώπους. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἐν ταῖς κώ- 24 μαῖς καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσι αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἵππεις πρῶτοι· βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναιτο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ εἰσεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἵππεις ἀποκτείνουσι τῶν ἀνδρῶν οὐ μείον πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνεφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα τῶν ἀποπε- 25 φευγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερά ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβῶν βοῦν ὑπὸ ἀμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλα ἱερεῖα, σφραγισσάμενος ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν ἅπαντες, καὶ ἀνα- 26 λαβόντες τοὺς λοιποὺς ἀνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμὰς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενομένοι τοῖς προφύλαξι τοὺς μὲν κατέκανον, τοὺς δὲ ἐδίωξαν 27 μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ κραυγῆς γενομένης εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι· δασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὄπλοις ἐνυκτέρενον φυλακτόμενοι ἱκανοῖς φύλαξι.

Τὴν μὲν νύκτα οὕτω διήγαγον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ οἱ 5

στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγουντο· οἱ δὲ εἶποντο ἀνάλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη, πρὶν δὲ ἀρίστου ὄραν εἶναι, ἀπετάφρυσαν ἢ ἢ εἰσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας, καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἦκεν ἄλφιτα ἄγον καὶ ἱερεῖα² καὶ οἶνον. πρῶτ' ἄναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετο ἐπεξόδια, καὶ γίνεται τὰ ἱερά ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρα ἄετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παρράσιος καὶ ἠγεῖσθαι κελεύει τὸν Ξενοφῶντα.³ καὶ διαβάντες τὴν τάφρον τὰ ὄπλα τίθενται, καὶ ἐκήρουξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς στρατιώτας σὺν τοῖς ὄπλοις, τὸν δὲ ὄχλον καὶ τὰ ἀνδράποδα αὐτοῦ καταλι⁴ πειν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες ἐξήεσαν, Νέων δὲ οὐ· ἐδόκει γὰρ κάλλιστον εἶναι τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῶν ἐπὶ στρατοπέδου. ἐπεὶ δ' οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλιπον αὐτούς, αἰσχυρόμενοι μὴ ἐφέπεσθαι, τῶν ἄλλων ἐξιόντων, κατέλιπον αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τετταράκοντα ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἔμενον, οἱ δ' ἄλλοι⁵ ἐπορεύοντο. πρὶν δὲ πεντεκαίδεκα στάδια διεληλυθέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ κέρατος ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας νεκροὺς ἔθαπτον⁶ πάντας, ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ κέρας. ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες καὶ τὴν οὐρὰν αὐτίς ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους τῶν ἀτάφων ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὁπόσους ἐπελάμβανεν ἡ στρατία. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν ὁδὸν ἦκον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν, ἐνθα ἔκειντο ἀθρόοι, συνενεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν.⁷ Ἦδη δὲ πέρα μεσοῦσης τῆς ἡμέρας προαγαγόντες τὸ στρατεύμα ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον τὰ ἐπιτήδεια, ὅτι τις ὄρωη ἐντὸς τῆς φάλαγγος, καὶ ἐξαίφνης ὄρωσι τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας κατὰ λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου τεταγμένους ἐπὶ φάλαγγος ἱππέας τε πολλοὺς καὶ πεζοὺς· καὶ γὰρ Σπιθριδάτης καὶ Ραθίνης ἦκον παρὰ⁸ Φαρναβάζου ἔχοντες τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἕλληνας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον πεντεκαίδεκα σταδίου. ἐκ τούτου εὐθύς Ἀρηξίων ὁ μάντις τῶν Ἑλλήνων σφαγιάζεται, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώτου⁹ καλὰ τὰ σφάγια. ἐνθα δὴ Ξενοφῶν λέγει· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, ἐπιτάξασθαι τῇ φάλαγγι λόχους φύλακας, ἵν' ἂν που δέη, ὥσιν οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ φάλαγγι

καὶ οἱ πολέμιοι τεταραγμένοι ἐμπίπτωσιν εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους, συνεδόκει ταῦτα πᾶσιν. Ὑμεῖς μὲν τοῖνον,¹⁰ ἔφη, προηγεῖσθε τὴν πρὸς τοὺς ἐναντίους, ὡς μὴ ἐστήκωμεν, ἐπεὶ ὠφθημεν καὶ εἶδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δὲ ἤξω τοὺς τελευταίους λόχους καταχωρίσας ἥπερ ὑμῖν δοκεῖ. ἐκ¹¹ τούτου οἱ μὲν ἦσυχοι προῆγον, ὁ δὲ τρεῖς ἀφελὼν τὰς τελευταίας τάξεις ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι ἀπολιπόντας ὡς πλέθρον· Σαμόλας Ἀχαιοὺς ταύτης ἤρχε τῆς τάξεως· τὴν δ' ἐπὶ τῷ μέσῳ ἐχώρισεν ἐπεσθαι· Πυρρίας Ἀρκιάς ταύτης ἤρχε· τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ· Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτη ἐφειστήκει. προϊόντες δέ, ἐπεὶ ἐγένοντο οἱ ἠγούμενοι ἐπὶ¹² νάπει μεγάλῳ καὶ δυσπόρῳ, ἔστησαν ἄγνοοῦντες, εἰ διαβατέον εἴη τὸ νάπος. καὶ παρεγγυῶσι στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς παριέναι ἐπὶ τὸ ἠγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν θαν¹³ μάσας, ὅτι τὸ ἴσχον εἴη τὴν πορείαν, καὶ ταχὺ ἀκούων τὴν παρεγγυήν ἐλαύνει ἢ τάχιστα. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, λέγει Σοφραίνετος, πρεσβύτατος ὢν τῶν στρατηγῶν, ὅτι βουλῆς οὐκ ἄξιον εἴη, εἰ διαβατέον ἐστὶ τοιοῦτον νάπος. καὶ ὁ¹⁴ Ξενοφῶν σπουδῇ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ἄλλ' ἴστε μὲν με, ὦ ἄνδρες, οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσαντα ὑμῖν ἐθελούσιον· οὐ γὰρ δόξης ὄρω θεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρείότητα, ἀλλὰ σωτηρίας. νῦν δὲ οὕτως ἔχει· ἀμαχεῖ μὲν ἐνθένδε¹⁵ οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· ἦν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὁπόταν ἀπίωμεν, ἔψονται καὶ ἐπιπεσοῦνται. ὁρᾶτε δὴ, πότερον κρεῖττον λέναι ἐπὶ τοὺς¹⁶ ἄνδρας προβαλλομένους τὰ ὄπλα ἢ μεταβαλλομένους ὀπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πολεμίους θεᾶσθαι. ἴστε μὲν¹⁷ τοι, ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῷ ἔοικε, τὸ δὲ ἐφέπεσθαι καὶ τοῖς καιροῖσι θάρρος ἐμποιεῖ. ἐγὼ γοῦν ἤδιον ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐποίμην ἢ σὺν διπλαστοῖς ἀποχωροίην. καὶ τούτους οἶδ' ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετε αὐτοὺς δέξασθαι ἡμᾶς, ἀπιόντων δὲ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι. τὸ δὲ¹⁸ διαβάντας ὀπισθεν νάπος χαλεπὸν ποιήσασθαι μέλλοντας μάχεσθαι ἄρ' οὐχὶ καὶ ἀρπάσαι ἄξιον; τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἐγὼ βουλοίμην ἂν εὖπορα πάντα φαινεσθαι ὥστε ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου δεῖ διδάσσεσθαι, ὅτι οὐκ ἔστι μὴ νικᾶσι σωτηρία. θαναμάζω δ'¹⁹ ἐγὼγε καὶ τὸ νάπος τοῦτο εἴ τις μᾶλλον φοβερόν νομίζει

εἶναι τῶν ἄλλων ὧν διαπεπορευμένα χωρίων. πῶς γὰρ
 δυοδιάβατον τὸ πεδίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἰππέας;
 πῶς δὲ ἂ διελήλυθαμεν ὄρη, ἣν πελτασταὶ τοσοῦδε ἐφεί-
 20 πωνται; ἦν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν, πόσον τι
 νάπος ὁ Πόντος; ἔνθα οὔτε πλοῖά ἐστι τὰ ἀπάξοντα οὔτε
 σίτος, ᾧ θροψόμεθα μέροντες, δεήσει δέ, ἦν θάττον ἐκεῖ
 21 γενώμεθα, θάττον πάλιν ἐξίεναι ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια. οὐ-
 κοῦν νῦν κρεῖττον ἡριστηκότητας μάχεσθαι ἢ αὔριον ἀνα-
 ρίστους. ἄνδρες, τὰ τε ἱερὰ ἡμῖν καλὰ οἱ τε οἰωνοὶ αἴσιοι
 τὰ τε σφάγια κάλλιστα ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐ δεῖ
 ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς πάντως εἶδον, ἡδέως δευτηῆσαι
 οὐδ' ὄπον ἂν ἐθέλωσι σκηρῆσαι.

22 Ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἠγείσθαι ἐκέλευον καὶ οὐδεὶς
 ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἠγείτο, παραγγέλλας διαβαίνειν ἢ ἕκα-
 στος ἐτύγγανε τοῦ νάπου ὧν θάττον γὰρ ἀθρόον ἐδόκει
 ἂν οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα ἢ εἰ κατὰ τὴν
 23 γέφυραν, ἢ ἐπὶ τῷ νάπῳ ἦν, ἐξεμηρύνοντο. ἐπεὶ δὲ διέ-
 βησαν, παριῶν παρὰ τὴν φάλαγγα ἔλεγεν· Ἄνδρες, ἀνα-
 μιμνήσκεσθε, ὅσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμοσεῖόντες
 νενικήκατε καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύγοντες,
 καὶ τοῦτο ἐννοήσατε, ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Ἑλλάδος
 24 ἐσμέν, ἀλλ' ἔπεσθε ἠγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ καὶ ἀλλήλους
 παρακαλεῖτε ὀνομασί. ἡδύ τοι ἀνδρείον τι καὶ καλὸν
 νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην ἐν οἷς ἐθέλει παρέχειν
 25 ἑαυτοῦ. ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε καὶ ἅμα ὑψηγείτο ἐπὶ
 φάλαγγος, καὶ τοὺς πελταστὰς ἐκατέρωθεν ποιησάμενοι
 ἐπορευόντο ἐπὶ τοὺς πολεμίους. παρήγγελο δὲ τὰ μὲν
 δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὤμον ἔχειν, ἕως σημαῖνοι τῇ σάλ-
 πιγγι· ἔπειτα δὲ εἰς προσβολὴν καθέντας ἔπεσθαι βάρην
 καὶ μηδένα δρόμῳ διώκειν. ἐκ τούτου σύνθημα παρήει
 Ζεὺς σωτήρ, Ἡρακλῆς ἠγεμῶν. οἱ δὲ πολέμιοι ὑπέμενον,
 26 νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπλησίαζον,
 ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθειον ἐπὶ τοὺς πο-
 λεμίους, πρὶν τινα κελεύειν· οἱ δὲ πολέμιοι ἀντίοι ὤρ-
 27 μησαν, οἱ δ' ἰππεῖς καὶ τὸ σίφος τῶν Βιθυνῶν· καὶ
 τρέπονται τοὺς πελταστὰς. ἀλλ' ἐπεὶ ὑπηντίαζεν ἡ φά-
 λαγξ τῶν ὀπλιτῶν ταχὺ πορευομένη καὶ ἅμα ἡ σάλπιγξ
 ἐφθόγγετο καὶ ἐπαιάνιζον καὶ μετὰ ταῦτα ἠλάλαζον καὶ
 ἅμα τὰ δόρατα καθίσταν, ἔνταῦθα οὐκέτι ἐδέξαντο οἱ
 28 πολέμιοι, ἀλλὰ ἔφηνον. καὶ Τιμασίαν μὲν ἔχον τοὺς
 ἰππεῖς ἐφείπετο, καὶ ἀπεκίτηνυσαν ὅσουςπερ ἐδύνατο

ὡς ὀλίγοι ὄντες. τῶν δὲ πολεμιῶν τὸ μὲν εὐώνυμον εὐ-
 θὺς διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἰππεῖς ἦσαν, τὸ δὲ
 δεξιὸν αἶτε οὐ σφόδρα διωκόμενον ἐπὶ λόφον συνέστη.
 ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐτοὺς, ἐδόκει 29
 ῥᾶστόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι λέναι ἤδη ἐπ' αὐτούς.
 παιανίσαντες οὖν εὐθὺς ἐπέκειντο· οἱ δ' οὐχ ὑπέμειναν.
 καὶ ἔνταῦθα οἱ πελτασταὶ ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὐ
 διεσπάρη· ἀπέθανον δὲ ὀλίγοι· τὸ γὰρ ἰππικὸν φόβον
 παρείχε τὸ τῶν πολεμιῶν πολὺ ὄν. ἐπεὶ δὲ εἶδον οἱ 30
 Ἕλληνες τὸ τε Φαρναβάζου ἰππικὸν ἔτι συνεστηκὸς καὶ
 τοὺς Βιθυνοὺς ἰππέας πρὸς τοῦτο συναθροισζομένους καὶ
 ἀπὸ λόφου τινὸς καταθεωμένους τὰ γινόμενα, ἀπειρή-
 κεσαν μὲν, ὅμως δὲ ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἰτέον εἶναι
 οὕτως ὅπως δύναντο, ὡς μὴ τεθαρρηκότες ἀναπαύσαιντο.
 συνταξάμενοι δὴ πορεύονται. ἔντεῦθεν οἱ πολέμιοι ἰπ- 31
 πεῖς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρηνοῦς ὁμοίως ὥσπερ οἱ ὑπὸ
 ἰππέων διωκόμενοι· νάπος γὰρ αὐτοὺς ὑπέδεχτο, ὃ οὐκ
 ἤδυσαν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ προαπειτράποντο διώκοντες·
 ὅψε γὰρ ἦν. ἐπανελθόντες δὲ ἔνθα ἡ πρώτη συμβολή 32
 ἐγένετο, στησάμενοι τρόπαιον ἀπήρσαν ἐπὶ θάλατταν περὶ
 ἡλίου δυσμᾶς· στάδιοι δ' ἦσαν ὡς ἐξήκοντα ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον.

Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν καὶ 6
 ἀπήγοντο καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅποι ἐδύνατο
 προσωτάτω· οἱ δὲ Ἕλληνες προσέμενον μὲν Κλέανδρον
 καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ὡς ἤξοντα, ἐξιόντες δ'
 ἐκάστης ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις
 ἐφέροντο ἀδεῶς πυρὸς καὶ κριθάς, οἶνον, ὄσπρια, μελί-
 νας, σῦκα· ἅπαντα γὰρ ἀγαθὰ εἶχεν ἡ χώρα πλὴν ἐλαίου.
 καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στράτευμα ἀναπαυόμενον, 2
 ἐξῆν ἐπὶ λείαν λέναι, καὶ ἐλάμβανον οἱ ἐξιόντες· ὁπότε δὲ
 ἐξίτοι πᾶν τὸ στράτευμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι,
 δημόσιον ἐδοξεν εἶναι. ἤδη δὲ ἦν πολλὴ πάντων ἀφθο- 3
 νία· καὶ γὰρ ἀγοραὶ πάντοθεν ἀφικνούντο ἐκ τῶν Ἑλλη-
 νίδων πόλεων καὶ οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι κατεῖχον,
 ἀκούοντες, ὡς οἰκίζοιτο πόλις καὶ λιμὴν εἴη. ἔπεμπον 4
 δὲ καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη, οἱ πλησίον ὄκουν, πρὸς Ξενο-
 φῶντα, ἀκούοντες, ὅτι οὗτος πολίζει τὸ χωρίον, ἐρωτῶν-
 5 τες, ὅτι δέοι ποιῶντας φίλους εἶναι. ὃ δ' ἐπεδείκνυεν
 αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις. καὶ ἐν τούτῳ Κλέανδρος ἀφι-

κνείται δύο τριήρεις ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. ἐτύγγανε δὲ τὸ στρατεύμα ἔξω ὄν, ὅτε ἀφίκετο, καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοι εἰς τὸ ὄρος, καὶ εἰλήφεσαν πρόβατα πολλὰ· ὀκνοῦντες δέ, μὴ ἀφαιρεθεῖεν, τῷ Δέξιππῳ λέγουσιν, ὃς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ κελεύουσι διασώσαντα αὐτοῖς τὰ πρόβατα
 6 τὰ μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν ἀποδοῦναι. εὐθύς δ' ἐκείνος ἀπελαίνει τοὺς περιεστῶτας τῶν στρατιωτῶν καὶ λέγοντας, ὅτι δημόσια εἶη, καὶ τῷ Κλεάνδρῳ λέγει ἔλθῶν, ὅτι ἀρπάξουσιν ἐπιχειροῦσιν. ὁ δὲ κελεύει τὸν ἀρπάξοντα
 7 ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν ἤγε τινα· περιτυχῶν δ' Ἀγασίας ἀφαιρεῖται· καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. οἱ δ' ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι βάλλειν τὸν Δέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην. ἔδρισαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοὶ καὶ
 8 ἔφρευγον εἰς τὴν θάλατταν, καὶ Κλεάνδρος δ' ἔφρευγε. Ξενοφῶν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυνόν τε καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον, ὅτι οὐδὲν εἶη πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ δόγμα
 9 αἴτιον εἶη τὸ τοῦ στρατεύματος ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ Κλεάνδρος ὑπὸ τοῦ Δέξιππου τε ἀνερεθιζόμενος καὶ αὐτὸς ἀχθεσθεὶς, ὅτι ἐφοβήθη, ἀποπλεύσεσθαι ἔφη καὶ κηρύξαι μηδεμίαν πόλιν δέχεσθαι αὐτούς, ὡς πολεμίους. ἤρ-
 10 χον δὲ τότε πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐνταῦθα πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ἐδόκει εἶναι τοῖς Ἑλλήσι καὶ ἐδόκοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη γενέσθαι, εἰ μὴ τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα βάλλειν καὶ τὸν ἀφελόμενον.
 11 ἦν δὲ ὃν ἐξήτει Ἀγασίας διὰ τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλλεν αὐτὸν ὁ Δέξιππος. καὶ ἐντεῦθεν ἐπειδὴ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ στρατεύμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ' ὀλίγον ἐποιούντο τὸν Κλεάνδρον, τῷ δὲ Ξενοφῶντι οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι τὸ
 12 πρᾶγμα, ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν· Ὁ ἄνδρες στρατιῶται, ἔμοι δὲ οὐ φαῦλον δοκεῖ εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλεάνδρος ἀπεισιν, ὥστερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ ἔγγυς αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δὲ Ἑλλάδος Λακεδαιμόνιοι προεστήκασιν· ἱκανοὶ δὲ εἰσι καὶ εἰς ἕκαστος Λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν ὅτι βούλονται διαπράττεσθαι.
 13 εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυζαντίου ἀποκλείσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἀρμοσταῖς παραγγελεῖ εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι ὡς ἀπιστοῦντας Λακεδαιμονίοις καὶ ἀνόμους ὄντας, ἔτι δὲ πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον οὗτος ὁ

λόγος περὶ ἡμῶν ἤξει, χαλεπὸν ἔσται καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν· καὶ γὰρ ἐν τῇ γῇ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὐκ οὖν δεῖ οὔτε ἐνὸς ἀνδρός
 14 ἕνεκα οὔτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλλάδος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅτι ἂν κελεύωσι· καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἡμῶν, ὅθεν ἐσμέν, πείθονται αὐτοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ
 15 γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς Κλεάνδρον, ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα, ἐγὼ μὲν οὖν ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας φῆσῃ ἐμὲ τι τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω ἑμαυτοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλον τινὸς βίαιον ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιός εἶναι καὶ ὑφέξω τὴν δίκην. φημί δὲ καὶ εἰ τινα ἄλλον αἰτιάται, χρῆναι
 16 ἑαυτὸν παρασχεῖν Κλεάνδρῳ κρῖναι· οὕτω γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν, εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐπαίνοιο καὶ τιμῆς τεύξεσθαι ἀντὶ δὲ τούτων οὐδ' ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

Μετὰ ταῦτα ἀναστὰς εἶπεν Ἀγασίας· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες,
 17 ὕμνῳ θεοῦ καὶ θεᾶς ἢ μὴν μήτε με Ξενοφῶντα κελεύσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα μήτε ἄλλον ὑμῶν μηδένα· ἰδόντι δὲ μοι ἄνδρα ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δέξιππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα, δει-
 18 νὸν ἔδοξεν εἶναι· καὶ ἀφειλόμην, ὁμολογῶ. καὶ ὑμεῖς μὲν μὴ ἐκδώτε με· ἐγὼ δὲ ἑμαυτόν, ὥστερ Ξενοφῶν λέγει, παρασχῆσα κρῖναντι Κλεάνδρῳ ὅτι ἂν βούληται ποιῆσαι· τούτου ἕνεκα μήτε πολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις σώζοισθέ τε ἀσφαλῶς ὅποι θέλει ἕκαστος. συμπέμψατε μέντοι μοι ὑμῶν αὐτῶν ἐλόμενοι πρὸς Κλεάνδρον οὔτινες, ἐάν τι ἐγὼ παραλείπω, καὶ λέξουσιν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πράξουσιν. ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὐστίνως βούλοιο προελό-
 19 μενον ἔναι. ὁ δὲ προεἴλετο τοὺς στρατηγοὺς. μετὰ ταῦτα ἐπορεύοντο πρὸς Κλεάνδρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ ἀφαιρεθεὶς ἀνὴρ ὑπὸ Ἀγασίου. καὶ ἔλε-
 20 γον οἱ στρατηγοί· Ἐπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σέ, ὦ Κλεάνδρε, καὶ ἐκέλευσέ σε, εἴτε πάντας αἰτιά, κρῖναντα σὲ αὐτὸν χρῆσθαι ὅτι ἂν βούλη, εἴτε ἕνα τινα ἢ δύο ἢ καὶ πλείους αἰτιά, τούτους ἀξιούσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοὺς εἰς κρῖσιν. εἰ τι οὖν ἡμῶν τινα αἰτιά, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς· εἰ τε καὶ ἄλλον τινα, φράσον· οὐδεὶς γὰρ ἀπέσται ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθέλῃ πείθεσθαι. μετὰ ταῦτα παρελθὼν
 21

- ὁ Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγὼ εἰμι, ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφελόμενος Δέξιππον ἄγοντος τοῦτον τὸν ἄνδρα καὶ παῖειν κελύσας
- ²² Δέξιππον. τοῦτον μὲν γὰρ οἶδα ἄνδρα ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δὲ οἶδα αἰρεθέντα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἄρχειν τῆς πεντηκοντόρου ἧς ἠτησάμεθα παρὰ Τραπεζουντίων ἐφ' ὅτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σωζόμεθα, καὶ ἀποδράντα Δέξιππον καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας, μεθ' ὧν ἐσώθη.
- ²³ καὶ τοὺς τε Τραπεζουντίους ἀπεστερήκαμεν τὴν πεντηκόντορον καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦτον, αὐτοὶ τε τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν. ἤκουε γάρ, ὡσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἶη περὶ ἀπιόντας τοὺς ποταμούς τε διαβῆναι καὶ σωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντα
- ²⁴ ἀφελόμενον. εἰ δὲ σὺ ἤγες ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ σοῦ καὶ μὴ τῶν παρ' ἡμῶν ἀποδράντων, εὖ ἴσθι ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων ἐποίησα. νόμιζε δ' ἐὰν ἐμὲ νῦν ἀποκτείνης, δι' ἄνδρα δειλὸν τε καὶ πονηρὸν ἄνδρα ἀγαθὸν ἀποκτείνων.
- ²⁵ Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ὅτι Δέξιππον μὲν οὐκ ἐπαινοῖ, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἶη· οὐ μέντοι ἔφη νομίζειν οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος, βίαν χρῆναι πάσχειν αὐτόν, ἀλλὰ κριθέντα, ὡσπερ καὶ ὑμεῖς νῦν
- ²⁶ ἀξιούτε, τῆς δίκης τυχεῖν. νῦν οὖν ἅπιτε καταλιπόντες τόνδε τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ κελύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. αἰτιῶμαι δὲ οὔτε τὴν στρατιάν οὔτε ἄλλον οὐδένα εἶναι, ἐπεὶ οὗτος αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελῆσθαι τὸν
- ²⁷ ἄνδρα. ὁ δὲ ἀφαιρεθεὶς εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἶε με ἀδικούντά τι ἄγεσθαι, οὔτε ἐπαιον οὐδένα οὔτε ἔβαλλον, ἀλλ' εἶπον, ὅτι δημόσια εἶη τὰ πρόβατα· ἦν γὰρ τῶν στρατιωτῶν δόγμα, εἰ τις, ὅποτε ἢ στρατιὰ ἐξίτοι,
- ²⁸ ἰδίᾳ ληΐζοιτο, δημόσια εἶναι τὰ ληφθέντα. ταῦτα εἶπον· καὶ ἐκ τούτου με λαβὼν οὗτος ἤγεν, ἵνα μὴ φθέγγοιτο μηδεὶς, ἀλλ' αὐτὸς λαβὼν τὸ μέρος διασώσειε τοῖς λησταῖς παρὰ τὴν ῥήτραν τὰ χρήματα. πρὸς ταῦτα ὁ Κλέανδρος εἶπεν· Ἐπεὶ τοίνυν τοιοῦτος εἶ, κατάμενε, ἵνα καὶ περὶ σοῦ βουλευσώμεθα.
- ²⁹ Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἀμφὶ Κλέανδρον ἡρίστων· τὴν δὲ στρατιάν συνήγαγε Ξενοφῶν καὶ συνεβούλευε πέμψαι ἄνδρας πρὸς Κλέανδρον παραιτησομένους περὶ τῶν ἀνδρῶν.
- ³⁰ ἐκ τούτου ἔδοξε αὐτοῖς πέμψαντας στρατηγούς καὶ λοχαγούς καὶ Δρακόντιον τὸν Σπαρτιάτην καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἐδόκουν ἐπιτιθέμενοι εἶναι δεῖσθαι Κλέανδρον κατὰ πάντα

τρόπον ἀφείναι τὸν ἄνδρα. ἔλθων οὖν ὁ Ξενοφῶν λέγει· ³¹ Ἐχεις μὲν, ὦ Κλέανδρε, τοὺς ἄνδρας, καὶ ἡ στρατιὰ σοι ὑφείτο, ὅτι ἐβούλου ποιῆσαι καὶ περὶ τούτων καὶ περὶ ἑαυτῶν ἀπάντων· νῦν δὲ σὲ αἰτοῦνται καὶ δεόνται δοῦναι σφίσι τὸν ἄνδρα καὶ μὴ κατακαίνειν· πολλὰ γὰρ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ περὶ τὴν στρατιάν ἐμοχθησάτην. ταῦτα ³² δὲ σὺν τυχόντες ὑπισχυροῦνται σοὶ ἀπὸ τούτων, ἢ βούλη ἠγεῖσθαι αὐτῶν καὶ ἢν οἱ θεοὶ ἴλεω ᾧσιν, ἐπιδείξειν σοὶ καὶ ὡς κόσμιοι εἰσὶ καὶ ὡς ἱκανοὶ τῷ ἀρχοντι πειθόμενοι τοὺς πολεμίους σὺν τοῖς θεοῖς μὴ φοβείσθαι. δεόνται ³³ δὲ σοὺ καὶ τοῦτο, παραγενόμενον καὶ ἄρξαντα ἑαυτῶν πείραν λαβεῖν καὶ Δέξιππον καὶ σφῶν τῶν ἄλλων, οἷος ἑκάστος ἐστί, καὶ τὴν ἀξίαν ἐκάστοις νεῖμαι. ἀκού- ³⁴ σας ταῦτα ὁ Κλέανδρος, Ἀλλὰ καὶ τὸ σιώ, ἔφη, ταχύ τοι ὑμῖν ἀποκρινούμαι. καὶ τῷ τε ἄνδρῳ ὑμῖν δίδωμι καὶ αὐτὸς παρέσομαι, καὶ ἢν οἱ θεοὶ παραδιδῶσιν, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ πολλοὶ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσὶν ἢ οὗς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον, ὡς τὸ στράτευμα ἀφίστατε ἀπὸ Λακεδαιμονίων.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ἀπῆλθον, ἔχοντες τὸν ³⁵ ἄνδρα· Κλέανδρος δὲ ἐθῆτετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς καὶ ξενίαν συνεβάλλοντο· ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελλόμενον εὐτάκτως ποιούντας, καὶ μᾶλλον ἔτι ἐπεθύμει ἡγεμῶν γενέσθαι αὐτῶν. ἐπεὶ ³⁶ μέντοι θυομένη αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγγίγγοτο τὰ ἱερά, συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν οὐ τελέθει τὰ ἱερά ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα· ὑμῖν γάρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δὲ ὑμᾶς, ἐπειδὴν ἐκείσε ἤκητε, δεξόμεθα ὡς ἂν θυνώμεθα κάλλιστα.

Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ τὰ ³⁷ δημόσια πρόβατα· ὁ δὲ δεξάμενος πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε. καὶ οὗτος μὲν ἀπέπλει. οἱ δὲ στρατιῶται διαθήμενοι τὸν σίτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τᾶλλα, ἃ ἐκλήφεσαν, ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν. ἐπεὶ δὲ οὐδενὶ ἐνέ- ³⁸ τυχόν πορευόμενοι τὴν ὁρθὴν ὁδόν, ὥστε ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν ἔλθειν, ἔδοξεν αὐτοῖς τοῦμπαλιν ὑποστρέψαντας ἔλθειν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφικόντο ἐκταῖοι εἰς Χρυσόπολιν τῆς Καληφρονίας, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ λαφυροπωλοῦντες.

Ζ.

- 1 [Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἐπραξεν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πορείᾳ, μέχρι εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου περὶ ἑξιοῦντες καὶ ἐκπλέοντες ἐποιοῦν, μέχρι ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας,
- 2 ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.] ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος φοβούμενος τὸ στρατεύμα μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀρχὴν στρατεύηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, ὃ δ' ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὢν, ἐδεῖτο διαβιβάσαι τὸ στρατεύμα ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ὑπισχεῖτο πάντα ποιῆσαι αὐτῷ, ὅσα
- 3 δέοι. καὶ ὁ Ἀναξίβιος μειπεπέμψατο τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς εἰς Βυζάντιον καὶ ὑπισχεῖτο, εἰ διαβαίεν,
- 4 μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἔφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγελεῖν, Ξενοφῶν δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαλλάξοιτο ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ βούλοιο ἀποπλεῖν. ὁ δὲ Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάνατα ἔπειτα οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. ἔφη οὖν ταῦτα ποιῆσειν.
- 5 Σεύθης δὲ ὁ Θράξ πέμπει Μηδοσάδην καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμείσθαι, ὅπως διαβῆ τὸ στρατεύμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι ὅτι οὐ μεταμελήσει. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλὰ τὸ μὲν στρατεύμα διαβήσεται τούτου ἕνεκα μηδὲν τελείτω μήτε ἐμοὶ μήτε ἄλλῳ μηδενί· ἐπειδὴν δὲ διαβῆ, ἐγὼ μὲν ἀπαλλάξομαι, πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπικαιρίους ὄντας προσφερέσθω ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ ἀσφαλές.
- 7 Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς τὸ Βυζάντιον οἱ στρατιῶται. καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδον ὁ Ἀναξίβιος, ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεῦη τοὺς στρατιώτας ἑξιέναι, ὡς ἀποπέμψων τε ἅμα καὶ ἀριθμὸν ποιήσων. ἐνταῦθα οἱ στρατιῶται ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἀργύριον ἐπισιτιζέσθαι εἰς τὴν πορείαν, καὶ ὀκνηρῶς
- 8 συνεσκευάζοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἀρμοστῇ ξένος γεγενημένος προσελθὼν ἠσπάζετο αὐτὸν ὡς ἀποπλευσόμενος ἤδη. ὁ δὲ αὐτῷ λέγει· Μὴ ποιήσης ταῦτα· εἰ δὲ μή, ἔφη, αἰτίαν ἔξεις, ἐπεὶ καὶ νῦν τινὲς ἤδη σὲ
- 9 αἰτιῶνται, ὅτι οὐ ταχὺ ἔξέρπει τὸ στρατεύμα. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγε οὐκ εἰμὶ τούτου, οἱ δὲ στρατιῶται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι διὰ τοῦτο ἀθυμοῦσι πρὸς

τὴν ἔξοδον. Ἄλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγὼ σοὶ συμβουλεύω ἔξελ-
 10 θεῖν μὲν ὡς πορευόμενον, ἐπειδὴν δ' ἔξω γένηται τὸ
 στρατεύμα, τότε ἀπαλλάττεσθαι. Ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ
 Ξενοφῶν, ἐλθόντες πρὸς Ἀναξίβιον διαπραξόμεθα. οὕτως
 ἐλθόντες ἔλεγον ταῦτα. ὁ δὲ ἐκέλευεν οὕτω ποιεῖν καὶ
 11 ἑξιέναι τὴν ταχίστην συσκευασαμένους καὶ προσανείπεν,
 ὅς ἂν μὴ παρῆ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν, ὅτι
 αὐτὸς αὐτὸν αἰτίασεται. ἐντεῦθεν ἐξήρσαν οἱ τε στρα-
 12 τηγοὶ πρῶτοι καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἄρδην πάντες πλήν ὀλί-
 γων ἔξω ἦσαν, καὶ Ἐτεόνικος εἰστήκει παρὰ τὰς πύλας
 ὡς, ὅποτε ἔξω γένοιτο πάντες, συγκλείσων τὰς πύλας
 καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλων. ὁ δὲ Ἀναξίβιος συγκάλεσας τοὺς
 13 στρατηγούς καὶ τοὺς λοχαγούς ἔλεξε· Τὰ μὲν ἐπιτήδεια,
 ἔφη, λαμβάνετε ἐκ τῶν Θρακίων κωμῶν· εἰσὶ δὲ αὐτόθι
 πολλαὶ κριθαὶ καὶ πυροὶ καὶ τᾶλλα ἐπιτήδεια· λαβόντες
 δὲ πορευέσθε εἰς Χερρόνησον, ἐκεῖ δὲ Κυνίσκος ὑμῖν
 μισθοδοτήσει. ἐπακούσαντες δὲ τινες τῶν στρατιωτῶν
 14 ταῦτα, ἧ καὶ τῶν λοχαγῶν τις διαγγέλλει εἰς τὸ στρα-
 τεύμα. καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ ἐπυνθάνοντο περὶ τοῦ Σεύ-
 θου, πότερα πολέμιος εἴη ἢ φίλος καὶ πότερα διὰ τοῦ
 ἱεροῦ ὄρους δέοι πορευέσθαι ἢ κύκλῳ διὰ μέσης τῆς Θρά-
 15 κης. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα διελέγοντο, οἱ στρατιῶται ἀναρπά-
 σαντες τὰ ὄπλα θέουσι δρόμῳ πρὸς τὰς πύλας, ὡς πάλιν
 εἰς τὸ τεῖχος εἰσιόντες. ὁ δὲ Ἐτεόνικος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
 ὡς εἶδον προσθέοντας τοὺς ὀπλίτας, συγκλείουσι τὰς
 πύλας καὶ τὸν μοχλὸν ἐμβάλλουσιν. οἱ δὲ στρατιῶται
 16 ἔνοπτον τὰς πύλας καὶ ἔλεγον, ὅτι ἀδικώτατα πάσχοιεν
 ἐμβαλλόμενοι εἰς τοὺς πολεμίους· κατασχίσαιεν τε τὰς πύ-
 λας ἔφασαν, εἰ μὴ ἐκόντες ἀνοίξουσιν. ἄλλοι δὲ ἔθεον
 17 ἐπὶ θάλατταν καὶ παρὰ τὴν χθλὴν τὸ τεῖχος ὑπερβαίνου-
 σιν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλοι δέ, οἱ ἐτύγχανον ἔνδον ὄντες
 τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὀρωσὶ τὰ ἐπὶ ταῖς πύλαις πράγματα,
 διακόπτοντες ταῖς ἀξίναῖς τὰ κλεῖθρα ἀναπεταννύουσι
 τὰς πύλας, οἱ δ' εἰσπίπτουσιν.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν ὡς εἶδε τὰ γινόμενα, δεισας, μὴ ἐφ'
 18 ἀρπαγὴν τράποιτο τὸ στρατεύμα καὶ ἀνήγεστα κακὰ
 γένοιτο τῇ πόλει καὶ ἐαυτῷ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἔθει
 καὶ συνεισπίπτει εἰσὼ τῶν πυλῶν σὺν τῷ ὄχλῳ. οἱ δὲ
 19 Βυζάντιοι ὡς εἶδον τὸ στρατεύμα βίᾳ εἰσπίπτον, φεύ-
 γουσιν ἐκ τῆς ἀγορᾶς οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖα, οἱ δὲ οἴκαδε,
 ὅσοι δὲ ἔνδον ἐτύγχανον ὄντες, ἔξω ἔθεον, οἱ δὲ καθεῖλον

τὰς τριήρεις, ὡς ἐν ταῖς τριήρεσι σώζοντο, πάντες δὲ
 20 ὄντο ἀπολωλέναι, ὡς ἐαλωκίας τῆς πόλεως. ὁ δὲ
 Ἐπιόνοχος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει. ὁ δὲ Ἀναξίβιος
 καταδραμῶν ἐπὶ θάλατταν ἐν ἀλιεντικῷ πλοίῳ περιέπλει
 εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ εὐθὺς μεταπέμπεται ἐκ Καλχηδόνος
 φρουρούς· οὐ γὰρ ἱκανοὶ ἐδόκουν εἶναι οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει
 21 σχεῖν τοὺς ἄνδρας. οἱ δὲ στρατιῶται ὡς εἶδον Ξενο-
 φῶντα, προσπίπτουσι πολλοὶ αὐτῷ καὶ λέγουσι· Νῦν
 σοι ἔξεστιν, ὦ Ξενοφῶν, ἀνδρὶ γενέσθαι. ἔχεις πόλιν,
 ἔχεις τριήρεις, ἔχεις χρήματα, ἔχεις ἄνδρας τοσοῦτους.
 νῦν ἂν, εἰ βούλοιο, σὺ τε ἡμᾶς ὀνήσαις καὶ ἡμεῖς σὲ μέγαν
 22 ποιήσαιμεν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἄλλ' εὐ γὰρ λέγετε καὶ
 ποιήσω ταῦτα· εἰ δὲ τούτων ἐπιθυμεῖτε, θέσθε τὰ ὄπλα
 ἐν τάξει ὡς τάχιστα· βουλόμενος αὐτοὺς κατηρεμίσαι,
 καὶ αὐτὸς τε παρηγγύα ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευε
 23 παρεγγυᾶν τίθεσθαι τὰ ὄπλα. οἱ δὲ αὐτοὶ ὑφ' ἑαυτῶν
 τατιόμενοι οἱ τε ὀπλίται ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἰς ὅπῳ ἐγέ-
 ροντο καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπὶ τὸ κέρασ ἐκάτερον παραδε-
 24 δραμήκεσαν. τὸ δὲ χωρίον οἷον κάλλιστον ἐκτάξασθαι
 ἔστι τὸ θοράκιον καλούμενον, ἔρημον οἰκιῶν καὶ πεδινόν.
 ἐπεὶ δὲ ἔκειτο τὰ ὄπλα καὶ κατηρεμίσθησαν, συγκαλεῖ ὁ
 25 Ξενοφῶν τὴν στρατιάν καὶ λέγει τάδε· Ὅτι μὲν ὀργίξεσθε,
 ὦ ἄνδρες στρατιῶται, καὶ νομίζετε δεινὰ πάσχειν ἔξπα-
 τώμενοι, οὐ θαναμάζω. ἦν δὲ τῷ θυμῷ χαρίζομεθα καὶ
 Λακεδαιμονίους τε τοὺς παρόντας τῆς ἔξαπάτης τιμω-
 ρησώμεθα καὶ τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν,
 26 ἐνθυμείσθε ἃ ἔσται ἐντεῦθεν. πολέμιοι μὲν ἐσόμεθα
 ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς συμμάχοις. οἷος
 δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν, ἑωρακό-
 27 τας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενημένα. ἡμεῖς γὰρ
 οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθομεν εἰς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λακε-
 δαιμονίους καὶ τοὺς συμμάχους ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν
 ἐν θαλάττῃ τὰς δ' ἐν τοῖς νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακο-
 σίων, ὑπαρχόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ
 προσόδου οὐσῆς κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδήμιων καὶ
 ἐκ τῆς ὑπερορίας οὐ μείον χιλίων ταλάντων· ἄρχοντες δὲ
 τῶν νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ πολλὰς ἔχοντες
 πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε πολλὰς καὶ αὐτὸ
 τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν ἔσμεν, ἔχοντες κατεπολε-
 28 μήθημεν οὕτως, ὡς πάντες ὑμεῖς ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ
 τί ἂν οἴομεθα παθεῖν, Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν

ἀρχαίων συμμάχων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ καὶ οἱ ἐκεί-
 29 νοις τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων προσγεγενημένων, Τισ-
 σαφέρους δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβάρων
 πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμιωτάτου δὲ αὐτοῦ
 τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἦλθομεν ἀφαιρησόμενοι τὴν ἀρχὴν
 καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα; τούτων δὴ πάντων
 ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὕτως ἄφρων, ὅστις οἴεται ἂν ἡμᾶς
 περιγενέσθαι; μὴ πρὸς θεῶν μαινώμεθα μηδ' αἰσχροῦς
 29 ἀπολωμέθα πολέμοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς
 ἡμετέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς πό-
 λεσὶν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις, καὶ
 δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἠθέλησαμεν
 κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δὲ εἰς ἣν
 πρῶτην πόλιν ἦλθομεν, ταύτην ἔξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν
 30 τοῖνυν εὐχομαι, πρὶν ταῦτα ἐπιθεῖν ὑφ' ὑμῶν γεγόμενα,
 μυρίας ἐμὲ γὰρ κατὰ γῆς ὀργνίας γενέσθαι. καὶ ὑμῖν δὲ
 συμβουλεύω Ἑλληνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστη-
 κόσι πειθόμενους πειρᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν
 δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γούν
 Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμψαντας
 31 Ἀναξίβιῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρ-
 εληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνώμεθα παρ'
 ὑμῶν ἀγαθόν τι εὐρίσκεισθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ δηλώσαντες,
 ὅτι οὐκ ἔξαπατῶμενοι, ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.

Ταῦτα ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἰερώνυμόν τε Ἡλείον
 32 ἔροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀργάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν.
 οἱ μὲν ταῦτα ὄχοντο ἔροῦντες.

Ἐτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέρχεται Κοι-
 33 ρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιήει,
 ἀλλὰ στρατηγῶν καὶ ἐπαγγελόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ
 ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν, ὅτι
 ἔτοιμος εἶη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς
 θοράκης, ἐνθα πολλὰ κάγαθα λήψοιτο· ἔστω δ' ἂν μό-
 λωσιν, εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔρη καὶ σιτία καὶ ποτά.
 ἀκούουσι ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ τὰ παρὰ Ἀναξίβιου
 34 ἅμα ἀπαγγελόμενα· ἀπεκρίνατο γὰρ, ὅτι πειθόμενοις
 αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τε οἴκοι τέλεσι ταῦτα
 ἀπαγγελεῖ καὶ αὐτὸς βουλευσάτω περὶ αὐτῶν ὅ,τι δύναται
 ἀγαθόν· ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται τὸν τε Κοιρατάδα
 35 δέχονται στρατηγὸν καὶ ἔξω τοῦ τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ
 Κοιρατάδας συντίθεται αὐτοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν παρέ-

σεσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἔχων καὶ ἱερεῖα καὶ μάντιν καὶ
 26 σιτία καὶ ποτὰ τῇ στρατιᾷ. ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξι-
 βίος ἔκλεισε τὰς πύλας καὶ ἐκήρυξεν, ὅς ἂν ἀλῶ ἔνδον ὧν
 27 τῶν στρατιωτῶν, ὅτι πεπρασεται. τῇ δ' ὕστεραία Κοι-
 ρατάδας μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα καὶ τὸν μάντιν ἦκε καὶ ἄλ-
 φριτα φέροντες εἶποντο αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες καὶ οἶνον
 ἄλλοι εἴκοσι καὶ ἐλαιῶν τρεῖς καὶ σκοροδῶν ἄνηρ ὅσον
 28 ἐδύνατο μέγιστον φορτίον καὶ ἄλλος κρομμύων. ταῦτα
 δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσμενσιν ἐθύετο. Ξενοφῶν δὲ
 29 μεταπεμφόμενος Κλεάνδρον ἐκέλευε διαπραῖσαι, ὅπως εἰς
 τὸ τείχος εἰσελθοὶ καὶ ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντίου. ἔλθων
 δ' ὁ Κλεάνδρος Μάλα μόλις, ἔφη, διαπραξάμενος ἦκα·
 λέγειν γὰρ Ἀναξίβιον, ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἶη τοὺς μὲν
 στρατιώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δὲ
 30 ἔνδον· τοὺς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι
 πρὸς ἀλλήλους· ὁμῶς δὲ εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευεν, εἰ μέ-
 31 λους σὺν αὐτῷ ἐκπλεῖν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν ἀσπασάμενος
 τοὺς στρατιώτας εἶσω τοῦ τείχους ἀπῆει σὺν Κλεάνδρῳ,
 ὁ δὲ Κοιρατάδας τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ ἐκαλλιῖρει οὐδὲ
 διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις· τῇ δ' ὕστεραία τὰ
 μὲν ἱερεῖα εἰστίκει παρὰ τὸν βωμὸν καὶ Κοιρατάδας
 32 ἐστεφανωμένος ὡς θύσων· προσελθὼν δὲ Τιμασίῳ ὁ
 Δαρδανεύς καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομέ-
 νιος ἔλεγον Κοιρατάδα μὴ θύειν, ὡς οὐκ ἠγροσόμενον τῇ
 33 στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τὰ ἐπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει διαμε-
 τρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ ὥστε ἡμέρας
 οἶτον ἐκάστῳ γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ
 ἱερεῖα ἀπῆει καὶ τὴν στρατηγίαν ἀπειπῶν.
 2 Νέων δὲ ὁ Ἀσιναῖος καὶ Φορνίσκος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Φι-
 λήσιος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Ξανδικλῆς ὁ Ἀχαιὸς καὶ Τιμασίῳ
 ὁ Δαρδανεύς ἐπέμενον ἐπὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κόμας
 2 τῶν Θρακῶν προσελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον ἐστρατο-
 πεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν
 καὶ Φορνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· ἐπειθε
 γὰρ αὐτοὺς καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα· Νέων
 δὲ εἰς Χερρόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Ἀσκεδαμονίοις γέ-
 νοντο, παντὸς ἂν προστάται τοῦ στρατεύματος· Τιμα-
 3 σίῳ δὲ προῦθυμείτο πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆ-
 3 ναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ οἱ στρατιῶται
 ταῦτα ἐβούλοντο. διατριβομένου δὲ τοῦ χρόνου πολλοὶ
 τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν τὰ ὅπλα ἀποδιδόμενοι κατὰ τοὺς

χώρους ἀπέπλεον ὡς ἐδύνατο, οἱ δὲ καὶ [διδόντες τὰ
 ὅπλα κατὰ τοὺς χώρους] εἰς τὰς πόλεις κατεμίγνοντο.
 Ἀναξίβιος δ' ἔχαιρε ταῦτα ἀκούων, διαφθειρόμενον τὸ
 4 στράτευμα· τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαρῖζε-
 σθαι Φαρναβάζῳ.

Ἀποπλέοντι δὲ Ἀναξίβιῳ ἐκ Βυζαντίου συναντῶ Ἀρί- 5
 σταρχος ἐν Κυζίκῳ διάδοχος Κλεάνδρῳ Βυζαντίου ἀρμο-
 στῆς· ἐλέγετο δὲ, ὅτι καὶ ναύαρχος διάδοχος Πῶλος ὅσον
 οὐ παρεῖη ἤδη εἰς Ἑλλήσποντον. καὶ Ἀναξίβιος τῷ μὲν 6
 Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει ὁπόσους ἂν εὖρη ἐν Βυζαντίῳ τῶν
 Κύρον στρατιωτῶν ὑπολειμμένους ἀποδόσθαι· ὁ δὲ
 Κλεάνδρος οὐδένα ἐπεπράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας
 ἐθεράπευεν οἰκτεῖρων καὶ ἀναγκάζων οἰκία δέχεσθαι·
 Ἀριστάρχος δ' ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρα-
 7 κοσίων ἀπέδοτο. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον
 πέμπει παρὰ Φαρναβάζον κατὰ τὰ συγκείμενα. ὁ δ' ἐπεὶ
 ἦσθετο Ἀριστάρχον τε ἦκοντα εἰς Βυζάντιον ἀρμωστὴν καὶ
 Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀναξίβιον μὲν ἠμέλησε,
 πρὸς Ἀριστάρχον δὲ διεπράττετο τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Κυ-
 8 ρείου στρατεύματος ἄπερ πρὸς Ἀναξίβιον.

Ἐκ τούτου ὁ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα κελεύει 9
 πάση τέχνῃ καὶ μηχανῇ κλεῦσαι ἐπὶ τὸ στράτευμα ὡς
 τάχιστα καὶ συνέχειν τε αὐτὸ καὶ συναθροίζειν τῶν διε-
 σπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται καὶ παραγαγόντα εἰς
 τὴν Πέρινθον διαβιβάζειν εἰς τὴν Ἀσίαν ὅτι τάχιστα·
 καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόντορον καὶ ἐπιστολὴν καὶ ἄνδρα
 συμπέμπει κελεύοντα τοὺς Περινθίους ὡς τάχιστα Ξε-
 10 νοφῶντα προπέμψαι τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στράτευμα. καὶ
 ὁ μὲν Ξενοφῶν διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στράτευμα·
 οἱ δὲ στρατιῶται ἐδέξαντο ἠδέως καὶ εὐθύς εἶποντο ἄσμε-
 11 νοι ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἦκοντα πάλιν πέμψας πρὸς 10
 αὐτὸν κατὰ Θάλατταν Μηδοσάδην ἰδεῖτο τὴν στρατιαν
 ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, ὑπισχνόμενος αὐτῷ ὅτι ᾤετο λέγων
 πείσειν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐδὲν οἶόν τε εἶη τούτων
 γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ᾤετο. οἱ δὲ Ἑλλη- 11
 νες ἐπεὶ ἀφίκοντο εἰς Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσπάσας
 ἐστρατοπεδεύσατο χωρὶς ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἄνθρώπους·
 τὸ δ' ἄλλο στράτευμα πᾶν ἐν τῷ αὐτῷ παρὰ τὸ τείχος
 τὸ Περινθίων ἦν.

Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, ὅπως 12

12 ὅτι τάχιστα διαβαῖεν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικόμενος Ἀρίσταρχος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμοστής, ἔχων δύο τριήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου τοῖς τε ναυκλήροις ἀπέειπε μὴ διάγειν ἑλθῶν τε ἐπὶ τὸ στράτευμα τοῖς στρατιώταις
 13 εἶπε μὴ περαιούσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος ἐκέλευσε καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἐπειψεν ἐνθάδε. πάλιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν· Ἀναξίβιος μὲν τοίνυν οὐκέτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῆδε ἀρμοστής· εἰ δέ τινα ὑμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ, καταδύσω. ταῦτ' εἰπὼν
 14 ὤχετο εἰς τὸ τεῖχος. τῇ δ' ὑστεραία μεταπέμπεται τὸν στρατηγὸν καὶ λοχαγὸν τοῦ στρατεύματος. ἦδη δὲ ὄντων πρὸς τῷ τείχῳ ἐξαγγέλλει τις τῷ Ξενοφῶντι, ὅτι εἰ εἰσεῖσι, συλληφθήσεται καὶ ἡ αὐτοῦ τι κείσεται ἢ καὶ Φαρναβάζῳ παραδοθήσεται. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα τοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δὲ εἶπεν, ὅτι θῦσαι τι βούλοιο.
 15 καὶ ἀπελθὼν ἐθύετο, εἰ παρῆεν αὐτῷ οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν τὸ στράτευμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς ὄν τριήρεις ἔχοντος τοῦ κωλύσοντος οὔτ' ἐπὶ Χερρόνησον ἑλθῶν κατακλιεσθῆναι ἐβούλετο καὶ τὸ στράτευμα ἐν πολλῇ σπάνει πάντων γενέσθαι, ἐνθα κείσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖ ἀρμοστῇ, τῶν δὲ ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἔξειν τὸ στράτευμα.
 16 Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτ' εἶχεν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἦγοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δέλης δὲ ἦκειν· ἐνθα καὶ
 17 δῆλη μᾶλλον ἐδόκει ἢ ἐπιβουλή. ὁ οὖν Ξενοφῶν, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι αὐτῷ καὶ τῷ στρατεύματι ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἵεναι, παραλαβὼν Πολυκράτην τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἐκάστου ἄνδρα, πλὴν παρὰ Νέωνος, ὃν ἕκαστος ἐπίστευεν, ὤχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὸ Σεύθου στράτευμα ἐξήκοντα στάδια.
 18 ἐπεὶ δ' ἔγγυς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυγχάνει πυροῖς ἐρήμοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὦντο μετακωρηθέναι ποι τὸν Σεύθην· ἐπεὶ δὲ θορύβον τε ἦσθετο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην, κατέμαθεν, ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πρὸς κεκαυμένα εἶη τῷ Σεύθῃ πρὸ τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὄρωντο ἐν τῷ σκότει ὄντες μήτε ὀπίσσοι μήθ' ὀπου εἶεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν,
 19 ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν· ἐπεὶ δὲ ἦσθετο, προπέμπει τὸν ἐρμηρέα, ὃν ἐτύγχανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν πάρεστι βουλόμενος συγγενέσθαι

αὐτῷ. οἱ δὲ ἤροντο, εἰ Ἀθηναῖος ἀπὸ τοῦ στρατεύματος· ἐπειδὴ δὲ ἔφη οὗτος εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον· καὶ ὀλίγον ὕστερον παρήσαν πελτασταὶ ὅσον διακόσιοι καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἦγον πρὸς Σεύθην. ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει μάλα φυλαττός· καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλῳ ἐγκεχαλινωμένοι· διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας ἐχίλον τοὺς ἵππους, τὰς δὲ νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις ἐφυλάττετο. ἐλέγειτο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τούτου πρόγονος, ἐν ταύτῃ τῇ χώρῃ πολὺ ἔχων στράτευμα ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι· ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοί, πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώτατοι.

Ἐπεὶ δ' ἔγγυς ἦσαν, ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν Ξενοφῶντα ἔχοντα δύο οὖς βούλοιο. ἐπειδὴ δ' ἐνδον ἦσαν, ἠπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους καὶ κατὰ τὸν Θράκιον νόμον κέρατα οἴνου προῦπινον· παρῆν δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅσπερ ἐπρέσβευεν αὐτῷ πάντοσε. ἔπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν· Ἐπεμψας πρὸς ἐμὲ, ὦ Σεύθη, εἰς Καλιχθόνα πρῶτον Μηδοσάδην τουνόνι, δεόμενός μου συμπροθυμηθῆναι διαβῆναι τὸ στράτευμα ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ὑπισχνόμενός μοι, εἰ ταῦτα πράξαιμι, εὖ ποιήσῃ, ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὗτος. ταῦτα εἰπὼν ἐπήρθε τὸν Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶη. ὁ δ' ἔφη. Αὐτίς ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ τὸ στράτευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνόμενος, εἰ ἄγοιμι τὸ στράτευμα πρὸς σέ, ἀλλὰ τέ σε φίλῳ μοι χρήσεσθαι καὶ ἀδελφῷ καὶ τὰ παρὰ θαλάττῃ μοι χωρία, ὧν σὺ κρατεῖς, ἔσεσθαι παρὰ σοῦ. ἐπὶ τούτοις πάλιν ἤρθε τὸν Μηδοσάδην, εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα. Ἴθι νῦν, ἔφη, ἀφήγησαι τούτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Καλιχθόνι πρῶτον. Ἀπεκρίνω, ὅτι τὸ στράτευμα διαβήσοιτο εἰς Βυζάντιον καὶ οὐδὲν τούτου ἕνεκα δεοὶ τελεῖν οὔτε σοὶ οὔτε ἄλλῳ· αὐτὸς δέ, ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφησθα· καὶ ἐγένετο οὕτως, ὡσπερ σὺ ἔλεγες. Τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ Σηλυβρίαν ἀφίξου; Οὐκ ἔφησθα οἷόν τε εἶναι, ἀλλ' εἰς Πέριον ἐλθόντας διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν. Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρεμι καὶ ἐγὼ καὶ οὗτος Φρονίσκος, εἰς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἰς τῶν λοχαγῶν, καὶ ἔξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος ἐκάστῳ πλὴν Νέωνος τοῦ Λακωνικοῦ. εἰ οὖν βούλει

πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκείνους κάλεσαι. τὰ δὲ ὄπλα σὺ ἔλθῶν εἶπέ, ὡς Πολύκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχαιραν εἴσιθι.

- 31 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθης εἶπεν, ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσιεν Ἀθηναίων· καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φίλους εἴνους ἔφη νομίζεσθαι. μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον οὗς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρειο Σεύθην, 32 ὅτι θέοιτο χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ. ὁ δὲ εἶπεν ὧδε· Μαισάδης ἦν πατὴρ μοι, ἐκείνου δὲ ἦν ἀρχὴ Μελανδίται καὶ Θυνοὶ καὶ Τρανίψαι. ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Ὀδρουσῶν πράγματα ἐνόησεν, ἐκπεσῶν ὁ πατὴρ αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει νόσω, ἐγὼ δ' ἐξεστράφημ ὀφρανοὺς παρὰ 33 Μηδόκῳ τῷ νῦν βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμενος ἐνδύριος αὐτῷ ἱκέτης δοῦναι μοι ὀπίσσω δυνατὸν εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐμβαλόντας ἡμᾶς εἴ τι δυναίμην κακὸν ποιήην καὶ ζῆν μὴ εἰς τὴν ἐκείνου 34 τράπεζαν ἀποβλέπων [ὡς περὶ κύων]. ἐκ τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὗς ἡμεῖς ὄψασθε, ἐπειδὴν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, ληϊζόμενος τὴν ἐμαντοῦ πατρῴαν χώραν. εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ἁδίας ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτ' ἐστὶν ἂ ἐγὼ ὑμῶν θέομαι.

- 35 Τί ἂν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλθοιμεν, τῇ τε στρατιᾷ δίδοναι καὶ τοῖς λοχαγοῖς καὶ τοῖς στρατηγοῖς; λέξον, ἵνα οὗτοι ἀπαγγέλλωσιν. ὁ δ' ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιῶτῃ κυζικηρόν, τῷ δὲ λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν, καὶ γῆν ὀπόσῃ ἂν βούλωνται καὶ ζεύγη καὶ χωρίον ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον. 37 Ἐάν δέ, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ταῦτα πειρώμενοι μὴ διαπράξωμεν, ἀλλὰ τις φόβος ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἢ, δέξῃ εἰς τὴν σεαντοῦ, ἐάν τις ἀπιέναι βούληται παρὰ σέ; ὁ 38 δ' εἶπε· Καὶ ἀδελφοὺς γε ποιήσομαι καὶ ἐνδιφροῖους καὶ κοιωνοὺς ἀπάντων ὧν ἂν δυνάμεθα κάσθαι. σοὶ δέ, ὡς Ξενοφῶν, καὶ θυγάτηρα δώσω καὶ εἴ τις σοὶ ἔστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι θορακῶν νόμῳ καὶ Βισάνθην οἰκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον ἐστὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ.

- 3 Ἀκούσαντες ταῦτα καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λαβόντες ἀπὸ λαυνοῦ· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ στρατοπέδῳ καὶ

ἀπὸ ἡγγεῖλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀριστάρχος πάλιν ἐκάλεε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν μὲν πρὸς Ἀριστάρχον ὁδὸν εἶσαι, τὸ δὲ στράτευμα συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες πλὴν οἱ Νέωνος· οὗτοι δὲ ἀπέειχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ 3 δὲ συνῆλθον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· Ἄνδρες, διαπλεῖν μὲν ἔνθα βουλόμεθα Ἀριστάρχος τριήρεις ἔχων κωλύει· ὥστε εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν. οὗτος δὲ αὐτὸς κελεύει εἰς Χερρόνησον βίβη δια τοῦ ἱεροῦ ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκείσε ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἐπὶ ὑμᾶς φησὶν, ὡς περὶ ἐν Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἐπὶ ὑμᾶς, ἀλλὰ λήψεσθαι μισθόν, οὔτε περιόψεσθαι ἐπὶ ὡς περὶ νυνὶ δεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει· Σεύθης δὲ φησὶν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον 4 ἴητε, εὖ ποιήσειν ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες τούτο βουλεύσεσθε ἢ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἐπανελθόντες. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδε οὔτε 5 ἀργύριον ἔχομεν ὥστε ἀγοράζειν οὔτε ἄνευ ἀργυρίου ἐῷσι λαμβάνειν, ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ ἥττους ἐῷσι λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἀκούοντας ὅτι τις ὑμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ κράτιστον εἶναι. καὶ ὅτῳ, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν 6 χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπίοντες τοίνυν, ἔφη, συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγέλλῃ τις, ἔπεσθε τῷ ἡγούμενῳ.

Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἠγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο. Νέων 7 δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἄλλοι ἔπειθον ἀποτρέπεσθαι· οἱ δ' οὐκ ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὅσον τριάκοντα σταδίους προελήλυθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν, ὅπως ὅτι πλείστων ἀκούοντων εἴποι αὐτῷ ἂ ἐδόκει συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, 8 εἶπε Ξενοφῶν· Ἡμεῖς πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἔξειν τὸ στράτευμα τροφήν· ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ αἰρησόμεθα ἂ ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. ἦν οὖν ἡμῖν ἡγήσῃ ὅπου πλείστιά ἐστιν ἐπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομιούμεν ξενίζεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης ἔφη· Ἀλλὰ οἶδα 9 κώμας πολλὰς ἀθρόας καὶ πάντ' ἐχούσας τὰ ἐπιτήδεια, ἀπεχούσας ἡμῶν ὅσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστώγητε. Ἦγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο εἰς αὐτάς 10 τῆς δελλῆς, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ εἶπε Σεύθης

- τοιαύδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, θέλωμαι ὑμῶν στρατεύεσθαι σὺν ἔμοι καὶ ὑπισχνούμαι ὑμῖν δώσειν τοῖς στρατιώταις κν-
ζικηρόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρατηγοῖς τὰ νομιζόμενα· ἔξω
δὲ τούτων τὸν ἄξιον τιμῆσω· σίτα δὲ καὶ ποτὰ ὡσπερ
καὶ νῦν ἐκ τῆς χώρας λαμβάνοντες ἔξετε· ὅποσα δ' ἐν
ἀλίσκηται, ἀξιώσω αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος
11 ὑμῖν τὸν μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα καὶ ἀπο-
διδράσκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν·
ἂν δὲ τις ἀνθιστήται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦσθαι.
12 ἐπήρητο ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δὲ ἀπὸ θαλάττης ἀξιώσεις
συνέπεσθαι σοι τὸ στρατεύμα; ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Οὐδαμῆ
πλεῖον ἑπτὰ ἡμερῶν, μείον δὲ πολλαχῆ.
13 Μετὰ ταῦτα ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ. καὶ ἔλεγον
πολλοὶ κατὰ ταῦτά, ὅτι παντὸς ἄξιτα λέγοι Σεύθης· χει-
μῶν γὰρ εἴη καὶ οὔτε οἴκαδε ἀποπλεῖν τῷ τοῦτο βουλο-
μένῳ δυνατὸν εἶη διαγενέσθαι τε ἐν φιλίᾳ οὐχ οἶδόν τ'
εἴη, εἰ θεοὶ ὠνουμένους ζῆν, ἐν δὲ τῇ πολεμίᾳ διατρίβειν
καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ Σεύθου ἢ μόνους,
ὄντων ἀγαθῶν τοσοῦτων· εἰ δὲ μισθὸν προσλήψοιτο,
14 εὐρημα ἐδόκει εἶναι. ἐπὶ τούτοις εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Εἴ
τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ δὲ μή, ἐπιψηφίζετω ταῦτα. ἔπει
δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, ἐπεψήφισε, καὶ ἔδοξε ταῦτα. εὐθὺς
δὲ Σεύθῃ εἶπε ταῦτα, ὅτι συστρατεύσονται αὐτῷ.
15 Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκήνησαν,
στρατηγούς δὲ καὶ λοχαγούς ἐπὶ δεῖπνον Σεύθης ἐκάλεσε,
16 πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ' ἐπὶ θύραις ἦσαν ὡς ἐπὶ
δεῖπνον παριόντες, ἦν τις Ἡρακλείδης Μαρωνείτης· οὗτος
προσιῶν ἐνὶ ἐκάστῳ, οὐστίνας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ,
πρῶτον μὲν πρὸς Παριανούς τινες, οἱ παρήσαν φιλίαν
διαπραξόμενοι πρὸς Μηδόκον τὸν Ὀδρουσῶν βασιλέα καὶ
δώρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν, ὅτι Μη-
δόκος μὲν ἄνω εἴη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης ὁδόν,
Σεύθης δ', ἐπεὶ τὸ στρατεύμα τοῦτο εἴληφεν, ἀρχῶν
17 ἔσοιτο ἐπὶ θαλάττῃ. γέγων οὖν ὦν ἱκανώτατος ἔσται
ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ἦν οὖν σωφρονήτε, τούτῳ
δώσετε ὅ,τι ἂν αἰτῆται· καὶ ἄμεινον ὑμῖν διακεῖσθαι ἢ
18 ἂν Μηδόκῳ τῷ πρόσω οἰκοῦντι δῶτε. τούτους μὲν οὖ-
τως ἐπειθεν. αὐθις δὲ Τιμασίῳ τῷ Λαρθανεί προσελ-
θῶν, ἐπεὶ ἤκουσεν αὐτῷ εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπιδας
βαρβαρικάς, ἔλεγεν, ὅτι νομίζοιτο, ὅποτε ἐπὶ δεῖπνον
καλέσαι Σεύθης, δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. οὗτος

δ' ἦν μέγας ἐνθάδε γένηται, ἱκανὸς ἔσται σε καὶ οἴκαδε
καταγαγεῖν καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοιαῦτα προ-
μνᾶτο ἐκάστῳ προσιῶν. προσελθὼν δὲ καὶ Ξενοφῶντι¹⁹
ἔλεγε· Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἰ καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ
σὸν ὄνομα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἄξι-
ώσεις καὶ τεῖχη λαμβάνειν, ὡσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέ-
ρων ἔλαβον, καὶ χώραν· ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγαλοπρε-
πέστατα τιμῆσαι Σεύθῃν. εὐνοῦς δὲ σοι ὦν παραινῶ·²⁰
εὐ οἶδα γάρ, ὅτι ὅσω ἂν μείζω τούτῳ δωρήσῃ, τοσοῦτῳ
μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσῃ. ἀκούων ταῦτα Ξενο-
φῶν ἠπόρει· οὐ γὰρ διεβεβήκει ἔχων ἐκ Παρίου εἰ μὴ
παῖδα καὶ ὅσον ἐφόδιον.

Ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῶν τε Θρακῶν οἱ²¹
κράτιστοι τῶν παρόντων καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ
τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰ τις πρεσβεία παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ
δεῖπνον μὲν ἦν καθημένοις κύκλῳ. ἔπειτα δὲ τρίποδες
εἰσηνέχθησαν πᾶσιν· οὗτοι δ' ἦσαν κρεῶν μεστοὶ νενεμη-
μένων, καὶ ἄρτοι ζυμίται μεγάλοι προσπεπερονημένοι
ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι. μάλιστα δ' αἱ τράπεζαι κατὰ²²
τοὺς ξένους αἰεὶ ἐτίθεντο· νόμος γὰρ ἦν. καὶ πρῶτος
τοῦτο ἐποίει Σεύθης, καὶ ἀνεκόμενος τοὺς παρακειμένους
αὐτῷ ἄρτους διέκλα κατὰ μικρὸν καὶ ἐρρίπτει οἷς αὐτῷ
ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσασθαι
ἐαντῷ καταλιπῶν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ ταῦτα ἐποίουν,²³
καθ' οὓς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἀρκὰς δὲ τις Ἀρύστας
ὄνομα, φαγεῖν δεινός, τὸ μὲν διαρρίπτειν εἰς χεῖρην,
λαβὼν δὲ εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τριχοῖνικον ἄρτον καὶ κρέα
θέμενος ἐπὶ τὰ γόνατα ἐδείπνει. κέρατα δὲ οἴνου περιέ-²⁴
φρον καὶ πάντες ἐδέχοντο· ὁ δ' Ἀρύστας, ἐπεὶ παρ' αὐ-
τὸν φέρων τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος ἦκεν, εἶπεν ἰδὼν τὸν
Ξενοφῶντα οὐκέτι δειπνοῦντα, Ἐκείνῳ, ἔφη, δός· σχολά-
ζει γὰρ ἤδη, ἐγὼ δὲ οὐδέπω. ἀκούσας Σεύθης τὴν φωνήν²⁵
ἠρώτα τὸν οἰνοχόον, τί λέγει. ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν· ἐλ-
ληνίζει γὰρ ἡπίστατο. ἐνταῦθα μὲν δὴ γέλωσ ἐγένετο.
Ἐπειδὴ δὲ προῦχάρεῖ ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ Θρακῆς²⁶
ἵππον ἔχων λευκόν, καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν εἶπε· Προ-
πίνω σοι, ὦ Σεύθῃ, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον δωροῦμαι,
ἐφ' οὗ καὶ διώκων ὃν ἂν ἐθέλῃς αἰρήσεις καὶ ἀποχωρῶν
οὐ μὴ δεισῆς τὸν πολέμιον. ἄλλος παῖδα εἰσαγαγὼν²⁷
οὕτως ἐδωρήσατο προπίνω, καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί.

καὶ Τιμασίων προπίνων ἐδωρήσατο φιάλην τε ἀργυρᾶν
 28 καὶ τάπιδα ἄξιαν δέκα μνῶν. Γνήσιππος δὲ τις Ἀθη-
 ναῖος ἀναστὰς εἶπεν, ὅτι ἀρχαῖος εἴη νόμος κάλλιστος
 τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς
 δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι τὸν βασιλέα, ἵνα καὶ γὰρ, ἔφη, ἔχω σοι
 29 δωρεῖσθαι καὶ τιμᾶν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο, τί ποιήσει·
 καὶ γὰρ ἐτύγχανεν ὡς τιμώμενος ἐν τῷ πλησιαστάτῳ δίφρῳ
 Σεύθῃ καθήμενος. ὁ δὲ Ἡρακλείδης ἐκέλευεν αὐτῷ τὸ κέρας
 ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἥδη γὰρ ὑποπεπωκώς
 ἐτύγχανεν, ἀνέστη θαρραλέως δεξιόμενος τὸ κέρας καὶ εἶπεν·
 30 Ἐγὼ δέ σοι, ὦ Σεύθῃ, δίδωμι ἑμᾶντὸν καὶ τοὺς ἔμοῦς τού-
 τος ἑταίρους φίλους εἶναι πιστούς, καὶ οὐδένα ἄκοντα,
 ἀλλὰ πάντας μᾶλλον ἔτι ἑμοῦ σοι βουλομένους φίλους εἶναι.
 31 καὶ νῦν πάρεσιν οὐδέν σε προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προϊέ-
 μενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ σοῦ καὶ προκινδυνεύειν ἐθέλοντες·
 μεθ' ὧν, ἂν οἱ θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήψῃ
 πατριῶν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ, πολλοὺς δὲ ἵππους, πολλοὺς
 δὲ ἀνδρας καὶ γυναῖκας καλὰς κτήσῃ, οὓς οὐ ληΐσεσθαι σε
 32 δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρέσονται πρὸς σὲ δῶρα. ἀνα-
 στάς ὁ Σεύθῃς συνεξέπιε καὶ συγκατεσκέδασε μετ' αὐτοῦ τὸ
 κέρας. μετὰ ταῦτα εἰσέλθον κέρασι τε οἷσις σημαίνουσιν
 αὐλοῦντες καὶ σάλπιγγιν ὠμοβοείαις ὄνθυμους τε καὶ οἶον
 33 μαγάδι σαλπίζοντες. καὶ αὐτὸς Σεύθῃς ἀναστὰς ἀνέκραγέ
 τε πολεμικὸν καὶ ἐξήλατο ὥσπερ βέλος φυλαττόμενος
 μάλα ἔλαφρῶς. εἰσῆσαν δὲ καὶ γελωτοποιοί.
 34 Ὡς δ' ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ
 εἶπον, ὅτι ὦρα νυκτοφύλακας καθιστάναι καὶ σύνθημα
 παραδιδόναι. καὶ Σεύθῃν ἐκέλευον παραγγεῖλαι, ὅπως εἰς
 35 τὰ Ἑλληνικά στρατόπεδα μηδεὶς τῶν Θορκῶν εἴσεισι νυκτός·
 οἱ τε γὰρ πολέμιοι Θορκῆς ὑμῖν καὶ ἡμῖν οἱ φίλοι. ὡς δ'
 ἐξῆσαν, συνανέστη ὁ Σεύθῃς οὐδέν τι μεθύοντι ἰοικώς.
 ἐξελθὼν δ' εἶπεν αὐτοὺς τοὺς στρατηγοὺς ἀποκαλέσας· Ὡς
 36 ἀνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασι πῶς τὴν ἡμετέραν συμ-
 μαχίαν· ἦν οὖν ἔλθωμεν ἐπ' αὐτούς, πρὶν φυλάξασθαι ὥστε
 μὴ ληφθῆναι ἢ παρασκευάσασθαι ὥστε ἀμύνασθαι, μά-
 37 λιστ' ἂν λάβοιμεν καὶ ἀνθρώπους καὶ χρήματα. συνεπῆρουν
 ταῦτα οἱ στρατηγοὶ καὶ ἠγεῖσθαι ἐκέλευον. ὁ δ' εἶπε· Παρα-
 σκευασάμενοι ἀναμένετε· ἐγὼ δέ, ὅποταν καιρὸς ἦ, ἤξω
 πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ ὑμᾶς ἀναλαβῶν ἠγήσο-
 37 μι σὺν τοῖς θεοῖς. καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· Σκέψαι τόντιν,
 εἴπερ νυκτός πορευόμεθα, εἰ ὁ Ἑλληνικὸς νόμος κάλλιον

ἔχει· μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἠγεῖται τοῦ
 στρατεύματος ὁποῖον ἂν αἶε πρὸς τὴν χώραν συμφέρῃ, ἕαν
 τε ὀπλιτικὸν ἕαν τε πελταστικὸν ἕαν τε ἱππικὸν· νύκτωρ δὲ
 νόμος τοῖς Ἕλλησιν ἠγεῖσθαι ἐστὶ τὸ βραδύτατον· οὕτω γὰρ
 38 ἤμισα διασπᾶται τὰ στρατεύματα καὶ ἤμισα λανθάνουσιν
 ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους· οἱ δὲ διασπασθέντες πολλὰς
 καὶ περιπλῆττονσιν ἀλλήλοις καὶ ἀγροῦντες κακῶς ποιῶσι
 καὶ πάσχουσιν. εἶπεν οὖν Σεύθῃς· Ὁρθῶς λέγετε καὶ ἐγὼ
 39 τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι. καὶ ὑμῖν μὲν ἠγεμόνας
 δώσω τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτάτους τῆς χώρας,
 αὐτὸς δ' ἐρέσομαι τελευταῖος τοὺς ἵππους ἔχων· ταχὺ γὰρ
 πρῶτος, ἂν δέῃ, παρέσομαι. σύνθημα δ' εἶπον Ἀθηναῖαν
 κατὰ τὴν συγγένειαν. ταῦτ' εἰπόντες ἀνεπαύοντο.

Ἦνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύθῃς ἔχων
 40 τοὺς ἱππέας τεθωρακισμένους καὶ τοὺς πελταστὰς σὺν
 τοῖς ὀπλοῖς. καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς ἠγεμόνας, οἱ μὲν ὀπλί-
 ται ἠγούντο, οἱ δὲ πελτασταὶ εἶποντο, οἱ δ' ἱππεῖς ὠπι-
 σθοφυλάκουν. ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν, ὁ Σεύθῃς παρήλαυεν εἰς
 41 τὸ πρόσθεν καὶ ἐπήγεσε τὸν Ἑλληνικὸν νόμον. πολλὰς
 γὰρ ἔφη νύκτωρ αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀπο-
 σπασθῆναι σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν· νῦν δ', ὥσπερ
 δεῖ, ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. ἀλλὰ ὑμεῖς
 μὲν περιμένετε αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθε, ἐγὼ δὲ σκεψάμενός
 42 τι ἤξω. ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυε δι' ὄρους ὁδὸν τινα λαβῶν.
 ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς χιόνα πολλήν, ἐσκέψατο, εἰ εἴη ἵχνη ἀν-
 θρώπων ἢ πρόσω ἠγούμενα ἢ ἐναντία. ἐπεὶ δὲ ἀτριβῆ
 εἶρα τὴν ὁδόν, ἦκε ταχὺ πάλιν καὶ ἔλεγεν· Ἄνδρες, καλῶς
 43 ἔσται, ἦν θεὸς θέλη· τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπε-
 σόντες. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἠγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως ἂν τινα
 ἴδωμεν, μὴ διαφργῶν σημήνη τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς δ'
 ἔπεσθε· κἂν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων ἔπεσθε.
 ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἤξομεν εἰς κόμας πολλὰς τε καὶ
 εὐδαίμονας.

Ἦνίκα δ' ἦν μέσον ἡμέρας, ἥδη τε ἦν ἐπὶ τοῖς ἄκροις καὶ
 44 κατιδὼν τὰς κόμας ἦκεν ἐλαύνων πρὸς τοὺς ὀπλίτας καὶ
 ἔλεγεν· Ἀφήσω ἥδη καταθεῖν τοὺς μὲν ἱππέας εἰς τὸ πε-
 δῖον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς κόμας. ἀλλ' ἔπεσθε ὡς
 ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως ἕαν τις ὑφιστῆται, ἀλέξῃσθε.
 ἀκούσας ταῦτα ὁ Ξενοφῶν κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὅς
 45 ἦρστο· Τί καταβαίνεις, ἐπεὶ σπευδεῖν δεῖ; Οἶδα, ἔφη, ὅτι
 οὐκ ἑμοῦ μόνου δέῃ· οἱ δ' ὀπλίται θάττον δραμοῦνται καὶ

ἦδιον, ἐὰν καὶ ἐγὼ πεζὸς ἡγῶμαι. μετὰ ταῦτα ᾤχετο, καὶ Τιμασίῳ μετ' αὐτοῦ ἔχων ἵππεας ὡς τετραράκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγγύησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν λόχων εὐζώνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους ἔχων, Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

ἔπει δ' ἐν ταῖς κώμαις ἦσαν, Σεύθης ἔχων ὅσον τριάκοντα ἵππεας προσελάσας εἶπε· Τάδε δὴ, ὦ Ξενοφῶν, ἂ σὺ ἔλεγες· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ ἔρημοι οἱ ἵππεῖς οἴχονται μοι ἄλλος ἄλλη διώκων καὶ δέδοικα, μὴ συστάντες ἀθρόοι πον κακόν τι ἐργάσωνται οἱ πολέμοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κώμαις καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεστὰί γάρ εἰσιν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω τὰ ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνωρα κέλευε διὰ τοῦ πεδίου παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα μὲν ὡς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, πρόβατα ἄλλα μύρια. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἠλίσθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ κατακαύσας ὁ Σεύθης τὰς κώμας παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπῶν, ὅπως φόβον ἐνθείη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ πείθωνται, ἀπήει πάλιν.

καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπέπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην εἰς Πέρινθον, ὅπως ἂν μισθὸς γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδῖον. οἱ δ' ἐκλιπόντες ἐφευγον εἰς τὰ ὄρη, ἦν δὲ χιῶν πολλὴ καὶ ψῦχος οὕτως, ὥστε τὸ ὕδωρ, ὃ ἐφέροντο ἐπὶ δεῖπνον, ἐπήγγυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥίνες ἀπεκαίοντο καὶ ὠτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο, οὗ ἕνεκα οἱ Θραῖκες τὰς ἀλωπεκᾶς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσὶ καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς μηροῖς καὶ ζειράς μέχρι τῶν ποδῶν ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας. ἀφίεις δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη ἔλεγεν, ὅτι εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται, ὅτι κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κώμας καὶ τὸν σῖτον καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαινον καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ οἱ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κώμαις ἠλίσζοντο. καὶ ὁ Σεύθης καταμαθῶν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα τῶν ὀπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπιπέεσθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν εἰς τὰς κώμας. καὶ οἱ μὲν πλείστοι ἐξέφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος· ὅσους δὲ ἔλαβε κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης.

Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύμπιος παιδευαστής, ὃς ἰδὼν τὰ παῖδα καλὸν ἠβάσκοντα ἄρτι πέλεκην ἔχοντα μέλλοντα ἀποθνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντα ἰκέτευε βοηθῆσαι παιδί καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δεῖται μὴ ἀποκτείνειν τὸν παῖδα καὶ τοῦ Ἐπισθένουσ διηγείται τὸν τρόπον καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο σκοπῶν οὐδὲν ἄλλο ἢ εἰ τινες εἶεν καλοί, καὶ μετὰ τούτων ἦν ἀγὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο· Ἡ καὶ ἐθέλοις ἂν, ὦ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀποθανεῖν; ὃ δ' ὑπερανατείνας τὸν τράχηλον, Παῖε, ἔφη, εἰ κελύει ὁ παῖς καὶ μέλλει χάριν εἶδέναι. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα, εἰ παίσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ' ἰκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθα ὁ Ἐπισθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν· Ὁρα σοι, ὦ Σεύθῃ, περὶ τούδε μοι διαμάχεσθαι· οὐ γὰρ μεθήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν εἶα· ἔδοξε δὲ αὐτῷ αὐτοῦ ἀνλισθῆναι, ἵνα μὴδ' ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέφοντο. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβὰς ἐσχίηον, ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτω κώμῃ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὄρειοις καλουμένοις Θραξί πλησίον κατεσκήνησαν.

Ἐκ τούτου ἡμέραι τ' οὐ πολλὰ διετρίβοντο καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θραῖκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ σπονδῶν καὶ ὀμῆρων διεπράττοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς τόποις σκηνοῖεν καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμοι· ἦδιόν τ' ἂν ἔξω αὐλιζέσθαι ἔφη ἐν ἐχυροῖς χωρίοις μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς στεγνοῖς, ὥστε ἀπολέσθαι. ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἔδειξεν ὀμῆρους παρόντας αὐτῶν. ἐδέοντο δὲ καὶ αὐτοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντες τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους συμπράξαι σφίσι τὰς σπονδὰς. ὁ δ' ὠμολόγει καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἠγγυάτο μὴδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα.

Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. καὶ ἡγεμῶν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἐκάστης τῆς οἰκίας· χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας σκότους ὄντος ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμαις· καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλω περιεσταύρωντο μεγάλοις σταυροῖς τῶν προβάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἐκάστου τοῦ οἰκήματος, οἱ μὲν εἰσκήκοντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυστάλοις ἐβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφασαν ὡς

ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας, οἱ δ' ἐνεπίμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντα ὀνομασίᾳ καλοῦντες ἐξιόντα ἐκέλευον ἀποθῆσκειν ἢ αὐτοῦ ἔρασαν κατακαυθήσεσθαι αὐτόν.
 18 καὶ ἦδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο πῦρ καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα ἔνδον ἦσαν ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες, καὶ Σιλανὸς Μακίστιος ἐτῶν ἦδη ὡς ὀκτωκαίδεκα σημαίνει τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθὺς ἐκπηδῶσιν ἐσπασμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκη-
 17 νωμάτων. οἱ δὲ Θραῖες φεύγουσιν, ὡς περὶ δὴ τρόπος ἦν αὐτοῖς, ὅπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπεραλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμασθέντες ἐνεχομένων τῶν πελτῶν τοῖς σταυροῖς· οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον ἀμαρτόντες τῶν ἐξόδων· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐδίωκον
 18 ἔξω τῆς κώμης. τῶν δὲ Θυνῶν ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει τὸς παρατρέχοντας παρ' οἰκίαν καιομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἰερῶ-
 19 νυμόν τε Εὐδοέα λοχαγὸν καὶ Θεογένην Λοκρὸν λοχαγόν· ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς· κατεκαύθη μέντοι καὶ ἐσθῆς τινῶν καὶ σκεῦη. Σεύθης δὲ ἦκε βοηθῶν σὺν ἑπτὰ ἱππεῦσι τοῖς πρώτοις καὶ τὸν σαλπικτήν ἔχων τὸν Θραῖον. καὶ ἐπεὶ περ ἦσθετο, ὅσον περ χρόνον ἐβοήθει, τοσοῦτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ· ὥστε καὶ τοῦτο φόβον συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ' ἦλθεν, ἔδεξιούτῳ τε καὶ ἔλεγε, ὅτι οἴοιτο τεθνεῶσας πολλοὺς εὐρήσειν.
 20 Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς ὀμήρους τε αὐτῷ παραδοῦναι καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται, συστρατεύε-
 21 σθαι· εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἔασαι. τῇ οὖν ὑστεραία παραδί-
 22 δωσιν ὁ Σεύθης τοὺς ὀμήρους, πρεσβυτέρους ἄνδρας ἦδη, τοὺς κρατίστους, ὡς ἔρασαν, τῶν ὄρεινῶν, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἦδη δὲ εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης· ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρουσῶν ἀκούοντες, ἃ πράτ-
 23 τοι ὁ Σεύθης, πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι. οἱ δὲ Θυνοὶ ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὀπλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστάς, πολλοὺς δὲ ἱππεῖς, καταβάντες ἰκέτενον σπείσασθαι καὶ πάντα ὡμολόγουν ποιήσειν καὶ
 23 πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυεν ἃ λέγοιεν, καὶ οὐκ ἂν ἔρη σπεί-
 24 σασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιτο τιμωρήσασθαι αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως. ὁ δ' εἶπεν· Ἄλλ' ἔγωγε ἰκανὴν νομίζω καὶ νῦν δίκην ἔχειν, εἰ οὗτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἑλευθέρων. συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὀμήρους λαμβάνειν

τοὺς δυνατωτάτους κακὸν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἔαν. οἱ μὲν οὖν ταύτη πάντες δὴ προσωμολόγουν.

ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θραῖας 5 εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον· αὕτη δ' ἦν οὐκέτι ἀρχὴ Μαισάδου, ἀλλὰ Τήρου τοῦ Ὀδρουσῶν [ἀρχαίου τινός]· καὶ ὁ 2 Ἡρακλείδης ἐνταῦθα ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἔξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, οὐ γὰρ ἦν πλείω, τὰ δ' ἄλλα βοεικὰ, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευε λαβεῖν, τὰ δὲ ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχα- 3 γοῖς. Ξενοφῶν δὲ εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοῖνυν ἀρκεῖ καὶ αὐ- 3 θις λαβεῖν· τοῖσι δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ, οἱ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν, καὶ λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμ- 4 βάνει ἐν μὲν Τιμασίῳ ὁ Δαρδανεύς, ἐν δὲ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἐν δὲ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιός· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμερίσθη. τὸν δὲ μισθὸν ἀπο- 5 δίδωσιν ἐξεληλυθότος ἦδη τοῦ μηνὸς εἴκοσι μόνον ἡμε- 6 ρῶν· ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγε, ὅτι οὐ πλείον ἐμπολήσαι. ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθεσθεὶς εἶπεν ἐπομόσας· Δοκεῖς μοι, 5 ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκή- 6 δον, ἦκες ἂν φέρων πλήρη τὸν μισθὸν καὶ προσδανεισά- 7 μενος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδύνα, καὶ ἀποδόμενος τὰ σαντοῦ 8 ἰμάτια.

Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθέσθη τε καὶ ἔδεισε, μὴ ἐκ 6 τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθεῖη, καὶ ὅτι ἐδύνατο ἀπὸ ταύ- 7 τῆς τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ 7 μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεχάλουν, ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δὲ ἠχθετο αὐτῷ, ὅτι ἐπτόνως τοῖς 8 στρατιώταις ἀπῆται τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν αἰεὶ ἐμέ- 8 μνητο, ὡς ἐπειδὴν ἐπὶ θάλατταν ἀπέλθη, παραδώσοι αὐτῷ Βισάνθην καὶ Γάνος καὶ Νέον τείχος· ἀπὸ δὲ τού- 9 του τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων ἐμμένητο. ὁ γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διεβεβλήκει, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἶη 10 τείχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναντι ἔχοντι.

Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, τί χρὴ ποιεῖν 9 περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι· ὁ δ' Ἡρακλείδης εἰσα- 10 γαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς πρὸς Σεύθην λέγειν τε ἐκέλευε· αὐτοὺς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἦττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν 11 στρατιαν ἢ Ξενοφῶν, τὸν τε μισθὸν ὑπισχεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκπλεῖν παρέσεσθαι δυοῖν μηνῶν 12 καὶ συστρατεύεσθαι ἐκέλευε. καὶ ὁ Τιμασίῳ εἶπεν· Ἐγὼ 10 μὲν τοῖνυν οὐδ' ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι

στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφώντος. καὶ ὁ Φωνίσκος
 11 καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν τῷ Τιμασίω. ἐντεῦθεν
 ὁ Σεύθης ἐλοιδορεῖ τὸν Ἡρακλείδην, ὅτι οὐ παρεκάλει
 καὶ Ξενοφῶντα. ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν αὐτὸν μόνον.
 ὁ δὲ γνούς τοῦ Ἡρακλείδου τὴν πανουργίαν, ὅτι βούλοιο
 αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, παρέρ-
 12 χεται λαβῶν τοὺς τε στρατηγοὺς πάντας καὶ τοὺς λοχα-
 γούς. καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπέισθησαν, συνεστρατεύοντο καὶ
 ἀφικνοῦνται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελι-
 νοφάγων καλουμένων θορᾶν εἰς τὸν Σαλμυδησσόν. ἐνθα
 τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλαὶ ὀκέλλουσι καὶ
 ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ πάμπολυ τῆς θαλάτ-
 13 τος. καὶ οἱ θορᾶς οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες στήλας
 ὀρισάμενοι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐκπίπτοντα ἕκαστοι ληίζον-
 14 ται· τέως δὲ ἔλεγον πρὶν ὀρίσασθαι ἀρπάζοντας πολλοὺς
 ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν. ἐνταῦθα εὐρίσκοντο πολλὰ
 μὲν κλίνας, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλὰ δὲ βιβλιο γεγραμ-
 μέναι καὶ τᾶλλα πολλά, ὅσα ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκλη-
 15 ροὶ ἄγουσιν. ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεψάμενοι ἀπήεσαν
 πάλιν. ἐνθα δὴ Σεύθης εἶχε στράτευμα ἥδη πλεόν τοῦ
 Ἑλληνικοῦ. ἐκ τε γὰρ Ὀδρουσῶν πολὺ ἔτι πλείους κατα-
 βεβήκεσαν καὶ οἱ αἰεὶ πειθόμενοι συνεστρατεύοντο. κατ-
 ηλυίσθησαν δ' ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ Σηλυβρίας ὅσον τριά-
 16 κοντα σταδίου ἀπέχοντες τῆς θαλάττης. καὶ μισθὸς μὲν
 οὐδεὶς πω ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸν Ξενοφῶντα οἱ τε στρα-
 τιῶται παγγαλέπως εἶχον ὁ τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως
 διέκειτο, ἀλλ' ὁπότε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι,
 6 ἔν τούτῳ τῷ χρόνῳ σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων
 ἀφικνεῖται Χαρμίνος τε ὁ Λάκων καὶ Πολόνικος παρὰ
 Θίβρωνος καὶ λέγουσιν, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ στρα-
 τεύεσθαι ἐπὶ Τισσαφέρην καὶ Θίβρον ἐκπέπλευκεν ὡς
 πολεμῆσιν καὶ δεῖται ταύτης τῆς στρατιᾶς καὶ λέγει, ὅτι
 δαρεϊκὸς ἕκαστῳ ἔσται μισθὸς τοῦ μηνὸς καὶ τοῖς λοχα-
 7 γοῖς διμοιρία, τοῖς δὲ στρατηγοῖς τετραμοιρία. ἐπεὶ δ'
 ἦλθον οἱ Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς ὁ Ἡρακλείδης πνθόμενος,
 ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἦκουσι, λέγει τῷ Σεύθῃ, ὅτι κάλ-
 λιστον γεγένηται· οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι θέονται τοῦ
 στρατεύματος, σὺ δὲ οὐκέτι δέη' ἀποδιδούς δὲ τὸ στρα-
 8 τευμα χαριεῖ αὐτοῖς, σὲ δὲ οὐκέτι ἀπαιτήσουσι τὸν μι-
 9 σθόν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ τῆς χώρας. ἀκούσας ταῦτα

ὁ Σεύθης κελεύει παράγειν· καὶ ἐπεὶ εἶπον, ὅτι ἐπὶ τὸ
 στράτευμα ἦκουσιν, ἔλεγεν, ὅτι τὸ στράτευμα ἀποδίδωσι
 φίλος τε καὶ σύμμαχος εἶναι βούλεται, καλεῖ τε αὐτοὺς
 ἐπὶ ξένια· καὶ ἐξένιζε μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφῶντα δὲ οὐκ
 ἐκάλει οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα. ἐρωτώντων
 4 δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, τίς ἀνὴρ εἶη Ξενοφῶν, ἀπεκρίνατο,
 ὅτι τὰ μὲν ἄλλα εἶη οὐ κακός, φιλοστρατιώτης δέ· καὶ
 διὰ τοῦτο χειρόν ἐστιν αὐτῷ. καὶ οἱ εἶπον· Ἄλλ' ἢ δη-
 μαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἄνδρας; καὶ ὁ Ἡρακλείδης, Πάνυ
 μὲν οὖν, ἔφη. Ἄρ' οὖν, ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται
 5 τῆς ἀπαγωγῆς; Ἄλλ' ἦν ὑμεῖς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης, συλ-
 λέξαντες αὐτοὺς ὑπόσχησθε τὸν μισθόν, ὀλίγον ἐκείνῳ
 προσσχόντες ἀποδραμοῦνται σὺν ἡμῖν. Πῶς οὖν ἂν, ἔφα-
 6 σαν, ἡμῖν συλλεγεῖεν; Ἀὔριον ὑμᾶς, ἔφη ὁ Ἡρακλείδης,
 πρῶτ' ἄξομεν πρὸς αὐτοὺς· καὶ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἐπειδὴν
 ὑμᾶς ἴδωσιν, ἄσμενοι συνδραμοῦνται. αὕτη μὲν ἡ ἡμέρα
 οὕτως ἔληξεν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄγουσιν ἐπὶ τὸ στράτευμα τοὺς Λά-
 7 κωνας Σεύθης τε καὶ Ἡρακλείδης, καὶ συλλέγεται ἡ στρατιὰ.
 τῷ δὲ Λάκωνε ἐλεγέτην, ὅτι Λακεδαιμονίοις δοκεῖ πολε-
 μεῖν Τισσαφέρην τῷ ὑμᾶς ἀδικήσαντι· ἦν οὖν ἦτε σὺν
 ἡμῖν, τὸν τε ἐχθρὸν τιμωρήσεσθε καὶ δαρεϊκὸν ἕκαστος
 οἴσει τοῦ μηνὸς ὑμῶν, λοχαγὸς δὲ τὸ διπλοῦν, στρατηγὸς
 8 δὲ τὸ τετραπλοῦν. καὶ οἱ στρατιῶται ἄσμενοί τε ἦκουσαν
 κατηγορήσων. παρῆν δὲ καὶ Σεύθης βουλόμενος εἰδέναι,
 τί πραχθήσεται, καὶ ἐν ἐπηκόῳ εἰστήκει ἔχων ἐρημνέα·
 συνίει δὲ καὶ αὐτὸς ἑλληνιστὶ τὰ πλείστα. ἐνθα δὴ λέγει
 9 ὁ Ἀρκάς· Ἄλλ' ἡμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ πάσαι
 ἂν ἡμεῖς παρ' ὑμῖν, εἰ μὴ Ξενοφῶν ἡμᾶς δεῦρο πείσας
 ἀπήγαγεν, ἐνθα δὴ ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρα-
 τευόμενοι καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν πεπαύμεθα· ὁ δὲ
 τοὺς ἡμετέρους πόνους ἔχει· καὶ Σεύθης ἐκείνον μὲν ἰδίᾳ
 πεπλούτικεν, ἡμᾶς δὲ ἀποστερεῖ τὸν μισθόν· ὥστε ὁ γε
 10 πρῶτος λέγων ἐγὼ μὲν εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα
 καὶ δόντα δίκην ὧν ἡμᾶς περιεῖλκε, καὶ τὸν μισθόν ἂν
 μοι δοκῶ ἔχειν καὶ οὐδὲν ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις ἄχθε-
 σθαι. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. ἐκ
 δὲ τούτου Ξενοφῶν ἔλεξεν ὥδε·

Ἄλλα πάντα μὲν ἄρα ἀνθρώπων ὄντα προσδοκᾶν δεῖ,
 11 ὁπότε γε καὶ ἐγὼ νῦν ὑφ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω ἐν ᾧ πλείστην

προθυμίαν ξμαντῶ γε δοκῶ συνειδέναι περὶ ὑμᾶς παρε-
σημένους. ἀπετραπόμην μὲν γε ἤδη οἴκαδε ὠρημένους,
οὐ μὰ τὸν Δία οὗτοι πυνθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράττειν,
ἀλλὰ μᾶλλον ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι, ὡς ὠφελήσων εἶ
12 τι δυναίμην. ἔπει δὲ ἦλθον, Σεύθου τουτουὶ πολλοὺς
ἀγγέλους πρὸς ἐμὲ πέμποντος καὶ πολλὰ ὑπισχνουμένου
μοι, εἰ πείσομαι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, τοῦτο μὲν οὐκ
ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἦγον δὲ
ὄθεν ᾧμην τάχιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν Ἀσίαν διαβῆναι. ταῦτα
γὰρ καὶ βέλτιστα ἐνόμιζον ὑμῖν εἶναι καὶ ὑμᾶς ἦδειν βου-
13 λόμενους. ἔπει δ' Ἀρίσταρχος ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυε
διαπλεῖν ἡμᾶς, ἐκ τούτου, ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν, συνέλεξα
14 ὑμᾶς, ὅπως βουλευσάμεθα ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. οὐκοῦν ὑμεῖς
ἀκούοντες μὲν Ἀρισταρχὸν ἐπιτάττοντος ὑμῖν εἰς Χερρό-
νησον πορεύεσθαι, ἀκούοντες δὲ Σεύθου κείθοντος ἐαντιῶ
συστρατεύεσθαι, πάντες μὲν ἐλέγετε σὺν Σεύθῃ ἴεσαι,
πάντες δ' ἐψηφίσασθε ταῦτα. τί οὖν ἐγὼ ἐνταῦθα ἠδί-
15 κησα ἀγαγὼν ὑμᾶς ἐνθα πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει; ἔπει γε μὴν
ψεύδεσθαι ἤρξατο Σεύθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινώ
αὐτόν, δικαίως ἂν με καὶ αἰτιῶσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ
πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν νῦν πάντων δια-
φορώτατός εἰμι, πῶς ἂν ἔτι δικαίως ὑμᾶς αἰρούμενος
ἀντὶ Σεύθου ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι περὶ ὧν πρὸς τοῦτον
16 διαφέρομαι; ἀλλ' εἴποιτ' ἂν, ὅτι ἕξεσι καὶ τὰ ὑμέτερα
ἔχοντα παρὰ Σεύθου τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γέ
ἐστιν, εἴπερ ἐμοὶ ἐτέλει τι Σεύθης, οὐκ οὕτως ἐτέλει δή-
που, ὡς ἂν τε ἐμοὶ δοίη στέροιστο καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀποτί-
σειεν, ἀλλ' οἶμαι, εἰ ἐδίδον, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδον, ὅπως
17 ἐμοὶ δοῦς μείον μὴ ἀποδοῖη ὑμῖν τὸ πλεῖον. εἰ τοίνυν
οὕτως ἔχειν οἴεσθε, ἕξεστιν ὑμῖν ἀντίκα μάλα ματαίαν
ταύτην τὴν πράξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἔαν πράτ-
τητε αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γὰρ ὅτι Σεύθης, εἰ ἔχω
τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ μέντοι δικαίως,
18 ἔαν μὴ βεβαίῳ τὴν πράξιν αὐτῷ, ἐφ' ἣ ἐδωροδόκουν. ἀλλὰ
πολλοῦ μοι δοκῶ δεῖν τὰ ὑμέτερα ἔχειν· ὁμνύω γὰρ ὑμῖν
θεοὺς ἅπαντας καὶ πάσας μὴδ' ἂ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο
Σεύθης ἔχειν· πάρεστι δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύννοιδέ
19 μοι, εἰ ἐπισηκῶ· ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι
μὴδὲ ἂ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον εἰληφέναι, μὴ τοίνυν
20 μὴδὲ ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνιοι. καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν;
ᾧμην, ἄνδρες, ὅσω μᾶλλον συμφέροισι τούτῳ τὴν τότε

πενίαν, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὸν φίλον ποιήσεσθαι, ὅποτε
δυνασθεῖη. ἐγὼ δὲ ἅμα τε αὐτὸν ὄρω εὖ πράττοντα καὶ
γινώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν γνώμην. εἴποι δὴ τις ἂν, οὐκοῦν 21
αἰσχύνῃ οὕτω μῶρος ἐξαπατῶμενος; ναὶ μὰ Δία ἡσχ-
νόμην μέντοι, εἰ ὑπὸ πολεμίου γε ὄντος ἐξηπατήθην·
φίλῳ δὲ ὄντι ἐξαπατᾶν αἰσχρόν μοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἐξαπα-
τᾶσθαι. ἔπει εἰ γε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακὴ, πᾶσαν οἶδα 22
ἡμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρόφασιν
δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν ἂ ὑπέσχετο· οὔτε γὰρ ἠδι-
κήσαμεν τοῦτον οὐδὲν οὔτε κατεβλακεύσαμεν τὰ τοῦτου
οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδέν, ἐφ' ὅ,τι ἡμᾶς οὗτος παρε-
κάλεσεν. ἀλλὰ, φράητε ἂν, ἔδει τὰ ἐνέχυρα τότε λαβεῖν, 23
ὡς μὴδ' εἰ ἐβούλετο ἐδύνατο ἐξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὴ
ἀκούσατε ἂ ἐγὼ οὐκ ἂν ποτε εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ
μὴ μοι παντάπασιν ἀγνώμονες ἐδοκεῖτε εἶναι ἢ λίαν εἰς
ἐμὲ ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γάρ, ἐν ποίοις τισὶ πράγμα- 24
σιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον πρὸς
Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρηνθον, εἰ προσῆτε τῇ πόλει,
Ἀρίσταρχος ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ εἶα εἰσιέναι ἀπο-
κλείσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω ἐστρατοπεδεύετε,
μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾶ δὲ ἐχοῖσθε σπάνια μὲν ὄρωντες
τὰ ὄνια, σπάνια δ' ἔχοντες ὅτων ὠνήσεσθε, ἀνάγκη δὲ
ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης· τριήρεις γὰρ ἐφορμουῖσαι ἐκώλυον 25
διαπλεῖν· εἰ δὲ μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ εἶναι, ἐνθα πολλοὶ
μὲν ἱππεῖς ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί, ἡμῖν δὲ 26
ὀπλιτικὸν μὲν ἦν, ᾧ ἄθροοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας ἴσως
ἂν ἐδυνάμεθα σίτον λαμβάνειν οὐδέν τι ἀφθονον, ὅτῳ δὲ
διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδα ἢ πρόβατα κατελαμβάνομεν,
οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ
συνεστηγὸς κατέλαβον παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ 27
ὄντων ὑμῶν μὴδ' ὄντιναοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην
σύμμαχον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἱππέας καὶ πελ-
ταστας, ὧν ὑμεῖς προσεδείσθε, ἢ κακῶς ἂν ἐδόκουν ὑμῖν
βεβουλευῆσθαι πρὸ ὑμῶν; τούτων γὰρ δήπου κοινωνήσαν- 28
τες καὶ σίτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς κώμας εὐρίσχετε διὰ
τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θράκας κατὰ σπουδὴν μᾶλλον φεύ-
γειν καὶ προβάτων καὶ ἀνδραπόδων μᾶλλον μετέσχετε.
καὶ πολέμιον οὐκέτι οὐδένα ἐωρῶμεν, ἐπειδὴ τὸ ἱππικὸν 29
ἡμῖν προσεγένετο· τῶς δὲ θαρραλέως ἡμῖν ἐφείποντο οἱ
πολέμιοι καὶ ἱππικῷ καὶ πελταστικῷ κωλύοντες μηδαμῆ
κατ' ὀλίγους ἀποσκευασμένους τὰ ἐπιτήδεια ἀφθονώτερα

30 ἡμᾶς πορίζεσθαι. εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην
 τὴν ἀσφάλειαν μὴ πάνυ πολλὸν μισθὸν προοιτελεί τῆς
 ἀσφαλείας, τοῦτο δὴ τὸ σχέτιον πάθημα καὶ διὰ τοῦτο
 31 οὐδαμῆ οἴεσθε χρῆναι ζῶντα ἐμὲ ἀνεῖναι; νῦν δὲ δὴ πῶς
 ἀπέρχεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφρόνοις τοῖς ἐπι-
 τηθείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες τοῦτο εἴ τι ἐλάβετε παρὰ
 Σεύθου; τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἐδαπανᾶτε. καὶ ταῦτα
 πράττοντες οὔτε ἀνδρας ἐπείδετε ὑμῶν αὐτῶν ἀποθα-
 32 νόντας οὔτε ζῶντας ἀπεβάλετε. εἰ δὲ τι καλὸν πρὸς τοὺς
 ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέπρακτο ὑμῖν, οὐ καὶ ἐκεῖνο σὺν
 ἔχετε καὶ πρὸς ἐκείνοις νῦν ἄλλην εὐκλειαν προσειλήφατε
 καὶ τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ Θρᾶκας, ἐφ' οὓς ἐστρατεύσασθε,
 κρατήσαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημι δικαίως ἂν ὧν ἐμοὶ
 χαλεπαίνετε τούτων τοῖς θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς ἀγαθῶν.
 33 καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα τοιαῦτα. ἄγετε δὴ πρὸς θεῶν καὶ
 τὰ ἐμὰ σκέψασθε ὡς ἔχει. ἐγὼ γὰρ ὅτε μὲν πρότερον
 ἀπῆα οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον πολλὸν πρὸς ὑμῶν ἀπε-
 πορευόμεν, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλή-
 34 νων εὐκλειαν. ἐπιστευόμεν δὲ ὑπὸ Λακεδαιμονίων· οὐ
 γὰρ ἂν με ἐπεμπον πάλιν πρὸς ὑμᾶς. νῦν δὲ ἀπέρχομαι
 πρὸς μὲν Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν διαβεβλημένος, Σεύθῃ
 δὲ ἀπηχθήμενος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἠλπίζον εὖ ποιήσας μεθ'
 ὑμῶν ἀποστροφῆν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισίν, εἰ γένοιτο,
 35 καταθήσεσθαι. ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἀπήχθημαι τε
 πλείστα καὶ ταῦτα πολλὸν κρείττοσιν ἕμαντοῦ, πραγμα-
 τευόμενός τε οὐδὲ νῦν πω πέπανμαι ὅτι δύναμαι ἀγα-
 36 θὸν ὑμῖν, τοιαύτην ἔχετε γνώμην περὶ ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχετε
 μὲν με οὔτε φεύγοντα λαβόντες οὔτε ἀποδιδράσκοντα·
 ἦν δὲ ποιήσητε ἃ λέγετε, ἴστε, ὅτι ἀνδρα κατακεκονότες
 ἔσεσθε πολλὰ μὲν δὴ πρὸ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ
 σὺν ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα καὶ ἐν τῷ μέρει
 καὶ παρὰ τὸ μέρος, θεῶν δ' ἴλεων ὄντων καὶ τροπαια
 βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον, ὅπως δὲ γε
 μηδενὶ τῶν Ἑλλήνων πολέμιοι γένοισθε, πᾶν ὅσον ἐγὼ
 37 ἔδυνάμην πρὸς ὑμᾶς διατεινόμενον. καὶ γὰρ οὐν νῦν ὑμῶν
 ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι ὅπῃ ἂν ἔλησθε καὶ κατὰ
 γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὑμεῖς δέ, ὅτι πολλὴ ὑμῖν εὐπορία
 φαίνεται καὶ πλείτε ἐνθα δὴ ἐπεθνεῖτε πάλαι δέονται
 τε ὑμῶν οἱ μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγε-
 μόνες δὲ ἦκουσι Λακεδαιμόνιοι οἱ κράτιστοι νομιζόμενοι
 εἶναι, νῦν δὴ καιρὸς ὑμῖν δοκεῖ εἶναι ὡς τάχιστα ἐμὲ

κατακανεῖν. οὐ μὴν ὅτε γε ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὃ πάν- 38
 των μνημονικώτατοι, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἐμὲ ἐκαλεῖτε καὶ
 αἰεὶ ὡς εὐεργέτον μεμνήσεσθαι ὑπισχεῖσθε. οὐ μέντοι
 ἀγνώμονες οὐδὲ οὐτοὶ εἰσιν οἱ νῦν ἦκοντες ἐφ' ὑμᾶς· ὥστε,
 ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες εἶναι τοι-
 οῦτοι ὄντες περὶ ἐμέ. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο.

Χαρχίνοσ δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς εἶπεν· Ἄλλ' 39
 οὐ τῷ σιῶ, ἐμοὶ μὲν οὐ δικαίως γε δοκεῖτε τῷ ἀνδρὶ
 τούτῳ χαλεπαίνειν· ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς αὐτῷ μαρτυρῆσαι.
 Σεύθῃσ γὰρ ἐρωτῶντος ἐμοῦ καὶ Πολυνίκου περὶ Ξενο-
 φῶντος, τίς ἀνὴρ εἴη, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε μέμψασθαι,
 ἄγαν δὲ φιλοστρατιωτῆρ ἔφη αὐτὸν εἶναι· διὸ καὶ χεῖρον
 αὐτῷ εἶναι πρὸς ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ πρὸς
 αὐτοῦ. ἀναστὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος Λουσιάτης Ἀρκᾶς 40
 εἶπε· Καὶ δοκεῖ γε μοι, ἀνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο ὑμᾶς
 πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι, παρὰ Σεύθου ἡμῖν τὸν μισθὸν
 ἀναπραῖξαι ἢ ἐκόντος ἢ ἄκοντος καὶ μὴ πρότερον ἡμᾶς
 ἀπαγαγεῖν. Πολυκράτης δὲ Ἀθηναῖος εἶπεν ἐνετὸς ὑπὸ 41
 Ξενοφῶντος, Ὁρῶ γε μὴν, ἔφη, ὧ ἀνδρες, καὶ Ἡρακλείδην
 ἐπαυθᾶ παρόντα, ὃς παραλαβὼν τὰ χρήματα, ἃ ἡμεῖς
 ἐπὶ ἡμῶν ἐπέδωκεν οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν οὔτε
 ἡμῖν τὰ γινόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. ἦν οὐν
 σωφρονῶμεν, ἐξόμεθα αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε, ἔφη,
 Θρᾶξ ἐστίν, ἀλλ' Ἑλλήν ὧν Ἑλλήνας ἀδικεῖ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης μάλα ἐξεπλάγη· καὶ 42
 προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς ἦν σωφρονῶμεν,
 ἀπιμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπικρατείας. καὶ ἀναβάν-
 τες ἐπὶ τοὺς ἵππους ὄχοντο ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἑαυτῶν
 στρατόπεδον. καὶ ἐντεῦθεν Σεύθῃσ πέμπει Ἀβροζέλιμν 43
 τὸν ἑαυτοῦ ἐριμητᾶ πρὸς Ξενοφῶντα καὶ κελεύει αὐτὸν
 καταμεῖναι παρ' ἑαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὀπλίτας, καὶ ὑπι-
 σχνεῖται αὐτῷ ἀποδώσειν τὰ τε χωρία τὰ ἐπὶ θάλαττη
 καὶ τᾶλλα, ἃ ὑπέσχετο. καὶ ἐν ἀπορρήτῳ ποιησάμενος
 λέγει, ὅτι ἀκίχοσ Πολυνίκου, ὡς εἰ ὑποχείριος ἔσται Λα-
 κεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖτο ὑπὸ Θίβρωνος. ἐπέ- 44
 στελλον δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῷ Ξενοφῶντι, ὡς
 διαβεβλημένος εἴη καὶ φυλάττεσθαι δεοί. ὁ δὲ ἀκούων
 ταῦτα δύο ἱερεῖα λαβὼν ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, πότερᾶ
 οἱ λῆθον καὶ ἀμεινον εἴη μένειν παρὰ Σεύθῃ ἐφ' οἷς Σεύ-
 θῃσ λέγει ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. ἀναιρεῖ αὐτῷ
 ἀπιέναι.

7 Ἐντεῦθεν Σεύθης μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσω-
 τέρω· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐσκήησαν εἰς κώμας, ὅθεν ἔμελλον
 πλείστα ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἤξειν. αἱ δὲ κώμαι
 2 αὗται ἦσαν δεδομένοι ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν οὖν
 ὁ Μηδοσάδης δαπανώμενα τὰ ἑαυτοῦ ἐν ταῖς κώμαις ὑπὸ
 τῶν Ἑλλήνων χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβῶν ἄνδρα Ὀδρύσην
 δυνατώτατον τῶν ἀνωθεν καταβεβηκότων καὶ ἑπτάς ὅσον
 τριάκοντα ἔρχεται καὶ προκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ
 Ἑλληνικοῦ στρατεύματος. καὶ ὃς λαβῶν τινος τῶν λοχα-
 3 γῶν καὶ ἄλλους τῶν ἐπιτηδείων προσέρχεται. ἔνθα δὴ
 λέγει Μηδοσάδης· Ἀδικεῖτε, ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας
 κώμας πορθοῦντες. προλέγομεν οὖν ὑμῖν, ἐγὼ τε ὑπὲρ
 Σεύθου καὶ ὅδε ἀνὴρ παρὰ Μηδόκου ἦκων τοῦ ἀνω βα-
 σιλέως, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐπιτρέψομεν
 ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πο-
 λεμίους ἀλεξόμεθα.

4 Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα εἶπεν· Ἀλλὰ σοὶ μὲν
 τοιαῦτα λέγοντι καὶ ἀποκρίνασθαι χαλεπὸν· τούτου δ'
 ἕνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, ἵν' εἰδῆ, οἷοί τε ὑμεῖς ἔσθε καὶ
 5 οἷοι ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, πρὶν ὑμῖν φίλοι γενέ-
 σθαι, ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης τῆς χώρας ὅποι ἐβουλό-
 μεθα, ἦν μὲν ἐθέλομεν πορθοῦντες, ἦν δ' ἐθέλομεν καί-
 6 οντες, καὶ σὺ ὁπότε πρὸς ἡμᾶς ἔλθοις πρεσβυνών, ἠύλιζου
 παρ' ἡμῖν οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δὲ οὐκ
 ἦτε εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἰ ποτε ἔλθοιτε, ὡς ἐν κρει-
 7 τόνων χώρα ἠύλιζεσθε ἐγκεχαλινωμένοι τοῖς ἵπποις. ἐπεὶ
 δὲ ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε καὶ δι' ἡμᾶς σὺν θεοῖς ἔχετε τήνδε
 τὴν χώραν, νῦν δὴ ἐξελαίνετε ἡμᾶς ἐκ τῆσδε τῆς χώρας,
 ἦν παρ' ἡμῶν ἐχόντων κατὰ κράτος παρελάβετε· ὡς γὰρ
 αὐτὸς οἶσθα, οἱ πολέμοι οὐκ ἱκανοὶ ἦσαν ἡμᾶς ἐξελαύνειν.
 8 καὶ οὐκ ὅπως δῶρα δοῦς καὶ εὖ ποιήσας ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθες
 ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλ' ἀποπορευομένους ἡμᾶς
 9 οὐδ' ἐναντιοῦνται ὅσον δύνασαι ἐπιτρέψεις. καὶ ταῦτα
 λέγων οὔτε θεοὺς αἰσχρῆ οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν
 μὲν σε ὁρᾷ πλουτοῦντα, πρὶν δὲ ἡμῖν φίλον γενέσθαι ἀπὸ
 10 ληστείας τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα. ἀτὰρ τί καὶ
 πρὸς ἐμὲ λέγεις ταῦτα; ἔφη· οὐ γὰρ ἐγὼ γ' εἶμι ἄρχω, ἀλλὰ
 Λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς παρεδώκατε τὸ στρατεύμα ἀπα-
 γαγεῖν οὐδὲν ἐμὲ παρακαλέσαντες, ὦ θανμαστότατοι,
 ὅπως ὡσπερ ἀπηχθάνομεν αὐτοῖς, ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον,
 οὕτω καὶ χαρισαιμένη νῦν ἀποδίδούς.

Ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὦ 11
 Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης
 ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, οὐδ' ἂν
 συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἄπειμι. οὐδὲ γὰρ ἂν Μή-
 δοκός με ὁ βασιλεὺς ἐπαινοῖη, εἰ ἐξελαίνοιμι τοὺς εὐερ-
 γέτας. ταῦτ' εἰπὼν ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλανε καὶ 12
 σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἵππεῖς πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. ὁ δὲ
 Μηδοσάδης, ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ χώρα πορθομένη, ἐκέ-
 λευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τῷ Λακεδαιμονίῳ. καὶ ὃς 13
 λαβῶν τοὺς ἐπιτηθειώτατους προσῆλθε τῷ Χαρμίνῳ καὶ
 Πολυνίῳ καὶ ἔλεξεν, ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης προε-
 ρῶν, ἄπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. οἷμαι ἂν οὖν, 14
 ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν,
 εἰ εἰποῖτε, ὅτι δεδέηται ὑμῶν ἡ στρατιὰ συναναπράξαι
 τὸν μισθὸν ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἀκόντος Σεύθου· καὶ
 ὅτι τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν φασί·
 καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι ὑπέσχεσθε
 αὐτοῖς τότε ἀπιέναι, ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ στρατιῶται.
 ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτα ἔφασαν ἐρεῖν καὶ ἄλλα ὅποια 15
 ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθύς ἐπορευόντο ἔχοντες πάν-
 τας τοὺς ἐπικαιρίους. ἐλθὼν δὲ ἔλεξε Χαρμίνος· Εἰ μὲν
 σὺ τι ἔχεις, ὦ Μηδόσαδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή,
 ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφεί- 16
 μένωσ, Ἀλλ' ἐγὼ μὲν λέγω, ἔφη, καὶ Σεύθης ταῦτά, ὅτι
 ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους ἡμῖν γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν
 ὑφ' ὑμῶν. ὅτι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆτε, ἡμᾶς ἤδη
 ποιεῖτε· ἡμέτεροι γὰρ εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, ἔφασαν οἱ 17
 Λάκωνες, ἀπίομεν ἂν, ὁπότε τὸν μισθὸν ἔχοιεν οἱ ταῦτα
 ὑμῖν καταπράξαντες· εἰ δὲ μή, ἐρχόμεθα μὲν καὶ νῦν
 βοηθήσοντες τοῦτοισι καὶ τιμωρησόμενοι ἄνδρας, οἱ τού-
 τος παρὰ τοὺς ὄρκους ἠδίκησαν. ἦν δὲ δὴ καὶ ὑμεῖς
 τοιοῦτο ἦτε, ἐνθένδε ἀρξόμεθα τὰ δίκαια λαμβάνειν. ὁ 18
 δὲ Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐθέλοισθε δ' ἂν τούτοις, ὦ Μηδόσαδες,
 ἐπιτρέψαι, ἐπειδὴ φίλους ἔφατε εἶναι ὑμῖν, ἐν ὧν τῇ χώρᾳ
 ἐσμέν, ὁπότερ' ἂν ψηφίσωνται, εἰθ' ὑμᾶς προσῆκεν ἐκ τῆς
 χώρας ἀπιέναι εἰθ' ἡμᾶς; ὁ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔφη· ἐκέ- 19
 λευε δὲ μάλιστα μὲν αὐτῷ τῷ Λάκωνε ἐλθεῖν παρὰ Σεύ-
 θην περὶ τοῦ μισθοῦ, καὶ οἶεσθαι ἂν Σεύθην πείσαι· εἰ
 δὲ μή, Ξενοφῶντα σὺν αὐτῷ πέμπειν, καὶ συμπράξειν
 ὑπισχνεῖτο. ἐδεῖτο δὲ τὰς κώμας μὴ κάειν.

20 Ἐντεῦθεν πέμπουσι Ξενοφῶντα καὶ σὺν αὐτῷ οἱ
 ἐδόκουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι. ὁ δὲ ἔλθων λέγει πρὸς
 Σεύθην· Οὐδὲν ἀπαιτήσων, ὧ Σεύθη, πάρειμι, ἀλλὰ δι-
 21 δάξων, ἣν δύνωμαι, ὡς οὐ δικαίως μοι ἤχθέςθης, ὅτι
 ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν ἀπήττον σε προθύμως ἂ ὑπέσχου
 αὐτοῖς· σοὶ γὰρ ἔγωγε οὐχ ἦττον ἐνόμιζον σύμφωρον εἶναι
 22 ἀποδοῦναι ἢ ἐκείνοις ἀπολαβεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ οἶδα
 μετὰ τοὺς θεοὺς εἰς τὸ φανερόν σε τούτους καταστή-
 σαντας, ἐπεὶ γε βασιλέα σε ἐποίησαν πολλῆς χώρας καὶ
 πολλῶν ἀνθρώπων· ὥστε οὐχ οἶόν τέ σοι λανθάνειν οὔτε
 23 ἦν τι καλὸν οὔτε ἦν τι αἰσχρὸν ποιήσης. τοιοῦτω δὲ
 ὄντι ἀνδρὶ μέγα μὲν μοι ἐδόκει εἶναι μὴ δοκεῖν ἀχαρίστως
 ἀποπέμψασθαι ἄνδρας εὐεργέτας, μέγα δὲ εὖ ἀκούειν
 ὑπὸ ἐξακισχιλίων ἀνθρώπων, τὸ δὲ μέγιστον μηδαμῶς
 24 ἀπίστον σαντὸν καταστήσαι ὅτι λέγοις. ὁρῶ γὰρ τῶν
 μὲν ἀπίστων ματαίους καὶ ἀδυνάτους καὶ ἀτίμους τοὺς
 λόγους πλανωμένους· οἱ δ' ἂν φανεροὶ ὡσιν ἀλήθειαν
 ἀσκοῦντες, τούτων οἱ λόγοι, ἦν τι δέωνται, οὐδὲν μείον
 δύνανται ἀντέσθαι ἢ ἄλλων ἢ βία· ἦν τέ τινες σωφρο-
 νίζειν βούλωνται, γιγνώσκω τὰς τούτων ἀπειλὰς οὐχ
 ἦττον σωφρονιζούσας ἢ ἄλλων τὸ ἦδη κολάζειν· ἦν τέ τῷ
 25 τι ὑπισχνῶνται οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες, οὐδὲν μείον διαπρατ-
 τονται ἢ ἄλλοι παραχρημα διδόντες. ἀναμνήσθητι δὲ καὶ
 σύ, τί προτελέσας ἡμῖν συμμάχους ἡμᾶς ἔλαβες. οἶσθ'
 ὅτι οὐδέν· ἀλλὰ πιστευθεὶς ἀληθεύσειν ἂ ἔλεγες ἐπήρας
 τοσοῦτους ἀνθρώπους συστρατεύεσθαι τε καὶ κατεργά-
 26 σασθαι σοὶ ἀρχὴν οὐ τριάκοντα μόνον ἀξίαν τάλαντων,
 ὅσα οἶονται δεῖν οὗτοι νῦν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ πολλαπλα-
 27 σίων. οὐκοῦν τοῦτο μὲν πρῶτον τὸ πιστεύεσθαι τὸ καὶ
 τὴν βασιλείαν σοὶ κατεργασάμενον τούτων τῶν χρημάτων
 πιπράσκειται. ἴθι δὴ ἀναμνήσθητι, πῶς μέγα ἡγού τότε
 καταπράξαι ἂ νῦν καταστρεψάμενος ἔχεις. ἐγὼ μὲν εὖ
 οἶδ' ὅτι ἡὔξω ἂν τὰ νῦν πεπραγμένα μᾶλλον σοὶ κατα-
 28 πραχθῆναι ἢ πολλαπλάσια τούτων τῶν χρημάτων γενέ-
 σθαι. ἐμοὶ τοίνυν μείζον βλάβος καὶ αἴσχιον δοκεῖ εἶναι
 τὸ ταῦτα νῦν μὴ κατασχεῖν ἢ τότε μὴ λαβεῖν, ὅσῳ περ
 χαλεπώτερον ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι ἢ ἀρχὴν μὴ
 29 φανῆναι ἢ ἀρχὴν μὴ βασιλεῦσαι. οὐκοῦν ἐπίστασαι μὲν,
 ὅτι οἱ νῦν σοὶ ὑπήκοοι γενόμενοι οὐ φίλα τῇ σῇ ἐπέ-
 σθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ὅτι ἐπιχειροῖεν

ἂν πάλιν ἐλευθεροὶ γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις αὐτοὺς φόβος
 κατέχοι. ποτέρως οὖν οἶμαι μᾶλλον ἂν φοβεῖσθαι τε αὐ- 30
 τοὺς καὶ σωφρονεῖν τὰ πρὸς σέ, εἰ ὁρῶέν σοι τοὺς στρα-
 τιώτας οὕτω διακειμένους ὡς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ
 κελεύεις, αὐθὶς ἔ' ἂν ταχὺ ἔλθοντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε
 τούτων περὶ σοῦ ἀκούοντας πολλὰ ἀγαθὰ ταχὺ ἂν σοὶ
 ὁπότε βούλοιο παραγενέσθαι, ἢ εἰ καταδοξάσειαν μήτ'
 ἂν ἄλλους σοὶ ἔλθειν δι' ἀπιστίαν ἐκ τῶν νῦν γεγενημέ-
 31 νων τούτους τε αὐτοῖς εὐνοστέρους εἶναι ἢ σοί; ἀλλὰ
 μὴν οὐδὲ πλήθει γε ἡμῶν λειψθέντες ὑπείξάν σοι, ἀλλὰ
 προστατῶν ἀπορία. οὐκοῦν νῦν καὶ τοῦτο κίνδυνος, μὴ
 λάβωσι προστάτας αὐτῶν τινες τούτων, οἱ νομίζουσιν
 ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ τούτων κρείττονας τοὺς Λακε-
 32 δαιμονίους, ἐὰν οἱ μὲν στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυ-
 μότερον αὐτοῖς συστρατεύεσθαι, ἂν τὰ παρὰ σοῦ νῦν
 ἀναπράξωσιν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς
 στρατιᾶς συναινέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα. ὅτι γε μὴν οἱ νῦν
 ὑπὸ σοὶ θραῦκες γενόμενοι πολὺ ἂν προθυμότερον ἴοιεν
 ἐπὶ σε ἢ σὺν σοι, οὐχ ἄδηλον· σοῦ μὲν γὰρ κρατοῦντος
 δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς, κρατομένου δὲ σου ἐλευθερία.
 33 εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνοεῖσθαι ἦδη τι δεῖ ὡς σῆς
 οὔσης, ποτέρως ἂν οἶμαι ἀπαθῆ κακῶν μᾶλλον αὐτὴν εἶναι,
 εἰ οὔτοι οἱ στρατιῶται ἀπολαβόντες ἂ ἐγκαλοῦσιν εἰρή-
 νην καταλιπόντες οἴχονται ἢ εἰ οὔτοι τε μένοιεν ὡς ἐν
 34 πολεμῇ σὺ τε ἄλλους πειρώσο πλείονας τούτων ἔχων
 ἀντιστρατοπεδεύεσθαι δεομένους τῶν ἐπιτηδείων; ἀργύ-
 35 ριον δὲ ποτέρως ἂν πλείον ἀναλωθῆι, εἰ τούτοις τὸ
 ὀφειλόμενον ἀποδοθῆι ἢ εἰ ταῦτά τε ὀφείλοιο ἄλλους
 τε κρείττονας τούτων δέοι σε μισθοῦσθαι; ἀλλὰ γὰρ
 36 Ἡρακλείδῃ, ὡς πρὸς ἐμὲ ἐδήλον, πάμπολυ δοκεῖ τοῦτο
 τὸ ἀργύριον εἶναι. ἢ μὴν πολὺ γέ ἐστιν ἔλαττον νῦν σοὶ
 καὶ λαβεῖν τοῦτο καὶ ἀποδοῦναι ἢ πρὶν ἡμᾶς ἔλθειν
 πρὸς σέ δέκατον τούτου μέρος. οὐ γὰρ ἀριθμὸς ἐστιν
 37 ὁ ὀρίζων τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ τε
 ἀποδιδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος. σοὶ δὲ νῦν ἢ κατ'
 ἐνιαυτὸν πρόσοδος πλείων ἔσται ἢ ἔμπροσθεν τὰ παρ-
 38 ὄντα πάντα ἂ ἐκέκτησο. ἐγὼ μὲν, ὦ Σεύθη, ταῦτα ὡς
 φίλον ὄντος σου προενοοῦμην, ὅπως σὺ τε ἀξίος δοκοῖης
 εἶναι ὧν οἱ θεοὶ σοὶ ἔδωκαν ἀγαθῶν ἐγὼ τε μὴ δια-
 φθαρεῖν ἐν τῇ στρατιᾷ. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι νῦν ἐγὼ οὐτ' 38

ἂν ἐχθρὸν βουλόμενος κακῶς ποιῆσαι δυναθῆην σὺν ταύτῃ
 τῇ στρατιᾷ οὐτ' ἂν εἴ σοι πάλιν βουλομένη βοηθῆσαι, ἰκα-
 νὸς ἂν γενοίμην. οὕτω γὰρ πρὸς με ἡ στρατιὰ διάκειται.
 39 καίτοι αὐτὸν σε μάρτυρα σὺν θεοῖς εἰδόσι ποιούμεαι, ὅτι
 οὔτε ἔχω παρὰ σοῦ ἐπὶ τοῖς στρατιώταις οὐδὲν οὔτε
 ἤτησα πώποτε εἰς τὸ ἴδιον τὰ ἐκείνων οὔτε ἂ ὑπέσχου
 40 μοι ἀπήτησα· ὁμνυμι δέ σοι μηδὲ ἀποδιδόντος δεῖξασθαι
 ἂν, εἰ μὴ καὶ οἱ στρατιῶται ἐμελλον τὰ ἑαυτῶν σὺν ἀπο-
 λαμβάνειν. αἰσχρὸν γὰρ ἦν τὰ μὲν ἐμὰ διαπεπράχθαι,
 τὰ δ' ἐκείνων περιδεῖν ἐμὲ κακῶς ἔχοντα ἄλλως τε καὶ
 41 τιμώμενον ὑπ' ἐκείνων. καίτοι Ἡρακλείδῃ γε λῆρος πάντα
 δοκεῖ εἶναι πρὸς τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπον·
 ἐγὼ δέ, ὦ Σεύθῃ, οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ ἄλλως τε καὶ
 ἄρχοντι κάλλιον εἶναι κτήμα οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς
 42 καὶ δικαιοσύνης καὶ γενναϊότητος. ὁ γὰρ ταῦτα ἔχων
 πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ καὶ ἄλλων
 βουλομένων γενέσθαι, καὶ εὖ μὲν πράττων ἔχει τοὺς
 συνησθησομένους, ἐὰν δέ τι σφαλῇ, οὐ σπανίζει τῶν
 43 βοηθησόντων. ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτε ἐκ τῶν ἐμῶν ἔργων
 κατέμαθες, ὅτι σοι ἐκ τῆς ψυχῆς φίλος ἦν, μήτε ἐκ τῶν
 ἐμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο γινῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρα-
 τιωτῶν λόγους πάντως κατανόησον· παρήσθαι γὰρ καὶ
 44 ἤκουες ἂ ἔλεγον οἱ ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι. κατηγοροῦν
 γὰρ μου πρὸς Λακεδαιμονίους, ὡς σὲ περὶ πλείονος ποι-
 οίμην ἢ Λακεδαιμονίους, αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοί, ὡς
 μᾶλλον μέλοι μοι, ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι ἢ ὅπως τὰ
 45 ἑαυτῶν. ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ. καίτοι
 τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἶει αὐτοὺς κακόνοιάν τινα ἐπι-
 δόντας μοι πρὸς σὲ αἰτιάσθαι με ἔχειν παρὰ σοῦ ἢ προθυ-
 46 μίαν πολλὴν περὶ σὲ κατανοήσαντας; ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας
 ἀνθρώπους νομίζειν εὖνοιαν δεῖν ἀποκείσθαι τοῦτω, παρ'
 οὐ ἂν δῶρά τις λαμβάνῃ. σὺ δὲ πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαι τί σοι
 ἐμὲ ἐδέξω ἠδέως καὶ ὄμμασι καὶ φωνῇ καὶ ξηνοῖς καὶ ὅσα
 ἔσοιτο ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμπλασο· ἐπεὶ δὲ κατέ-
 πραξας ἂ ἐβούλον καὶ γεγένησαι ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην μέγι-
 στος, νῦν οὕτω με ἄτιμον ὄντα ἐν τοῖς στρατιώταις τολμᾶς
 47 περιορᾶν; ἀλλὰ μὴν ὅτι σοι δόξει ἀποδοῦναι πιστεύω καὶ
 τὸν χρόνον διδάξειν σε καὶ αὐτὸν γέ σε οὐχὶ ἀνέξασθαι τοὺς
 σοι προεμένους ἐνεργεσίαν ὀρωντά σοι ἐγκαλοῦντας. δέο-
 μαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῶς, προθυμείσθαι ἐμὲ παρὰ τοῖς
 στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι, οἰόνπερ καὶ παρέλαβες.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Σεύθῃς κατηράσατο τῷ αἰτίῳ τοῦ 48
 μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες Ἡρακλεί-
 δην τοῦτον ὑπόπτεισαν εἶναι· ἐγὼ γάρ, ἔφη, οὔτε διε-
 νοήθην πώποτε ἀποστερηῆσαι ἀποδώσω τε. ἐντεῦθεν 49
 πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Ἐπεὶ τοίνυν διανοῇ ἀποδιδόναι,
 νῦν ἐγὼ σου δέομαι δι' ἐμοῦ ἀποδοῦναι καὶ μὴ περιδεῖν
 με διὰ σὲ ἀνομοίως ἔχοντα ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καὶ ὅτε
 πρὸς σὲ ἀφικόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλ' οὐτ' ἐν τοῖς στρα- 50
 τιώταις ἔση δι' ἐμὲ ἀτιμότερος ἂν τε μένης παρ' ἐμοὶ
 χιλίους μόνους ὀπλίτας ἔχων, ἐγὼ σοι τὰ τε χωρία ἀπο-
 δώσω καὶ τὰλλα, ἂ ὑπεσχόμην. ὁ δὲ πάλιν εἶπε· Ταῦτα 51
 μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἶόν τε· ἀπόπεμπε δὲ ἡμᾶς. Καὶ
 μὴν, ἔφη ὁ Σεύθῃς, καὶ ἀσφαλέστερόν γέ σοι οἶδα ὄν
 παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ πάλιν εἶπεν· Ἀλλὰ τὴν 52
 μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινώ· ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἶόν τε·
 ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντιμότερος ὦ, νόμιζε καὶ σοι τοῦτο
 ἀγαθὸν ἔσεσθαι. ἐντεῦθεν λέγει Σεύθῃς· Ἀργύριον μὲν 53
 οὐκ ἔχω ἀλλ' ἢ μικρὸν τι καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον·
 βούς δὲ ἑξακισίους καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια καὶ
 ἀνδράποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβὼν καὶ τοὺς
 τῶν ἀδικησάντων σε διμήρους προσλαβὼν ἀπιθι. γελάσας 54
 ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· Ἦν οὖν μὴ ἐξικνῆται ταῦτ' εἰς τὸν
 μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἄρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ
 ἐπικίνδυνόν μοι ἔστιν, ἀπιόντα γε ἄμεινον φυλάττεσθαι
 πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ
 ἔμεινε.

Τῇ δ' ὑστεραῖα ἀπέδωκε τε αὐτοῖς ἂ ὑπέσχετο καὶ 55
 τοὺς ἐλάσαντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν
 ἔλεγον, ὡς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὡς Σεύθῃν οἰκήσαν καὶ ἂ
 ὑπέσχετο αὐτῷ ληψόμενος· ἐπεὶ δὲ εἶδον, ἤσθησαν καὶ
 προσέθεον. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν τε καὶ Πο- 56
 λύνικον, Ταῦτα, ἔφη, σέσωσται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ
 παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθήμενοι διάδοτε
 τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπώλας
 καταστήσαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενο- 57
 φῶν δὲ οὐ προσήει, ἀλλὰ φανερός ἦν οἴκαδε παρασκευα-
 ζόμενος· οὐ γὰρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ
 φυγῆς. προσελθόντες δὲ αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρα-
 τοπέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν, πρὶν ἀπαγάγοι τὸ στρα-
 τευμα καὶ θίβρωνι παραδοτῆ.

Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμψακον, καὶ ἀπαντᾷ τῷ 8

Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς τοῦ τὰ ἐνύπνια ἐν Λυκίῳ γεγραφότος. οὗτος συνήδεται τῷ Ξενοφῶντι, ὅτι ἐσέσωστο, καὶ ἠρώτα αὐτόν, πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν, ἢ μὴν ἔσεσθαι μηδὲ ἐφόδιον ἰκανὸν οἴκαδε ἀπίοντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ ἅ ἄμφ' αὐτόν εἶχεν. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν.

ἔπει δ' ἐπεμψαν Λαμψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἔθνε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην· ἰδὼν δὲ τὰ ἱερά ὁ Εὐκλείδης εἶπεν, ὅτι κείθιοιτο αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα. Ἄλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι κὰν μέλλῃ ποτὲ ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἂν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ.

συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. ὁ δὲ εἶπεν· Ἐμπόδιος γὰρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μειλχιὸς ἔστι, καὶ ἐπήρετο, εἰ ἤδη θύσειεν, ὡσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἔγω ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκάντειν. ὁ δ' οὐκ ἔφη ἔξ ὄτου ἀπεδήμησε τεθνηκέναι τούτῳ τῷ Θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειεν ἐπὶ τὸ βέλκιον. τῇ δὲ ὑστεραῖα Ξενοφῶν προελθὼν εἰς Ὀφρόνιον ἐθύετο καὶ ὀλοκάντει χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτη τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίων καὶ Ναυσικλείδης χρήματα δώσαντες τῷ στρατεύματι, καὶ ξηνοῦνται τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἵππον, ὃν ἐν Λαμψάκῳ ἀπέδοτο πενήτηντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτόν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἠδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ ὑπερβάντες τὴν Ἴδην εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θήβης πεδίον. ἐντεῦθεν δὲ Ἄδραμντίον καὶ Κερτανοῦ ὁδεύσαντες παρ' Ἀταρνεία εἰς Καῖνον πεδίον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξηνοῦται Ξενοφῶν παρ' Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριεῶς γυναικὶ καὶ Γοργίανος καὶ Γογγύλου μήτρῃ. αὕτη δ' αὐτῷ φράζει, ὅτι Ἀσιδάτης ἔστιν ἐν τῷ πεδίῳ ἀνὴρ Πέρσης· τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τριακοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν καὶ αὐτόν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα δὲ καθηγησομένους ἐπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν καὶ Λαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῷ ἐθύετο. καὶ Βασίας ὁ Ἡλείος μάντις παρῶν εἶπεν, ὅτι κάλλιστα εἴη τὰ ἱερά

αὐτῷ καὶ ὁ ἀνὴρ ἀλώσιμος εἴη. δειπνήσας οὖν ἐπορεύετο τοὺς τε λοχαγούς τοὺς μάλιστα φίλους λαβὼν καὶ πιστοὺς γεγενημένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιῆσαι αὐτούς· συνέξερονται δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους· οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλανον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ μέρος, ὡς ἐτοίμων δὴ χρημάτων.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν πέριξ ὄντα ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ πλείστα ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν Ἀσιδάτην αὐτὸν λάβοιεν καὶ τὰ ἐκείνου. πυργομαχοῦντες δὲ ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν, ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ ἀνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα, διορτύτειν ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ πλίνθων γηνίων τὸ εὖρος. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διωρῶροντο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν ἐνδοθεν βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποίουν μηδὲ παρῆναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κειραγόντων δὲ αὐτῶν καὶ πυρσενόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταβέλιος μὲν ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δὲ ὀπλιταὶ Ἀσύριοι καὶ Ἰρράνιοι ἵππεις καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι ὡς ὀγδοήκοντα καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθερίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἵππεις.

Ἐνταῦθα δὴ ὥρα ἦν σκοπεῖν, πῶς ἔσται ἡ ἀφοδος· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα ἤλανον καὶ ἀνδράποδα ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φρυγὴ εἴη ἡ ἀφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματα ἀπίοιεν, καὶ οἱ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν καὶ οἱ στρατιῶται ἀθυμότεροι· νῦν δὲ ἀπήρσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι. ἐπεὶ δὲ εἴωρα Γογγύλος ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέροχεται καὶ αὐτὸς βία τῆς μητρὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος μετασχεῖν τοῦ ἔργου· συνεβοῆθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀλυσάρονος καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Λαμαράτου. οἱ δὲ περὶ Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάντ' ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸ τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάρκασον ποταμὸν, τετραμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. Ἐνταῦθα δὲ Ἀγασίας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς τιτρώσεται, τὸν πάντα χρόνον

μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασώζονται ἀνδράποδα ὡς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

- 20 Τῇ δὲ ὑστεραία θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φροβείσθαι, ἀλλ' ἀφρ-
 21 λακτεῖν. ὁ δὲ Ἀσιδάτης ἀκούσας, ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἶη ὁ Ξενοφῶν καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἤξει, ἐξανλίξεται εἰς κώμας ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα
 22 ἐχούσας. ἐνταῦθα οἱ περὶ Ξενοφῶντα συντυγχάνουσι αὐτῷ καὶ λαμβάνουσι αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τοὺς ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρό-
 23 τερα ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργαμον. ἐνταῦθα τὸν θεὸν ἠσπάσατο Ξενοφῶν· συνέπραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ὡστ' ἐξαίρετα λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ τᾶλλα· ὥστε ἱκανὸν εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν.
 24 Ἐν τούτῳ θίβρων παραγενόμενος παρέλαβε τὸ στράτευμα καὶ συμμίζας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ ἐπολέμει πρὸς
 25 Τισσαφέρην καὶ Φαρνάβαζον. [Ἄρχοντες δὲ οἷδε τῆς βασιλέως χώρας, ὅσην ἐπήλθομεν. Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθριδάτης, Κιλικίας Σνέννεσις, Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Δέρνης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας Βέλεσος, Βαβυλώνης Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβάκας, Φασιανῶν καὶ Ἑσπεριῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χάλυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσσύνοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλαγονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος,
 26 τῶν ἐν Εὐρώπῃ Θρακῶν Σεύδης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε, παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα πέντε, στάδια τρισμῦρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πενήκοντα. χρόνον πλήθος τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἑνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.]

INDEX NOMINUM ET RERUM.

- Ἀρροκόμας* hostis Cyri ad Euphratem 1, 3, 20. a quo Graeci mercenarii ad Cyrum deficiunt 1, 4, 3. Nec Ciliciat nec Phoenicen defendit 5. comburit naves, ne Cyrus Euphratem traiciat, 18. quinto die post pugnam ad Cunaxa commissam advenit 1, 7, 12.
Ἀβροζέλης Thrax, Seuthae interpres 7, 6, 43.
Ἄβυδος 1, 1, 9.
Ἀγασίας Stymphalius lochagus 4, 1, 27. indicat Apollonidis servilem conditionem 3, 1, 31. rem strenue gerit 4, 7, 11. 5, 2, 15. ridet Lacedaemoniorum regnandi aviditatem 6, 1, 30. legatus ad Heracleotas 6, 2, 7. suadet ne exercitus separetur 6, 4, 10. eripit Dexippo militem 6, 6, 7. ultro se sistit Cleandro ad iudicium 17. vulneratur 7, 8, 19.
Ἀγροίλαος ex Asia redit adversus Boeotos 5, 3, 6.
Ἄγλις Arcas strategus dolo capitur a Tissapherne 2, 5, 31. obruncatur 2, 6, 1. laudatur 2, 6 extr. ἀγορανόμοι 5, 7, 2. 23. 29. ἀγωνοθέτης 3, 1, 21.
Ἄδραμῦτιον urbs Mysiae 7, 8, 8.
ἄετος χρυσόος signum Persarum 1, 10, 12. Aquila in auguriis 6, 1, 23. 3, 2.
Ἀθηναία σύνθημα 7, 3, 39.
Ἀθηναῖοι Persis resistent 3, 2, 11. furantur pecunias publicas 4, 6, 16. eorum opes franguntur a Lacedaemoniis 7, 1, 27. fidem Seuthes laudat 7, 2, 31. suosque cognatos vocat ib. Athenienses Peloponnesiis praeesse turpe 6, 2, 10.
Ἀίγυπτιοι hostes Persarum 2, 5, 13. 1, 14. in exercitu Persarum 1, 8, 9.
Αἰήτης. Eius nepos rex Phasiarum 5, 6, 37.
Αἰνέας Stymphalius lochagus 4, 7, 13.
Αἰνῆες in copiis Menónis Thessali 1, 2, 6. saltantes 6, 1, 7.
Αἰολίς 5, 6, 24.
Αἰσχίνης Acarnan praest cohorti peltastarum Arcadum 4, 3, 22. 8, 18.
ἀκινάκης 1, 2, 22.
ἀλαλάζειν 4, 2, 7. 6, 5, 26. 27. ἀναλάλαζειν 4, 3, 19. ἐλελεῖν τῷ Ἐνωλίῳ 1, 8, 18. 5, 2, 14.
Ἀλυσσῶνη 7, 8, 17.
Ἄλως amnis Paphlagoniae 5, 6, 9. 6, 2, 1.
Ἀμαζόνες. Earum securis 4, 4, 16.
Ἀμφικράτης Atheniensis lochagus 4, 2, 13. occiditur 17.
ἀνάβασις 1, 4, 9. 3, 1, 1. 7, 8, 26. ἀνόδος 2, 1, 1. Cf. 4, 1, 10.
Ἀναξίβιος Spartanus, classi praefectus Byzantii, a Pharnabazo corruptus spe stipendii facta Graecos ex Asia pellicit Byzantium 5, 1, 4. 6, 1, 16. 7, 1, 3. sed fraudulenter inde emittit 7, 1, 11. fugit in arcem 20. decedit 7, 2, 5. mittit Xenophontem ad exercitum 8.
ἀναπύσσειν τὸ κέρας 1, 10, 9.
Ἀντάνδος 7, 8, 7.
Ἀντιλέων Thurius mavult navigare 5, 1, 2.
Ἀπόλλων cutem detrahit Marsyae 1, 2, 8. ei duces decimas praedae consecrant 5, 3, 4. sacra facit Xenophon 7, 8, 3.
Ἀπολλωνία 7, 8, 15.
Ἀπολλωνίδης Lydus ab exercitu abigitur 3, 1, 26. 31.
Ἀραβία 1, 5, 1. 7, 8, 25.
Ἀράξης fl. 1, 4, 19.
Ἀρβάκας s. *Ἀρβάκης* dux in exercitu Artaxerxis 1, 7, 2. Mediae satrapa 7, 8, 25.
Ἀργώ 6, 2, 1.
Ἀρησίον Arcas Parrhasius, haruspex 6, 4, 13. 5, 2, 8.
Ἀρσίος Cyri amicus, praest cornu sinistro 1, 8, 5. fugit 1, 9, 31. imperium Persarum oblatum detrectat 2, 2, 1. rationem itineris proponit 2, 2, 11. impetrata a rege

- venia Graecos parum curat 2, 4, 2.
Αἰσάραχος harmosta Lacedaemonius Byzantii quadringentos Graecos vendit 7, 2, 5. 6. corruptus a Pharnabazo Graecos prohibet, ne in Asiam traiciant 7, 2, 12. 6, 13, 24. insidiatur Xenophonti 7, 2, 14.
Αἰσιθέας Chius centurio, vir fortis, 4, 1, 28. 6, 20.
Αἰσιτεππος Thessalus a Cyro hospite pecuniam et quatuor millia militum contra seditiosos cives accipit 1, 1, 10. his Menonem praeficit 2, 6, 28.
Αἰσιτων Atheniensis legatus ad Sinopenses 5, 6, 14.
Αἰσιτώνυμος Methydriensis Arcas lochagus 4, 1, 27. 6, 20. rem strenue gerit 4, 7, 9. Cf. 4, 6, 21.
Αἰσάδες multi in exercitu 6, 2, 10. saltantes 1, 11. cum Achaeis discedunt a ceteris 2, 12. sed mox temeritatis suae poenas dant 6, 3, 1—9. — Arcas quidam Xenophontem temere accusat 7, 6, 8.
ἄσπερα currus bellicus 1, 2, 16. 7, 12. *ἄσπερα* plaustrum 1, 7, 20. 10, 18. 3, 2, 27. *ἀσπύρα* carpentum mulierum 1, 2, 16. 18.
Ἀρμενία. Eius satrapa Orontas 3, 5, 17. in ea fontes Tigridis et Euphratis 4, 1, 3. Centrites fl. eam distinguit a Carduchis 4, 3, 1. eius montes 4, 3, 20. peragrunt eam Graeci 4, 4, 1. Armeniae occidentalis satrapa Tiribazus 4, 4, 4. 5. nix ibi multa 8. — Armeniorum pueri vicem pincernarum sustinent 4, 5, 33. Eorum equi describuntur 36. domus 25. vinum 26.
Ἀρμίνη 6, 1, 15.
ἀρμωστής Sinopense 5, 5, 19.
Ἀρπακος fl. 4, 7, 18.
Ἀρταξέρσης praest sex millibus equitum in Artaxerxis exercitu 1, 7, 11. occiditur a Cyro in pugna 1, 8, 24.
Ἀρτακάνας satrapa Phrygiae 7, 8, 25.
Ἀρταξέρσης rex Persarum 1, 1, 1. succedit patri 3. Cyro pareit propter matrem 5. eius frater nothus 2, 4, 25. vulneratur a Cyro 1, 8, 26. Cyri castra diripit 1, 10, 1. metuit Graecos victores 6, 2, 2. 18. 3, 1. a

Graecis arma poscit 2, 1, 8. inducias cum iis facit 2, 3, 25. duces eorum necat 2, 6, 1.
Ἀρτάωλος Cyri amicus 2, 4, 16. 5, 35.
Ἀρταπάτας Cyri eunuchus 1, 6, 11. immoritur Cyro 1, 8, 28.
Ἀρτεμυς. Deae Athenienses ante pugnam Marathoniam tot capras vovent, quot hostes interfecuri essent 3, 2, 12. duces Graecorum partem manubiarum consecrant 5, 3, 4. Xenophon fanum, lucum, sacra instituit 5, 3, 9.
Ἀρτίμας Lydiae satrapa 7, 8, 25.
Ἀρτονώτας, eius mercenarii 4, 3, 4.
Ἀρόστας Arcas, homo vorax, 7, 3, 23.
Ἀρχαγόρας Argivus exsul, lochagus 4, 2, 13. 17.
Ἀουδάτης Persa nobilis et opulentus oppugnatur a Xenophonte 7, 8, 9. 15. capitur cum suis 22.
Ἀσπένδιοι 1, 2, 12.
Ἀσπίδοι hoplitae 7, 8, 15. Assyriae satrapa Belesys 25.
Ἀταρνεύς 7, 8, 8.
Ἀγαοί multi in exercitu 6, 2, 10. discedunt a ceteris 12.
Ἀχερονείας Χερσόνησος. Ibi Hercules descendit ad Cerberum educendum 6, 2, 2.

Βαβυλών quantum distet a loco ubi pugnatum est 2, 2, 6. quantum a Cotyoris Ponti 5, 5, 4. — Babylonia regio 1, 7, 1. 2, 2, 13.
βάρβαροι Persae et populi iis subiecti 1, 5, 15. al.
Βασίλας Arcas occiditur a Carduchis 4, 1, 8. — Eleus haruspex 7, 8, 10.
Βέλεως Syriae et Assyriae satrapa 1, 4, 10. 7, 8, 25.
Βιθυννοί 6, 2, 17. Thracas 6, 4, 2. horum satrapa Pharnabazus 7, 8, 25.
βίκος 1, 9, 25.
Βιοάνθη 7, 2, 38. 5, 8.
Βίων pecunias affert exercitui 7, 8, 6.
Βοϊσκος Thessalus pugil, homo ignavus et improbus, 5, 8, 23.
βωιωτιάσειν τῆ φωνῆ 3, 1, 26.
Βοιωτοί 5, 3, 6.
Βυζάντιον olim fuit Atheniensium

7, 1, 27. Eo Graeci irrumpunt 7, 1, 16.

Γάνος 7, 5, 8.

Γαυλίτης exsul Samius Cyro fidelis 1, 7, 5.

Γλοῦς Tami filius 2, 1, 3. verbis Cyri Graecis praemia promittit 1, 4, 16.

plaustra trahit e locis palustribus 1, 5, 7. mortem Cyri Graecis nuntiat 2, 1, 3. observat Graecos 2, 4, 24.

Γνήσιππος, lochagus Atheniensis, facete munus petit a Seuthe 7, 3, 28.

Γογγύλος Eretriensis 7, 8, 8. 17.

Γοργίας Leontinus, Proxeni magister, 2, 6, 16.

Γοργίαν frater Gongyli 7, 8, 8.

Γυμνιάς urbs magna in regione Scythinorum 4, 7, 19.

Γωβρόνας dux copiarum Artaxerxis 1, 7, 12.

Δαμάρατος Lacedaemonius 2, 1, 3. 7, 8, 17.

Δάνα urbs maior Cappadociae 1, 2, 20.

Δάρδας fl. 1, 4, 10.

δαρκικός 1, 1, 9. 3, 3. 21. 7, 18. 7, 6, 1.

Δαρῖος pater Artaxerxis et Cyri 1, 1, 1.

Δαρναγόρας 7, 8, 9.

Δέλτα Thraciae 7, 1, 33. 5, 1.

Δελφοί. In templo Apollinis Athenienses thesaurum habent 5, 3, 5.

Δέξιππος Laco perioecus, nave a Trapezuntis accepta fugit 5, 1, 15.

6, 6, 5. calumniatur Xenophontem apud Anaxibium 6, 1, 32. accusat exercitum apud Cleandrum 6, 6, 9. ipse accusatur ab Agasia 22.

occiditur in Thracia a Nicandro Spartano 5, 1, 15.

Δερκυλίδας bellum gerit cum Pharnabazo 5, 6, 24.

Δέρνης satrapa Phoenices et Arabiae 7, 8, 25.

Δημοκράτης Temenites, homo diligens et certus 4, 4, 15.

διαγκυλοῦσθαι 4, 3, 28. 5, 2, 12. *ἐναγκυλῶν* 4, 2, 28.

Δόλοπες 1, 2, 6.

δορκάς 1, 5, 2. 5, 3, 10.

Δρακόντιος Spartiates exsul ob homicidium, praest certaminibus 4,

8, 25. mittitur ad Cleandrum deprecandi gratia 6, 6, 30.

Δροίαι 5, 2, 1.

Εκατόννυμος legatus Sinopense 5, 5, 7. 24. 6, 3.

Εκβάτανα 2, 4, 25. 3, 5, 15.

ἐκμηρούσθαι 6, 5, 22.

ἐκπαιτεῖσθαι 5, 4, 12. 7, 1, 24.

Ελλάς Gongyli Eretriensis uxor 7, 8, 8.

Ἕλληνες quot cum Cyro profecti sint in Asiam 1, 2, 9. 7, 10. nolunt contra Artaxerxem proficisci 1, 3, 1.

4, 12. vincunt et fugant barbaros 1, 8, 21. 10. 11. redeunt in castra sua 1, 10, 17. mortem Cyri aegre ferunt 2, 1, 4. redeunt ad Ariaeum 2, 2, 8. non uno loco cum Ariaeo castra ponunt 2, 4, 1. perveniunt ad Zapatam annem, ubi duces eorum dolo Tissaphernis capti interficiuntur 2, 5, 31. animos eorum excitat Xenophon 3, 1, 15. iter faciunt pugnantes 3, 3, 7. fugant Persas 3, 4, 15. pellunt eos de colle 25. 44. iter molestissimum faciunt per montes Carduchorum, quibus-

cum per septem dies continuo pugnare coguntur 4, 3, 2. vadunt per Armeniam 4, 4, 1. vexati nive et frigore 4, 5, 3. superant Chalybes, Taochos, Phasianos 4, 6, 24. pergunt per Scythinorum fines 4, 7, 18. cum Macronibus foedus faciunt 4, 8, 7. Colchos vincunt 4, 8, 19. Trapezuntem perveniunt 4, 8, 22. Drilas aggrediuntur 5, 2, 1. Mossynoecorum metropolin expugnant 5, 4, 26. Cotyoris navigant Sinopen 6, 1, 14. inde Heracleam Ponti 6, 2, 2. seditione orta exercitus trifariam dividitur 6, 2, 16. sed mox rursus se coniungunt 6, 3, 24. Bithynos acie vincunt 6, 5, 31. perveniunt Chrysopolin 6 extr. traiciunt Byzantium 7, 1, 7. apud Seuthen stipendia merent et Thracas vincunt 7, 3, 14. postremo se cum Thibronis exercitu coniungunt 7, 8, 24.

Ἕλλησποντιακαὶ πόλεις 1, 1, 9.

Ἐρνάλιος 1, 8, 18. 5, 2, 14.

Ἐπιφάνης Amphipolitanus praest peltastis 1, 10, 7. ei Xenophon

puerum committit custodiendum 4, 6, 1. quem domum secum abducit 3. — *Επιθύνης* Olynthius, puero-
rum formosorum amator 7, 4, 7.
Επύρα Syennesis regis Cilicum
coniux 1, 2, 12.
Εσπερίται 7, 8, 25.
Ετεόνιος portas Byzantii claudit 7,
1, 12. fugit 20.
Ενκλείδης Phliasius, Cleagorae pic-
toris filius, haruspex 7, 8, 1.
Ευρόλοχος Λουσιένης Xenophontem
clipeo tegit 4, 2, 21. rem strenue
gerit 4, 7, 11. 12. legatus ad Ana-
xibium 7, 1, 32. de stipendio Seuthae
extorquendo idem censet quod
Xenophon 7, 6, 40.
Ευρύμαχος Λαρδανεύς 5, 6, 21.
Ευφράτης quam latus sit 1, 4, 11.
Cyrus cum copiis transit 17. 18.
eundem Graeci non procul a fon-
tibus traiciunt 4, 5, 2.
Εφραος 2, 2, 6.

Ζαπάτας fl. 2, 5, 1, 3, 3, 6.
Ζειρά 7, 4, 4.
Ζεύς ξένιος 3, 2, 4. *σωτήρ* 3, 2, 9, 4,
8, 44. *βασιλεύς*: huic Xenophon
sacra facit de recipiendo imperio
militari 6, 1, 22: cf. 6, 6 extr. 3, 1,
12. *μειλίχιος* 7, 8, 4.
Ζήλαρχος curator fori 5, 7, 24.
ζώνη. *κώμαι Παροσάτιδος εἰς ζώνην*
δεδομένα 1, 4, 9.

Ἠγήσανδρος lochagus 6, 3, 5.
Ἥλιος. Huic deo Armenii equos nu-
triant et immolant 4, 5, 35.
Ἡμιδαρκεῖον 1, 3, 21.
Ἡράκλεια urbs Ponti graeca, Mega-
rensium colonia, in Mariandyno-
rum regione 6, 2, 1. quantum distet
a Byzantio 6, 4, 2. multae ibi ap-
pellunt naves 5, 6, 10.
Ἡρακλείδης Maronites convivas hor-
tatur, ut Seuthae munera dent 7,
3, 16. mittitur ut praedam vendat
7, 4, 2, 5, 5. calumniatur Xeno-
phontem 6, 7, 6, 5. Graecus dicitur
7, 6, 41.
Ἡρακλεώτις 6, 2, 19.
Ἡρακλῆς. Huic ut viae duci sacra
fiunt 4, 8, 24. 6, 2, 15. Ubi descen-

derit ad Cerberum educendum 6,
2, 2.

Θαρόνας amasius Menonis 2, 6, 28.
Θάρακος urbs Syriae ad Euphra-
tem. Hic Cyrus Euphratem transit
1, 4, 11.
Θεογένης Locrensis lochagus vulne-
ratur 7, 4, 18.
Θεόποπος Atheniensis 2, 1, 12.
Θερωάδων fluvius Paphlagoniae in
Pontum Euxinum influens 5, 6, 9,
6, 2, 1.
Θήβης πεδῖον 7, 8, 7.
Θήγης mons, unde Graeci Pontum
Euxinum conspexerunt 4, 7, 21.
Θίβρων Cyrianos contra Tissapher-
nem arcessit 7, 6, 1, 7. tradito ex-
ercitu bellum gerit contra hunc et
Pharnabazum 7, 8, 24.
Θράκη Asiatica describitur 6, 4, 1.
Thracas Asiatici obsident Arcades
6, 3, 4.
Θράκη 7, 1, 15. Thracum saltatio 6,
1, 5. convivium 7, 3, 16. vestitus
adversus frigus 7, 4, 4. *ὄρειοι* vel
ὄρειοι Θράκες 7, 4, 11. modus fugi-
endi 7, 4, 17. uxores emunt 7, 2,
38.
Θράκιον locus Byzantii 7, 1, 24.
Θύνειν τὰ Ἀνίκαια 1, 2, 10. *σωτήρια* 3,
2, 9, 5, 1, 1.
Θυμβριον urbs Phrygiae 1, 2, 13.
Hic est fons Midiae.
Θυνοί populus Thraciae in Europa
nocte bellicosissimus 7, 2, 22. 4, 2,
14, 18.
Θύρα βασιλέως 1, 9, 3, 2, 1, 8. *Τισ-
σαφέρωνος* 2, 5, 31.
Θωράξ Boeotius adversatur Xeno-
phonti 5, 6, 19. 21. 25.

Ἰασονία ἀκτή. Ibi Argo appulit, 6,
2, 1.
Ἰδη 7, 8, 7.
Ἰερόνυμος Eleus, Proxeni lochago-
rum natu maximus 3, 1, 34. 6, 4,
10. legatus ad Anaxibium 7, 1, 32.
— *Ἰερόνυμος Εὐδοεύς* vulneratur
7, 4, 18.
Ἰκότιον urbs Phrygiae extrema 1,
2, 19.
Ἰρις fl. 5, 6, 9, 6, 2, 1.

Ἰσθμός 2, 6, 3.
Ἰσοοί urbs Ciliciae maritima magna
et opulenta 1, 2, 24. 4, 1.
Ἰταβέλιος opem fert Asidatae 7, 8,
15.
Ἰωνικαὶ πόλεις a Tissapherne ad
Cyrum deficiunt 1, 1, 6.

Καῖκον πεδῖον 7, 8, 8.
Καναὶ urbs magna ad Tigrim 2, 4,
28.
Καλχηδών 7, 1, 20. 2, 24. 26.
Καλχηδονία 6, 4, 38.
Καλλιμαχος Parrhasius Arcas, lo-
chagus 4, 1, 27. 7, 8. rem strenue
gerit 10. legatus ad Sinopenses 5,
6, 14. ad Heracleotas 6, 2, 7. arro-
gat sibi imperium Arcadum et
Achaeorum 6, 2, 9. 10.
Κάλπης λιμὴν 6, 2, 13. 17. 3, 2. de-
scribitur 6, 4, 1, 2.
Καππαδοκία 1, 2, 20. 7, 8, 25.
Καρδοῦχοι liberi, bellicosi, montani
3, 5, 15 sq. 5, 17. 7, 8, 25. horum
montes Graeci petunt 3, 5, 17. 4,
1, 2. frustra eos sibi reconciliare
student 4, 1, 8. 9. urgent agmen
extremum Graecorum 4, 1, 16,
3, 7.
Καρκασος fl. 7, 8, 18.
Κάρρος amnis Ciliciae 1, 4, 4.
Καστολοῦ πεδῖον 1, 1, 2, 9, 7.
Καῦστρον πεδῖον 1, 2, 11.
Κελαιναί urbs magna Phrygiae 1, 2,
7. ibi Cyri praetorium erat et horti,
quos Maecander perfluit, arcem ex-
struxit Xerxes 9.
Κεντροίτης fl. distinguit Armeniam a
Carduchis 4, 3, 1. hunc Graeci
traiciunt 15.
Κεράμων ἀγορά urbs in finibus My-
siae 1, 2, 10.
Κερασός urbs graeca maritima in
Colchide, Sinopensium colonia 5,
3, 2. quibus tributum pendebat 5,
5, 10. Cerasuntii 5, 7, 13.
Κέρβερος 6, 2, 2.
Κερωνός 7, 8, 8.
Κηφισόδορος Cephisophontis f.
Atheniensis, lochagus 4, 2, 13. oc-
ciditur 17.
Κιλικία aditu difficilis 1, 2, 21. eius
situs et natura 22. portae 1, 4, 4.
Κλεαγόρας pictor 7, 8, 1.

Κλεαντρος perit cum aliis 5, 1, 17.
Κλεάνδρος harmosta Byzantii 6, 4,
18. venit Calpen 6, 6, 5. hospitium
init cum Xenophonte 6, 6, 35. 7, 1,
8. imperium exercitus oblatum
non recipit religione impeditus 6,
6, 36.
Κλεάνωρ Arcas dux natu maximus
2, 1, 10. invehitur in Ariaeum 2, 5,
39. sufficitur in locum Agiae 3, 1,
47. hortatur duces ad perfidiam
Persarum ulciscendam 3, 2, 4.
praest Arcadibus gravis armatu-
rae 4, 8, 18. rogatur a Xenophonte,
ut sacra diligenter inspiciat 6, 4,
22. Cleanor simpliciter nominatus
cum Phrynisco contendit ire mili-
tatum apud Seuthen 7, 2, 2. hon-
orifice sentit de Xenophonte 7,
5, 10.
Κλεάρετος lochagus temere perit 5,
7, 14 sqq.
Κλέαρχος exsul Lacedaemonius pe-
cunia a Cyro accepta copias com-
parat 1, 1, 9. 3, 3, 2, 6, 4. ad Cy-
rum Celaenas venit cum 2000 mi-
litum 1, 2, 9. cornu sinistro praest
15. saxis petitur ab exercitu 1, 3,
1. sedat milites 1, 3, 3, 9. a Meno-
nis militibus saxis petitur 1, 5, 12.
praest cornu dextro in pugna 1,
8, 4. minus auscultat Cyro 1, 8,
13. tesseram Graecorum ei refert
1, 8, 16. eum Cyrus maximi fecit
1, 1, 9, 6, 5. et consilium suum de
bello regi inferendo cum eo com-
municavit 3, 1, 10. laudatur ut bo-
nus imperator 2, 3, 11. 6, 8. collo-
quitur cum Tissapherne de metu
insidiarum 2, 5, 3, 11. dolo ab eo
capitur 2, 5, 31. trucidatur 2, 6, 1.
eius vita et mores describuntur 2,
6, 1—15.
Κλεώνυμος Laco, vir fortis, a Car-
duchis interficitur 4, 1, 18.
κογχυλιάντης λίθος 3, 4, 10.
Κοιωτάδας Thebanus artem impe-
ratoriam profitetur et vult Graecis
praesse 7, 1, 33.
Κοῖτοι 7, 8, 25.
Κολοσσαί urbs opulenta et magna
Phrygiae maioris 1, 2, 6.
Κόλχοι Graecis resistunt 4, 8, 9. fu-
gantur 18. Graeci apud eos melle

- vescuntur in valetudinem periculo 20. illorum legati lapidantur 5, 7, 2. sunt liberi 7, 8, 25. Colchis 4, 8, 23.
- Κομανία* 7, 8, 15.
- Κορωστή* urbs deserta ad Mascam annem 1, 5, 4.
- Κορύλας* satrapa Paphlagoniae 7, 8, 25. 5, 5, 12. 22. 6, 11. foedus facit cum Graecis 6, 1, 2.
- Κοτύωρα* urbs graeca, Sinopensium colonia, in regione Tibarenorum ad Pontum Euxinum 5, 5, 3. 4.
- Κοῦρες* sagittarii in Clearchi copiis 1, 2, 9. Eorum arcus 3, 3, 7. 15. opera eorum multum prodest 4, 2, 29.
- Κρησίας* medicus curat Artaxerxem vulneratum 1, 8, 26. laudatur eius testimonium 27.
- Κύδνος* amnis per Tarsum urbem fluens 1, 2, 23.
- κυζικηνός* 5, 6, 23, stipendium menstruum militis gregarii 7, 3, 10.
- Κύζικος* urbs Mysiae ad Propontidem 7, 2, 5.
- Κυνίακος* 7, 1, 13.
- Κύρος* Artaxerxis frater a Dario patre satrapa constituitur 1, 1, 2. mortuo patre ab Artaxerxe calumnia Tissaphernis in vincula conicitur 3. sed mox precibus matris liberatus in satrapiam remittitur. Inde bellum parat 6. clemens erga Xeniam et Pasionem 1, 4, 8. liberalis erga Silanum 1, 7, 18. nudo capite proelium committit 1, 8, 6. occidit Artagersem in acie 24. vulnerat Artaxerxem 26. interficitur 27. Eius encomium 1, 9. — *Κυρσίοι* 3, 2, 17. 1, 10, 1. 7, 2, 7. — Cyrus maior 1, 9, 1.
- Λακεδαιμόνιοι*. Horum homoei pueri furari discunt, in furto deprehensi virgis caeduntur 4, 6, 14. 15. contendunt cum Atheniensibus de principatu 6, 1, 27. quem consecuti sunt 6, 6, 12. quae loca ipsorum imperio subiecta fuerint 7, 1, 27. 28.
- Λάμψακος* 7, 8, 1. 6.
- Λάρισα* urbs magna, sed deserta, ad Tigrim 3, 4, 7.
- λόχος* centum militum 3, 4, 21. 4, 8, 15. Cf. 1, 2, 25. *λόχοι ὄρθητοι* 4, 2, 11. 3, 17. 8, 12. 5, 4, 22.
- Λυδία* 7, 8, 20. Lydorum aures perforatae 3, 1, 31. Lydium forum in Cyri castris 1, 5, 6.
- Λύκαια* ludi Arcadum 1, 2, 10.
- Λυκαονία* vastatur a Cyro 1, 2, 19. satrapam habet Mithridatem 7, 8, 25. Lycæones non parent regi Persarum 3, 2, 23.
- Λυκείον* 7, 8, 1.
- Λύκιος* Polystrati filius Atheniensis praeest equitatu 3, 3, 20. 4, 3, 22. 25. 7, 24.
- Λύκιος* Syracusanus eques speculatum mittitur a Clearcho 1, 10, 14.
- Λύκος* fl. 6, 2, 3.
- Λύκων* Achaeus Xenophonti adversatur 5, 6, 27. refert ad exercitum, ut pecuniam poscant Heracleotas 6, 2, 4. legatus Heracleam mittitur 7. auctor seditionis 9.
- Λωτοφάγοι* 3, 2, 25.
- μαγάδι σαλπίζειν* 7, 3, 32.
- Μάγνητες*. Eorum saltatio 6, 1, 7.
- Μαϊάνδρος* 1, 2, 5. 6.
- Μαισάδης* pater Seuthae, rex Thraciae 7, 2, 32. 5, 1.
- Μάκρωνες* 4, 8, 1. 5, 5, 18. suis legibus utuntur 7, 8, 25.
- Μαντινείς*. Eorum saltatio 6, 1, 11.
- Μάρδοι* 4, 3, 4.
- Μαριανδνοί*. Horum in regione sita fuit Heraclea 6, 2, 1.
- Μαρόνας* amnis exiguus, oriens non procul Celaenis influit in Maeandrum. Hic Apollo Marsyae cutim detraxisse dicitur 1, 2, 8.
- Μάσκας* amnis in Euphratem influens 1, 5, 4.
- Μεγάβυζος* Dianae Ephesiae aedituus 5, 3, 6.
- Μεγαρέωνης φρονικιστής βασιλεῖος* occiditur a Cyro 1, 2, 20.
- Μελανδίται* gens Thraciae 7, 2, 32.
- Μελινοφάγοι* populus Thraciae 7, 5, 12.
- Μένων* Thessalus ad Cyrum mille milites ducit 1, 2, 6. mittitur a Cyro

- in Ciliciam 20. primus cum suis transit Euphratem 1, 4, 13. eius milites iniuria afficiunt Clearchum 1, 5, 11. cornu sinistro Graecorum praeest 1, 7, 1. 8, 4. hospes Ariaei 2, 1, 5. remanet apud hunc 2, 2, 1. suspectus conditionis 2, 5, 28. capitur a Tissapherne 31. misere trucidatur 2, 6, 29. eius mores pessimi 2, 6, 21 sqq.
- Μέσπιλα* urbs olim Medorum capta a Persis 3, 4, 10 sqq.
- Μήδεια* regis Medorum uxor 3, 4, 11.
- Μηδία*. Mediae murus 1, 7, 15. 2, 4, 12. Per Mediam Graeci redeunt 2, 4, 27. 3, 5, 15. Medorum feminae pulchrae et magnae 3, 2, 25. Eorum imperio Persae vi potiuntur 3, 4, 8. 11.
- Μήδοκος* rex Odrysarum 7, 2, 32. 3, 16. 17. 7, 3, 11.
- Μηδοσάδης* a Seuthae ad Xenophontem mittitur 7, 1, 5. 2, 10. 24. 7, 1, 11.
- Μίδας* Satyrum capit 1, 2, 13.
- Μιθριδάτης* Cyri amicus 2, 5, 35. 3, 3, 2. 4. adoritur Graecos abeuntes 3, 3, 6. 4, 2. 3. satrapa Lycaoniae et Cappadociae dicitur 7, 8, 25.
- Μιλησία* Cyri pellex fugit ad Graecos 1, 10, 3.
- Μίλητος* obsidetur 1, 1, 7. 4, 2. cur non defecerit ad Cyrum 1, 9, 9.
- Μιλτοκρότης* Thrax cum suis transfugit ad regem 2, 2, 7.
- Μοσούνοικοι* 5, 4, 2. 5, 1. non parent Persis 7, 8, 25.
- Μυριανδος* urbs et emporium a Phoenicibus habitatum ad mare internum 1, 4, 6.
- Μυσία* 7, 8, 8. *Μυσοί* populantur Cyri satrapiam 1, 6, 7. bellum Cyrus gerit cum iis 1, 9, 14. non parent regi Persarum 3, 2, 23. 24. Cf. 2, 5, 13. Mysus quidam saltat 6, 1, 9. 12. alius insidias simulat 5, 2, 29.
- Ναυσακλειδης* 7, 8, 6.
- Νέον τείχος* 7, 5, 8.
- Νέων* Asinaeus vicem absentis Chirisophi gerebat 5, 6, 36. calumnia-
- tur Xenophontem 5, 7, 1. eidem suadet ut seorsum iter faciat 6, 2, 13. succedit in locum Chirisophi vita defuncti 6, 4, 11. tenere nonnullos praedatum educit 6, 4, 23. affectat imperium totius exercitus 7, 2, 2. dissidet a ceteris 7, 2, 17. 29. 3, 2, 7.
- Νικανδρος* Laco occidit Dexippum 5, 1, 15.
- Νικαρχος* Arcas lochagus vulneratus calamitatem ducum nuntiat 2, 5, 33. cum viginti hominibus transfugit ad Persas 3, 3, 5.
- Νικόμαχος* Oetaeus praeest peltastis 4, 6, 20.
- Ξανθυλίης* Achaeus loco Socratis Achaei sufficitur 3, 1, 47. repetundarum damnatur 5, 8, 1. Cf. 7, 2, 1.
- Ξενίας* Parrhasius Arcas ascenderat antea cum Cyro ad patrem 1, 1, 2. tum cum quatuor millibus gravis armaturae venit ad Cyrum 2, 3. celebrat Lycaea 10. desertus a militibus clam aufugit domum 4, 7.
- Ξενοφών* Atheniensis invitatus a Proxeno hospite, ut Cyrum sequeretur, impellitur a Socrate ut Apollinem de hoc itinere consulat 3, 1, 4. venit Sardes ad Cyrum 8. respondet Ariaeo 2, 5, 41. valde sollicitus vidit somnium 3, 1, 11. convocat lochagos Proxeni 15. a quibus dux creatur 26. 47. abigit Apollonidem 30. ostendit ducibus, quid fieri debeat 3, 1, 35. hortatur milites 3, 2, 7. rationem itineris proponit 34. praeest agmini extremo 37. frustra hostes persequitur 3, 3, 8. instituit funditores et equites 20. celeritate montem occupat 3, 4, 44. lenis erga militem iniquum 47. fallit hostes 4, 2, 2. magna cum sollertia copias per montes Carduchorum ducit 4, 2, 9 sqq. deseritur ab armigero 21. iterum valde sollicitus somnio spem bonam recipit 4, 3, 8. strategema eius 20. transigit noctem sine igni et cibo sub dio 4, 5, 21. Armenium vici praefectum humaniter tractat 28. de quo rixa fit inter ipsum et Chirisophum 4, 6, 3. Xenophontis

consilium de hostibus aggrediendis 10. de oppugnando castello Taochorum 4, 7, 4. aciem prudenter mutat 4, 8, 10. suadet, quomodo tempus recte transigat exercitus, quamdiu Trapezunte sit 5, 1, 5. oppugnat Drilarum castellum 5, 2, 8. Cum Agesilao ex Asia redit 5, 3, 6. exsul habitat Scillunte 7. ex praeda ibi Dianae fanum instituit 9. Conatur urbem condere in Ponto 5, 6, 15. defendit se a criminatione ducum 5, 7, 5. lustrat exercitum 35. defendit se a crimine insolentiae et petulantiae 5, 8, 2. imperium exercitus oblatum repudiat 6, 1, 19. consulit Herculem, prositne sibi apud exercitum manere 6, 2, 15. auxilio proficiscitur Arcadibus obsessis 6, 3, 19. adhortatur milites ad hostes aggrediendos 6, 5, 14. sedat tumultum militum 6, 6, 8. hortatur milites, ut Cleandro gratificentur 12. iram eorum in Byzantium sedat 7, 1, 22. valedicit exercitui et cum Cleandro discedit 40. sed iussu Anaxibii redit ad exercitum 7, 2, 8. Aristarchus ei insidiatur 14, 16. Proficiscitur ad Seuthen 17. refert ad milites, velintne stipendia apud hunc mereri 7, 3, 3. in convivio Seuthae se et suos donat 30. defendit innocentiam suam et docet se non esse in culpa, quod Seuthes stipendium promissum non solvat 7, 6, 11. fortiter respondet Medosadae 7, 7, 4. persuadet tandem Seuthae, ut stipendium solvat 21. vendit equum, ut viaticum habeat 7, 8, 2. capit Asidatem cum multis opibus, hinc locupletatus discedit 22, 23.

Ξέρξης victus a Graecis terra marique 3, 2, 13. post cladem in Graecia acceptam Celaenarum arcem et regiam aedificat 1, 2, 9.

Ὀδρῦσαι 7, 2, 32. 3, 16. 4, 21. 5, 15.
Ὀδρῦσης, cuius filius Teres 7, 5, 1.
Ὀδυσσεύς dormiens rediit in patriam 5, 1, 2.
οἶνος φοινίκων 2, 3, 15. 1, 5, 10. *κρίθινος* 4, 5, 26.
ὀλοκαντεῖν 7, 8, 4.

Ὀλυμπία 5, 3, 7, 11.
Ὀλύνθιοι 1, 2, 6.
Ὀρόντας Persa generis regii, insidias struit Cyro 1, 6, 1. mortis damnatur 10.
Ὀρόντας gener regis 2, 4, 8. 3, 4, 13. comitatur Graecos redeuntes 2, 4, 9, 5, 40. satrapa Armeniae 3, 5, 17. 4, 3, 4.
ὀρχαῖοι τὴν καρπαῖαν 6, 1, 7. τὸ *Περσικόν* 10. *πρὸς ἀλλὸν ὄν τοῖς ὄπλοις* 5. *πυρρῆχι* 6, 1, 12.
Ὀφρύνιον 7, 8, 5.

παιανίξιν de militibus proelium ineuntibus 1, 8, 17. 10, 10. al. de precantibus 3, 2, 9.
παράδεισος 1, 2, 7, 2, 4, 14.
Παρθέμιον 7, 8, 15, 21.
Παρθέμιος fl. 5, 6, 9, 6, 2, 1.
παρασάγγης 1, 2, 5, 2, 2, 6. al.
Πάριον 7, 2, 7, 25. 3, 20. Pariani 7, 3, 16.
Παρύσπαι uxor Darii, mater Artaxerxis et Cyri 1, 1, 1. Cyrum magis amat quam Artaxerxem 4. eius praedia in Syria 1, 4, 9. in Media 2, 4, 27.
Πασίων Megarensis praecet septingentis 1, 2, 3. a quibus desertus domum fugit 1, 4, 7.
Πατηγίας Persa Cyri amicus 1, 8, 1.
Παφλαγονία describitur 5, 6, 6 sq.
Corylas eius satrapa 7, 8, 25. Paphlagonicae galeae 5, 2, 22. 4, 13.
Πέλται 1, 2, 10.
πεντηκοντήρ 3, 4, 21. *ὑπολόγατος* 5, 2, 13.
Πέργαμος 7, 8, 8, 23.
Πέρηνθος 2, 6, 2, 7, 2, 8, 11. 28, 4, 2.
Πέρσαι. Horum feminae laudantur ob formam 3, 2, 25. arcus magni 3, 4, 17. 4, 4, 16. equitatus nocte inutilis 3, 4, 35. saltatio 6, 1, 10. infelix contra Carduchos expeditio 3, 5, 16.
Πίργος Car Cyri interpres 1, 2, 17. 5, 7, 8, 12.
Πισδαί. Hos bello se petere Cyrus simulabat 1, 2, 1. cum iis antea bellum gesserat 1, 9, 14. hostes erant regi Persarum 2, 5, 13. 3, 2, 23.

Πολυκράτης Atheniensis lochagus vicum occupat 4, 5, 24. mittitur ad naves conquirendas 5, 1, 16. cum Xenophonte it ad Seuthen 7, 2, 17, 29. subornatus a Xenophonte in Heraclidem invehitur 7, 6, 41.
Πολύνικος legatus Thibronis 7, 6, 1. 39. 43. 7, 13, 56.
Πόντος 5, 6, 15. 16. *Εὐξείνως* 4, 8, 22.
Προκλῆς a Damarato Lacedaemonio ortus, Teuthraeiae praefectus 2, 1, 3, 2, 1, 7, 8, 17.
Πρόξενος Thebanus amicus Cyri, cuius consilio milites adversus Pisidas conscribit 1, 1, 11. ad Cyrum 2000 militum ducit 1, 2, 3. studet Clearchi et Menonis rixas componere 1, 5, 14. invitat Xenophontem et Cyro commendat 3, 1, 4, 8. respondet legatis regis de armis tradendis 2, 1, 10. captus dolo a Tissapherne 2, 5, 31. trucidatur 2, 6, 1. eius mores describuntur 2, 6, 16. 5, 3, 5.
προσκυνεῖν οὐδένα ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς 3, 2, 13.
πάτρηνσθαι οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος 3, 2, 9.
Πυθαγόρας Lacedaemonius praefectus classis, quam Lacedaemonii Cyro auxilio miserunt 1, 4, 2.
Πύλαι Ciliciae et Syriae 1, 4, 4.
Πύλαι Babyloniae ad Euphratem 1, 5, 5.
Πύραμος fl. 1, 4, 1.
πυρρῆτων φάρμακον πίων ἐτετελευτήκει 6, 4, 11.
Πυρρίας Arcas 6, 5, 11.
Πῶλος nauarchus succedit Anaxibio 7, 2, 5.
Ῥαθίνης missus a Pharnabazo cum copiis contra Graecos 6, 5, 7.
Ῥόδιοι boni funditores 3, 3, 16. 4, 15.
Rhodus quidam promittit pontem ex utribus inflatis se facturum 3, 5, 8.
Ῥωπαρῆς satrapa Babyloniae 7, 8, 25.

σάγαρις οἰανπερ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν 4, 4, 16.
Xenophontis Anabasis.

Σαλμυδρησός 7, 5, 12.
Σαυόλας Achaeus mittitur legatus ad Sinopenses de navibus 5, 6, 14. praecet ducentis hominibus subsidiariis 6, 5, 11.
Σάρδεις. Hinc Cyrus contra fratrem proficiscitur 1, 2, 2sq. eoque Xenophon venit accessitus a Proxeno 3, 1, 8.
σατράπης sine imperio militari 1, 1, 2.
Σάτυρος capitur a Mida 1, 2, 13.
Σελιωὺς amnis templum Dianae Ephesiae praeterfluens, itemque amnis Peloponnesi prope Olympiam, ad quem Xenophon templum et lucum Dianae consecrat 5, 3, 8 sqq.
Σεύθης rex Thraciae Graecos invitatur ad stipendia facienda 7, 1, 5, 2, 10. sortem patris narrat 7, 2, 32. Athenienses cognatos suos vocat 31. Graecorum duces ad coenam vocat 7, 3, 15. incendit vicos hostium 7, 4, 1. captivos iaculo configit 6. conatur duces corrumpere 7, 5, 2, 9. fit alienus a Xenophonte 7, 5, 7, 16. agit cum Lacedaemoniorum legatis de Graecis remittendis 7, 6, 3. Xenophontem ob studium tantum erga milites accusare potest 7, 6, 4, 39. tandem oratione eius commovetur, ut reliquum stipendium militibus solvat 7, 7, 55. promissa Xenophonti non praestat 7, 5, 8. 6, 18. 7, 39. conatur eum retinere 7, 6, 43. 7, 50.
Σελυβρία 7, 2, 28. 5, 15.
ὁ σῆγλος δύναται ἐπτά ὀβολοὺς καὶ ἡμιβόλιον Ἀττικῶν 1, 5, 6.
Σιλανός Ambraciota haruspex decem talenta a Cyro accipit 1, 7, 18. 5, 6, 18. divulgat arcanum Xenophontis 5, 6, 17, 29. minitantur ei milites, si solus domum abire audeat 34. sed Heraclea nave conducta clam domum aufugit 6, 4, 13.
Σιλανός Macistius signum dat tuba 7, 4, 16.
Σινώπη urbs graeca maritima Ponti in Paphlagonia, Milesiorum colonia 6, 1, 15. legatus huius civitatis

superbe loquitur cum Graecis 5, 5, 12.
Σινάκκας 6, 1, 6.
Σιπτάκη urbs Babyloniae magna ad Tigrim 2, 4, 13.
σπῆλαι τὰ σπῆλαι 6, 6, 34.
σκητιοῦχος 1, 6, 11, 8, 28.
Σκίλλους prope Olympiam, quam sedem Lacedaemonii Xenophonti exsuli dederunt 5, 3, 7.
Σκύθαι sagittarii 3, 4, 15.
Σκυθηνοί 4, 7, 18.
Σμίκερης dux cohortis Arcadum perit cum suis 6, 3, 4, 5.
Σόλοι urbs maritima Ciliciae 1, 2, 24.
Σούσα 2, 4, 25, 3, 5, 15.
Σογαίνετος Arcas mille pedites ad Cyrum ducit 1, 2, 9.
Σογαίνετος Stymphalius hospes Cyri 1, 1, 11. cum mille peditibus venit ad Cyrum 1, 2, 3. foras prodit ad Ariaeum 2, 5, 37. relinquitur ad castra tutanda 4, 4, 19. natu maximus ducum 5, 3, 1, 6, 5, 13. damnatur muneris neglecti 5, 8, 1.
Σπιδραδάτης a Pharnabazo adversus Graecos mittitur 6, 5, 7.
σταδμός mansio 1, 8, 1. al. iter inter duas mansiones 1, 2, 5. al.
στέφανος corona praemio data 1, 7, 7. ante pugnam 4, 3, 17. in convivio 4, 5, 33. in tumulo 6, 4, 9. ante sacrificium 7, 1, 40.
Στρατοκλής Cretensis praest sagittariis Cretensibus 4, 2, 28.
στρουθοί οἱ μεγάλοι 1, 5, 2.
Συέννεος Cilicum rex 1, 2, 12. custodit aditum Ciliciae 1, 4, 2, 21. permotus ab uxore Cyro se tradit 1, 2, 26. adiuvat Cyrum pecunia et donatur ab eo 1, 2, 27.
σύνθημα παρέχεται 1, 8, 16. *παρῆς* 6, 5, 25. *σύνθημα παραδίδοναι* 7, 3, 34. *εἰπῆν* 39.
Συρία 1, 4, 6. Syriae portae 1, 4, 4, 5, 19. ubi est quae postea Mesopotamia dici coepta est. Syri pisces maiores et columbas ut deos colunt 1, 4, 9.
Σωκράτης Achaeus Cyri hospes mi-

lites conscribit 1, 1, 11. quingentos milites ad Cyrum ducit 1, 2, 3. dolo captus a Tissapherne 2, 5, 31. trucidatur 2, 6, 1. laudatur 2, 6, 30.
Σωκράτης Atheniensis interrogatus a Xenophonte de itinere ad Cyrum faciendo quid responderit 3, 1, 5, 6.
Σώσις Syracusanus ad Cyrum venit cum mille peditibus 1, 2, 9.
Σωτηρίδας Sicyonius homo ineptus et iniquus adversus Xenophontem 3, 4, 47.
Τασιῶς Aegyptius praest navibus Spartanorum et Cyri 1, 2, 21. cum classe Cyri Miletum obsidet 1, 4, 2.
Τάσιοι stipendia merent apud Tiribazum 4, 4, 18. Graecis resistunt 4, 6, 5. eorum castellum Graeci expugnant 4, 7, 2. non parent regi Persarum 5, 5, 17.
ταρχεύειν δελφίνων τεμάχη 5, 4, 28.
Ταροσί urbs Ciliciae magna et opulenta, per quam Cydnus fluit 1, 2, 23. diripitur a militibus Menonis 1, 2, 26.
Τενθρακία 2, 1, 3, 7, 8, 17.
Τηλεβόας amnis exiguus Armeniae occidentalis 4, 4, 3.
Τήρης unus e maioribus Seuthae 7, 2, 22. Odrysae filius 7, 5, 1.
τήν τιάραν βασιλεὶ μόνῳ ἔξεστιν ὀρθῆν ἔχειν 2, 5, 23.
Τιβασσηνοί populus Asiae liber ad Pontum Euxinum, finitimi Chalybibus 5, 5, 2, 7, 8, 25.
Τίγρης. Ex hoc fluvio canales ducti sunt in Euphratem 1, 7, 15, 2, 4, 13. Graeci per pontem eum traiciunt 2, 4, 24. fontes eius praeterseunt 4, 4, 3.
Τιμασίον Dardanensis in locum Clearchi sufficitur 3, 1, 47. 6, 1, 32. exsul Troadis 5, 6, 23. cum Clearcho et Dercylida antea militaverat in Asia 24. cum Xenophonte est natu minimus ducum 3, 2, 37. impedit ne Xenophon urbem in Ponto condat 5, 6, 19, 21. praest equitibus Xenophontis 6, 3, 12, 5, 28.

7, 3, 46. habet multa pocula et tapetes persicos 7, 3, 18. negat se sine Xenophonte militaturum esse 7, 5, 10.
Τιμηρίδης Trapezuntius 5, 4, 2, 4.
Τιριβαζος satrapa Armeniae occidentalis 4, 4, 4. Phasianorum et Hesperitarum 7, 8, 25. regi carus 4, 4, 4. inducias cum Graecis facit ib. vult eos adoriri 18. eius tentorium capitur 21.
Τισσαφέρνης cum Cyro ad Darium profectus 1, 1, 2. calumniatur eum apud fratrem 3. Milesiorum alios occidit alios expellit 7. aperit regi consilium Cyri 1, 2, 4, 2, 3, 19. unus ex quatuor Artaxerxis ducibus 1, 7, 12. ab eo omnes civitates ad Cyrum deficiunt 1, 9, 9. homo impius et subdolos 2, 5, 39. iacet suam erga Graecos benevolentiam 2, 3, 18. foedus cum iis facit 26. suspicionem insidiarum a se amoliri studet 2, 5, 16. dolo capit duces Graecorum 2, 5, 32. adoritur Graecos 3, 4, 13. Lacedaemonii bellum contra eum gerere decernunt 7, 6, 1, 7, 8, 24.
Τολμίδης Eleus, praeco optimus 2, 2, 20, 3, 1, 46.
Τράλλεις 1, 4, 8.
Τρανίψαι 7, 2, 32.
Τραπεζοῦς urbs graeca ad Pontum Euxinum, Sinopensem colonia, in Colchorum regione 4, 8, 22. pendebat tributum Sinopensibus 5, 5, 10.
Τρωάς 5, 6, 24, 7, 8, 7.
Τυριάειον urbs Phrygiae 1, 2, 14.
ὑπαρχος qui provinciae sub aliquo praest, non ipse satrapa 1, 8, 5, 2, 20. Videtur esse 4, 4, 4.
ὑποστράτηγος 3, 1, 32. *ταξίαρχος* 37.
Τρῳάκιοι 7, 8, 15
Φαλίος Tissapherni carus 2, 1, 7. artem certandi armis et tacticen profitebatur ib. negat Graecos invito rege salvos redire posse 2, 1, 18.
Φαρνάβαζος satrapa Bithyniae 7, 8,

25. Phrygiae 6, 4, 24, 5, 30. eius equites Graecos palantes clade afficiunt 6, 4, 24. sollicitat Anaxibium, ut Cyrianis liberet Asiam 7, 1, 2. item postea Aristarchum 7, 2, 7.
Φασιανοί 4, 6, 5, 5, 6, 36. referuntur ad satrapiam Tiribazi 7, 8, 25.
Φῶσις fl. 4, 6, 4.
Φιλόχοιος Achaeus in locum Menonis sufficitur 3, 1, 47. idem et Sophagnetus natu maximi duces dicuntur 5, 3, 1. adversatur Xenophonti 5, 6, 27. damnatur repetundarum 5, 8, 1. legatus ad Anaxibium 7, 1, 32. Vid. Phryniscus.
Φιλόξενος Pellenensis rem fortiter gerit 5, 2, 15.
Φωνίκη 7, 8, 25.
φωνικιστής βασιλεὺς 1, 2, 20.
φονικίων (2, 3, 10.) οἶνος 2, 3, 14, 1, 5, 10. βάλανοι 2, 3, 15. *ἐγκέφαλος* 16.
Φολόη 5, 3, 10.
Φρασίας Atheniensis 6, 5, 11.
Φρυγία 5, 6, 24, 7, 8, 25.
Φρυνίσκος Achaeus 7, 2, 1. strategus 7, 2, 29, 5, 4. (ubi al. Philesius) negat se sine Xenophonte militaturum esse 7, 5, 10.
Φύσκος amnis Assyriae, qui in Tigrim influit 2, 4, 25.
Φωκαῖς Cyri pellex prudens et pulchra capitur in castris 1, 10, 2.
Χαλδαῖοι liberi, fortes, mercenarii; eorum arma 4, 3, 4, 5, 5, 17, 7, 8, 25.
Χάλος amnis Syriae piscosus 1, 4, 9.
Χάλυβες liberi 7, 8, 25. finitimi Armeniae 4, 5, 34. stipendia merent apud Tiribazum 4, 4, 18. occurrunt Graecis 4, 6, 5. laudantur ob fortitudinem et eorum arma describuntur 4, 7, 15. Mossynoecorum imperio parent 5, 5, 1.
Χαρμάνδη urbs magna ad Euphratem 1, 5, 10.
Χαρμίνος Laco legatus Thibronis 7, 6, 1. defendit Xenophontem 7, 6, 39.

Χειρσοφος Lacedaemonius adducit 700 milites 1, 4, 3. mittitur ad Ari-
 aeum 2, 1, 5. laudat Xenophontem
 3, 1, 45. hortatur duces 3, 2, 2. se-
 mel a Xenophonte vituperatus 4,
 6, 3. perstringit Athenienses 16.
 Trapezunte navigat ad naves ad-
 ducendas 5, 1, 4. redit cum una
 triremi 6, 1, 16. imperium totius
 exercitus in eum confertur 32, sed
 mox eo privatur 6, 2, 12. medica-
 mento sumpto perit 6, 4, 11.
 Χερρόνησος e regione Abydi 1, 1, 9.
 2, 6, 2, 24. regio amoena et fertilis
 5, 6, 25, 7, 1, 13.

χηλή muri 7, 1, 17.
 χρίμα σίειον και σισάμιον και άμυ-
 γάλων και τερεβινθινον 4, 4, 13.
 Χουσόπολις propinqua Calchedoni
 6, 6, 38, 7, 1, 1.

Ψάρος fl. Ciliciae 1, 4, 1.
 ψέλια περι ταις χερσαι 1, 5, 8.

Ωπεις urbs magna ad Physcum
 amnem 2, 4, 25
 ώτις 1, 5, 2, 3.

